

DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ JELENIEJ GÓRY Z UWZGLĘDNIENIEM OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH, W TYM MIEJSKICH OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

JELENIA GÓRA
STOLICA KARKONOSZY

Projekt „Żyj, mieszkaj, pracuj w Jeleniej Górze!”, dofinansowany ze środków Mechanizmu Finansowego EOG 2014-2021 w ramach programu „Rozwój Lokalny”

Opracowanie pt.

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Jeleniej Góry z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych

Przygotowane przez:

Instytut Badawczy IPC sp. z o.o.

ul. Ostrowskiego 9
53-238 Wrocław

ResPublic sp. z o.o.

ul. Trębacka 4 pokój 308
00-074 Warszawa

Zdjęcia: ITDOTUM, M. Kryła, K. Soból, R. Gieroń/Urząd Miasta Jelenia Góra, archiwum Urząd Miasta Jelenia Góra

Jelenia Góra 2023 r.

Spis treści

Spis treści	3
1 Wstęp	5
2 Charakterystyka miasta.....	8
3 Sfera społeczna.....	12
3.1. Sytuacja demograficzna.....	12
3.2. Mieszkalnictwo	25
3.3. Problemy, pomoc, opieka i prewencja społeczna.....	33
3.4. Kultura	44
3.5. Dziedzictwo kulturowe	52
3.6. Sport i rekreacja.....	54
3.7. Opieka zdrowotna.....	62
3.8. Opieka żłobkowa.....	67
3.9. Opieka i edukacja przedszkolna.....	68
3.10. Szkolnictwo podstawowe	69
3.11. Szkolnictwo ponadpodstawowe i pozostałe formy kształcenia, opieki i wychowania 71	
3.12. Szkolnictwo wyższe i nauka.....	77
3.13. Aktywność społeczna i obywatelska	79
3.14. Bezpieczeństwo	85
3.15. Administracja samorządowa.....	90
4 Sfera gospodarcza	93
4.1. Działalność gospodarcza.....	93
4.2. Turystyka i działalność uzdrowiskowa.....	100
4.3. Rynek pracy i bezrobocie	106
4.4. Gazownictwo, ciepłownictwo i energetyka	112
4.5. Telekomunikacja i teleinformatyka.....	114
4.6. Transport i komunikacja	116
5 Sfera przestrzenna.....	123
5.1. Środowisko i jego ochrona.....	123
5.2. Gospodarka wodna i ściekowa	135
5.3. Gospodarka odpadami.....	139
5.4. Obszary funkcjonalne, w tym miejskie obszary funkcjonalne.....	142
5.5. Obszary strategicznej interwencji, w tym rewitalizacji	147
5.6. Gospodarka przestrzenna	154
6 Wnioski z diagnozy	160
7 Analiza SWOT	183
8 Problemy rozwojowe Jeleniej Góry	190
9 Wyzwania rozwojowe Jeleniej Góry.....	194
10 Spis rysunków, tabel i wykresów	199

1. WSTĘP

1 Wstęp

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Jeleniej Góry z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych została opracowana w myśl zapisów art. 10a ust. 1 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju i art. 10e ust. 3 ustawy o samorządzie gminnym, jak również zgodnie z zapisami załącznika nr 1 do Uchwały nr 621.LXIV.2023 Rady Miejskiej Jeleniej Góry z dnia 29 marca 2023 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Miasta Jelenia Góra na lata 2024-2034 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji.

Opracowana diagnoza jest materiałem przekrojowym, tj. obejmuje wiele zagadnień odnoszących się do aktualnej sytuacji Miasta Jelenia Góra, w tym aspektów społecznych, gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych, jak również jego otoczenia, regionu oraz całej Polski. Dodatkowo w dokumencie odniesiono się do uwarunkowań regionalnych i krajowych, które mogą mieć znaczący wpływ na rozwój Jeleniej Góry. W celu przeprowadzenia rzetelnej analizy porównawczej, Jelenia Góra zestawiona została z następującymi grupami miast:

- miasta o podobnej wielkości i podobnej funkcji administracyjnej, tj.: Konin, Legnica, Piotrków Trybunalski, Wałbrzych i Zielona Góra (pierwsza grupa porównawcza);
- miasta pełniące głównie funkcje uzdrowiskowe, tj.: Kołobrzeg, Krynica-Zdrój, Świnoujście i Ustroń (druga grupa porównawcza).

W dokumencie ujęto obszerną analizę danych statystycznych, a także uwzględniono wyniki badań ilościowych i jakościowych przeprowadzonych wśród mieszkańców miasta, uczniów jeleniogórskich szkół ponadpodstawowych oraz przedsiębiorców. Łącznie w badaniach uczestniczyło ponad 1500 osób (ok. 750 dorosłych mieszkańców i 800 uczniów) oraz blisko 40 jeleniogórskich przedsiębiorców. Wielu cennych informacji diagnostycznych dostarczyły przeprowadzone warsztaty strategiczne oraz warsztaty służące formułowaniu wizji, misji, celów i kierunków rozwoju miasta. Do udziału w spotkaniach warsztatowych zaproszeni zostali członkowie:

- Zespołu strategicznego ds. opracowania Strategii Rozwoju Miasta Jelenia Góra na lata 2024-2034 powołanego Zarządzeniem nr 0050.1954.2023.VIII Prezydenta Miasta Jeleniej Góry z dnia 14 lipca 2023 r., w skład którego weszli Prezydent Miasta Jeleniej Góry oraz jego zastępcy, Skarbnik i Sekretarz Miasta, dyrektorzy Departamentów Urzędu Miasta, Naczelnik Wydziału Rozwoju Miasta oraz prezesi jednostek organizacyjnych miasta, w tym: Miejskiego Zakładu Komunikacyjnego sp. z o.o., Miejskiego Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji „WODNIK” Sp. z o.o., Jeleniogórskiego Towarzystwa Budownictwa Społecznego Sp. z o.o. oraz przedstawiciel Term Cieplickich Sp. z o.o.
- Zespołu realizacyjnego ds. opracowania Strategii Rozwoju Miasta Jelenia Góra na lata 2024-2034 powołanego Zarządzeniem nr 0050.1955.2023.VIII Prezydenta Miasta Jeleniej Góry z dnia 14 lipca 2023 r. składającego się z naczelników i kierowników poszczególnych Wydziałów Urzędu Miasta Jelenia Góra oraz przedstawicieli jednostek organizacyjnych miasta, w tym dyrektorów: Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Miejskiego Zarządu Dróg i Mostów, Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, miejskich instytucji kultury, a także przedstawicieli: Miejskiego Zakładu

Komunikacyjnego sp. z o.o., Miejskiego Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji „WODNIK” Sp. z o.o., Jeleniogórskiego Towarzystwa Budownictwa Społecznego Sp. z o.o., Term Cieplickich Sp. z o.o., Straży Miejskiej,

jak również liderzy miasta, w tym m.in. przedstawiciele: Powiatowego Urzędu Pracy, Miejskiej Rady Seniorów, Karkonoskiego Sejmiku Osób Niepełnosprawnych, Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta w Jeleniej Górze, Karkonoskiej Akademii Nauk Stosowanych, Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu Filia w Jeleniej Górze, Politechniki we Wrocławiu Filia w Jeleniej Górze, Uzdrowiska Cieplice Sp. z o.o. – Grupa PGU, Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej, Komendy Miejskiej Policji, Jeleniogórskiej Rady Biznesu, Polskiej Fundacji Przedsiębiorczości, Towarzysza Karkonoskiego, Polskiego Towarzystwa Turystyczno Krajoznawczego Oddział „Sudety Zachodnie”, Karkonoskiego Parku Narodowego, Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków Delegatura w Jeleniej Górze, Stowarzyszenia Architektów Polskich Oddział w Jeleniej Górze oraz przedstawiciele gmin ościennych. Spotkania pozwoliły na wymianę wiedzy i doświadczeń, zidentyfikowanie barier rozwoju, potencjałów oraz wyzwań stojących przed miastem w perspektywie długookresowej.

Diagnoza opracowana została na podstawie danych pochodzących z różnych źródeł, m.in. ze statystyk publicznych w tym informacji dostarczanych przez Główny Urząd Statystyczny (Bank Danych Lokalnych), opracowań i analiz prowadzonych przez Miasto Jelenia Góra, jak również narzędzia Monitor Rozwoju Lokalnego stworzonego przez Związek Miast Polskich. Narzędzie to umożliwiło dokonanie porównania miasta Jelenia Góra z innymi miastami o podobnej charakterystyce i funkcjach w kraju. Zawarte w dokumencie dane, w większości weryfikowane były na przestrzeni 10 lat sięgając od 2012 r. a zamykając się w 2022, niekiedy w 2023 r. Wyjątek stanowiły dane pozyskane z Monitora Rozwoju Lokalnego, narzędzia które z racji swojej funkcjonalności pozwala na porównywanie danych z innymi miastami w przedziałach 5 letnich i aktualnie zawiera dane zagregowane na koniec 2021 r. Należy również wspomnieć, że dla zobrazowania niektórych trendów, w prowadzonych analizach odniesiono się do danych historycznych z 2002 r.

Zasadniczym celem diagnozy było zrozumienie istoty analizowanych zjawisk w układzie dynamicznym, co pozwoliło na ocenę skali i dynamiki zmian społecznych, w tym demograficznych, gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych.

Całość dokumentu stanowi kompendium wiedzy i analiz mających na celu zrozumienie kompleksowych uwarunkowań, w jakich rozwija się Jelenia Góra. Jest to narzędzie do podejmowania decyzji dotyczących polityki rozwoju lokalnego miasta zapewniające trwałe, zrównoważony i perspektywiczny rozwoju Jeleniej Góry w okresie najbliższych 10 lat.

Zebrany materiał diagnostyczny, zidentyfikowane problemy miasta, oczekiwania i aspiracje jego mieszkańców oraz przedstawiciele różnych grup społecznych posłużyły do określenia wyzwań rozwojowych stojących przed Jelenią Górą. Stanowią one swoiste podsumowanie diagnozy i jednocześnie są punktem odniesienia dla części postulatywnej projektowanej Strategii Rozwoju Miasta Jelenia Góra na lata 2024-2034.

2. CHARAKTERYSTYKA MIASTA

2 Charakterystyka miasta

Jelenia Góra to miasto na prawach powiatu (siedziba powiatu karkonoskiego) zlokalizowane w południowo - zachodniej Polsce, w południowo - zachodniej części województwa dolnośląskiego. Miasto graniczy z sześcioma gminami: Piechowicami, Starą Kamienicą, Jeżowem Sudeckim, Janowicami Wielkimi, Mysłakowicami i Podgórzynem, a na niewielkim fragmencie południowo-zachodniej granicy również z Republiką Czeską. Zamieszkałe jest przez 75 794 mieszkańców, (stan na dzień 31.12.2022 r.) i jest czwartym miastem w regionie pod względem liczby ludności (po Wrocławiu, Wałbrzychu i Legnicy). Jelenia Góra zajmuje powierzchnię 109 km², geograficznie położona jest w Kotlinie Jeleniogórskiej, u zbiegu rzek: Bóbr i Kamienna, leżąc na wysokości 350 m n.p.m. Pod względem urbanistycznym w Jeleniej Górze można wyróżnić Cieplice, jako dzielnicę uzdrowską miasta oraz 7 umownych jednostek osadniczych: Maciejową, Zabobrze, Śródmieście, Czarne, Goduszyn, Sobieszów i Jagniątków. Jelenia Góra położona jest na skrzyżowaniu ważnych szlaków tranzytowych. Przez miasto przebiega szereg szlaków komunikacyjnych o wymiarze krajowym i międzynarodowym. Jednym z nich jest trasa europejska E65 łącząca miasto z basenem Morza Bałtyckiego, a dalej z krajami skandynawskimi. Drugi istotny szlak to trasa wiodąca do Zgorzelca (droga krajowa nr 30), a dalej do Niemiec i krajów Europy Zachodniej. Ponadto Jelenia Góra posiada bezpośrednie połączenia kolejowe ze znaczną liczbą większych miast polskich (m.in. Wrocławiem, Warszawą, Krakowem, Poznaniem, Katowicami, Gdańskiem, Rzeszowem, Opolem). Do wielu innych możliwa jest podróż z jedną przesiadką (m.in. Szczecin, Lublin, Białystok, Kielce, Łódź). Najbliższe międzynarodowe porty lotnicze znajdują się we Wrocławiu (ok. 110 km, 1,5 godz.), Dreźnie (ok. 170 km, 2 godz.) i Pradze (ok. 175 km, 2,5 godz.).

Jelenia Góra jest gminą uzdrowską, z jednym z najstarszych uzdrowisk w Polsce - Uzdrowskiem Cieplice. Temperatura cieplickich wód termalnych dochodzi do 90 stopni Celsjusza. Te najgorętsze w Polsce, słabozmineralizowane, fluorkowo-krzemowe wody termalne znajdują zastosowanie w leczeniu chorób przewlekłych, w tym m.in. w rehabilitacji narządu ruchu, leczeniu chorób układu moczowego oraz leczeniu chorób oczu. W Uzdrowsku prowadzona jest również rehabilitacja w stanach pourazowych, a także w schorzeniach z zakresu ortopedii, reumatologii i neurologii oraz osteoporozy.

Jelenią Górę otaczają pasma górskie: od zachodu - Góry Izerskie, od północy - Kaczawskie, od wschodu - Rudawy Janowickie, a od południa najwyższe pasmo Sudetów - Karkonosze, z dominującym szczytem Śnieżką (1 602 m n.p.m.). Do głównych rzek przebiegających przez Jelenią Górę należą: Bóbr, Kamienna, Wrzosówka i Radomierka.

Południowy fragment obszaru miasta podlega ochronie przyrodniczej. Znajduje się tu Karkonoski Park Narodowy, który wraz z otuliną stanowi część Obszaru Chronionego Krajobrazu Karkonosze - Góry Izerskie. W części północnej zlokalizowany jest Park Krajobrazowy Doliny Bobru, a w północno-wschodniej - Rudawski Park Krajobrazowy.

Na terenie Jeleniej Góry funkcjonują 3 obszary Natura 2000: Karkonosze, Stawy Sobieszowskie, Źródła Pijawnika oraz 18 pomników przyrody.

Lasy na terenie miasta zajmują łącznie 3 701,5 ha. Podlegają one dwóm nadleśnictwom: „Śnieżka” w Kowarach i Szklarska Poręba oraz Karkonoskiemu Parkowi Narodowemu. Na terenie miasta znajdują się także lasy komunalne oraz tereny leśne będące prywatną własnością.

Jelenia Góra to historyczne, zabytkowe miasto. Do współczesnych czasów zachowało się tutaj wiele zabytków architektonicznych: części otaczających w XIV stuleciu murów obronnych: brama Wojanowska oraz baszty: Grodzka i Zamkowa. W centrum starego miasta znajduje się Plac Ratuszowy z Ratuszem Miejskim z połowy XVIII-tego wieku oraz zabytkowe budynki sakralne: kościół Św. Erazma i Pankracego – najstarsza budowla sakralna Jeleniej Góry (1552 r.), kościół Podwyższenia Krzyża Świętego z początku XVIII-tego wieku – największa świątynia w mieście, kościół Najświętszej Marii Panny, aktualnie cerkiew prawosławna Świętych Piotra i Pawła również z XVIII w., kaplica Św. Anny – umieszczona wewnątrz średniowiecznej wieży bądź zespół kościoła ewangelickiego z lat 1709-1718: kantorówka, obecnie dom parafialny. Oddalając się nieco od centrum warto wspomnieć o wieży widokowej na Wzgórzu Krzywoustego z początków XX w., z której podziwiać można panoramę Jeleniej Góry na tle Karkonoszy, Gór Kaczawskich oraz Rudaw Janowickich oraz o zabytkach Cieplic, Sobieszowa i Jagniątkowa: Pałacu Schaffgotschów i Kościele Ewangelicko-Augsburskim z XVIII w., Zespole Klasztornym Zakonu Cystersów wraz z Kościołem pw. Św. Jana Chrzciciela, zabytkowym Parku Zdrojowym, Zdrojowym Teatrze Animacji, Parku Norweskim, Zamku Chojnik oraz Muzeum Miejskim „Dom Gerharta Hauptmanna”.

W latach 1975 – 1998 miasto było stolicą województwa jeleniogórskiego, które przestało istnieć w dniu 1 stycznia 1999 r., kiedy to utworzono z niego sześć powiatów ziemskich: jeleniogórski, bolesławiecki, lwówecki, lubański, kamiennogórski i zgorzelecki oraz powiat grodzki Jelenia Góra. Jelenia Góra, która wraz z likwidacją województwa jeleniogórskiego utraciła status lidera, obecnie znów pełni wiodącą rolę w regionie, będąc liderem Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Aglomeracji Jeleniogórskiej (ZIT AJ). Obecnie obszar objęty instrumentem ZIT AJ liczy 26 gmin Członków Porozumienia, w tym 7 gmin miejskich (Karpacz, Kowary, Piechowice, Szklarska Poręba, Świeradów Zdrój, Wojcieszów, Złotoryja), 9 gmin miejsko-wiejskich (Bolków, Gryfów Śląski, Leśna, Lubomierz, Lwówek Śląski, Mirsk, Olszyna, Wleń, Świerzawa), 9 gmin wiejskich (Janowice Wielkie, Jeżów Sudecki, Marciszów, Mysłakowice, Podgórzyn, Stara Kamienica, Pielgrzymka, Zagrodno, Złotoryja) oraz miasto na prawach powiatu – miasto rdzeń obszaru funkcjonalnego: Jelenia Góra.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego (PZPWD) plasuje Jelenią Górę jako miasto o znaczeniu regionalnym, pełniące rolę ośrodka turystycznego w strukturze osadniczej województwa oraz posiadające potencjał demograficzno-produkcyjny o zasadniczym znaczeniu dla rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego regionu, a także dla obsługi jego mieszkańców. Jelenia Góra jest jednym z największych, uprzemysłowionych i atrakcyjnych ośrodków Dolnego Śląska. Jest również jednym z ośrodków akademickich regionu. W Jeleniej Górze funkcjonują 3 uczelnie wyższe: Karkonoska Akademia Nauk Stosowanych, Politechnika Wrocławska Filia w Jeleniej Górze oraz Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu – Filia w Jeleniej Górze.

Na terenie Jeleniej Góry zlokalizowane jest Wojewódzkie Centrum Szpitalne Kotliny Jeleniogórskiej, którego podmiotem tworzącym jest Województwo Dolnośląskie oraz Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Szpital Specjalistyczny Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, którego organem prowadzącym jest minister właściwy do Spraw Wewnętrznych. Szpital jest jedyną placówką ochrony zdrowia w woj. dolnośląskim świadcząca usługi medyczne w zakresie leczenia i profilaktyki czynnościowych zaburzeń nerwicowych, a także ostrych reakcji na stres. W mieście działa również SP ZOZ Sanatorium Uzdrowiskowe MSW „Agat”, gdzie leczone są schorzenia narządu ruchu oraz choroby nerek i dróg moczowych.

Malownicze położenie w samym centrum kotliny czyni Jelenią Górę miejscem niezwykle atrakcyjnym dla miłośników turystyki i aktywnego wypoczynku. W mieście i w jego otoczeniu znajdują się znakomite tereny do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej a bliskość ośrodków górskich z infrastrukturą zapewniającą uprawianie sportów zimowych (m.in. narciarstwo zjazdowe i biegowe), jest dodatkowym atutem atrakcyjnego położenia miasta. Do specyficznych sportów uprawianych w Jeleniej Górze i okolicach zaliczyć należy wspinaczkę górską i sporty lotnicze. Obie te dyscypliny rozwinęły się dzięki położeniu miasta pośród gór i sprzyjającym warunkom atmosferycznym. Znana w Europie „karkonoska fala” przyciąga pilotów szybowcowych z kraju i zagranicy. To właśnie w Jeleniej Górze można zdobyć diamenty do złotej odznaki szybowcowej. Jelenia Góra jest miejscem bardzo chętnie odwiedzanym przez turystów z większych ośrodków metropolitarnych z kraju i zagranicy. W celu dotarcia do Jeleniej Góry nie trzeba korzystać jedynie z transportu kołowego, bowiem wykorzystać można dobrze rozwinięty transport kolejowy. Dzięki funkcjonującym połączeniom kolejowym do Czech i Niemiec, również turyści zagraniczni mogą skorzystać z tej formy transportu.

Przybywający do Jeleniej Góry goście mogą skorzystać z usług noclegowych oferowanych przez obiekty o zróżnicowanym standardzie – hotele, apartamenty, wille, domy uzdrowiskowe i schroniska, licznej oferty gastronomicznej – restauracje, kawiarnie oraz puby, jak również urozmaicić swój pobyt korzystając z bogatej i atrakcyjnej oferty rozrywkowo-artystycznej świadczonej przez jeleniogórskie instytucje kultury.

3. SFERA SPOŁECZNA

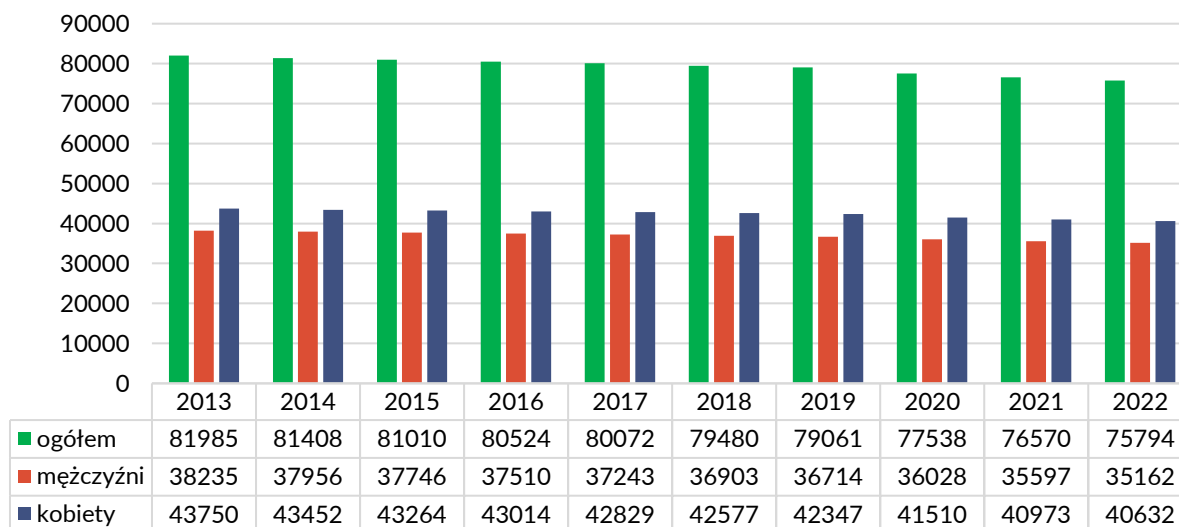

3 Sfera społeczna

3.1. Sytuacja demograficzna

Miasto Jelenia Góra na koniec 2022 roku liczyło 75 794 mieszkańców. Od roku 2013 liczba ludności zamieszkującej miasto zmniejszyła się o 6 191 osób, tj. o 7,55%, nie zmieniając jednocześnie udziału kobiet w ogólnej liczbie ludności stanowiącego niezmiennie ponad 53%.

Wykres 1. Ludność Jeleniej Góry w okresie od 2013 do 2022 roku.

Źródło: GUS/BDL

Zauważalna na przestrzeni ostatnich 10 lat spadkowa tendencja liczby mieszkańców Jeleniej Góry nie jest zjawiskiem szczególnym, a raczej powszechnym, biorąc pod uwagę sytuację demograficzną przestrzeni powiązanej funkcjonalnie z Jelenią Górą oraz dobranych na cele sporządzenia niniejszego dokumentu dwóch grup porównawczych:

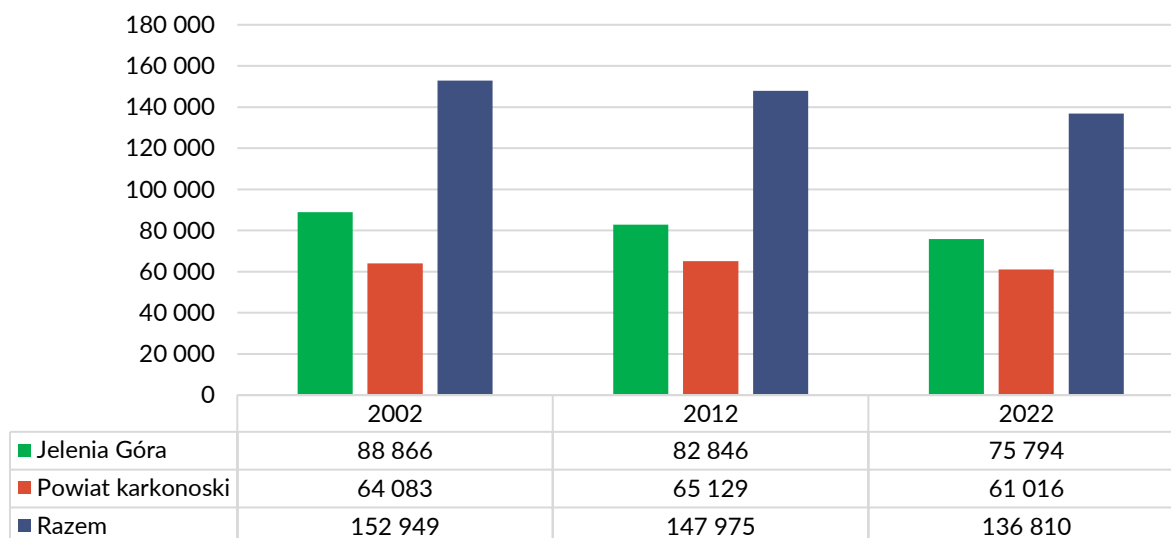
- pierwszej grupy składającej się z miast o podobnej wielkości i podobnej funkcji administracyjnej, tj.: Konin, Legnica, Piotrków Trybunalski, Wałbrzych i Zielona Góra;
- drugiej grupy reprezentowanej przez miasta pełniące głównie funkcje uzdrowiskowe, tj.: Kołobrzeg, Krynica-Zdrój, Świnoujście i Ustroń.

Do celów analizy porównawczej wykorzystano Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL) - narzędzie pozwalające na syntetyczną ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego miasta w czasie i w relacji do innych ośrodków o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju.

Poniższy wykres, sporządzony dla okresu 2002-2022 wskazuje, iż od 2002 roku Jelenia Góra straciła łącznie 14,7% mieszkańców, co odpowiada liczbie ponad 13 tys. osób. Jednocześnie cały układ funkcjonalny, obejmujący przestrzeń Jeleniej Góry i powiatu karkonoskiego również odnotował znaczący spadek liczby mieszkańców. Dla analizowanego okresu było to łącznie 10,55%.

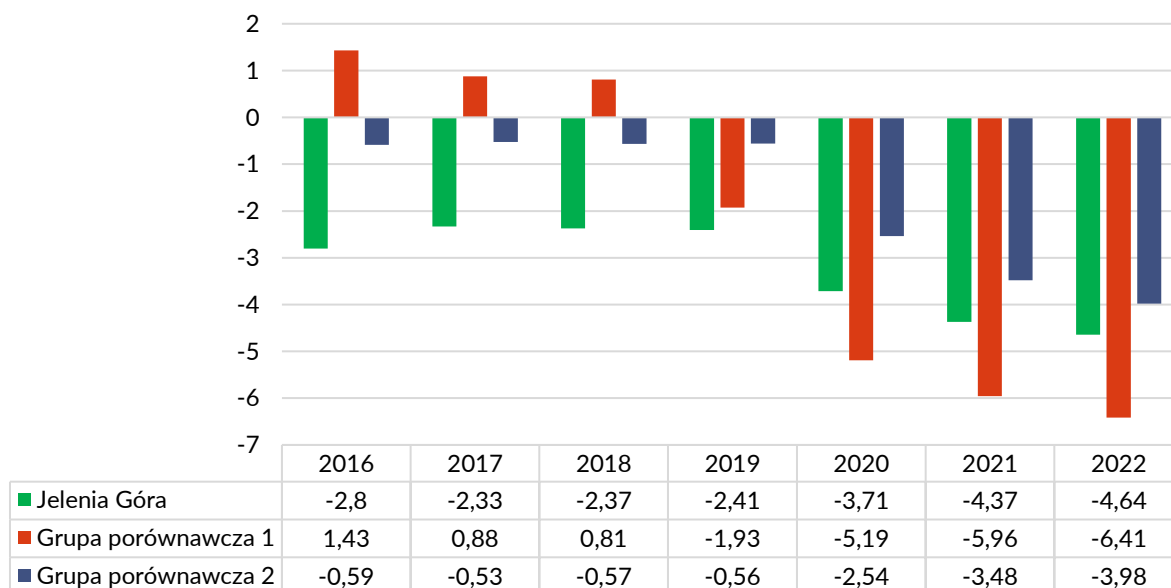
Wykres 2. Ludność Jeleniej Góry i powiatu karkonoskiego w okresie od 2002 do 2022 roku.

Źródło: GUS/BDL

Analogiczna sytuacja miała miejsce w przypadku miast z obu grup porównawczych:

Wykres 3. Zmiana liczby mieszkańców w latach 2016-2022 jako % ludności w roku bazowym.

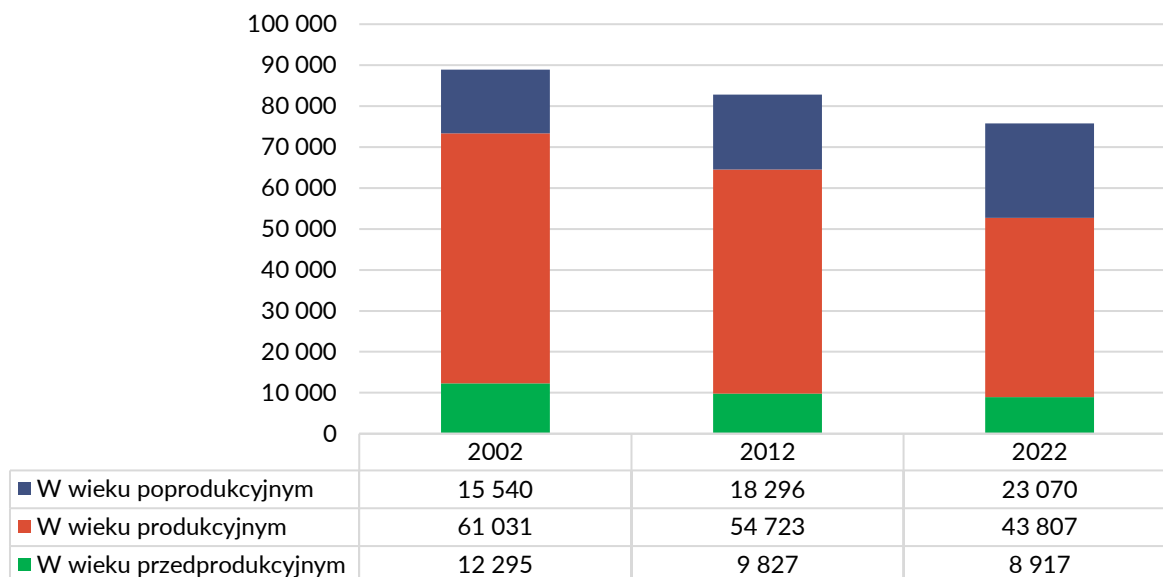

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

Zarówno miasta o podobnej wielkości, jak też miasta o funkcjach uzdrowiskowych, notowały spadek liczby mieszkańców. Od 2020 roku widoczny był wpływ pandemii COVID-19, którego skutkiem były nadmiarowe zgony. Dane odnoszące się do zmiany liczby mieszkańców w obu grupach porównawczych potwierdzają, iż niekorzystne zjawiska demograficzne dotyczą różnych obszarów funkcjonalnych na terenie całego kraju. W przypadku Jeleniej Góry niepokojąca jest jednak negatywna zmiana struktury wiekowej mieszkańców.

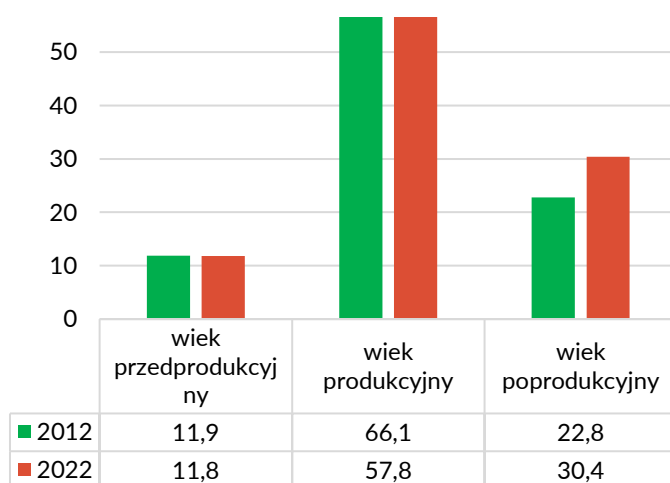
Wykres 4. Ludność Jeleniej Góry wg ekonomicznych grup wieku w 2002, 2012 i 2022 roku.

Źródło: GUS/BDL

W Jeleniej Górze zachodziły istotne zmiany w strukturze wiekowej mieszkańców. W okresie od 2002 do 2022 roku liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym zanotowała spadek. W kategorii wieku poprodukcyjnego odnotowano przy tym znaczący wzrost. Łącznie w analizowanym okresie liczba osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się o 27,47%, w wieku produkcyjnym o 28,22%, a w przypadku wieku poprodukcyjnego zwiększyła się o 32,64%.

Wykres 5. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w Jeleniej Górze w 2012 i 2022 roku.

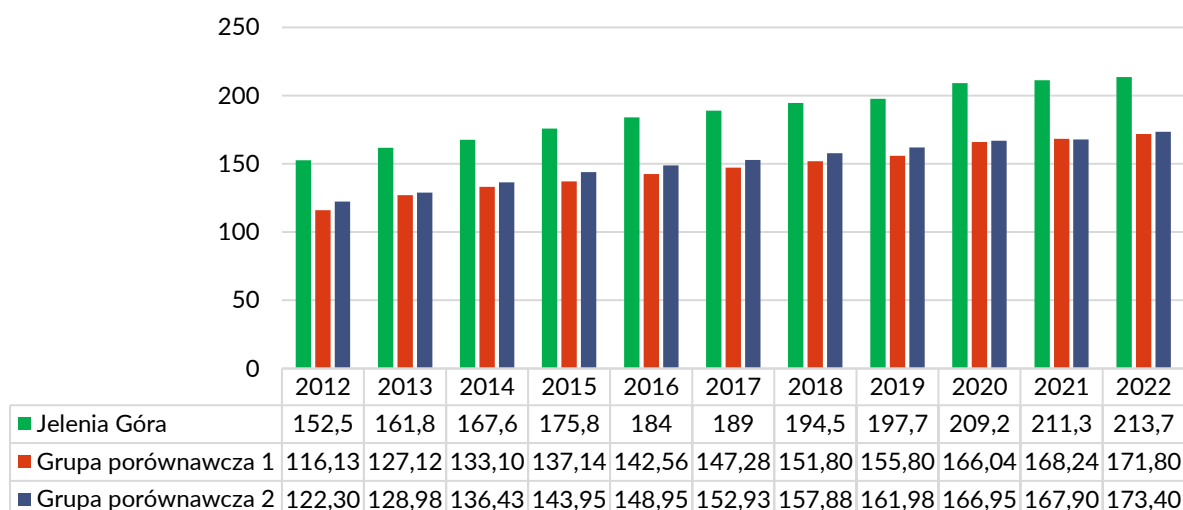
Źródło: GUS/BDL

Zachodzące zmiany demograficzne w istotnym zakresie zmieniły strukturę ludności wg grup ekonomicznych. Przede wszystkim istotnie spadł udział ludności w wieku produkcyjnym i znacząco zwiększył się udział ludności w wieku poprodukcyjnym. Tym samym w 2022 roku miasto charakteryzowało się bardzo niskim udziałem ludności w wieku produkcyjnym (57,8%) i wysokim odsetkiem osób w wieku poprodukcyjnym (30,4%).

Zmiany struktury wiekowej Jeleniej Góry w porównaniu do miast z obu grup porównawczych przedstawiają poniższe wykresy:

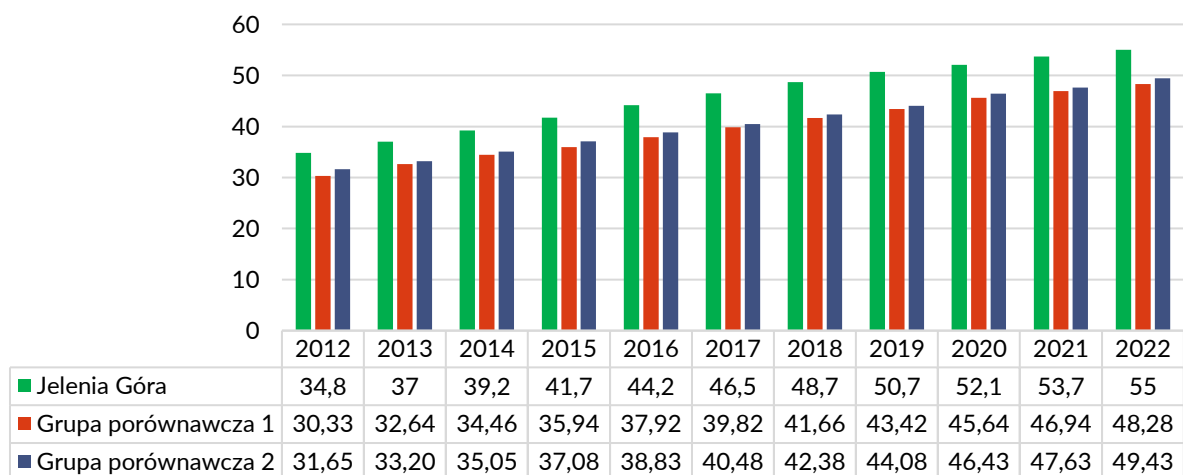
Wykres 6. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w latach 2012-2022.

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

Jelenia Góra na tle miast z obu grup porównawczych charakteryzowała się wyraźnie wyższymi wskaźnikami obciążenia demograficznego. Jednym z takich wskaźników jest udział ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym. Wskaźnik ten wskazuje na niekorzystną sytuację demograficzną w Jeleniej Górze w odniesieniu do zastępowalności zasobów ludzkich. Warto podkreślić znaczący wzrost wartości tego wskaźnika w analizowanym okresie.

Wykres 7. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2012-2022.

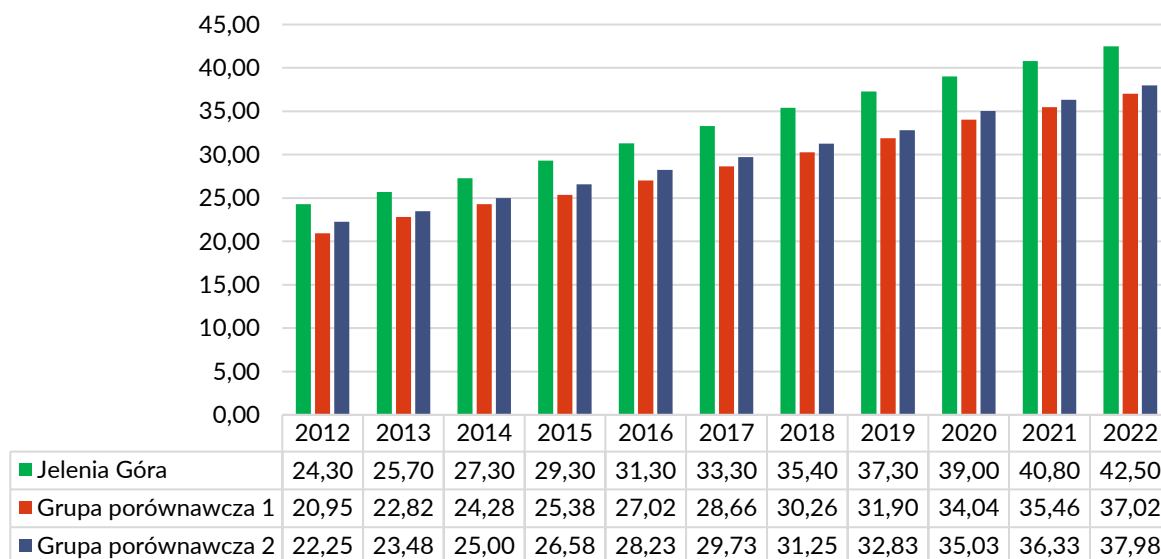

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

Kolejnym wskaźnikiem, który potwierdza niekorzystną sytuację demograficzną miasta jest ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. W tym przypadku Jelenia Góra również wypada niekorzystnie na tle obu grup porównawczych, notując przy tym dużą dynamikę wzrostu wartości tego wskaźnika. Oznacza to, że w ciągu ostatnich lat zmiany demograficzne w Jeleniej Górze następowały dynamicznie. Duża dynamika zmian demograficznych wpływa na sposób w jaki różne sektory, czy to gospodarki, czy też usług publicznych, przystosowują się do tych zmian.

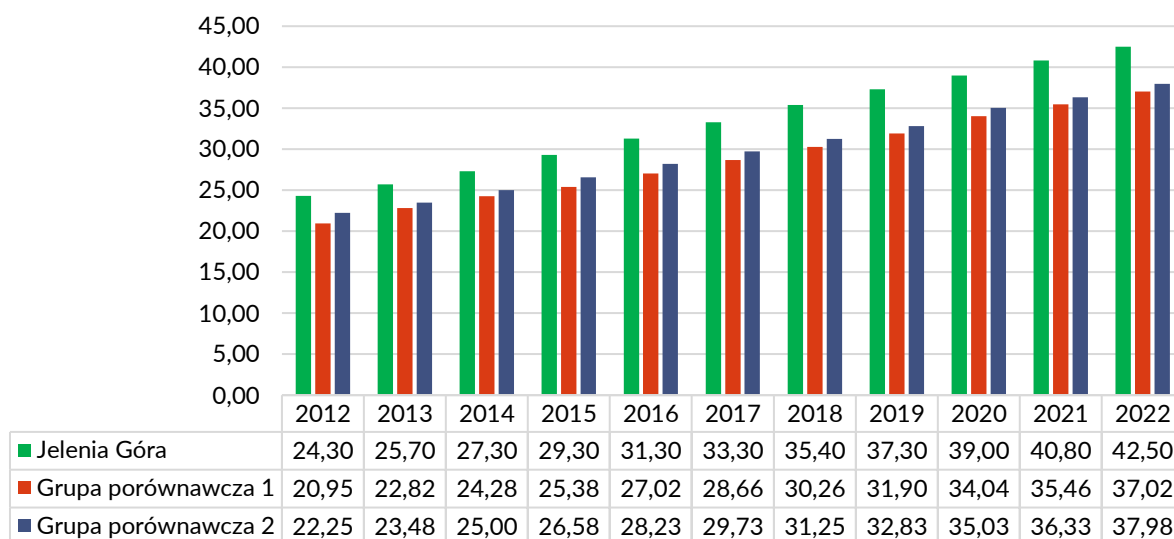
Wykres 8. Liczba osób w wieku 65 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 15-64 lata.

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

W Jeleniej Górze na tle obu grup porównawczych notowano wyraźnie wyższą wartość wskaźnika liczby osób w wieku 65 lat i więcej, która przypadła na 100 osób w wieku 15-64 lata. Wskazuje to na wysoką i rosnącą skalę potrzeb opieki nad osobami starszymi. Potwierdza to również kolejny wskaźnik, przedstawiony na poniższym wykresie.

Wykres 9. Udział subpopulacji osób starszych tzw. starszych-starszych (80 lat i więcej) w ogólnej liczbie ludności w latach 2012-2021.

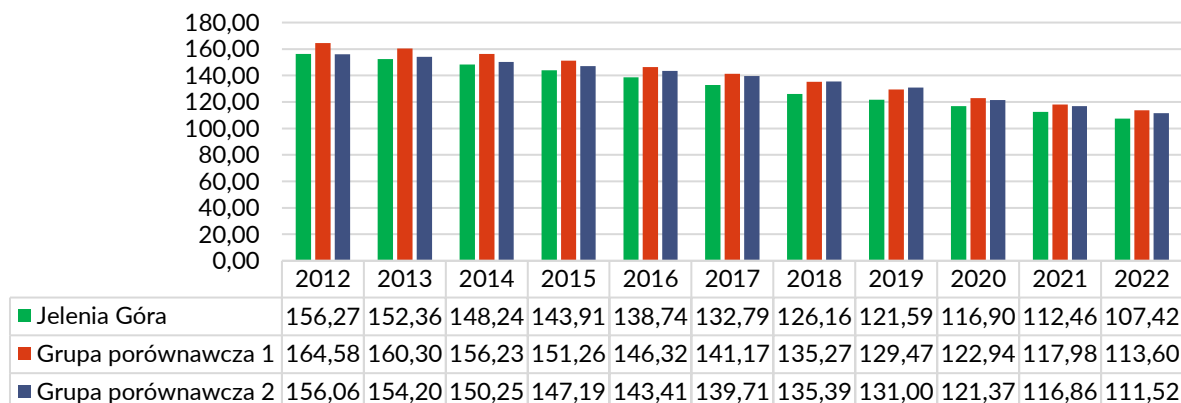

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

Jelenią Górę charakteryzował bardzo wysoki na tle grup porównawczych udział liczby osób w wieku 80 lat i więcej w grupie wiekowej osób starszych. Warto przy tym odnotować, iż w ciągu zaledwie dekady wartość tego wskaźnika prawie się podwoiła. Zmiana ta obrazuje skalę wzrostu potrzeb związanych z opieką senioralną.

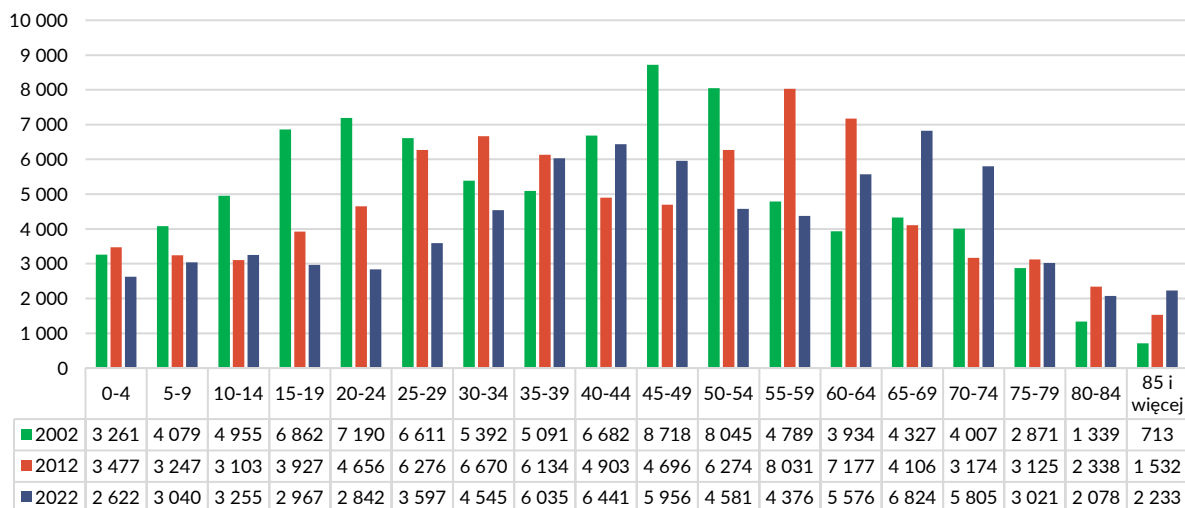
Wykres 10. Liczba mieszkańców w wieku 25-34 lat na 1000 mieszkańców w latach 2012-2022.

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

Niekorzystna sytuacja demograficzna kraju związana jest między innymi z malejącą liczbą osób młodych. Na zjawisko to w Jeleniej Górze wpływ ma nie tylko struktura wiekowa, ale także odpływ migracyjny osób młodych. Potwierdzają to między innymi wyniki badań jakościowych i ilościowych z młodzieżą. Młodzi ludzie deklarują chęć wyjazdu, między innymi w celu kontynuowania nauki poza miejscem zamieszkania. Dane dot. udziału liczby ludności w wieku 25-34 na 1000 mieszkańców wskazują na gorszą sytuację Jeleniej Góry w porównaniu do obu grup porównawczych, zarówno miast o podobnej wielkości i funkcji, jak też i tych o funkcjach uzdrowiskowych. Niekorzystna jest przy tym dynamika ubytku młodych ludzi w strukturze wiekowej i ekonomicznej miasta.

Wykres 11. Liczba ludności Jeleniej Góry dla wybranych grup wieku w 2002, 2012 i 2022 roku.

Źródło: GUS/BDL

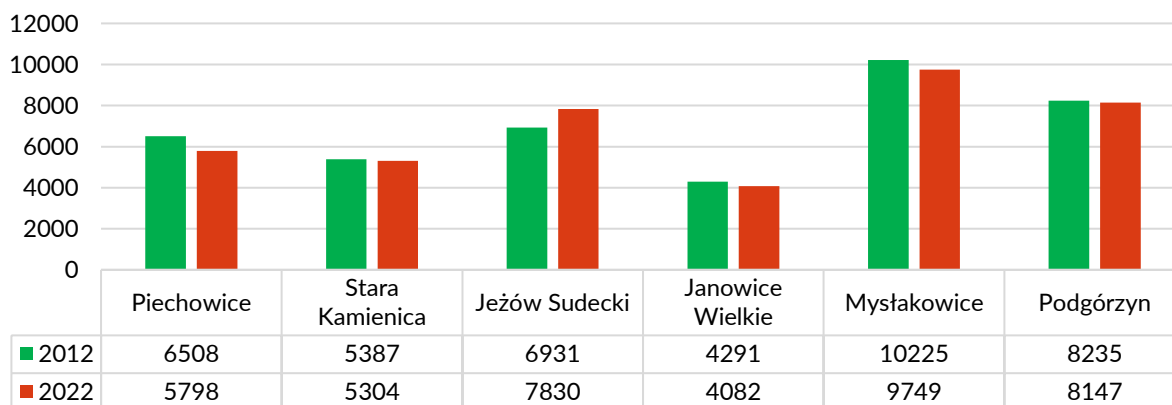
Porównanie struktury wiekowej Jeleniej Góry z ostatnich dwóch dekad potwierdza niekorzystną sytuację demograficzną miasta. Wskazuje przy tym, iż w mieście jest coraz mniej osób młodych. Oznacza to, że coraz mniej liczna jest grupa osób, które docelowo może zakładać rodziny. Warto również zwrócić uwagę na znaczący wzrost liczby osób w wieku 85 i więcej lat, co wskazuje na problem starzenia się społeczeństwa i braku zastępowalności pokoleń. Taka sytuacja stwarza spore zagrożenie, iż w najbliższych latach nie będzie wystarczającej ilości młodych ludzi

wchodzących na rynek pracy, którzy zastąpią obecnych mieszkańców w wieku produkcyjnym przechodzących na emeryturę.

Analizując demografię Jeleniej Góry warto przyrzeć się zmianom liczby ludności gmin ościennych zlokalizowanych w najbliższym otoczeniu miasta: gminy miejskiej Piechowice oraz 5 gmin wiejskich: Stara Kamienica, Jeżów Sudecki, Janowice Wielkie, Mysłakowice i Podgórzyn.

Wykres 12. Stan liczby ludności gmin z otoczenia Jeleniej Góry w 2012 i 2022 roku.

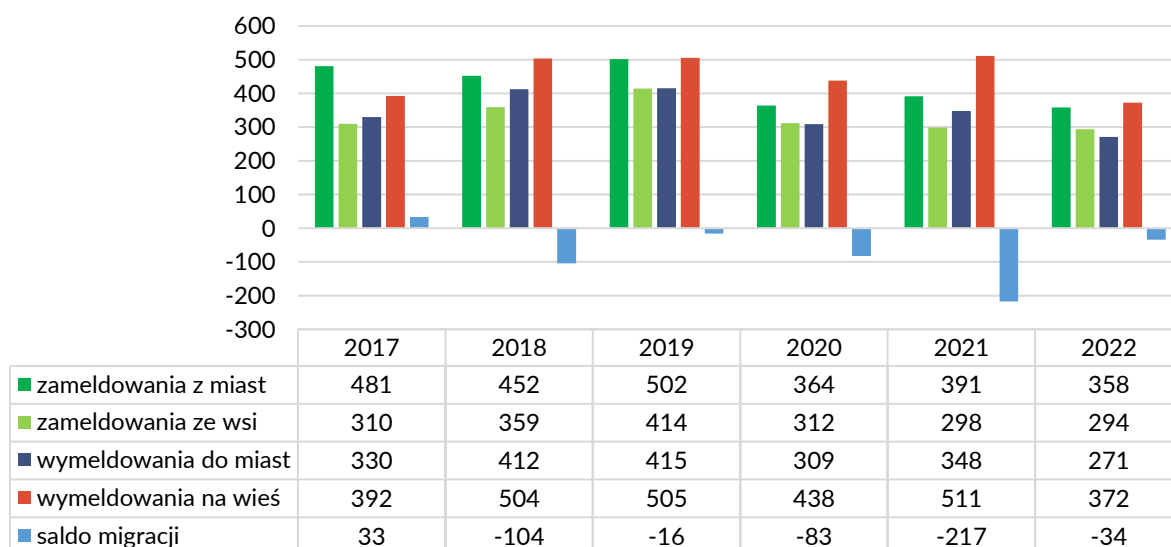

Źródło: GUS/BDL

W większości ww. gmin w analizowanym okresie występował spadek liczby ludności, choć już nie tak dynamiczny jak w samej Jeleniej Górze. Wyjątkiem jest gmina Jeżów Sudecki, w której od 2012 r. liczba ludności wzrosła o 11,48%.

Powyższe dane potwierdzają, iż spadek liczby mieszkańców Jeleniej Góry związany jest również z procesami suburbanizacyjnymi. Mieszkańcy miasta chętnie przeprowadzają się na otaczające je tereny podmiejskie. Dane dot. zmiany liczby mieszkańców gmin ościennych względem Jeleniej Góry wskazują, iż najbardziej pożądanym kierunkiem migracji jest gmina Jeżów Sudecki.

Wykres 13. Migracje wewnętrzne mieszkańców Jeleniej Góry w okresie od 2017 do 2022 roku.

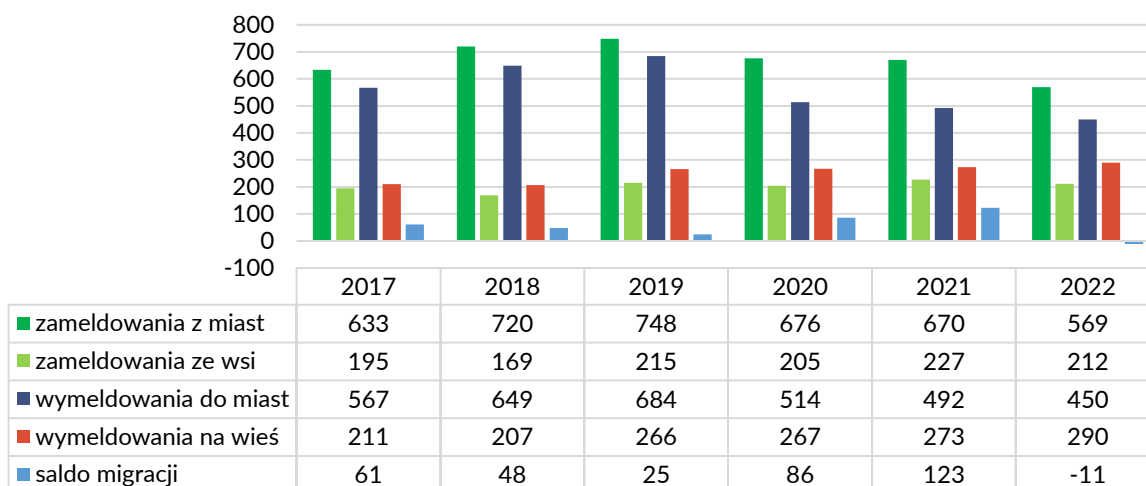

Źródło: GUS/BDL

Kolejnym czynnikiem wpływającym na stan liczby mieszkańców są migracje. Odpływ mieszkańców Jeleniej Góry związany był zarówno z migracją do większych miast oraz, jak już wspomniano wcześniej na linii miasto – obszar podmiejski. Główne destynacje to gminy Jeżów Sudecki, Podgórzyn i Stara Kamienica.

Wykres 14. Migracje wewnętrzne mieszkańców powiatu karkonoskiego w okresie od 2017 do 2022 roku.

Źródło: GUS/BDL

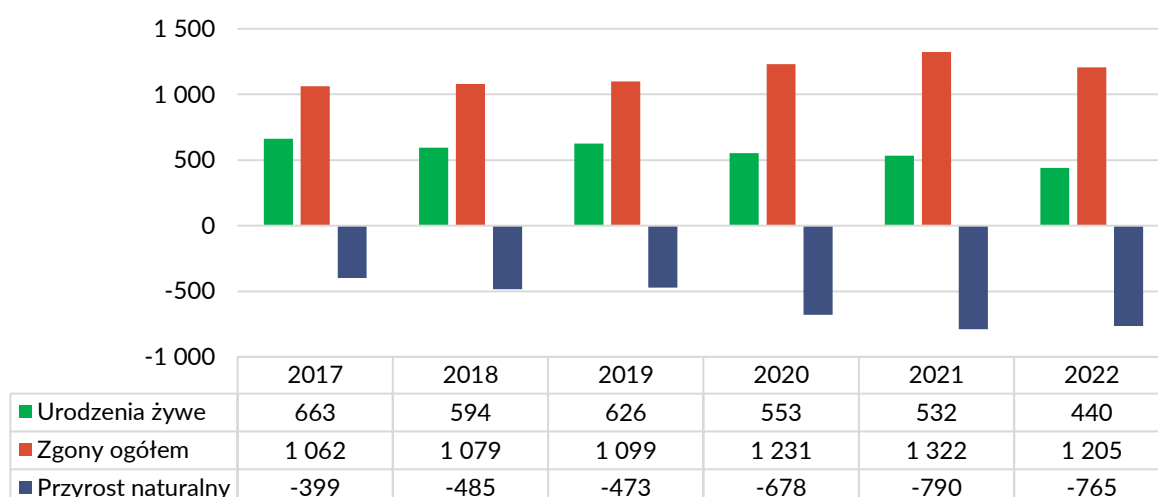
Warto zauważyć, iż powiat karkonoski charakteryzował się dodatnim saldem migracji. Oceniając ruchy migracyjne dla obszaru funkcjonalnego obejmującego Jelenią Górę oraz gminy powiatu karkonoskiego można zauważyć, iż łączne saldo migracji zbliżone było do zera. Widoczne były przy tym przepływy ludności pomiędzy miastem a wsią. Z reguły na tereny podmiejskie migrują osoby chcące znaleźć spokój i odpoczynek od wielkomiejskiego zgiełku lub poszukujące atrakcyjnych cen zakupu nieruchomości.

W Jeleniej Górze saldo migracji zagranicznych w analizowanym okresie od 2017 do 2022 wg oficjalnych danych GUS było ujemne. Saldo migracji dla tego okresu wyniosło minus 149 osób. Jednocześnie do miasta przybyła znaczna liczba migrantów za wschodniej granicy. Według statystyk prowadzonych przez Miasto Jelenia Góra, w połowie marca 2022 r. liczba zarejestrowanych na podstawie PESEL obywateli Ukrainy wyniosła 856 osób, na koniec marca - 1760 osób, a na koniec 2022 r. – 2111 osób. Biorąc pod uwagę cały 2022 r. największą liczbę uchodźców zarejestrowanych i jednocześnie korzystających z miejsc zakwaterowania oferowanych przez Miasto odnotowano w kwietniu 2022 r., gdy wynosiła 658 osób. Należy podkreślić, że ww. statystyka może nie uwzględniać obywateli Ukrainy, którzy znaleźli zakwaterowanie u osób prywatnych w ramach oferowanego świadczenia pieniężnego za zapewnienie zakwaterowania Ukraińcom, czy też obywateli, którzy przyjechali do Polski do swoich rodzin. Z tego też względu statystykę tą należy traktować jedynie poglądowo.

Wraz z malejącą liczbą osób młodych w Jeleniej Górze widoczny jest spadek liczby urodzeń. Znaczący spadek urodzeń odnotowano od 2020 roku. Pomiędzy 2017 a 2022 rokiem liczba urodzeń spadła o 223. Od 2020 notowano przy tym wzrost liczby zgonów. W danych dot. liczby urodzeń i zgonów zachodzi wyraźna korelacja z okresem pandemii COVID-19.

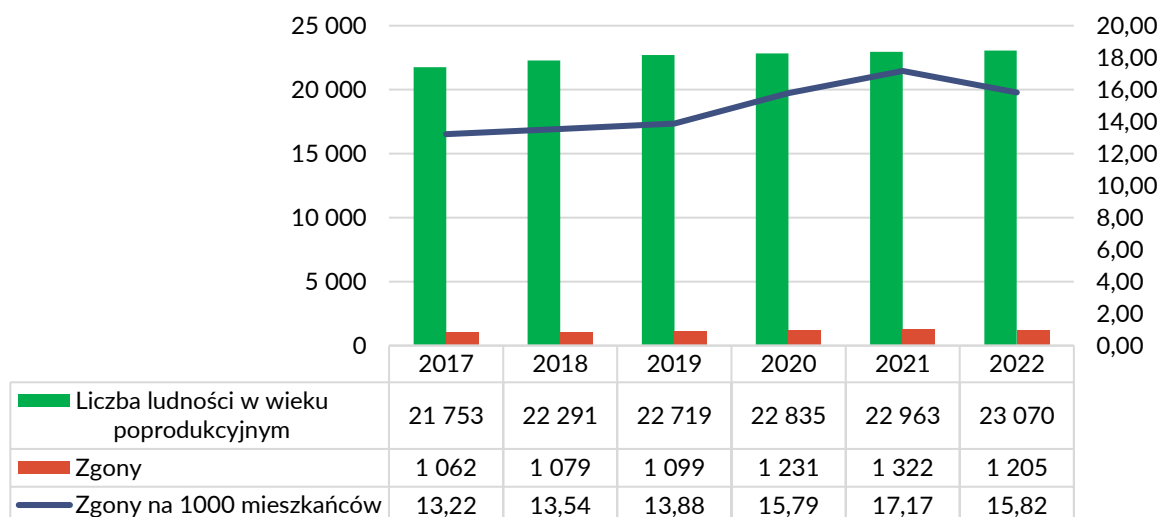
Wykres 15. Urodzenia żywe, zgony i ruch naturalny w Jeleniej Górze w okresie od 2017 do 2022 roku.

Źródło: GUS/BDL

Tzw. nadmiarowe zgony w okresie pandemii COVID-19 w kraju w znacznym zakresie dotyczyły osób starszych, które obarczone były chorobami współistniejącymi i słabszą odpornością. Warto przy tym dodać, iż Jelenia Góra jest miastem z wysokim udziałem mieszkańców w wieku senioralnym i tym samym miasto zostało mocno dotknięte skutkami pandemii.

Wykres 16. Relacja liczby zgonów do liczby osób w wieku poprodukcyjnym w Jeleniej Górze w okresie od 2017 do 2022 roku.

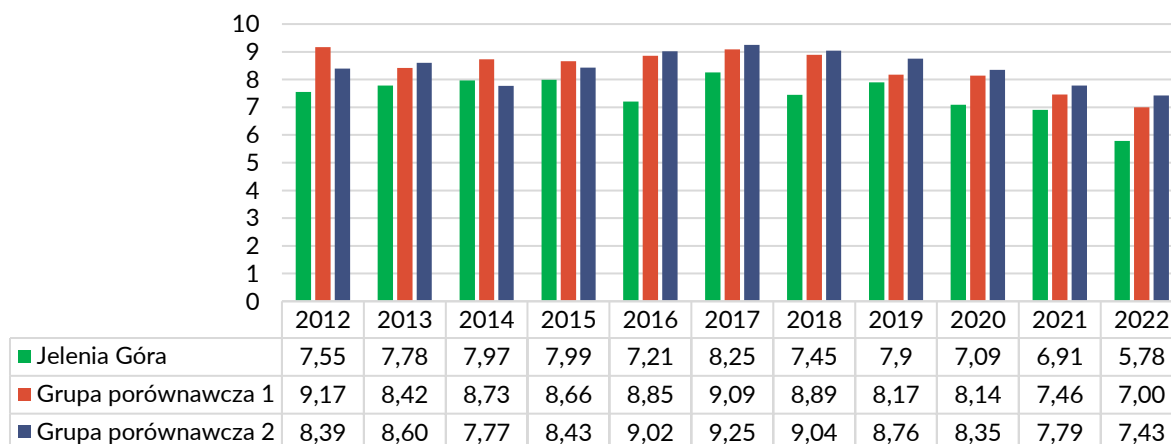
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dane odnoszące się do ruchu naturalnego wskazują na malejącą liczbę urodzeń i rosnącą liczbę zgonów. Trend ten widoczny był między innymi w okresie pandemii COVID-19. Zestawiając dane dla Jeleniej Góry z danymi dla grup porównawczych widoczny jest mocno niekorzystny obraz w zakresie przyrostu naturalnego. Wskaźniki urodzeń notowane dla miasta są rekordowo niskie, niższe od równie niekorzystnych wskaźników notowanych dla obu grup porównawczych. Na osi czasu widoczny jest wyraźny spadek urodzeń w okresie pandemicznym. Co więcej,

w 2022 r., czyli już po pandemii, nie odnotowano wzrostu urodzeń w mieście. Niskie wskaźniki urodzeń po części są wypadkową niekorzystnej struktury wiekowej i spadku liczby osób w wieku reprodukcyjnym, ale przede wszystkim wpływ na to ma niska dzietność.

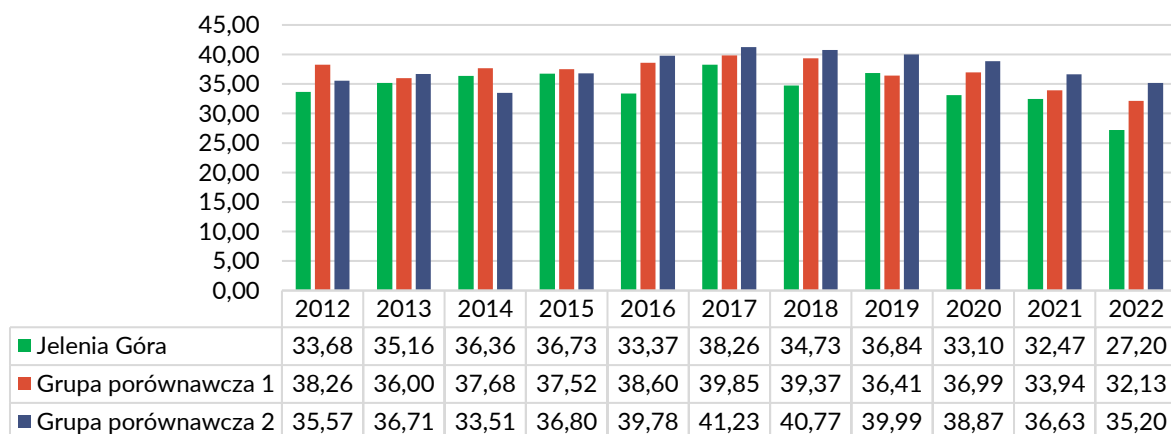
Wykres 17. Urodzenia żywe na 1000 ludności w latach 2012-2022.

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

Współczynnik dzietności w Jeleniej Górze w 2022 roku osiągnął rekordowo niską wartość. Od 2017 roku, kiedy to widoczny był pozytywny efekt programu 500 Plus, dzietność w Jeleniej Górze spadała. Była ona wyraźnie niższa od średnich dla obu grup porównawczych.

Wykres 18. Współczynnik dzietności kobiet – urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku 15-49 lat w latach 2012-2022.

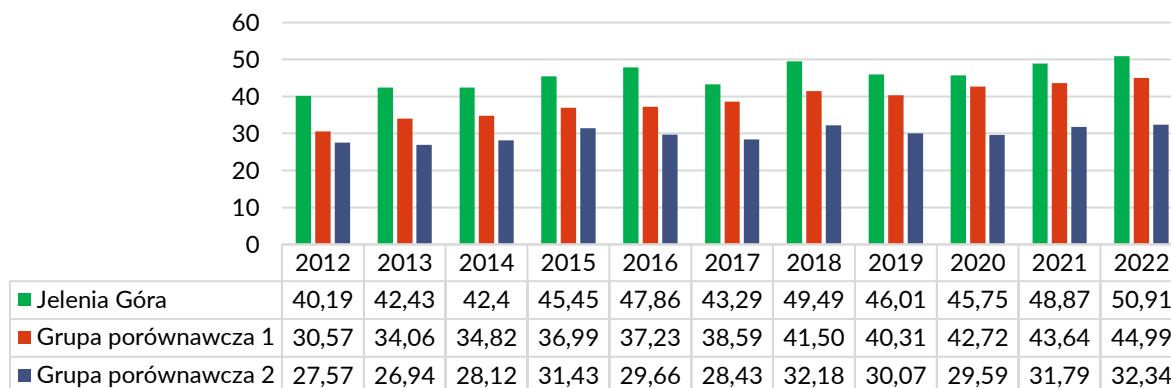

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

Jelenia Góra jest miastem wyraźnie wyróżniającym się na tle grup porównawczych pod względem odsetka urodzeń pozamałżeńskich. Przez cały analizowany okres odsetek urodzeń pozamałżeńskich w Jeleniej Górze był wyraźnie wyższy do średniej dla grup porównawczych. Należy przy tym zwrócić uwagę, iż w przypadku miast z grupy porównawczej odsetek ten systematycznie rósł, a w Jeleniej Górze utrzymywał się na wysokim poziomie. Niemniej wskaźniki urodzeń w Jeleniej Górze były bardzo niskie.

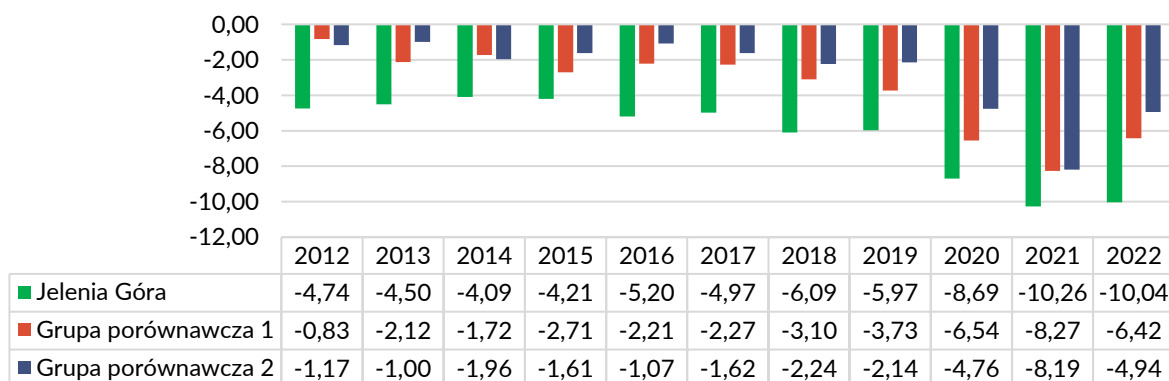
Wykres 19. Odsetek urodzeń pozamałżeńskich (%) w latach 2012-2022.

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

Na tle miast z grup porównawczych Jelenia Góra traciła wyraźnie więcej mieszkańców wskutek przewagi zgonów na urodzeniami. Na taki stan rzeczy wpływ miała niewątpliwie niekorzystna struktura wiekowa społeczeństwa miasta, charakteryzująca się dużym udziałem ludności w wieku senioralnym. Niewątpliwie istotnym czynnikiem wpływającym na ruch naturalny ludności w mieście była pandemia COVID-19 oraz bardzo niska dzietność.

Wykres 20. Przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2012-2022.

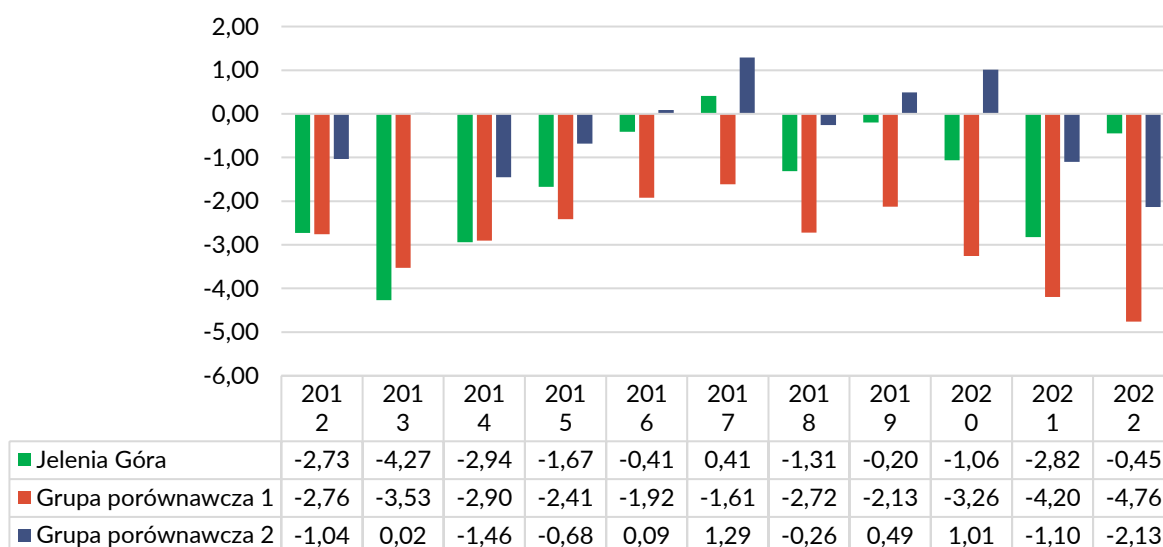

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

Porównanie salda migracji na tle grup porównawczych wskazuje, iż Jelenia Góra posiada potencjał przyciągania i zatrzymania mieszkańców. O ile saldo migracji w analizowanym czasie było przez większość okresu ujemne, warto zwrócić uwagę na kilka aspektów. Po pierwsze w okresie pomiędzy 2016 a 2019 widoczne było odwrócenie odpływu migracyjnego, który widoczny był w okresie od 2012 do 2015 roku. Wskaźniki salda migracji zbliżały się wtedy do zera, a w 2017 roku były nawet dodatnie. Dla tego okresu widoczna była istotna różnica w porównaniu do miast z pierwszej grupy porównawczej. Jeleniej Górze bliżej było bowiem do trendów obserwowanych dla grupy miast o funkcjach uzdrowiskowych. W okresie pandemii COVID-19 wskaźniki salda migracji spadły poniżej zera, w tym wyraźnie w 2021 roku. Niemniej po okresie pandemii w 2022 roku znów zbliżyły się do zera. W tym przypadku wskaźnik dla Jeleniej Góry ponownie, wyraźnie różnił się od wielkości notowanej dla grupy miast o podobnej wielkości.

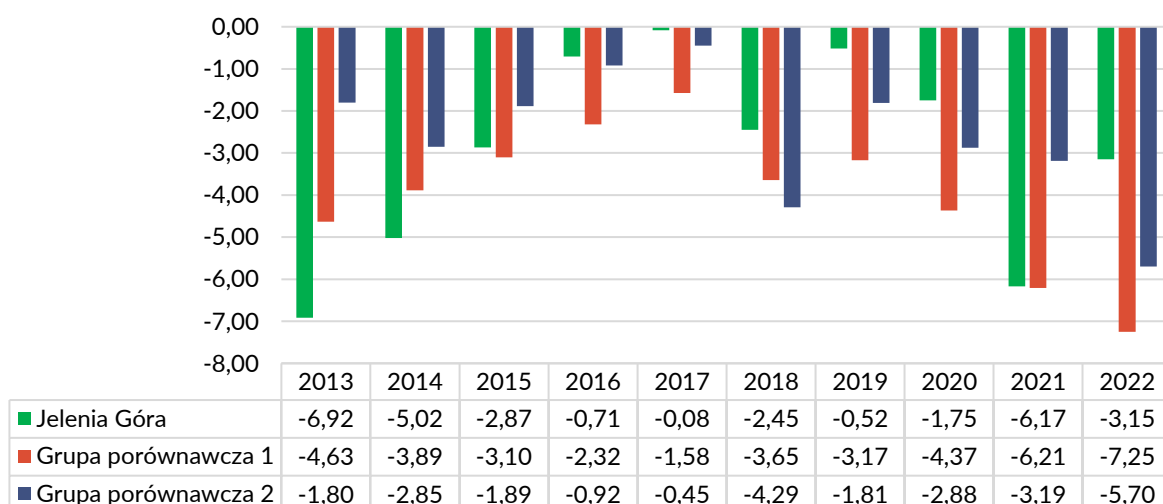

Wykres 21. Saldo migracji na 1000 osób (średnia 3-letnia) w latach 2012-2022.

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

Wykres 22. Saldo migracji osób w wieku 15-39 lat na 1000 osób w latach 2012-2022.

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

Dane odnoszące się do sald migracji osób w wieku 15-39 lat na 1000 osób potwierdzają, iż młode osoby częściej niż starsze decydują się na opuszczenie miasta. Świadczą o tym niższe wartości tego wskaźnika w porównaniu do salda migracji ogółem. Problem ten dotyka nie tylko Jelenią Górę, ale także inne miejscowości z obu grup porównawczych. Skala odpływu młodych osób z Jeleniej Góry była niższa niż w obu grupach porównawczych.

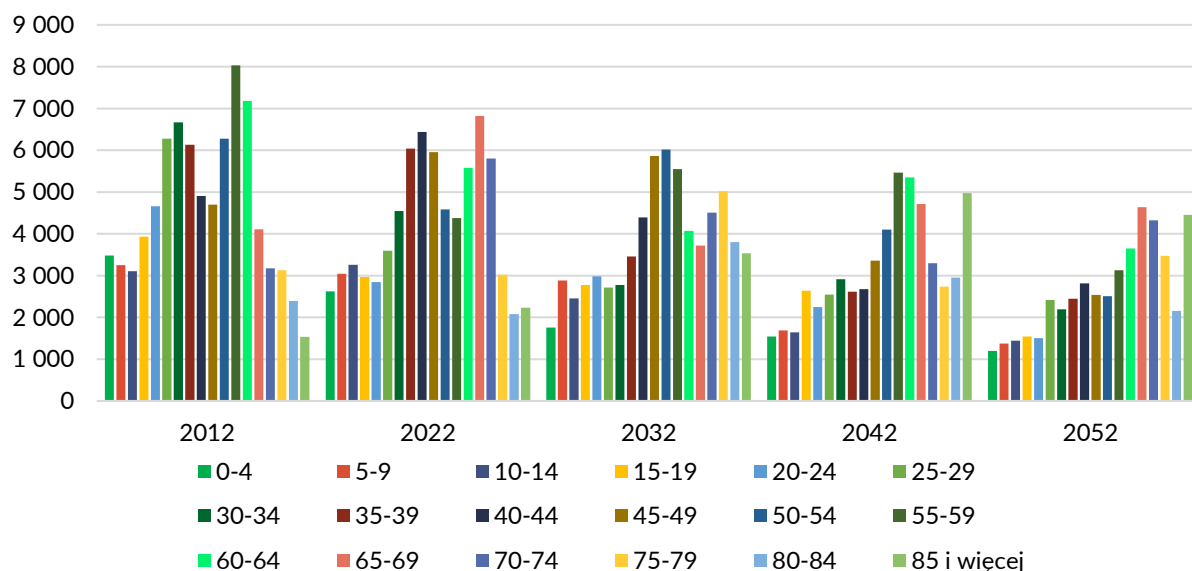
Pełniejszy obraz tego co czeka Jelenią Górę w wymiarze demograficznym oddaje prognoza liczby ludności w perspektywie 2050 roku.¹ Warto zwrócić uwagę na to, że w największym

¹ Wyjaśnienie: prognozę demograficzną sporządzono na podstawie danych GUS w odniesieniu do danych prezentujących liczbę ludności w przedziałach wieku co 5 lat (0-4, 5-9, itd.). Istotne dla sporządzenia prognozy było zachowanie 5-letnich okresów „przejścia” danej kategorii wiekowej do kolejnej. Tj. założono, że kategoria wieku 0-4 za 5 lat przesunie się w całości do kategorii wieku 5-9, a za 10 lat do kategorii wieku 10-14. W prognozie

stopniu przyszły stan ludności miasta oraz jego strukturę demograficzną kształtować będzie aktualna struktura demograficzna, na którą należy nałożyć zjawiska migracyjne. Porównanie stanu ludności z 2012 i 2022 roku pozwoliło określić m. in. skalę zmian w poszczególnych grupach ludności wg wieku. Model matematyczny, który pozwolił obliczyć przyszłą liczbę ludności uwzględnił również notowane w ostatniej dekadzie wskaźniki dzietności.

Wykres 23. Prognoza demograficzna dla Jeleniej Góry w perspektywie 2050 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W strukturze wiekowej ludności miasta (2022 rok) widoczne są dwa wyże demograficzne. Roczники ludności urodzonej w latach powojennych oraz w latach 70-tych XX wieku są około dwukrotnie liczniejsze od późniejszych. Ich przesunięcie na osi czasu wskazuje na przyszły model struktury wiekowej miasta i jednocześnie na liczbę mieszkańców.

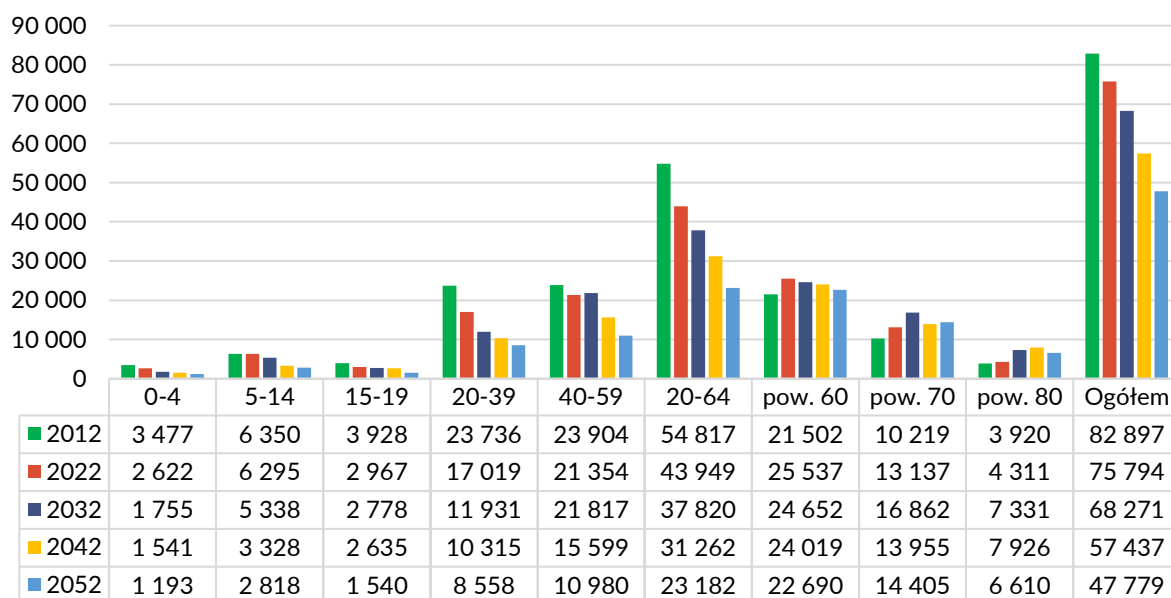
Prognoza demograficzna wskazuje przede wszystkim na to, że Jelenia Góra systematycznie będzie się wyludniać. Jeśli podtrzymane zostaną obecne trendy dot. migracji oraz ruchu naturalnego (niskie wskaźniki urodzeń) to około 2050 roku miasto może liczyć około 50 tys. mieszkańców, wśród których ponad 40% stanowić będą osoby powyżej 60 roku życia.

W perspektywie 2030 roku liczba ludności Jeleniej Góry spadnie z poziomu 75,8 tys. do 68,2 tys. osób. W dalszej perspektywie czasu, tj. do 2050 roku dynamika spadku liczby mieszkańców może się utrzymać. Zmiany demograficzne widoczne będą w strukturze wiekowej ludności. Przybędzie ludności w wieku poprodukcyjnym, przy jednoczesnym spadku ludności w wieku produkcyjnym.

uwzględniono również aktualne wskaźniki odnoszące się do ruchu naturalnego oraz migracji, tj. takie, które notowane były w okresie pomiędzy 2012 a 2022 rokiem. Tym samym „przesunięcie” danej kategorii wiekowej korygowano o wskaźnik „zmiany” jaka nastąpiła w okresie pomiędzy 2012 a 2022 w odniesieniu do wybranej kategorii wiekowej. W odniesieniu do liczby urodzeń założono podobne do obecnych (niskie) wskaźniki urodzeń. W tym celu obliczono proporcję liczby osób urodzonych w danej dekadzie, czyli osób w wieku 0-9, (tj. osób urodzonych w przedziale czasu pomiędzy 2012 a 2022) do liczby osób w wieku rozrodczym (przyjęto wiek 20-44 lat). Na podstawie tej proporcji prognozowano liczbę nowych mieszkańców miasta w kategoriach 0-4 i 5-9 w kolejnych dekadach.

Wykres 24. Prognoza demograficzna dla Jeleniej Góry – stan ludności wg wybranych grup wieku w perspektywie 2050 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Prognoza to jeden z możliwych wariantów rozwoju demograficznego miasta. Warto zauważyć, iż podobne problemy i zjawiska dotyczyć będą całej przestrzeni kraju. Oznacza to, że Polska i poszczególne obszary kraju będą musiały przystosować się do oczekiwanego spadku liczby mieszkańców i utrzymującego się przez co najmniej trzy dekady wysokiego udziału ludności w wieku poprodukcyjnym. Należy przewidzieć, iż wiele miast i regionów konkurować będzie o ograniczone zasoby kapitału ludzkiego, który stanowić będzie dla nich podstawę dla zapewnienia konkurencyjności usług publicznych oraz gospodarki.

Wnioski z diagnozy

Analiza sytuacji demograficznej Jeleniej Góry pokazała, iż na przestrzeni ostatnich lat utrzymywała się tendencja spadkowa liczby mieszkańców. W 2013 roku miasto liczyło 81 985 osób, w 2022 roku było to 75 794 osoby. Oznacza to, że Jelenia Góra straciła na przestrzeni tych lat 7,55% mieszkańców. Spadek wynikał przede wszystkim z niekorzystnej struktury demograficznej oraz niskiej dzietności. Około 30% ludności miasta to ludność w wieku senioralnym. Maleje przy tym odsetek osób młodych, w tym w wieku reprodukcyjnym. W okresie pandemii COVID-19 wyraźnie wzrosła liczba zgonów, przy jednoczesnym zauważalnym spadku urodzeń. Po okresie pandemii w mieście nadal notowano bardzo niskie wskaźniki urodzeń. W okresie od 2012 do 2022 roku kształtowały się one pomiędzy 8,25 w 2017 roku do 5,78 w 2022 roku. W 2022 na 1 kobietę w wieku 15-49 lat przypadało w Jeleniej Górze 0,95 urodzeń, co było wartością najniższą od 2012 roku. Wśród przyczyn takiego stanu rzeczy należy wymienić m. in. brak poczucia bezpieczeństwa, w tym finansowego oraz społeczno-relacyjnego związanego z pandemią, wojnę w Ukrainie i dwucyfrową inflację. Nie bez znaczenia było zaostrzenie prawa aborcyjnego, coraz mniejsze wsparcie ze strony rodziny w opiece nad dziećmi oraz ograniczona dostępność publicznych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. Spadek liczby mieszkańców dotyczył także przestrzeni powiązanej funkcjonalnie z Jelenią Górą, tj. gmin z powiatu karkonoskiego. Łącznie liczba ludności Jeleniej

Góry i powiatu karkonoskiego zmniejszyła się z 147 975 osób w 2013 roku do 136 810 osób w 2022 roku, co oznacza spadek o 7,54%.

Wraz ze spadkiem liczby mieszkańców istotnie zmieniała się struktura demograficzna miasta. Znacząco zwiększył się udział oraz liczba osób w wieku poprodukcyjnym, w tym z grupy wiekowej powyżej 80 roku życia. W 2022 roku w kategorii wieku poprodukcyjnego było 30,4% ludności miasta wobec 22,8% w 2012 roku. W tym czasie odnotowano znaczący spadek liczby i udziału osób w wieku produkcyjnym. Odsetek ludności w wieku produkcyjnym w 2022 roku wynosił 57,8% przy 66,1% w 2012 roku. Oznacza to brak zastępowalności pokoleń oraz coraz mniejszą liczbę osób aktywnych zawodowo opiekujących się coraz liczniejszą grupą osób starszych. Wpływa to na ograniczenie dostępności kadr na rynku pracy, dostępności usług, a także wzrost potrzeb socjalnych osób starszych. Ta duża dynamika zmian demograficznych jest szczególnym wyzwaniem dla miasta, prowadzonej polityki społecznej oraz gospodarki.

Szczególnie niekorzystnym zjawiskiem dla miasta jest odpływ osób młodych. Dane dotyczące salda migracji wskazują, iż osoby młode częściej niż starsze decydują się na opuszczenie miasta. Deklaracje młodych osób, które uczestniczyły w spotkaniach warsztatowych, potwierdzają chęć wyjazdu poza Jelenią Górę w celu kontynuowania nauki.

Jelenia Góra oraz sąsiednie gminy doświadczają istotnej skali ruchów migracyjnych. Jelenia Góra jest przy tym miejscem docelowym dla osób przybywających między innymi z okolicznych obszarów wiejskich. Jednocześnie mieszkańcy Jeleniej Góry migrują na tereny podmiejskie. Jedną z najpopularniejszych destynacji jest gmina Jeżów Sudecki. Dane salda migracji wskazują, iż Jelenia Góra i powiat karkonoski są w stanie rekompensować ubytek ludności wskutek migracji poprzez przyciąganie nowych mieszkańców. Niewątpliwie atutem miasta i jego otoczenia są atrakcyjność przyrodniczo-krajobrazowa i dobry dostęp do szeregu usług publicznych.

Potencjału należy upatrywać także w kontekście kreowania oferty związanej z tzw. „srebrną gospodarką”. Prognoza demograficzna wskazuje, iż w Jeleniej Górze utrzymywać się będzie znaczny odsetek mieszkańców w wieku senioralnym. Będzie on wysoki przez najbliższe trzy dekady, co wynika ze struktury wiekowej ludności miasta. Projektowanie rozwiązań z zakresu polityki senioralnej jest zatem koniecznością i będzie inwestycją na lata.

Nieznana jest trwałość procesów związanych z napływem i integracją migrantów, w tym obywateli Ukrainy. Potencjalnie może to być ważna grupa społeczna, która zbuduje kapitał społeczny miasta oraz wesprze lokalną gospodarkę.

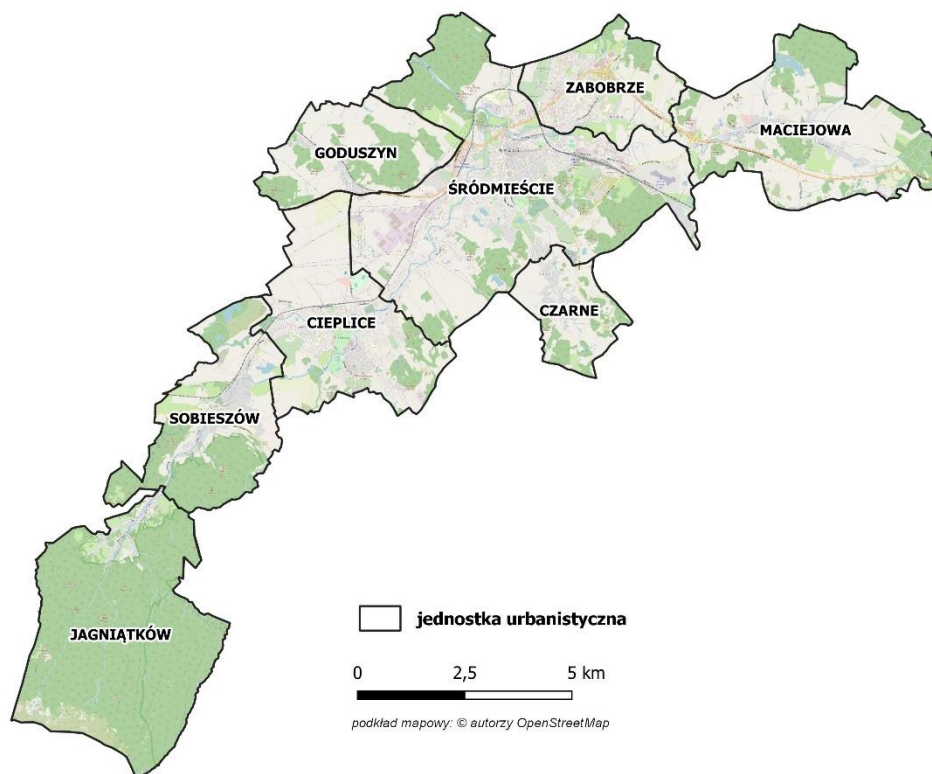
3.2. Mieszkalnictwo

Rozwój funkcji mieszkaniowej na terenie Jeleniej Góry warunkowany był procesami historycznymi oraz kształtowany jest przez uwarunkowania geograficzne. Jelenia Góra jest najdłuższym (liczącym ponad 30 km długości) miastem w Polsce. Miasto powstało z połączenia kilku osobnych miejscowości. Położenie w Kotlinie Jeleniogórskiej, pomiędzy Karkonoszami a Górami Kaczawskimi w znacznym stopniu wpływało na kształtowanie się struktury urbanistycznej. Jednocześnie bliskość pasm górskich odgrywała istotne znaczenie w kontekście decyzji osiedleńczych potencjalnych, przyszłych mieszkańców. Biorąc pod uwagę ww. uwarunkowania historyczne, geograficzne oraz uwzględniając przesłanki natury administracyjnej w Jeleniej Górze można wyróżnić Cieplice, jako dzielnicę uzdrowską miasta

oraz 7 umownych jednostek urbanistycznych: Maciejowa, Zabobrze, Śródmieście, Czarne, Goduszyn, Sobieszów i Jagniątków. Każda z nich posiada swoje specyficzne uwarunkowania wpływające na możliwości zabudowy.

Rysunek 1. Tereny zabudowy mieszkaniowej w Jeleniej Górze.

Źródło: Gminny Program Rewitalizacji Miasta Jelenia Góra.

Historyczne centrum Jeleniej Góry z dominacją zabytkowej zabudowy wielorodzinnej zlokalizowane jest w Śródmieściu, pełniącym rolę swoistego centrum administracyjno-społeczno-gospodarczego miasta. Nie jest to jednak najgęściej zaludniona jednostka urbanistyczna - największą liczbą mieszkańców charakteryzuje się Zabobrze - osiedle zlokalizowane w północnej części Jeleniej Góry, oferujące dogodny dostęp do infrastruktury usługowej, edukacyjnej i zdrowotnej.

Silne ośrodki mieszkaniowe i usługowe na mapie miasta stanowią również Cieplice - dzielnica Jeleniej Góry, a zarazem jedno z najstarszych uzdrowisk w Polsce oraz Sobieszów. Jednostki urbanistyczne zlokalizowane na północnym, południowym i zachodnim krańcu miasta, tj. Maciejowa, Jagniątków i Goduszyn charakteryzują bardziej peryferyjnym charakterem, przy czym Jagniątków i część Sobieszowa to tereny o funkcji typowo turystycznej.

Tabela 1. Budynki mieszkalne i zasoby mieszkaniowe w Jeleniej Górze w latach 2016-2022.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Zmiana
budynki mieszkalne	7624	7673	7752	7967	7978	8113	8191	7,43%
mieszkania	35 194	35 368	35 563	35 866	37 053	37 268	37 537	6,66%
izby	124 825	125 395	126 133	127 008	130 046	130 747	131 630	5,45%

Źródło: GUS/BDL

Analiza sektora mieszkalnictwa na przestrzeni lat 2016-2022 wskazuje, że sytuacja mieszkaniowa na terenie Jeleniej Góry systematycznie ulega poprawie. Pomiędzy 2016 a 2022 rokiem zwiększyła się liczba budynków mieszkalnych, mieszkań i izb, odpowiednio o 7,43%, 6,66% i 5,45%. Łącznie w tym okresie przybyło 567 budynków mieszkalnych.

Tabela 2. Mieszkania na 1000 mieszkańców w Jeleniej Górze w latach 2016-2022.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Zmiana
Polska	371,3	375,7	380,5	385,9	398,8	405,2	412,4	11,07%
Województwo dolnośląskie	396,9	402,7	409,0	416,6	432,1	439,7	448,2	12,93%
Powiat karkonoski	387,8	398,0	404,5	410,2	433,1	439,1	446,3	15,09%
Jelenia Góra	437,1	441,7	447,4	453,6	477,9	486,7	495,3	13,32%

Źródło: GUS/BDL

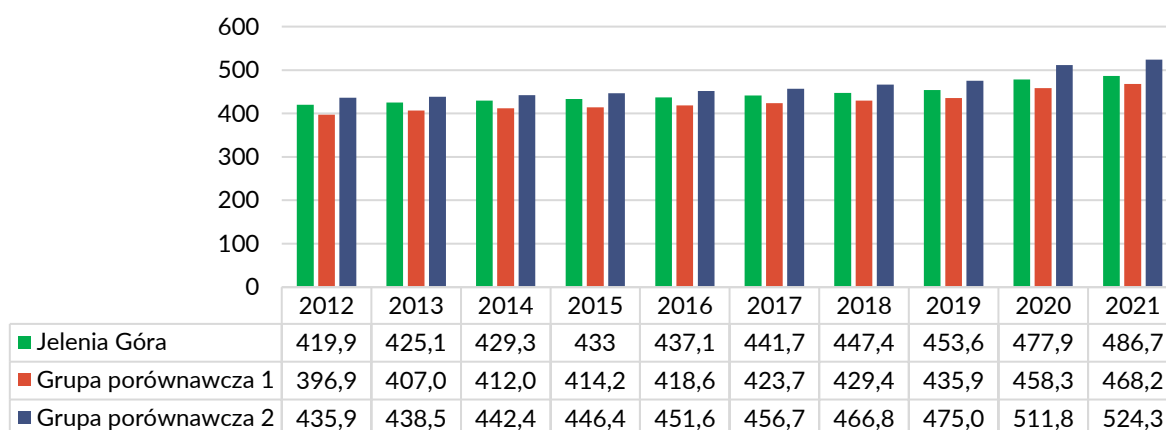
Na zwiększenie dostępności zasobów mieszkaniowych w Jeleniej Górze wpływ miały różne czynniki, wśród których wymienić należy m. in.: ożywienie na rynku nieruchomości związane ze spadkiem siły nabywczej pieniądza spowodowanym wysoką inflacją, turystyczny charakter i lokalizację miasta w pobliżu znanych kurortów narciarskich, czy też napływ uchodźców z Ukrainy. Warto jednak zwrócić uwagę na to, że wraz ze wzrostem ilości mieszkań, Jelenia Góra traciła mieszkańców. W 2022 roku na 1000 mieszkańców przypadało 495 mieszkań, co było wartością wyraźnie wyższą od średniej krajowej, ale także wojewódzkiej i dla powiatu karkonoskiego.

Problematyka dostępności mieszkań w Jeleniej Górze jest przy tym bardziej zróżnicowana. Podaż mieszkań w Jeleniej Górze można uznać za niewystarczającą. Sam wskaźnik nasycenia zasobem mieszkaniowym nie uwzględnia bowiem jego standardu. Należy zauważyć, że w mieście przeważają budynki przedwojenne, w wielu przypadkach mocno zdekapitalizowane i zaniedbane, wymagające ogromnych nakładów finansowych na remonty i poprawę efektywności energetycznej. Większość z nich to obiekty zabytkowe obciążone rygorystycznymi wymaganiami konserwatorskimi, znacznie zwiększającymi koszty ich modernizacji.

Stan techniczny miejskiego zasobu komunalnego również pozostawia wiele do życzenia. Pomimo regularnego prowadzenia prac remontowych, około 20% zasobu mieszkaniowego gminy (ok. 200 budynków) charakteryzowała się miernym lub złym stanem technicznym. Powyższa statystyka nie dotyczy całego miasta, jednak wskazuje skalę potrzeb modernizacyjnych.

Wykres 25. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w latach 2012-2021.

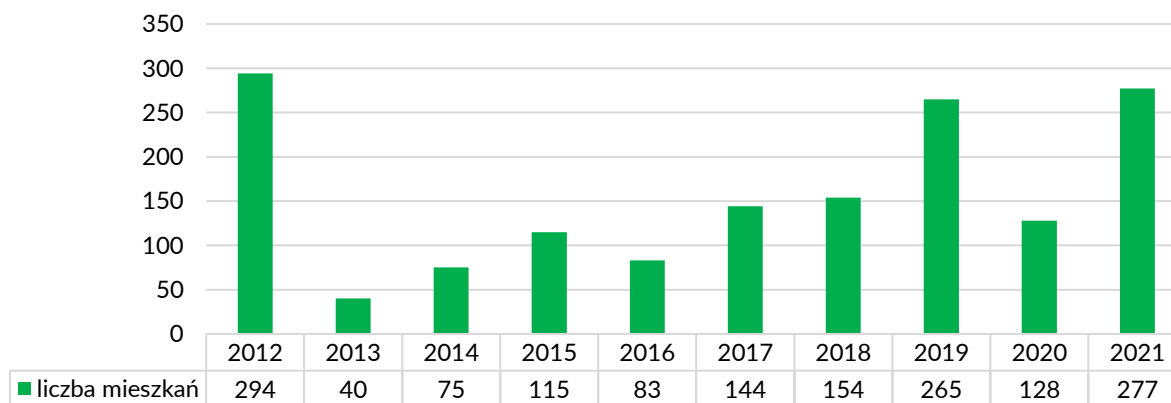

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

Porównanie Jeleniej Góry i gmin z drugiej grupy porównawczej z miastami z pierwszej grupy (tj. miastami o podobnej wielkości) wskazuje, iż teoretycznie lepszą dostępność do zasobów mieszkaniowych oferują miasta o funkcji uzdrowiskowej, przy czym sama Jelenia Góra odnotowuje niższe wskaźniki w stosunku do gmin pełniących tę samą funkcję ze względu na fakt, iż charakteryzuje się większą liczbą mieszkańców i jest gminą z dzielnicą uzdrowiskową, a nie jak w przypadku porównywanych – gminą uzdrowiskową.

Należy przy tym podkreślić, iż w miastach atrakcyjnych turystycznie znaczna część zasobu mieszkaniowego, pomimo dużej dynamiki wzrostu liczby mieszkań, przeznaczana jest na najem krótkoterminowy i nie stanowi faktycznego zasobu mieszkaniowego gminy. Wysoka dynamika wzrostu liczby mieszkań zauważalna jest również w sąsiedztwie Jeleniej Góry i w wybranych gminach powiatu karkonoskiego.

Wykres 26. Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w Jeleniej Górze w latach 2012-2021.

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

Powyższy wykres wskazuje, iż po okresie spadkowym przypadającym na lata 2013-2018 oraz roku 2020, w Jeleniej Górze nastąpił znaczny wzrost liczby mieszkań oddanych do użytkowania, co związane było z dobrą sytuacją gospodarczą z lat poprzednich, kiedy to rozpoczęto realizację inwestycji mieszkaniowych.

Tabela 3. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w latach 2016-2022.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	73,8	74,0	74,2	74,4	74,9	75,1	75,3
Województwo dolnośląskie	72,4	72,5	72,6	72,7	70,5	70,7	70,8
Powiat karkonoski	81,5	81,2	81,3	81,5	81,9	82,2	82,5
Jelenia Góra	64,7	64,7	64,8	64,9	64,7	64,8	64,8

Źródło: GUS/BDL

Średnia powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w Jeleniej Górze była mniejsza od średniej krajowej, wojewódzkiej i dla powiatu karkonoskiego. Wynika to z faktu, iż na terenie Jeleniej Góry główny zasób mieszkaniowy tworzony jest przez zabudowę wielorodzinną. Od 2016 do 2022 roku powierzchnia przypadająca na 1 mieszkanie w Jeleniej Górze praktycznie się nie zmieniła.

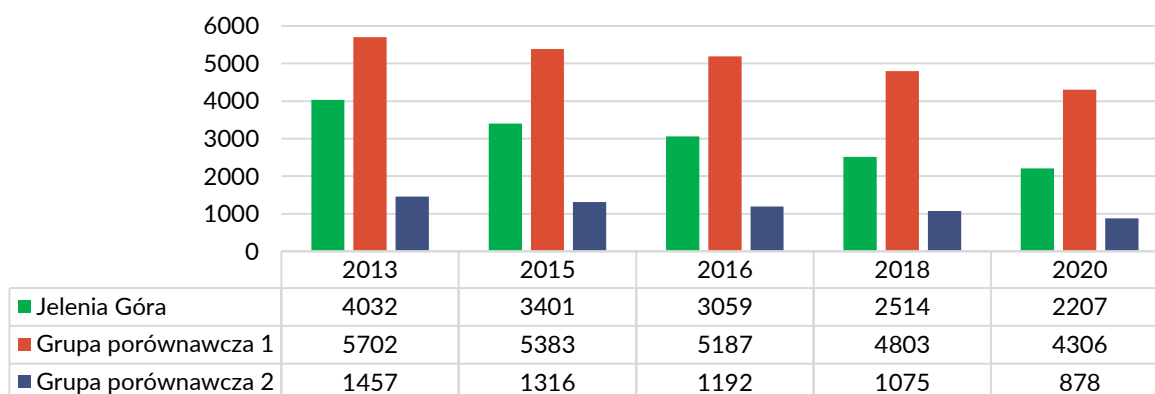
Tabela 4. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w latach 2016-2022.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	27,4	27,8	28,2	28,7	29,9	30,4	31,1
Województwo dolnośląskie	28,7	29,2	29,7	30,3	30,5	31,1	31,7
Powiat karkonoski	31,6	32,3	32,9	33,4	35,5	36,1	36,8
Jelenia Góra	28,3	28,6	29,0	29,4	30,9	31,5	32,1

Źródło: GUS/BDL

Przeciętna powierzchnia użytkowana mieszkania przypadająca na 1 osobę w Jeleniej Górze była nieznacznie wyższa od średniej krajowej. Powstanie nowych mieszkań, przy jednoczesnym spadku liczby mieszkańców wpłynęło na wzrost powierzchni mieszkań przypadających na mieszkańca. Dynamika tego procesu w mieście zbliżona była to dynamiki obserwowanej w kraju i województwie. Zauważalnie wyższą dynamikę przyrostu metrażu mieszkań w relacji do liczby mieszkańców obserwowano w powiecie karkonoskim, co wynika między innymi z rozwoju funkcji turystycznej oraz zjawiska urbanizacji na terenach podmiejskich.

Wykres 27. Liczba mieszkań komunalnych w wybranych latach 2013-2020.

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

Miasto Jelenia Góra w 2020 roku dysponowało zasobem 2207 mieszkań komunalnych, co stanowiło ok. 55% zasobu z 2013 r. Znaczący spadek liczby mieszkań będących w posiadaniu gminy spowodowany był m. in.: sprzedażą mieszkań komunalnych na rzecz najemców, przeznaczeniem wolnych lokali mieszkalnych do sprzedaży w drodze przetargu nieograniczonego oraz wykwaterowaniem budynków ze względu na ich zły stan techniczny.

Okolo 20% budynków komunalnych jest w miernym lub złym stanie technicznym. Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Jelenia Góra na lata 2020-2026 zakłada, iż w perspektywie do 2026 roku wielkość zasobu komunalnego zostanie utrzymana, a jako jedno z innych działań mających na celu poprawę wykorzystania i racjonalizację gospodarowania mieszkaniowym zasobem miasta wskazuje podejmowanie działań w celu uzyskania wsparcia finansowego na tworzenie zasobu mieszkaniowego przeznaczonego wyłącznie pod wynajem.

W nawiązaniu do powyższego Miasto podejmuje liczne działania na rzecz zwiększenia zasobu nieruchomości gminnych. W latach 2021-2022 opracowano m.in. dokumentację projektową, a w 2023 r. złożono wnioski o udzielenie wsparcia finansowego z Funduszu Doptat w ramach realizacji przez Bank Gospodarstwa Krajowego rządowego programu budownictwa komunalnego. Projekt dotyczy budowy dwóch wielorodzinnych budynków mieszkalnych przy ul. Junaków, które liczyć będą po 15 mieszkań wraz z infrastrukturą techniczną, dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami wraz z zagospodarowaniem terenu wokół budynków m.in. w parking i plac zabaw. Na ukończeniu jest również dokumentacja projektowa dotycząca przebudowy i przystosowania obiektu po dawnym Urzędzie Skarbowym przy ul. Wolności 121 na mieszkania integracji wielopokoleniowej. Inwestycja ta polegać będzie na wykonaniu, na trzech kondygnacjach budynku 37 jedno i dwupokojowych lokali mieszkalnych, w tym dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Ponadto składane są również wnioski o dofinansowanie remontów zasobu komunalnego miasta.

Tabela 5. Wybrane dane odnoszące się do zasobów mieszkaniowych i komunalnych Jeleniej Góry, lata 2017-2021

Wskaźnik	Obszar	2017	2018	2019	2020	2021
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	Jelenia Góra	28,60	29,00	29,40	30,90	31,50
	grupa porównawcza 1	26,46	26,88	27,34	28,72	29,36
	grupa porównawcza 2	33,95	34,52	35,05	35,67	36,55
Przeciętna powierzchnia użytkowa lokali będących w dyspozycji gminy	Jelenia Góra	48,60	46,51	45,77	44,14	43,97
	grupa porównawcza 1	44,81	44,53	44,36	44,17	44,25
	grupa porównawcza 2	42,61	42,09	42,00	41,89	36,29

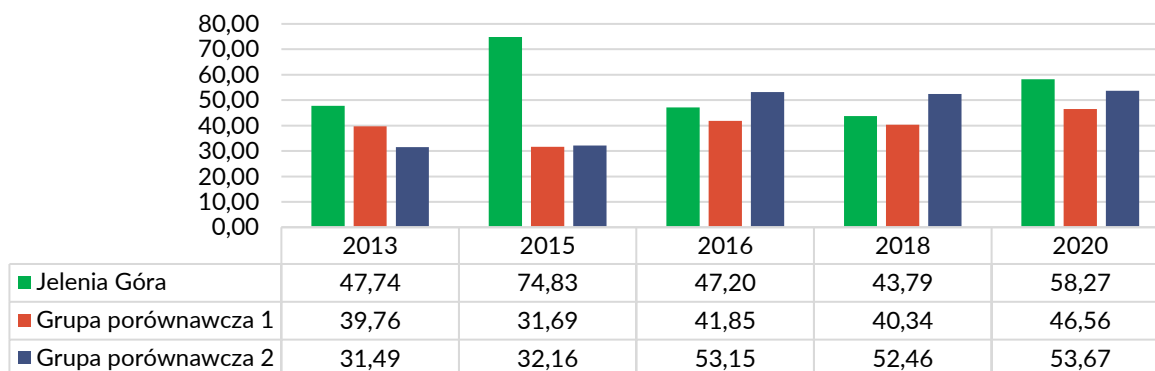
Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

Uzupełniając analizy odnoszące się do sfery mieszkalnictwa warto porównać wybrane wskaźniki dla Jeleniej Góry i grup porównawczych. Jak już wspomniano, wyraźnie większą powierzchnią mieszkaniową przypadającą na mieszkańca charakteryzowały się mieszkania w gminach o funkcji uzdrowskiej. Wynika to z faktu, iż zasoby mieszkaniowe w tym przypadku stanowią źródło dochodów mieszkańców. Bardziej obiektywne będzie zatem porównanie Jeleniej Góry z pierwszą grupą porównawczą. Na tle tej grupy Jelenia Góra wypadła nieznacznie korzystniej, tj. przeciętny mieszkaniec miał większą powierzchnię do dyspozycji.

W przypadku metrażu lokali komunalnych sytuacja w Jeleniej Górze zasadniczo nie odbiega od średniej notowanej dla pierwszej grupy porównawczej. Widoczny jest przy tym w Jeleniej Górze nieznaczny spadek metrażu mieszkań komunalnych, co znajduje swoje uzasadnienie w ogólnym spadku liczby mieszkań będących w zasobie komunalnym.

Wykres 28. Odsetek zadłużonych lokali komunalnych w Jeleniej Górze i grupach porównawczych (%) w wybranych latach pomiędzy 2013 a 2020 rokiem.

Źródło: <https://analizy.monitorrozwaju.pl/>

Jelenią Górę, podobnie jak wiele innych samorządów, dotyka problem zadłużenia lokali komunalnych. Około połowa lokali komunalnych w mieście charakteryzuje się stałym zadłużeniem. Pogłębia to problem dostępności do zasobów komunalnych, jak też stanowi istotną barierę w realizacji polityki mieszkaniowej dedykowanej zasobom mieszkaniowym.

Tabela 6. Wybrane dane odnoszące się do dostępności zasobów mieszkaniowych w Jeleniej Górze, lata 2017-2021

Wskaźnik	Obszar	2017	2018	2019	2020	2021
Pow. mieszkania jaką można kupić za miesięczne wynagrodzenie (m ²)	Jelenia Góra	1,85	1,76	1,6	1,45	1,38
	grupa porównawcza 1	1,49	1,57	1,51	1,41	1,40
	grupa porównawcza 2	0,94	0,94	0,91	0,9	0,89
Liczba lokali mieszkalnych sprzedanych na 1000 mieszkańców	Jelenia Góra	10,79	9,25	9,52	8,18	11,79
	grupa porównawcza 1	5,39	5,91	6,06	6,42	8,40
	grupa porównawcza 2	2,71	3,21	3,14	2,34	4,64

Źródło: <https://analizy.monitorrozwaju.pl/>

Ciekawe wnioski wyciągnąć można z porównania wskaźników odnoszących się do aktywności transakcyjnej na rynku mieszkaniowym. Niejako oczywiste jest, iż średnia cena mieszkań w miastach o funkcji uzdrowiskowej jest wysoka. Widoczne jest to w przypadku zestawienia cen mieszkań z wynagrodzeniami na terenie danej miejscowości. W 2021 roku w miejscowościach uzdrowiskowych za przeciętne miesięczne wynagrodzenie można było kupić 0,89 m² powierzchni mieszkania. W Jeleniej Górze i w pierwszej grupie porównawczej było to już odpowiednio 1,40 m² i 1,38 m². Warto zwrócić jeszcze uwagę na wzrost wartości tego wskaźnika dla Jeleniej Góry na tle pierwszej grupy porównawczej. W 2021 roku wskaźniki te praktycznie się zrównały, a jeszcze w 2017 roku w Jeleniej Górze ceny mieszkań były wyraźnie niższe. Wskazuje to na wzrost popytu na zasoby mieszkaniowe, który widoczny jest

również w wartościach drugiego prezentowanego w zestawieniu wskaźnika. Na tle obu grup porównawczych Jelenia Góra w analizowanym okresie od 2017 do 2021 roku charakteryzowała się wyraźnie większą liczbą lokali sprzedanych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

Ocenę uwarunkowań odnoszących się do mieszkalnictwa warto uzupełnić o wyniki badań ilościowych i jakościowych. W opinii mieszkańców uczestniczących w badaniu atutem zamieszkania w Jeleniej Górze jest lokalizacja miasta. Walory krajobrazowe i bliskość pasm górskich sprzyjają pozytywnej ocenie miasta jako miejsca do życia. Dostrzegalnymi przez ankietowanych zaletami są również rozwinięta funkcja uzdrowskowa oraz dobry dostęp do usług, w tym do oferty handlowej.

Mieszkańcy dostrzegają przy tym problemy związane z wymiarem mieszkaniowym. Ograniczony dostęp oraz niska jakość komunalnych zasobów mieszkaniowych mogą być jedną z przyczyn odpływu młodych mieszkańców. Z kolei pozytywnie oceniane są zmiany związane z poprawą jakości przestrzeni publicznych. Na potencjał przestrzeni publicznych w badaniach zwrócili uwagę młodzi mieszkańcy miasta, doceniając w szczególności jakość terenów zielonych. Niewątpliwie atutem Jeleniej Góry przy podejmowaniu decyzji mieszkaniowych jest spokój i brak zgiełku dużych miast.

Opinie nt. deficytu mieszkań w Jeleniej Górze potwierdzili uczestnicy spotkań warsztatowych. Zwrócono uwagę na ograniczoną ofertę budownictwa społecznego oraz zbyt pasywną polityką miasta w kwestii tworzenia oferty mieszkaniowej. Z drugiej strony dane odnoszące się do budownictwa mieszkaniowego wskazują na większą intensywność inwestycji w ciągu ostatnich lat. Duży popyt na mieszkania w Jeleniej Górze, częściowo generowany przez istniejącą na terenie miasta funkcję turystyczną.

Wnioski z diagnozy

Zagadnienia związane z mieszkalnictwem należy postrzegać jako priorytetowe dla dalszego rozwoju Jeleniej Góry. Należy przy tym zwrócić uwagę na realną dostępność do zasobów mieszkaniowych, w szczególności dla osób młodych, rodzin wielodzietnych i osób o niższych dochodach. Miasto posiada około 2 tysięcy mieszkań komunalnych o zróżnicowanym standardzie. Planuje się przy tym budowę nowych mieszkań, jednak należy prognozować, iż nie zaspokoi to wszystkich potrzeb mieszkaniowych mieszkańców.

Istotne znaczenie dla oceny dostępności gminnych zasobów mieszkaniowych ma stan techniczny budynków, który w dużej mierze (ok. 20% zasobu) został oceniony jako mierny lub bardzo zły. Należy zatem w większej skali prowadzić działania mające na celu renowację, modernizację, rewitalizację oraz poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych, w tym komunalnych, w taki sposób, aby stały się bardziej atrakcyjne dla obecnych i przyszłych mieszkańców miasta. Należy dodać, iż duży odsetek lokali komunalnych jest zadłużonych, co istotnie utrudnia prowadzenie polityki mieszkaniowej przez miasto.

Przeanalizowane dane statystyczne wskazują na widoczny wzrost dynamiki inwestycji mieszkaniowych w mieście. Liczba nowych mieszkań nie jest w stanie zaspokoić popytu. Teoretycznie znaczący spadek liczby mieszkańców powinien być skorelowany ze wzrostem dostępności zasobu mieszkaniowego, jednak wskaźniki nie potwierdzają tego faktu, pomimo tego, że w mieście znacząco wzrósł wskaźnik liczby mieszkań w relacji do liczby mieszkańców. W 2022 roku wynosił on 495 mieszkań na 1000 mieszkańców, co było wartością wyraźnie

wyższą od średniej krajowej wynoszącej 412 mieszkań, jak też wartością wyższą na tle podobnej wielkości miast. W ciągu zaledwie kilku lat w Jeleniej Górze nastąpił znaczący wzrost cen mieszkań, skorelowany z dużą liczbą transakcji mieszkaniowych. Presja popytowa na zasoby mieszkaniowe widoczna była w Jeleniej Górze we wskaźniku powierzchni mieszkania jaką można kupić za miesięczne wynagrodzenie. Pomędzy 2017 a 2021 rokiem wskaźnik ten istotnie się zmniejszył. W 2017 roku za przeciętne wynagrodzenie można było kupić 1,85 m² powierzchni mieszkania, w 2021 roku 1,38 m². Kolejnym przykładem znacznego popytu na mieszkania w Jeleniej Górze jest wskaźnik liczby lokali mieszkalnych sprzedanych na 1000 mieszkańców. W tym przypadku w okresie od 2017 do 2021 roku w Jeleniej Górze wartość tego wskaźnika była wyraźnie wyższa (9,9) od średniej dla miast o podobnej wielkości, tj. Konin, Legnica, Piotrków Trybunalski, Wałbrzych i Zielona Góra (6,4). Taki obraz miasta jest niejako sprzeczny z danymi dotyczącymi demografii, które nie uwzględniają w swoich statystykach choćby zjawiska napływu migrantów z Ukrainy. Przyczyną zaistniałej sytuacji jest także m.in. rozwój funkcji turystycznej i związany z nim wzrost gospodarczy wpływający na popyt i podaż mieszkań w Jeleniej Górze i w otoczeniu funkcjonalnym.

Mając na uwadze skalę potrzeb mieszkaniowych oraz skalę problemów, między innymi związanych z jakością zasobów mieszkaniowych – politykę mieszkaniową miasta należy uznać za jedno z kluczowych wyzwań rozwoju miasta. Istotne będzie kreowanie rozwiązań, które poprawią jakość i standard mieszkań i przestrzeni wspólnych. Należy przy tym pamiętać, iż znaczna część zasobów mieszkaniowych to obiekty zabytkowe, co może rodzić dodatkowe utrudnienia podczas podejmowanych działań remontowych.

Miasto posiada istotne atuty dla kreowania funkcji mieszkaniowej. Jest to między innymi lokalizacja i walory przyrodnicze, które mogą być istotne dla rozwoju atrakcyjnej i zróżnicowanej oferty mieszkaniowej. Miasto inwestuje w jakość przestrzeni publicznych i dostępność usług. Należy przy tym zwrócić uwagę na konieczność pogodzenia rozwoju funkcji turystycznej i mieszkaniowej. Wzrost atrakcyjności turystycznej wpływa bowiem na wzrost cen mieszkań, premiując rozwiązania bazujące na najmie krótkoterminowym, kosztem dostępności mieszkań dla mieszkańców o niższych dochodach.

3.3. Problemy, pomoc, opieka i prewencja społeczna

Zagadnienia polityki społecznej to zespół długofalowych działań na rzecz zaspokajania potrzeb i rozwiązywania problemów społecznych, które realizowane są zarówno przez władzę publiczną, jak i organizacje pozarządowe. W tym rozdziale przeanalizowane zostały najważniejsze aspekty prowadzenia polityki społecznej w Jeleniej Górze. Na początku warto jednak nawiązać do treści opisujących sytuację demograficzną miasta. Będzie ona bowiem stanowić kluczowe wyzwanie dla polityki społecznej miasta w najbliższej przyszłości.

Publiczne zasoby instytucjonalne pomocy społecznej w Jeleniej Górze tworzy między innymi Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Realizuje on zadania pomocy społecznej w oparciu o przepisy ustawowe, jak również w oparciu o ustalenia strategii rozwiązywania problemów społecznych. Potencjał instytucjonalny uzupełniają placówki prowadzone na terenie miasta przez Powiat Karkonoski, jak też podmioty realizujące zadania pomocy społecznej na zlecenie gminy lub powiatu. W Jeleniej Górze funkcjonuje 1 dom pomocy społecznej, 6 mieszkań chronionych, 1 noclegownia, 1 ogrzewalnia, 1 ośrodek interwencji kryzysowej, 7 ośrodków wsparcia.

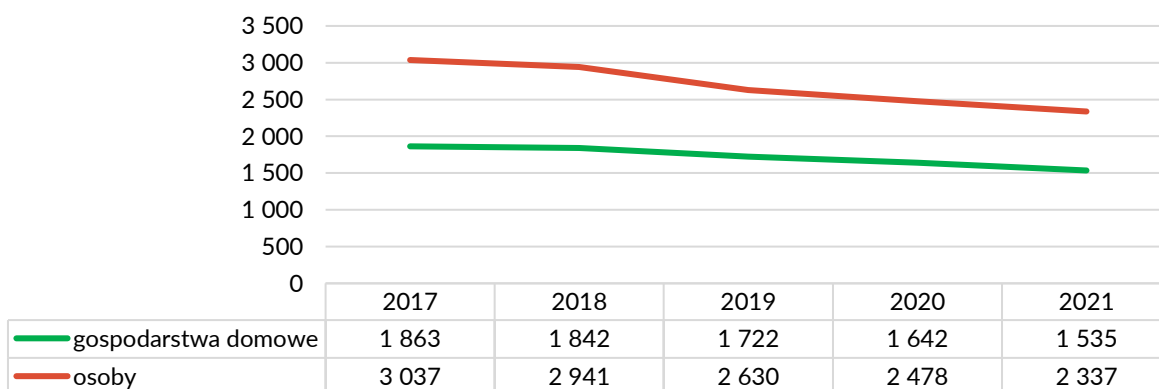

Tabela 7. Instytucjonalne zasoby pomocy społecznej w Jeleniej Górze

Jednostka	Inny podmiot prowadzący na zlecenie Gminy	Inny podmiot prowadzący na zlecenie Powiatu	Podmiot prowadzący Gmina	Podmiot prowadzący Powiat	Liczba miejsc	Liczba korzystających
Domy Pomocy Społecznej	0	0	1	0	88	124
Mieszkania chronione	0	0	2	0	6	1
Noclegownie	1	0	0	0	20	42
Ogrzewalnie	1	0	0	0	15	68
Ośrodka interwencji kryzysowej	0	0	0	1	-	366
Ośrodki pomocy społecznej	0	0	0	1	-	-
Ośrodki wsparcia	3	2	2	0	214	243
Placówki specjalistycznego poradnictwa	0	0	0	0	0	0
Rodzinne domy pomocy	0	0	0	0	0	0

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2022 rok, MOPS w Jeleniej Górze.

Wykres 29. Gospodarstwa domowe i osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w Jeleniej Górze, w latach 2017-2021.

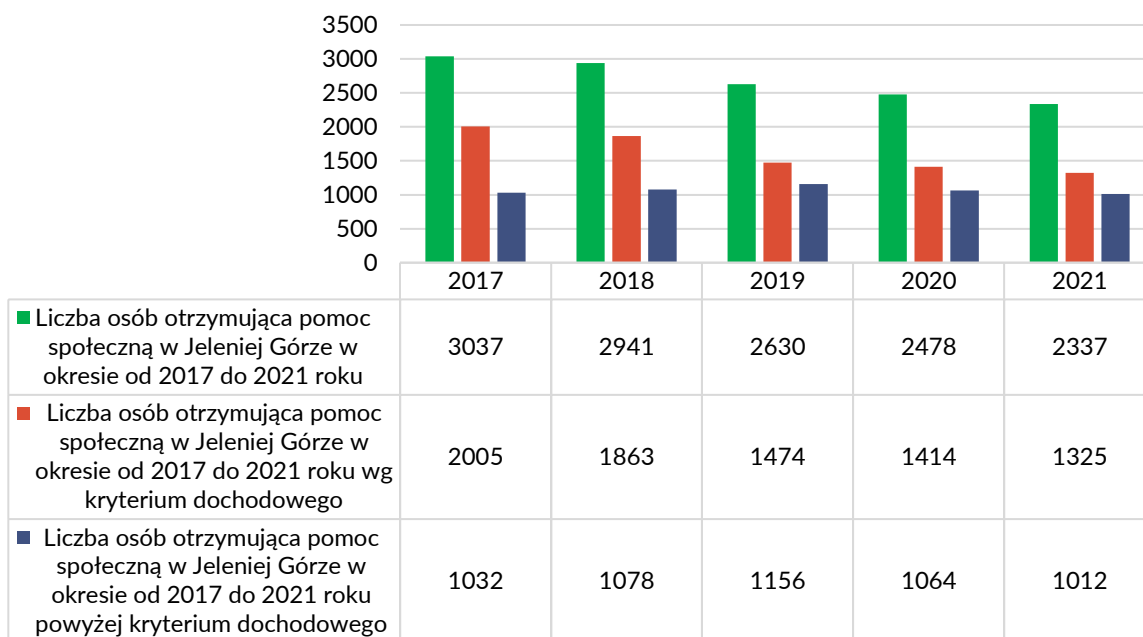
Źródło: GUS/BDL

W latach 2017-2021 w Jeleniej Górze zauważalny był spadek liczby osób i gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej. Był to trend widoczny również szerzej w całym kraju. Na spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej wpływ miała niewątpliwie poprawa sytuacji ekonomicznej mieszkańców, która była z kolei wynikiem wzrostu aktywności gospodarczej. Ostatnie lata to między innymi rekordowo niskie wskaźniki bezrobocia. Jednocześnie zmieniały się zasady przyznawania pomocy społecznej, a ciężar pomocy społecznej w coraz większej skali kierunkował się na pomoc niematerialną. Widoczne były przy

tym zmiany w strukturze problemów społecznych, coraz mocniej powiązanych ze stanem zdrowia, wiekiem i samotnością. Powyższy wykres potwierdza między innymi, iż większą dynamikę spadku obserwowano w przypadku liczby osób korzystających z pomocy społecznej niż w przypadku liczby gospodarstw. Wskazuje to, iż w strukturze korzystających z pomocy społecznej przybywa jednoosobowych gospodarstw domowych.

Wykres 30. Wybrane dane dotyczące pomocy społecznej w Jeleniej Górze w okresie od 2017 do 2021 roku.

Źródło: GUS/BDL

Zmiana charakteru problemów społecznych przełożyła się na sposób prowadzenia pomocy społecznej. Od 2017 do 2021 roku widoczny był znaczący spadek liczby osób, którym przyznano świadczenia ze względu na kryterium dochodowe. Nie zmieniła się zasadniczo w tym samym czasie liczba osób, którym przyznano świadczenia bez względu na wysokość dochodów.

Tabela 8. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2017-2021 (%).

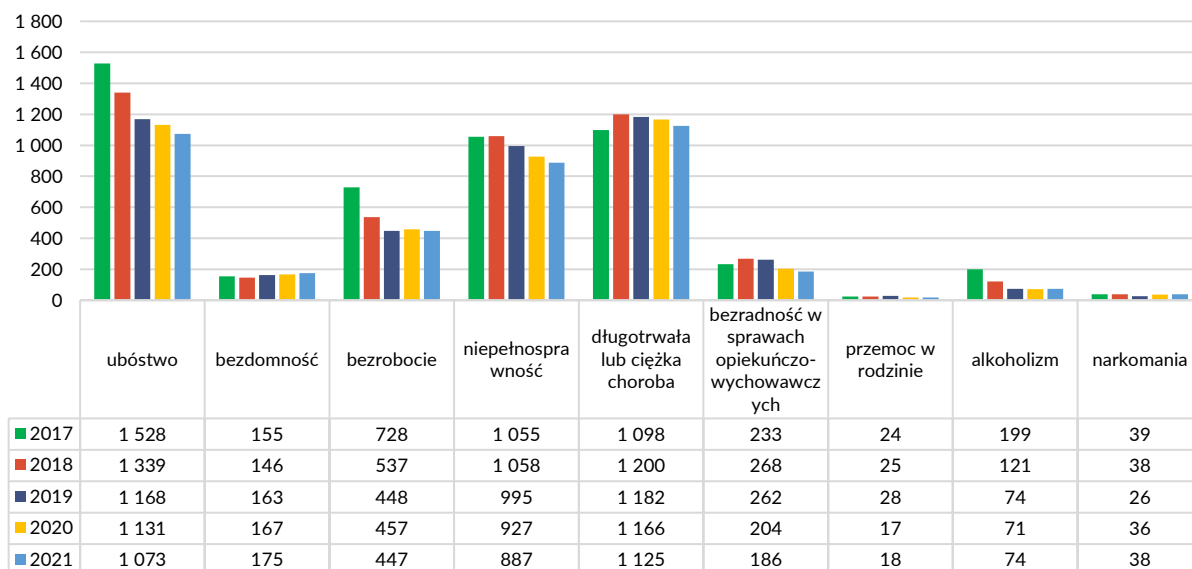
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Polska	5,7	5,1	4,6	4,2	3,7	5,7
Województwo dolnośląskie	4,1	3,7	3,3	3	2,7	4,1
Powiat karkonoski	5,2	4,7	4,5	4,4	4,0	5,2
Jelenia Góra	3,8	3,7	3,3	3,2	3,0	3,8

Źródło: GUS/BDL

W analizowanym okresie Jelenią Górę charakteryzował niski odsetek osób objętych pomocą społeczną. W 2021 roku było to 3,8% ludności miasta. W tym czasie w kraju odsetek ten był zauważalnie wyższy i wynosił 5,7%, podobnie jak w powiecie karkonoskim, w którym wynosił 5,2%. Od 2016 roku wartość tego wskaźnika w Jeleniej Górze się nie zmieniła, choć warto zwrócić uwagę na jego wzrost pomiędzy 2020 a 2021 rokiem.

Wykres 31. Wybrane przyczyny przyznania pomocy społecznej w Jeleniej Górze w latach 2017-2021.

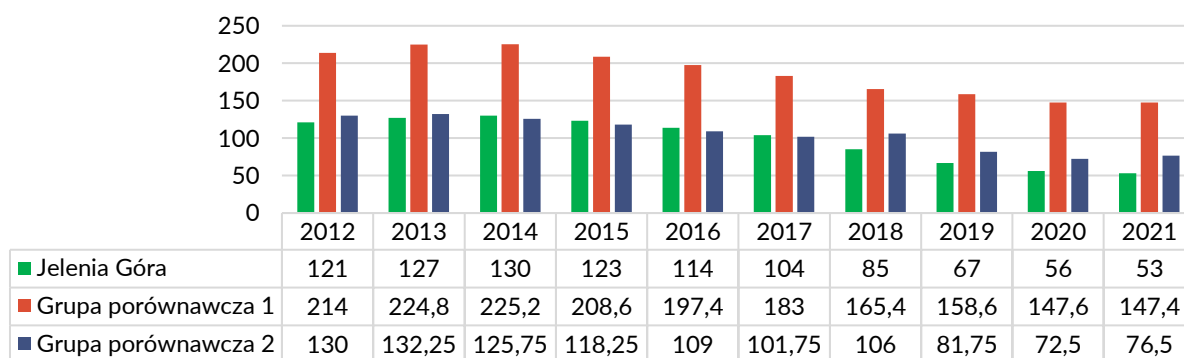
Źródło: GUS/BDL

Dane odnoszące się do przyczyn przyznawania pomocy społecznej potwierdzają istotny wpływ wieku mieszkańców na strukturę problemów społecznych. Dane za lata 2017-2021 wskazują na znaczący spadek liczby świadczeń, których przyczyną było ubóstwo i bezrobocie. Jednocześnie w tym czasie wzrosła liczba świadczeń, które wynikają z długotrwałej lub ciężkiej choroby. Długotrwała lub ciężka choroba jest obecnie główną przyczyną przyznawania pomocy społecznej w Jeleniej Górze. Jak wskazuje powyższy wykres kolejną przyczyną przyznawania pomocy społecznej była niepełnosprawność.

Warto zwrócić uwagę na inne problemy, które utrzymują się na niezmiennym poziomie lub wykazują wzrost. Są to między innymi bezdomność i narkomania. Znaczącą skalę problemów stanowią również bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz alkoholizm.

Warto dodać, iż wybrane problemy społeczne współwystępują ze sobą. Spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia przełożył się na spadek skali ubóstwa. Niemniej przyczyną ubóstwa jest również stan zdrowia, który uniemożliwia aktywność zawodową. Problem ten dotyczy również osób z niepełnosprawnością, jak też ich opiekunów.

Wykres 32. Liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych na 1000 mieszkańców w latach 2012-2021.

Źródło: <https://analizy.monitorrozwaju.pl/>

Kolejną daną, która obrazuje skalę problemów społecznych była liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych. W Jeleniej Górze widoczny był znaczący spadek liczby dodatków mieszkaniowych, przy jednocześnie niskiej ich liczbie. W 2021 roku były to 53 dodatki na 1000 mieszkańców, co było wartością prawie trzykrotnie mniejszą do średniej dla grupy porównawczej, złożonej z miast o podobnej wielkości do Jeleniej Góry.

Spadek liczby przyznawanych dodatków mieszkaniowych oznacza, że coraz mniej osób lub rodzin spełnia warunki lub kryteria uprawniające do otrzymywania tego rodzaju wsparcia finansowego na cele mieszkaniowe. Dodatki mieszkaniowe to zazwyczaj świadczenia lub subsydia udzielane przez państwo lub inne instytucje, aby pomóc ludziom w pokryciu kosztów związanych z wynajmem lub utrzymaniem mieszkania.

Spadek liczby przyznawanych dodatków mieszkaniowych może wynikać z różnych czynników, takich jak:

- Zmiany w przepisach: jeśli zmieniają się regulacje dotyczące przyznawania dodatków mieszkaniowych, mogą się one stać bardziej restrykcyjne lub wyłączać pewne grupy osób z uprawnień do wsparcia.
- Poprawa sytuacji ekonomicznej: spadek może być efektem poprawy ogólnej sytuacji ekonomicznej kraju lub regionu. Gdy większa liczba osób znajduje zatrudnienie i może sobie pozwolić na opłacanie mieszkania bez pomocy, liczba osób ubiegających się o dodatki spada.
- Zmiany demograficzne: jeśli populacja w danym obszarze maleje lub zmienia się skład demograficzny (na przykład spada liczba rodzin z dziećmi, a zwiększa się liczba osób samotnych), może to wpłynąć na zapotrzebowanie na dodatki mieszkaniowe.
- Brak dostępności mieszkań: jeśli na danym rynku mieszkaniowym brakuje odpowiednich mieszkań w przystępnych cenach, liczba osób ubiegających się o dodatki mieszkaniowe może spadać, ponieważ mogą one mieć trudności z wynajęciem mieszkania, niezależnie od wsparcia finansowego.
- Polityka rządu: jeśli władze rządowe decydują się zmniejszyć lub ograniczyć programy wsparcia mieszkaniowego w celu zaoszczędzenia środków lub w ramach zmian polityki, może to prowadzić do spadku liczby przyznawanych dodatków mieszkaniowych.
- Edukacja finansowa: programy edukacyjne dotyczące zarządzania budżetem i oszczędzania mogą wpłynąć na to, że ludzie będą bardziej samodzielni finansowo i mniej będzie potrzebować wsparcia mieszkaniowego.

Spadek liczby przyznawanych dodatków mieszkaniowych może mieć różne implikacje ekonomiczne i społeczne, w zależności od kontekstu i przyczyn tego spadku. W przypadku Jeleniej Góry może wynikać ze sprzężenia kilku czynników na raz. Może wynikać między innymi z poprawy sytuacji ekonomicznej, zmian demograficznych oraz być związany z deficytem mieszkań na rynku.

Jednym z problemów społecznych zidentyfikowanych w przestrzeni miasta są uzależnienia. W Jeleniej Górze działa między innymi Poradnia Leczenia Uzależnień SP ZOZ Szpital Specjalistyczny MSW w Jeleniej Górze, która leczy m.in. pacjentów z problemem alkoholowym oraz zażywających narkotyki. Dane dotyczące liczby osób przyjętych do Poradni są zdecydowanie wyższe do danych MOPS odnoszących się do liczby osób, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej w powodu uzależnienia od alkoholu i narkotyków.

Miasto Jelenia Góra realizuje programy i działania na rzecz profilaktyki alkoholowej oraz narkomanii, których celem jest wyeliminowanie tych niekorzystnych społecznie zjawisk zarówno z przestrzeni publicznej, jak również w formie doradztwa i wsparcia rodzin dotkniętych tymi problemami. Działania są realizowane przez Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Jeleniej Górze. Komisja koordynuje działania profilaktyczne w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych. Jej celem działania jest profilaktyka tworzenia się nowych problemów alkoholowych oraz zwiększanie zdolności do radzenia sobie z istniejącymi problemami alkoholowymi. Podejmowane działania mają za zadanie wspierać osoby uzależnione i ich rodziny, kształtować postawy zdrowego stylu życia oraz oferować pomoc rodzinom w trudnych sytuacjach życiowych.

Kolejnym problemem społecznym występującym na terenie Jeleniej Góry jest przemoc w rodzinie. Pracownicy socjalni i inne podmioty reagowania na przemoc domową pracują nad zapewnieniem odpowiedniego wsparcia dla rodzin i osób, które są dotknięte tym problemem.

Z badań prowadzonych wśród mieszkańców miasta wynika, że 10,6% respondentów zna wiele przypadków przemocy w rodzinie, a 22,7% kilka. Problem przemocy domowej może być znacząco mniej nasilony w mieście niż inne problemy, niemniej jednak należy pamiętać o charakterze tego zjawiska, które często jest bardzo trudne do zauważenia poza gospodarstwem domowym, w którym do niego dochodzi.

Jak już wspomniano do istotnych wyzwań polityki społecznej należy polityka kierowana do najstarszych mieszkańców miasta. Wyrazem dążenia do zapewnienia odpowiedniej reprezentacji zagadnień związanych z polityką senioralną w rozwoju miasta jest działalność Miejskiej Rady Seniorów, która powołana została Uchwałą nr 20.III.2018 Rady Miejskiej Jeleniej Góry z dnia 19 grudnia 2018 r. jako ciało doradcze, opiniodawcze i inicjatywne dla władz miejskich.

Celem głównym działania Rady jest tworzenie warunków do wykorzystania potencjału środowisk senioralnych Miasta Jelenia Góra poprzez ich reprezentowanie, wzmacnianie, integrowanie i pobudzanie aktywności obywatelskiej w kierunku poprawy jakości życia seniorów. Rada Seniorów realizuje swoje cele poprzez:

1. Ścisłą współpracę z władzami samorządowymi Miasta Jelenia Góra przy rozstrzygnięciu kwestii istotnych dla seniorów.
2. Współpracę z Prezydentem Miasta Jeleniej Góry oraz innymi partnerami życia społecznego, kulturalnego i gospodarczego miasta.
3. Zgłaszanie uwag do projektów aktów prawa miejscowego dotyczących seniorów.
4. Wypracowanie i przyjmowanie wspólnych stanowisk odnośnie zagadnień dotyczących osób starszych.
5. Udział w tworzeniu programów współpracy i innych dokumentów w perspektywie krótko i długookresowej oraz polityki senioralnej Miasta Jelenia Góra.
6. Dokonywanie wyboru i monitorowanie pracy przedstawicieli Rady w gremiach opiniodawczo-doradczych, powołanych przez administrację Miasta Jelenia Góra.
7. Współpracę z mediami w celu budowania pozytywnego wizerunku seniorów.
8. Programowanie aktywności seniorów w zakresie kultury, rekreacji, turystyki i edukacji.
9. Występowanie w sprawach służących rozwojowi działań na rzecz osób starszych i solidarności międzypokoleniowej.

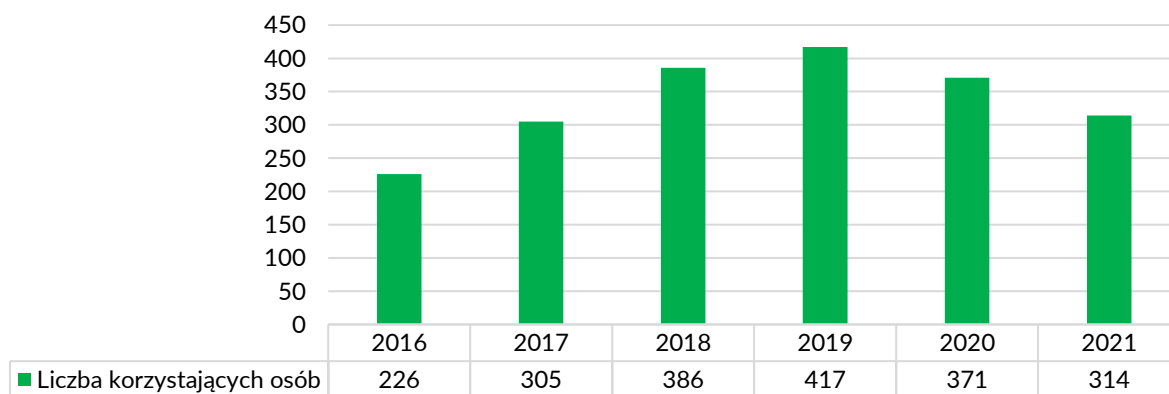
10. Współpracę z organizacjami i instytucjami społecznymi w sprawach planowania i podejmowania działań na rzecz osób starszych.
11. Upowszechnianie wiedzy i informacji o prawach, ulgach, oczekiwaniach i potrzebach osób starszych oraz okresowy monitoring procesu poprawy warunków życia seniorów w Jeleniej Górze.

Środowiska seniorów są jednymi z bardziej aktywnych grup społecznych na terenie miasta. Chętnie korzystają i uczestniczą w szeregu inicjatyw i programów realizowanych na terenie Jeleniej Góry. Seniorzy, którzy ukończyli 60 lat i są mieszkańcami miasta mogą m.in. wziąć udział w programie Ogólnopolska Karta Seniora. Karta seniora jest bezpłatna i bezterminowa. Uprawnia do korzystania ze zniżek na wybrane produkty i usługi, na terenie całej Polski. Wśród firm, które przystąpiły do programu znajdują się m.in.: uzdrowiska, ośrodki rehabilitacyjne, instytucje kultury, sklepy, restauracje, punkty usługowe. Miasto uczestniczy w tym programie od 2017 roku. Do końca 2022 roku wydano łącznie około 1 800 kart.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje między innymi rządowy Program „Korpus Wsparcia Seniorów”. Program jest elementem polityki społecznej państwa w zakresie wsparcia działań na rzecz seniorów niesamodzielnych ze względu na wiek i stan zdrowia. Program skierowany jest do osób w wieku 65 lat i więcej, które nie mogą we własnym zakresie zabezpieczyć swoich podstawowych potrzeb, mają problem z samodzielnym funkcjonowaniem ze względu na stan zdrowia, prowadzą samodzielne gospodarstwa domowe lub mieszkają z osobami bliskimi, które nie są w stanie zapewnić im wystarczającego wsparcia.

Jeleniogórscy seniorzy to bardzo zróżnicowana i liczna grupa społeczna, stanowiąca około 30% ludności miasta. Ich potrzeby związane są zarówno z szeroko rozumianą aktywnością, chęcią czynnego uczestnictwa w życiu społecznym, nawiązywaniem kontaktów międzyludzkich, jak też problemami takimi jak stan zdrowia, czy też samotność. Miasto przy współpracy z instytucjami publicznymi i organizacjami pozarządowymi kreuje rozwiązania wspierające seniorów. Dla seniorów, którzy nie są w stanie samodzielnie funkcjonować w Jeleniej Górze pomoc oferuje Dom Pomocy Społecznej „Pogodna Jesień”, w którym zamieszkuje średniorocznie 88 osób. W strukturze jeleniogórskiego Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej funkcjonują także Dzienny Dom Pomocy Społecznej oraz Dzienny Dom „Senior+”, gdzie pomoc uzyskują osoby starsze i samotne, w tym o niskich dochodach, które ze względu na wiek i niepełnosprawność wymagają m.in. częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych.

Wykres 33. Realizacja usług opiekuńczych w Jeleniej Górze w latach 2016-2021

Źródło: UM Jeleniej Góry, opracowanie własne

Z prognoz demograficznych wynika, iż w ciągu najbliższych lat zwiększać się będzie liczba osób w wieku 80+. Przewiduje się, iż znacząco wzrośnie zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze. Od 2016 do 2019 roku liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w Jeleniej Górze systematycznie rosła z poziomu 226 osób w 2016 do poziomu 417 osób w 2019. Następnie, w kolejnych dwóch latach, można zauważyć spadek tej liczby. Było to najprawdopodobniej spowodowane wybuchem pandemii COVID-19 i zwiększoną liczbą zgonów, szczególnie wśród osób starszych.

Według wstępnych danych z Narodowego Spisu Powszechnego 2021, w Jeleniej Górze mieszkało 15,1 tys. osób z niepełnosprawnościami – 8,6 tys. kobiet (57,0%) i 6,5 tys. mężczyzn (43,0%). Według definicji stosowanej w statystyce publicznej osoba z niepełnosprawnościami to nie tylko osoba, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony, ale także osoba, która takiego orzeczenia nie posiada, lecz odczuwa ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku. Można zauważyć, że około co piąty mieszkaniec Jeleniej Góry borykał się z różnego rodzaju ograniczeniami sprawności. To podobny wynik w porównaniu do innych miastach na prawach powiatu Dolnego Śląska, ale wyraźnie wyższy niż wynik dla kraju (14,4%) i województwa (14,0%). Dane te można skorelować ze strukturą demograficzną miasta. Odsetek osób starszych w Jeleniej Górze był również wyraźnie wyższy na tle średniej krajowej i wojewódzkiej.

Niepełnosprawność jest obok długotrwałej lub ciężkiej choroby i ubóstwa jedną z najczęstszych przyczyn przyznawania pomocy społecznej w Jeleniej Górze. Wg danych GUS w 2021 roku z tego powodu przyznano 887 świadczeń.

Badania prowadzone na potrzeby opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Jelenia Góra na lata 2023-2027 wskazały, iż dwa najważniejsze problemy osób z niepełnosprawnościami i długotrwale chorych to niewystarczające środki finansowe na życie i leczenie oraz bariery architektoniczne. Do pozostałych zaliczyć należy brak przygotowania szkół, brak możliwości otrzymania rzetelnej diagnozy, brak możliwości podjęcia terapii psychologicznej i brak infrastruktury, np. miejsc kulturalnych, przystosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Miasto Jelenia Góra realizuje szereg działań wspierających osoby z niepełnosprawnościami, jak też mających na celu szeroko rozumianą poprawę standardów dostępności. Skala potrzeb jest przy tym znacząca, choćby w wymiarze dostępności architektonicznej. Przykładowo należy zauważyć, iż duża część starszych zasobów mieszkaniowych nie spełnia podstawowych kryteriów dostępności. Podobna kwestia dotyczy szeregu obiektów użyteczności publicznej, których standardy projektowania nie uwzględniają wielu rozwiązań.

W Jeleniej Górze działa szereg instytucji i organizacji, które stawiają sobie za cel wspieranie osób z niepełnosprawnościami. Są to między innymi:

- Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych, będąca organem opiniotawczo-doradczym przy Prezydencie Miasta,
- Pełnomocnik Prezydenta Miasta Jeleniej Góry do spraw osób z niepełnosprawnościami oraz równego traktowania,
- Warsztaty Terapii Zajęciowej przy Polskim Towarzystwie Walki z Kalectwem – Oddział Terenowy w Jeleniej Górze,

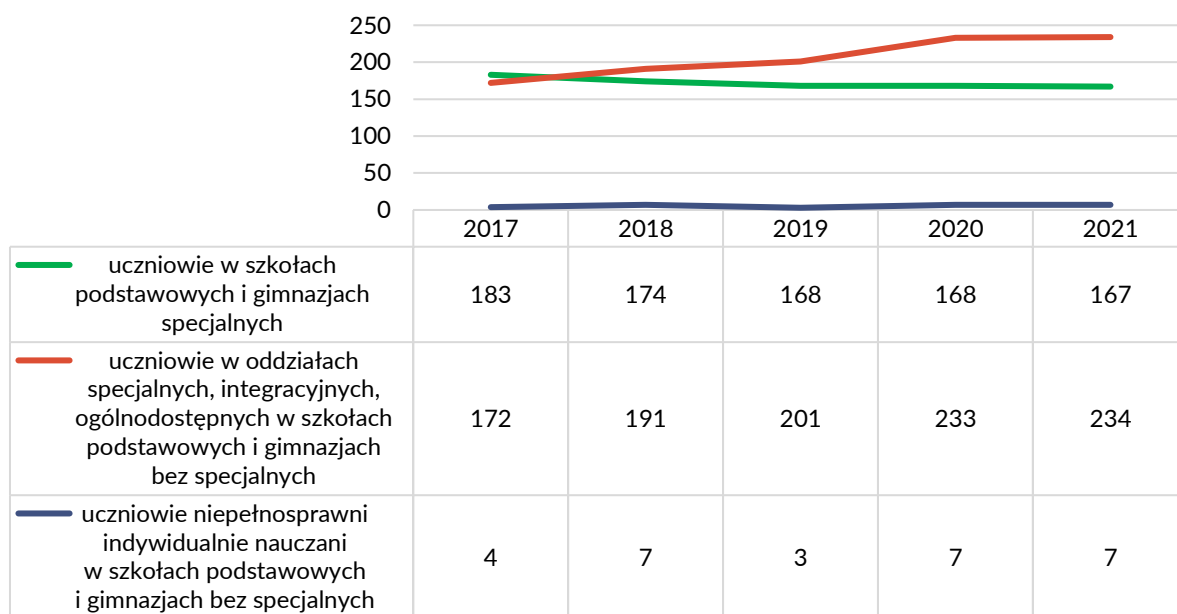

- Warsztaty Terapii Zajęciowej Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną – Koło w Jeleniej Górze,
- Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jeleniej Górze.

Głównym podmiotem koordynującym i organizującym wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. W MOPS prowadzony jest Punkt Informacji dla Osób Niepełnosprawnych. Istotnym zasobem infrastruktury i oferty społecznej dedykowanej osobom z niepełnosprawnościami są także: Dzienny Dom Pomocy Społecznej, Dom Pomocy Społecznej „Pogodna Jesień”, Dzienny Dom „Senior+”, Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób przewlekle chorych psychicznie, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna oraz Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy „Architekton”. Ważną rolę we wsparciu osób z niepełnosprawnościami w Jeleniej Górze pełnią organizacje pozarządowe.

Wymiar dostępności i włączenia społecznego jest szczególnie istotny na etapie edukacji. Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Jeleniej Górze dostarcza informacji o liczbie dzieci i młodzieży zaliczonej do osób niepełnosprawnych prawomocnym orzeczeniem lub wyrokiem sądu. Między styczniem 2017 roku a kwietniem 2022 roku w Jeleniej Górze odnotowano 420 takich osób. Można zatem uznać, iż jest to znacząca liczba osób.

Wykres 34. Szkolnictwo podstawowe dla osób z niepełnosprawnościami w Jeleniej Górze w latach 2017-2021.

Źródło: GUS/BDL

W ramach szkolnictwa na poziomie podstawowym dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami w Jeleniej Górze funkcjonuje oferta szkół podstawowych specjalnych, oddziałów specjalnych, integracyjnych, ogólnodostępnych w szkołach podstawowych oraz indywidualnego nauczania w szkołach podstawowych.

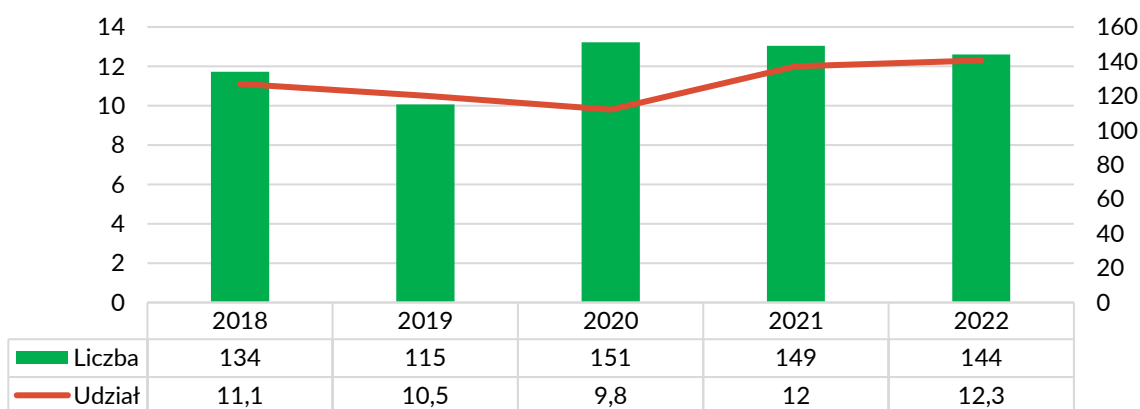
Liczba uczniów w szkołach specjalnych utrzymywała się na zbliżonym poziomie w okresie od 2017 do 2021 roku. Rosta z kolei liczba uczniów w oddziałach specjalnych, integracyjnych, ogólnodostępnych w szkołach podstawowych bez specjalnych.

W ramach szkolnictwa ponadpodstawowego w Jeleniej Górze funkcjonuje szkoła specjalna przysposabiająca do pracy, do której w ostatnich latach uczęszcza ok. 30 uczniów. Ponadto oddziały specjalne, integracyjne, ogólnodostępne działają w ramach liceum ogólnokształcącego, technikum i szkoły branżowej I stopnia.

Praca jest jednym z istotniejszych narzędzi wspierania osób z niepełnosprawnościami. Praca zawodowa jest nie tylko źródłem dochodów, ale również formą terapii i rehabilitacji zawodowej. Powiatowy Urząd Pracy w Jeleniej Górze wskazuje, że na koniec 2022 roku liczba niepełnosprawnych osób bezrobotnych wynosiła 144 osób. Ich udział w ogóle bezrobotnych zarejestrowanych wynosił w 2022 roku 12,3%. Liczba osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami wzrosła zauważalnie w 2020 roku, czyli w okresie pandemii COVID-19.

Wykres 35. Bezrobotni niepełnosprawni w Jeleniej Górze w latach 2018-2022.

Źródło: PUP w Jeleniej Górze.

Do zdiagnozowanych na etapie tworzenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Jelenia Góra na lata 2023-2027 barier aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami należy zaliczyć bariery mentalne – i to zarówno po stronie potencjalnych pracowników (niepewność co do poradzenia sobie w nowej sytuacji, wyzwania adaptacji w miejscu pracy itp.), jak i pracodawców (niepewność co do kompetencji niepełnosprawnych pracowników, obawy przed koniecznością zapewnienia odpowiednich warunków dla takich osób itp.). Osoby z niepełnosprawnościami, zwłaszcza młode, to osoby często bardzo dobrze wykształcone, przygotowane do aktywności zawodowej i gotowe do pracy w środowisku ludzi zdrowych, dlatego bardzo istotne jest zachęcanie przedsiębiorców do kreowania ofert pracy dla osób z niepełnosprawnościami.

Drugą barierą dla rozwoju rynku pracy osób z niepełnosprawnościami to kwestia związania z biurokracją – koniecznością przejścia przez procedury związane z zatrudnianiem osób z niepełnosprawnościami, dostosowania środowiska pracy, stawiania czoła regularnym kontrolom. Aspekty proceduralne są istotne, aby nie dochodziło do nadużyć, niemniej jednak często odstrasza potencjalnych pracodawców.²

² Za: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Jelenia Góra na lata 2023-2027.

Istotne bariery dostępności kształtowane są przez rozwiązania architektoniczne. Według danych GUS około połowy obiektów kulturalnych w Jeleniej Górze przystosowanych jest do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – najlepiej pod tym względem wygląda galeria sztuki oraz kina. Odwracając statystykę należy wskazać, iż znaczny odsetek obiektów publicznych nie jest odpowiednio przystosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Statystyka ta nie obejmuje ponadto przestrzeni publicznych i przestrzeni mieszkaniowych.

Liderzy, w tym przedstawiciele środowisk społecznych, którzy uczestniczyli w warsztatach diagnostycznych podkreślali, iż ograniczenia dla aktywności i uczestnictwa w życiu społecznym osób z niepełnosprawnościami i zagrożonych wykluczeniem społecznym wynikają między innymi z trudnej sytuacji materialnej, deficytów związanych z mobilnością oraz ograniczoną dostępnością do informacji nt. oferty miasta.

Wnioski z diagnozy

Jelenia Góra dysponuje rozwiniętym zasobem instytucjonalnym systemu pomocy społecznej. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jeleniej Górze posiada wieloletnie doświadczenie i szerokie kompetencje prowadzenia polityki społecznej. Ponadto w Jeleniej Górze widoczna jest współpraca z sektorem pozarządowym.

Sytuacja społeczna Jeleniej Góry w istotnym zakresie jest powiązana z demografią miasta. Aktualnie około 30% mieszkańców to seniorzy. Jest to bardzo zróżnicowana grupa pod względem potrzeb. Seniorzy oczekują między innymi zapewnienia przez Miasto odpowiedniego poziomu oferty aktywności społecznej, kulturalnej, rekreacyjnej, obywatelskiej. Wyrazem tych dążeń jest samoorganizacja środowisk seniorskich, działalność organizacji pozarządowych, jak też angażowanie się seniorów w działalność doradczo-opiniotwórczą na rzecz polityk rozwoju miasta.

Kluczowym dokumentem wskazującym cele i kierunki rozwoju polityki społecznej w Jeleniej Górze jest Strategia rozwiązywania problemów społecznych Miasta Jelenia Góra na lata 2023 -2027, która w szczególności ukierunkowuje się na seniorów i osoby z niepełnosprawnościami. W mieście prawie co trzeci mieszkaniec jest seniorem, a co piąty deklaruje, iż boryka się z różnego rodzaju ograniczeniami sprawności. Z jednej strony potwierdza to skalę ilościową potrzeb w tym zakresie, a z drugiej stawia przed Miastem ogromne wyzwanie w kontekście umiejętności i zdolności zaspokajania potrzeb tej grupy społecznej oraz wykorzystania potencjału seniorów w kreowaniu tzw. „srebrnej gospodarki”.

Kwestie zapewnienia odpowiednich standardów dostępności to jedno z wyzwań polityki społecznej. Wyzwanie to wynika zarówno z dużej liczby potencjalnych odbiorców takich działań (m. in. seniorzy i osoby z niepełnosprawnościami), jak też dużej skali potrzeb. Część obiektów publicznych nie jest dostosowana do osób ze specjalnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami. Problem pogłębiany jest przez liczne bariery architektoniczne w obiektach oraz przestrzeniach publicznych i mieszkaniowych.

Starzejące się społeczeństwo jest istotnym wyzwaniem dla miejskiego systemu pomocy społecznej. Wzrost liczby osób starszych wymusza poszukiwanie rozwiązań, które zwiększą dostępność do infrastruktury i oferty wsparcia osób starszych, takich jak domy dziennego pobytu, mieszkania chronione i treningowe, usługi opiekuńcze. Ważną rolę w polityce

społecznej pełnią i pełnić nadal będą organizacje pozarządowe, co wynika między innymi z promowanych na szczeblu centralnym rozwiązań deinstytucjonalizacji.

Sytuacja społeczna w mieście w ostatnich latach kształtowana była przez wzrost aktywności gospodarczej. Spadek bezrobocia i wzrost liczby miejsc pracy przyczynił się do ograniczenia skali ubóstwa. Bezrobocie przestało być główną przyczyną przyznawania pomocy społecznej. W 2022 roku udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym wyniósł 2,8% i był niższy od średniej krajowej wynoszącej 3,7%, jak również średniej dla województwa dolnośląskiego wynoszącej 3,2%. Jelenia Góra cechowała się niskim zasięgiem objęcia ludności pomocą społeczną. W 2021 roku 3,8% mieszkańców miasta korzystało ze środowiskowej pomocy społecznej, przy średniej krajowej wynoszącej 5,7%.

Ciężar problemów społecznych wyraźnie przesuwa się w kierunku tych związanych ze stanem zdrowia. W mieście widoczny jest przy tym szereg innych problemów, takich jak: problem bezdomności, czy też narkomanii i alkoholizmu. Problemem jest również dostępność do wybranych usług opieki zdrowotnej, w tym związanych ze zdrowiem psychicznym. Warto zauważyć, że nie jest to jedynie problem widoczny w Jeleniej Górze, bowiem jego skala ma charakter ogólnokrajowy.

Zestawiając powyższe analizy z prognozami dotyczącymi zmian demograficznych, tj. wzrostem ludności w wieku poprodukcyjnym, przy jednoczesnym spadku ludności w wieku produkcyjnym należy stwierdzić, że polityka społeczna prowadzona przez Miasto stanowi i będzie stanowiła niezwykle istotne narzędzie w rozwoju miasta na przestrzeni kolejnych lat.

3.4. Kultura

Jelenia Góra posiada bogate zaplecze kulturalne, zarówno biorąc pod uwagę ilość i różnorodność dostępnych instytucji kultury, prezentowany repertuar, który przygotowujemy jest z myślą o potrzebach różnych grup wiekowych oraz organizowane wydarzenia kulturalno-rozrywkowo-artystyczne.

Do instytucji kultury funkcjonujących w Jeleniej Górze należy zaliczyć:

- Dwa teatry: Teatr im. Cypriana Kamila Norwida w Jeleniej Górze oraz Zdrojowy Teatr Animacji w Jeleniej Górze im. Bogdana Nauki,
- Dwa centra kultury: Jeleniogórskie Centrum Kultury oraz Osiedlowy Dom Kultury,
- Biuro Wystaw Artystycznych w Jeleniej Górze,
- Jeleniogórskie Centrum Informacji i Edukacji Regionalnej „Książnica Karkonoska”,
- Trzy muzea: Muzeum Przyrodnicze i Muzeum Miejskie „Dom Gerharta Hauptmanna” oraz Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze będące instytucją kultury Samorządu Województwa Dolnośląskiego,
- Filharmonię Dolnośląską będącą instytucją kultury Samorządu Województwa Dolnośląskiego.

Tabela 9. Oferta kulturalna Jeleniej Góry

Instytucja kultury	Oferta kulturalna
Teatr im. Cypriana Kamila Norwida w Jeleniej Górze	Teatr posiada swoją siedzibę w centrum miasta przy alei Wojska Polskiego, w secesyjnym gmachu z początków XX wieku. W historii tego teatru należy odnotować wystawienie „Zemsty” jako pierwszej premiery na ziemiach odzyskanych po II wojnie światowej w roku 1945. Teatr stał się ważną i eksperymentalną sceną teatralną w Polsce i był rozpoznawalny w kraju i na świecie. Na deskach teatru wystawianych jest corocznie około 10 premier. Repertuar obejmuje głównie sztuki dla dorosłych: komedie i farsy. Teatr jest organizatorem dwóch festiwali teatralnych w Jeleniej Górze: Jeleniogórskich Spotkań Teatralnych oraz najstarszego festiwalu teatrów ulicznych w Polsce. ³ Warto nadmienić, że Teatr obok działalności artystycznej prowadzi również działalność edukacyjną.
Zdrojowy Teatr Animacji w Jeleniej Górze im. Bogdana Nauki	Teatr mieści się w uzdrowskiej dzielnicy Cieplice, w zabytkowym gmachu z końca XIX wieku zlokalizowanym w Parku Zdrojowym. Przez wiele lat swojej działalności była to scena uzdrowska, impresaryjna. Sceną animacji teatr się stał dopiero pod koniec XX wieku. W swoim dorobku artystycznym teatr posiada ok. 100 premier dla dzieci i dorosłych, prezentacje przed publicznością międzynarodową m.in. Japonii, Niemiec, Francji, Włoch, Belgii, Chorwacji, Finlandii, Austrii, Izraela, Czech i Ukrainy. Teatr organizuje również spektakle plenerowe oraz coroczny festiwal „Wiosna Cieplicka”.
Jeleniogórskie Centrum Kultury (JCK)	JCK z siedzibą w centrum miasta przy ul. 1 Maja powstało w 2002 roku z połączenia Miejskiego Ośrodka Kultury i Regionalnego Centrum Kultury. W 2021 do JCK zostały przyłączone Domy Kultury: „Muflon” z siedzibą przy ul. Cieplickiej w Sobieszowie oraz „Przystań Twórcza” z siedzibą w Cieplicach. Wiodącą i priorytetową rolą JCK jest edukacja artystyczna dla różnych grup wiekowych, prowadzona we wszystkich podstawowych dziedzinach sztuki. Jeleniogórskie Centrum Kultury jest też organizatorem wielu festiwali i wydarzeń kulturalnych, do najważniejszych trzeba zaliczyć: Festiwal Teatrów Awangardowych „PESTKA”, „KROKUS Jazz Festiwal” oraz „Liga Rocka”. W JCK funkcjonuje Dyskusyjny Klub Filmowy KLAPS.
Osiedlowy Dom Kultury (ODK)	Osiedlowy Dom Kultury zlokalizowany przy ul. K. Trzczyńskiego oferuje zajęcia kulturalne w zakresie wszystkich podstawowych form sztuki. Jest też organizatorem festiwalu filmowego „MFF ZOOM-Zbliżenia” oraz Jeleniogórskiego Jarmarku Staroci i Osobliwości, a także kilku festiwali dla dzieci między innymi przeglądu teatrów dziecięcych oraz piosenki.
Biuro Wystaw Artystycznych W Jeleniej Górze (BWA)	Biuro Wystaw Artystycznych jest największą galerią sztuki w mieście. Siedziba znajduje się w ścisłym centrum Jeleniej Góry przy ulicy Długiej. Galeria sztuki skupia się na prezentacji sztuki współczesnej, fotografii a także promocji jeleniogórskich artystów. Od 1999 roku jest samorządową instytucją kultury Miasta Jelenia Góra.
Jeleniogórskie Centrum Informacji i Edukacji	Centrum jest instytucją biblioteczną mieszczącą się przy ul. Bankowej. Posiada 5 filii na terenie całego miasta. Biblioteka udostępnia literaturę piękną, wydawnictwa popularnonaukowe i naukowe z różnych dziedzin wiedzy, lektury

³ <https://kultura.jeleniagora.pl/>

Instytucja kultury	Oferta kulturalna
Regionalnej „Książnica Karkonoska”	szkolne, "książki mówione" dla osób z niepełno-sprawnościami, roczniki czasopism oraz prasę bieżącą, gromadzi, dokumentuje i upowszechnia informacje o regionie jeleniogórskim, szczególnie poprzez Jeleniogórską Bibliotekę Cyfrową. Prowadzi też działalność wystawienniczą w Galerii Małych Form.
Muzeum Przyrodnicze	Muzeum Przyrodnicze zlokalizowane w Zespole Pocysterskim w Cieplicach prezentuje zbiory flory i fauny, a także kolekcję minerałów. Wiele eksponatów pochodzi z bogatej kolekcji rodu Schaffgotschów.
Miejskie Muzeum „Dom Gerharta Hauptmanna”	Muzeum położone jest przy ul. Michałowickiej w Jagniątkowie. Swoją siedzibę ma w willi przypominającej zamek, należącej niegdyś do niemieckiego literata Gerharta Hauptmanna. Muzeum prezentuje wnętrze willi z bogatą biblioteką oraz hol zdobiony polichromią. Muzeum organizuje konferencje naukowe, sympozja o charakterze literackim, teatralnym, muzealnym i historycznym. Prowadzi również badania nad historią literacką Dolnego Śląska.
Muzeum Karkonoskie	Muzeum Karkonoskie z siedzibą przy ul. Matejki prezentuje malarstwo i rzemiosło śląskie. W zbiorach muzeum znajduje się największa w Polsce kolekcja wyrobów ze szkła. Muzeum może się poszczycić również wystawą prezentującą w pełni wyposażoną wiejską chałupę karkonoską. Muzeum Karkonoskie posiada trzy oddziały z czego jeden oddział znajduje się na terenie Jeleniej Góry i jest to Muzeum Historii i Militariów. Pozostałe dwa oddziały to Ruiny Zamku w Bolkowie oraz Dom Carla i Gerharta Hauptmanów w Szklarskiej Porębie.
Filharmonia Dolnośląska	Filharmonia założona została w 1963 roku z inicjatywy Stefana Strahla. W budynku filharmonii przy ul. Piłsudskiego mieszczą się dwie sale koncertowe: kameralna i amfiteatralna. Repertuar oprócz muzyki klasycznej zawiera też muzykę operową, filmową i jazzową.

Ofertę kulturalno-rozrywkową w mieście uzupełniają dwa kina: wielosalowe Kino Helios zlokalizowane w Galerii Sudeckiej oraz Kino Studyjne „LOT”.

W Jeleniej Górze organizowanych jest wiele festiwali i wydarzeń kulturalnych, w tym o randze krajowej i międzynarodowej, wśród których wymienić należy:

- Międzynarodowy festiwal Teatrów Ulicznych,
- Jeleniogórskie Spotkania Teatralne,
- Krokus Jazz Festiwal,
- Art. & Glass Festiwal,
- Wrzesień Jeleniogórski, podczas którego odbywa się:
 - Festiwal „Silesia Sonans”,
 - Jarmark Staroci i Osobliwości,
- Festiwal Teatrów Awangardowych „PESTKA”,
- Międzynarodowy Festiwal Filmowy ZOOM-Zbliżenia,
- Festiwal MOVI-CITIES - Festiwal Światła,
- Karkonoska Giełda Minerałów, Skał i Skamieniałości
- Wiosna Cieplicka,

- Koncerty Promenadowe w muszli koncertowej w Parku Zdrojowym,
- Jarmark Świąteczny,
- Karkonoski Festiwal Operowy,
- Liga Rocka.

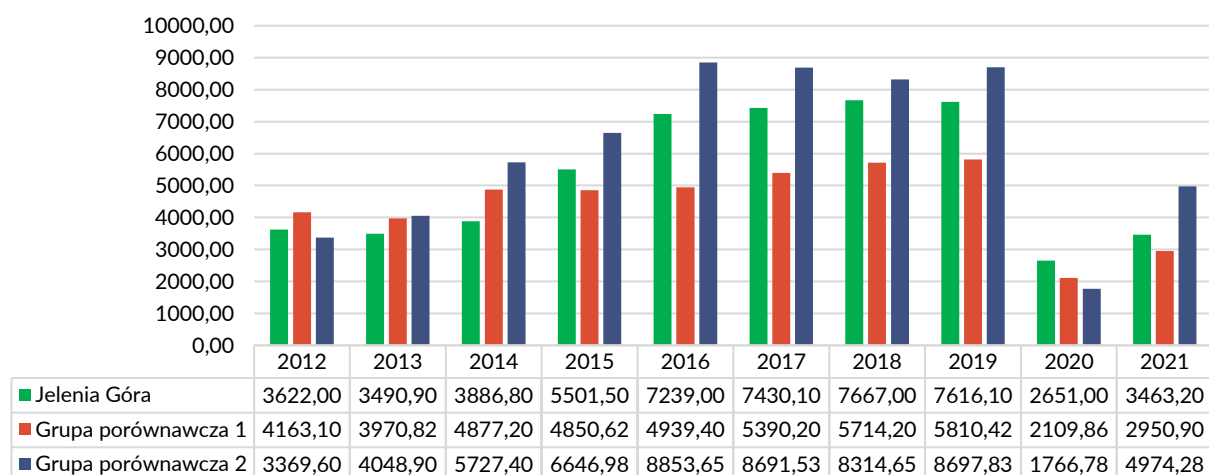
Tabela 10. Aktywność kulturalna w Jeleniej Górze w latach 2017-2022.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
imprezy	722	741	639	386	255	500
grupy artystyczne	23	23	14	16	11	12
kół / kluby / sekcje	116	114	145	143	110	107
uczestnicy imprez	141 812	131 210	137 788	41 362	37 532	107 826
członkowie grup artystycznych	257	177	160	121	95	139
członkowie kół / klubów / sekcji	1 952	2 084	2 391	2 002	1 232	1 933

Źródło: GUS/BDL

Potencjał instytucjonalny związany z kulturą sprawia, iż w mieście każdego roku odbywa się duża liczba imprez kulturalnych oraz organizowane są stałe zajęcia kulturalno-artystyczno-rozrywkowe dla mieszkańców. W statystykach odnoszących się do aktywności kulturalnej w Jeleniej Górze widoczny był wpływ pandemii COVID-19. W latach 2020-2021 wyraźnie spadła liczba imprez oraz innych aktywności, np. kół, klubów i sekcji kulturalnych, aktywnie działających grup artystycznych. W 2022 roku widoczny był wzrost aktywności kulturalnej, niemniej nie osiągnął on poziomu sprzed okresu pandemii.

Wykres 36. Liczba odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy, koncerty na 1000 mieszkańców w Jeleniej Górze oraz grupach porównawczych w latach 2012-2021.

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

Potwierdzeniem wysokiej aktywności w zakresie kultury w Jeleniej Górze jest statystyka odnosząca się do liczby osób odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy, koncerty na 1000 mieszkańców. Warto przy tym przyrzeć się tej statystyce na tle grup porównawczych, które stanowią miasta podobnej wielkości oraz miasta o funkcji uzdrowiskowej. Jelenia Góra wypada wyraźnie korzystniej w relacji do grupy miast o podobnej wielkości i jednocześnie słabiej od

miast o funkcji uzdrowiskowej. Podkreślić należy, iż miasta z wyraźnie dominującą w strukturze gospodarki funkcją opartą na turystyce i ofercie uzdrowiskowej, kształtują ofertę kulturalną jako jeden z kluczowych aspektów konkurencyjności gospodarczej. Dobry wynik Jeleniej Góry na tle pierwszej grupy porównawczej wskazuje, iż mieszkańcy mają dobry dostęp do bogatej oferty kulturalnej.

Potwierdzeniem dobrej oceny Jeleniej Góry pod względem oferty kulturalnej są opinie pozyskane w trakcie warsztatów i badań, zarówno jakościowych oraz ilościowych. Mieszkańcy miasta doceniają jakość, dostępność i różnorodność oferty kulturalnej. Odnosząc się z kolei do kwestii problemowych związanych z ofertą kultury warto wspomnieć o barierach w dostępności, związanych między innymi z kwestiami ekonomicznymi, w szczególności w odniesieniu do młodzieży, jak też barierami związanymi z mobilnością, np. w odniesieniu do osób starszych, osób z niepełnosprawnością.

Uczestnicy spotkań warsztatowych zwrócili przy tym uwagę na następujące kwestie:

- Bariery we współpracy pomiędzy różnymi instytucjami kultury,
- Niewłaściwe zarządzanie zasobami materialnymi i osobowymi w zakresie kultury i aktywności społecznej,
- Brak koordynacji w planowaniu imprez i wydarzeń (nakładanie się na siebie np. wydarzeń kulturalnych organizowanych przez różne instytucje kultury),
- Ograniczona dostępność do obiektów kulturalnych i sportowych dla osób z niepełnosprawnościami,
- Niski poziom dofinansowania imprez kulturalnych,
- Dekapitalizacja obiektów kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych,
- Komerccjalizacja kultury i sportu ograniczająca dostępność do oferty kulturalnej i sportowej.

Należy przy tym zwrócić uwagę, iż uczestnicy spotkań oceniali całość oferty kulturalnej ze swojej perspektywy, jako odbiorcy. Przykładowo, wspominając o braku kompleksowej informacji o ofercie kultury, nie zauważono funkcjonowania aplikacji informujących o wydarzeniach w Jeleniej Górze. Zwracano przy tym uwagę na bariery w komunikacji nie tylko pomiędzy instytucjami kultury, ale również pomiędzy organizacjami pozarządowymi, które kształtują swoją ofertę.

Tabela 11. Biblioteki i filie w Jeleniej Górze w latach 2017-2022.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
biblioteki i filie	7	6	6	6	6	6
księgozbiór	214 615	218 641	222 003	223 761	228 555	222 912
czytelnicy w ciągu roku	11 003	10 639	10 725	7388	7817	8469
wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	257 228	251 260	256 464	177 186	211 594	228 603

Źródło: GUS/BDL

Wpływ pandemii COVID-19 widoczny był również w przypadku wielu innych aktywności społecznych w Jeleniej Górze. Przykładem jest między innymi aktywność bibliotek, choć skala odpływu czytelników była wyraźnie mniejsza niż w porównaniu do spadku aktywności

kulturalnej. Warto jednak zwrócić uwagę, iż jeszcze przed okresem pandemii z roku na rok w Jeleniej Górze ubywało czytelników bibliotek.

Tabela 12. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności w latach 2017-2022.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	157	155	156	129	127	135	157
Województwo dolnośląskie	153	151	152	121	115	122	153
Powiat karkonoski	143	121	122	88	84	87	143
Jelenia Góra	137	134	135	95	102	111	137

Źródło: GUS/BDL

Mieszkańcy Jeleniej Góry w umiarkowanym zakresie na tle kraju korzystali z oferty bibliotek. W 2022 roku na 1000 mieszkańców miasta czytelnikami bibliotek było 137 osób, przy średniej krajowej wynoszącej 157 osób. W tym przypadku również widoczny jest wpływ pandemii COVID-19. Przed okresem pandemii wskaźnik ten, w 2018 roku wynosił 135 osób. Był przy tym również wyraźnie niższy od średniej krajowej i wojewódzkiej.

Tabela 13. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach w latach 2017-2022.

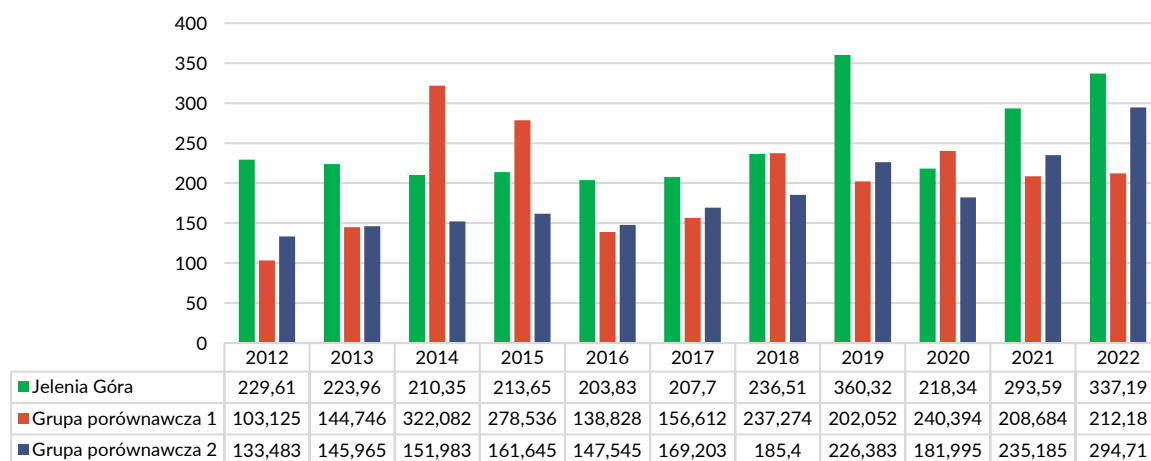
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	17,5	17,1	17,2	15,8	18,5	18,6	17,5
Województwo dolnośląskie	17,5	16,9	16,7	14,7	17,4	18,1	17,5
Powiat karkonoski	23,2	19,9	18,1	16,2	17,8	19,3	23,2
Jelenia Góra	23,4	23,6	23,9	24,0	27,1	27,0	23,4

Źródło: GUS/BDL

Mieszkańcy miasta, którzy już zostali czytelnikami bibliotek w Jeleniej Górze charakteryzowali się większą aktywnością w zakresie czytelnictwa w porównaniu do średniej krajowej i wojewódzkiej. W przypadku liczby wypożyczeń przypadających na czytelnika nie zaobserwowano przy tym negatywnego wpływu pandemii COVID-19, lecz wzrost wypożyczeń. W 2022 roku przeciętny czytelnik bibliotek w Jeleniej Górze wypożyczył 23,4 woluminów, przy średniej krajowej wynoszącej 17,5 woluminów.

Wykres 37. Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca w latach 2012-2021.

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

W Jeleniej Górze w ciągu ostatnich lat widoczny był wyraźny wzrost wydatków na kulturę i dziedzictwo narodowe w przeliczeniu na mieszkańca. Wydatki te były przy tym zauważalnie wyższe do średniej dla obu grup porównawczych. Wskazuje to na priorytetowe postrzeganie potencjału kultury i dziedzictwa narodowego przez Jelenią Górę.

Wnioski z diagnozy

Jelenia Góra posiada bogatą i ciekawą ofertę kulturalną, którą można oceniać jako jeden z istotnych potencjałów miasta. Jest on budowany przez szereg wyjątkowych w skali regionu instytucji kultury, które służą zarówno mieszkańcom, jak też turystom. W mieście funkcjonują dwa teatry: Teatr im. Cypriana Kamila Norwida oraz Zdrojowy Teatr Animacji im. Bogdana Nauki, dwa centra kultury: Jeleniogórskie Centrum Kultury oraz Osiedlowy Dom Kultury, Biuro Wystaw Artystycznych, Jeleniogórskie Centrum Informacji i Edukacji Regionalnej „Książnica Karkonoska”, trzy muzea: Muzeum Przyrodnicze, Muzeum Miejskie "Dom Gerharta Hauptmanna" i Muzeum Karkonoskie oraz Filharmonia Dolnośląska (dwa ostatnie to instytucje kultury Samorządu Województwa Dolnośląskiego). Poziom wydatków Miasta na kulturę jest zdecydowanie wyższy niż w grupach porównawczych – w 2022 r. wynosił 337,19 zł na jednego mieszkańca, natomiast w grupie porównawczej 1 - 212,18 zł, a w grupie porównawczej 2 - 294,71 zł na mieszkańca. Podkreślić należy, iż jeleniogórska oferta kulturalna wyróżnia się zarówno swoją różnorodnością, jak i dostępnością do tzw. kultury wyższej. Integruje przy tym potencjał funkcji turystyczno-uzdrowiskowej miasta.

Pandemia COVID-19 w dużej skali ograniczyła aktywność kulturalną w mieście. Po tym okresie widoczny był powrót do aktywności, jednakże o skali mniejszej niż przed pandemią. Zmniejszeniu uległa liczba działających grup artystycznych z 23 w 2017 i 2018 roku do 12 w roku 2022. Liczba kół, klubów i sekcji w dziedzinie kultury była największa w roku 2019 i wyniosła 145, a następnie drastycznie spadła do 110 w 2021 roku i do 107 w roku 2022. Również liczba imprez zmalała z poziomu 741 w 2018 roku do poziomu 386 w 2020 roku oraz 255 w 2021 roku. Spadkowa tendencja była wynikiem wprowadzonych obostrzeń przeciwdziałających rozprzestrzenianiu się pandemii COVID-19 i wprowadzonych zakazów

organizacji imprez masowych. Zauważyć można, że w 2022 roku liczba imprez wzrosła do liczby 500, co świadczy o powrocie do aktywności kulturalnej.

Duża liczba imprez kulturalnych, przyciągających wielu odbiorców jest wyróżnikiem Jeleniej Góry. Niemniej jednak, należy zwrócić uwagę na istniejące bariery w dostępie do kultury. Dla części odbiorców ograniczeniem jest aspekt ekonomiczny, który dotyczy między innymi osób młodych, jak również niedostateczna promocja oferty kulturalnej. Istotną barierą są istniejące rozwiązania w zakresie standardów dostępności. Część instytucji kultury posiada w tym względzie ograniczenia. Warto również zwrócić uwagę na dostępność komunikacyjną miasta w ujęciu powiązań funkcjonalnych. Ten aspekt został szerzej omówiony w rozdziałach poświęconych komunikacji. Niemniej w tym miejscu warto podkreślić, iż oferta kulturalna jest jedną z kluczowych dla pozycjonowania się miasta jako centrum obsługi ruchu turystycznego regionu Karkonoszy. Dostęp do oferty kultury kształtuje zatem dostępność komunikacyjna Jeleniej Góry względem otaczających ją miejscowości o funkcji turystycznej.

3.5. Dziedzictwo kulturowe

Jelenią Górę cechuje duży zasób materialnego dziedzictwa kulturowego. W wojewódzkim rejestrze zabytków nieruchomych znajdują się 1872 obiekty z terenu Jelenia Góra Miasto, 481 zabytków z terenu Cieplic, 281 zabytków z terenu Sobieszowa oraz 123 zabytki z terenu Jagniątkowa. Zasoby kulturowe gminy Jelenia Góra obejmują:

1. Zespoły urbanistyczne:

- a) stare miasto w obrębie murów obronnych wraz z ciągiem handlowej ul. 1 Maja i terenem kościoła pw. Podwyższenia Krzyża Św.,
- b) zespół uzdrowiskowy wraz z historycznym układem urbanistycznym centrum Cieplic,
- c) śródmiejska zabudowa Jeleniej Góry z przełomu XIX i XX wieku (w tym ciąg al. Wojska Polskiego) oraz wolnostojąca zabudowa na wzgórzach położonych na południowy wschód od al. Wojska Polskiego,
- d) obszar centralny Sobieszowa (wraz z zabudową nad rzeką Wrzosówką),
- e) ciąg ul. Wolności (pomiędzy śródmieściem Jeleniej Góry i Cieplicami) oraz zachowane układy ruralistyczne: Maciejowej, Grabarowa, Strupic, Czarnego i Goduszyna,
- f) zespół rozproszonej, topologicznej zabudowy (i układ przestrzenny) Jagniątkowa,
- g) osiedla Skowronków, Łomnickie i Robotnicze,
- h) kwartały zabudowy w rejonie ulic: Złotnicza, Traktorowa, Świętojańska i Flisaków.

2. Zespoły i obiekty architektury sakralnej:

- a) kościoły: pw. Erazma i Pankracego wraz z plebanią w Jeleniej Górze, Podwyższenia Krzyża Świętego w Jeleniej Górze, cerkiew prawosławna pw. Piotra i Pawła w Jeleniej Górze, kościół pw. Piotra i Pawła w Maciejowej, kościół pw. św. Jana Chrzciciela wraz z dzwonnica w Cieplicach, klasztor pijarów w Cieplicach, kościół ewangelicki pw. Zbawiciela w Cieplicach, kościół polsko-katolicki w Cieplicach, kościół parafialny pw. św. Marcina wraz z dzwonnica w Sobieszowie, kościół ewangelicki (ob. katolicki) pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa wraz z plebanią w Sobieszowie,
- b) baszty i mury obronne w Jeleniej Górze,
- c) kaplica św. Anny w Jeleniej Górze, kolumna św. Trójcy w Cieplicach,
- d) dawne kolegium jezuickie w Jeleniej Górze,
- e) domy parafialne w Jeleniej Górze i Cieplicach,

3. Założenia dworsko – parkowe:
 - a) pałace w Cieplicach i Jeleniej Górze, zespół zabudowy przy urzędzie ordynacji majątkowej Schaffgotschów w Sobieszowie,
 - b) park przy zamku w Jeleniej Górze, park pałacowy wraz z mauzoleum i wieżą widokową w Maciejowej, park zdrojowy i park norweski w Cieplicach, park willowy w Jagniątkowie,
4. Domy mieszkalne i zabudowania gospodarcze w Jeleniej Górze, Cieplicach, Jagniątkowie i Sobieszowie, osiedle robotnicze w Cieplicach,
5. Kamienice i wille w Jeleniej Górze, Strupicach, Cieplicach, Jagniątkowie, Sobieszowie,
6. Zamek w Sobieszowie,
7. Zabytki techniki i obiekty użyteczności publicznej w Jeleniej Górze i Cieplicach,
8. Cmentarze: przy kościele pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Jeleniej Górze, komunalny w Jeleniej Górze, parafialny w Cieplicach.

Niektóre z tych obiektów i zespołów są objęte ochroną konserwatorską (w rozumieniu ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, tj. wpisane do rejestru zabytków), inne ujęto w gminnej ewidencji zabytków.⁴

Dziedzictwo kulturowe Jeleniej Góry kształtuje w istotnym zakresie tożsamość miasta i jego poszczególnych rejonów. Historia Jeleniej Góry zaczyna się na przełomie XI i XII wieku, kiedy to został założony słowiański gród usytuowany na dzisiejszym Wzgórzu Krzywoustego u zbiegu rzeki Bóbr i Kamiennej.

W Jeleniej Górze, usytuowanej przy zbiegu ważnych szlaków handlowych do Czech i Niemiec, w następnych stuleciach rozwinęła się produkcja płócien lnianych, które były eksportowane do wszystkich krajów Europy, głównie drogą morską, stąd w centralnym miejscu Placu Ratuszowego zlokalizowana jest fontanna z posągami Neptuna. Miasto w 1392 roku przeszło pod panowanie Czech, a w 1527 pod panowanie Monarchii Habsburgów. Ciemnym okresem dla Jeleniej Góry, był czas wojny trzydziestoletniej, kiedy to miasto zostało w większej części spalone.

W XVIII wieku wzrosło zainteresowanie turystyczne górami otaczającymi Kotlinę Jeleniogórską z najwyższymi Karkonoszami na czele. Jelenia Góra, wraz z innymi miejscowościami usytuowanymi w kotlinie stała się naturalną bazą wypadową dla turystów. Prężnie rozwijająca się funkcja turystyczna miasta pozwoliła przetrwać kolejny kryzys związany z wojnami śląskimi. Skutkiem tych wojen było włączenie miasta w granice Prus a potem Niemiec. Miasto, zwane wówczas Hirschbergiem, prężnie się rozwijało, a dla przybywających do miasta gości stawiano hotele, pensjonaty oraz uruchomiono produkcję pamiątek.

Do dalszego rozwoju gospodarczego przyczyniło się doprowadzenie linii kolejowych od strony Zgorzelca w 1866 i od strony Wrocławia 1867 roku. W czasie II wojny światowej miasto nie zostało zniszczone, a po wojnie zostało przyłączone do Polski. Rozwój urbanizacyjny i przemysłowy sprawił, że po reformie administracyjnej w 1975 roku Jelenia Góra stała się miastem wojewódzkim. W 1973 roku w granice Jeleniej Góry włączono Goduszyn i Czarne, w 1976 miasto Cieplice Śląskie Zdrój oraz Sobieszów i Maciejową, a w 1998 roku przyłączono

⁴ Za: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Jelenia Góra przyjęte UCHWAŁĄ NR 691.LXXII.2023 RADY MIEJSKIEJ JELENIEJ GÓRY z dnia 25 października 2023 r. w sprawie uchwalenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Jelenia Góra.

do Jeleniej Góry Jagniątków, co przesunęło granice miasta, aż do granicy z Czechami i spowodowało, że Jelenia Góra jest jednym z najdłuższych miast w Polsce.⁵

Dziedzictwo kulturowe stanowi istotny zasób miasta. Obowiązujące Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Jelenia Góra ustala, że ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków kultury współczesnej w procesie rozwoju miasta realizowana będzie poprzez:

1. zachowanie i ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków,
2. utrzymanie istniejących oraz wyznaczenie nowych stref ochrony konserwatorskiej,
3. ochronę obiektów i urządzeń o charakterze zabytkowym, objętych gminną ewidencją zabytków, lub wpisanych do wykazu zabytków województwa dolnośląskiego,
4. rewitalizację urządzeń (układów urbanistycznych) i obiektów objętych ochroną konserwatorską,
5. ochronę, poprzez zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego:
 - a) zabytkowych urządzeń parkowych i starodrzewu,
 - b) historycznie ukształtowanych terenów (groble, stawy).

Wnioski z diagnozy

Jelenia Góra jest miastem o ciekawej historii, powstałym z połączenia kilku ośrodków urbanistycznych. Na rozwój miasta wpływ miały różnorodne procesy, które związane były m.in. z potencjałem lokalizacyjnym, który kształtował rozwój handlu i rzemiosła. Potencjał przyrodniczy wpłynął na rozwój funkcji uzdrowskiej. Uwarunkowania administracyjne i demograficzne ukształtowały między innymi ofertę kultury.

Jelenia Góra posiada bogate zasoby dziedzictwa kulturowego, zarówno materialnego i jak też niematerialnego. W wojewódzkim rejestrze zabytków nieruchomości znajdują się 1872 obiekty z terenu - Jelenia Góra Miasto, 481 zabytków z terenu Cieplic, 281 zabytków z terenu Sobieszowa oraz 123 zabytki z terenu Jagniątkowa. Zasoby kulturowe gminy Jelenia Góra obejmują:

1. Zespoły urbanistyczne, w tym:

- a) stare miasto w obrębie murów obronnych wraz z ciągiem handlowej ul. 1 Maja i terenem kościoła pw. Podwyższenia Krzyża Św.,
- b) zespół uzdrowski wraz z historycznym układem urbanistycznym centrum Cieplic,
- c) śródmiejska zabudowa Jeleniej Góry z przełomu XIX i XX wieku (w tym ciąg al. Wojska Polskiego) oraz wolnostojąca zabudowa na wzgórzach położonych na południowy wschód od al. Wojska Polskiego,
- d) obszar centralny Sobieszowa (wraz z zabudową nad rzeką Wrzosówką),
- e) ciąg ul. Wolności (pomiędzy śródmieściem Jeleniej Góry i Cieplicami) oraz zachowane układy ruralistyczne: Maciejowej, Grabarowa, Strupic, Czarnego i Goduszyna,
- f) zespół rozproszonej, topologicznej zabudowy (i układ przestrzenny) Jagniątkowa,
- g) osiedla Skowronków, Łomnickie i Robotnicze,

⁵ <https://jbc.jelenia-gora.pl/dlibra/collectiondescription/973>

h) kwartały zabudowy w rejonie ulic: Złotnicza, Traktorowa, Świętojańska i Flisaków.

2. Zespoły i obiekty architektury sakralnej,

3. Założenia dworsko – parkowe,

4. Domy mieszkalne i zabudowania gospodarcze w Jeleniej Górze, Cieplicach, Jagniątkowie i Sobieszowie, osiedle robotnicze w Cieplicach,

5. Kamienice i wille w Jeleniej Górze, Strupicach, Cieplicach, Jagniątkowie, Sobieszowie,

6. Zamek w Sobieszowie,

7. Zabytki techniki i obiekty użyteczności publicznej w Jeleniej Górze i Cieplicach,

8. Cmentarze: przy kościele pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Jeleniej Górze, komunalny w Jeleniej Górze, parafialny w Cieplicach.

Istotnym wyzwaniem jest zachowanie tego dziedzictwa, mając na względzie jego różnorodność, skalę, czy też uwzględniając strukturę własności. Warto zwrócić uwagę, iż duża część zasobu kulturowego miasta znajduje się w rękach prywatnych. Są to między innymi obiekty sakralne i mieszkaniowe. Część obiektów wymaga pilnych działań remontowych i modernizacyjnych.

Warto podkreślić, iż poszczególne obszary miasta posiadają swój wyróżniający się zasób dziedzictwa kulturowego, który tworzy swoisty klimat i tożsamość. Jest to kolejny atut Jeleniej Góry, który pozwala na kształtowanie wyraźnych funkcji usługowych, czy też na budowę tożsamości miejsc.

3.6. Sport i rekreacja

Jelenia Góra posiada bogate zaplecze sportowo-rekreacyjne dające mieszkańcom miasta, turystom, kuracjom, a także mieszkańcom okolicznych miejscowości możliwość uprawiania wielu dyscyplin sportowych. Znajdująca się w mieście, różnorodna baza techniczna obejmuje m.in. boiska, obiekty i hale sportowe, baseny oraz korty tenisowe. Położenie Jeleniej Góry w kotlinie otoczonej z czterech stron górami, stało się niejako determinantą rozwoju sportów górskich i zimowych. Podkreślić należy również, że od wielu lat miasto podejmuje liczne działania zmierzające do rozwoju turystyki rowerowej oraz kolarstwa górskiego (MTB), dążąc do uzyskania miana rowerowej stolicy polski.

Tabela 14. Obiekty sportowe w Jeleniej Górze.

Obiekt	Wyposażenie
Park Sportowy Złotnicza przy ulicy Złotniczej 12	Kompleksowy obiekt sportowy, przystosowany do organizacji obozów sportowych, zawodów, treningów indywidualnych, jak również imprez kulturalnych. Duże możliwości infrastrukturalne pozwalają na organizację m.in. mistrzostw lekkoatletycznych, meczów ligowych w piłkę nożną oraz ręczną. W obiekcie znajdują się: - hala główna, widowiskowo-sportowa - pełnowymiarowe boisko do piłki ręcznej o wymiarach 44x22 m z widownią na 835 miejsc. W hali istnieje możliwość gry w siatkówkę, futsal, badmintona, - sala treningowa - obejmuje dwie sale z boiskiem o wymiarach 12 x 18 m, gdzie istnieje możliwość przeprowadzenia zajęć w zakresie: piłki ręcznej, siatkówki, mini piłki nożnej, badmintona,

Obiekt	Wyposażenie
	<ul style="list-style-type: none"> - pełnowymiarowe boisko sportowe z nawierzchnią z trawy naturalnej o wymiarach 68 x 105 m, z oświetleniem meczowym, trybunami z zadaszeniem na 1 558 miejsc, w pełni wyposażonym zapleczem obejmującym: m.in. szatnie, sanitariaty, pomieszczenie odnowy biologicznej, gabinet lekarski, pomieszczenia dla: sędziów, trenerów, mediów i ochrony, - pełnowymiarowe boisko ze sztuczną nawierzchnią o wymiarach 100 x 64 m - płyta treningowa wraz z zapleczem obejmującym m.in.: szatnie, sanitariaty, pomieszczenia dla sędziów i trenerów, - bieżnia lekkoatletyczna okólna, 6-cio torowa, o długości 400 m z urządzeniami lekkoatletycznymi.
Hala sportowa przy ulicy Sudeckiej 42	Hala o wymiarach 36 x 19 m, przystosowana do gry w koszykówkę, siatkówkę oraz tenisa ziemnego. Wyposażona w trybuny dla 500 kibiców, co pozwala na organizację profesjonalnych zawodów, a także treningów indywidualnych. Dodatkowo na terenie obiektu znajdują się sala do gimnastyki korekcyjnej, siłownia oraz sala konferencyjna.
Hala sportowa Karkonoskiej Akademii Nauk Stosowanych w Jeleniej Górze przy ul. Lwóweckiej 18	<p>W obiekcie znajdują się następujące pomieszczenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wielofunkcyjna sala sportowa do gry w koszykówkę, siatkówkę, piłkę ręczną i nożną o wymiarach: długość 4388 cm, szerokość: 2000 cm, wysokość: 4,35 m i liczbie miejsc: 169, - sala z funkcją gimnastyczno-korekcyjną, taneczną i aerobiku, - sala z funkcją gimnastyczno-korekcyjną oraz sportów walki, - siłownia, siłownia aerobowa, - sauna i pomieszczenie do masażu.
Hala sportowa przy Szkole Podstawowej nr 8 w Jeleniej Górze przy ul. Paderewskiego 13	Hala sportowa o wymiarach 23x7,85 m, z widownią na 219 miejsc, wyposażona w bramki do piłki ręcznej, kosze do piłki koszykowej, słupki do piłki siatkowej, materace gimnastyczne, skrzynie gimnastyczne, ławki gimnastyczne, odskocznie.
Zespół Placówek Pozaszkolnych – Centrum Wspierania Uzdolnień w Jeleniej Górze przy ul. M. Skłodowskiej-Curie 12	<p>Obiekt posiada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - halę sportową o wymiarach 12,2x23,9 m z balkonem na 20 miejsc siedzących i stojących, - salę do gimnastyki korekcyjnej o wymiarach 7,2x13,9 m
Stadion przy ul. Lubańskiej 25	Na terenie obiektu znajduje się pełnowymiarowe boisko do piłki nożnej, bieżnia lekkoatletyczna o długości 400 m, skocznia do skoku w dal oraz rzutnia lekkoatletyczna.
Termy Cieplickie Sp. z o.o. przy ul. Park Zdrojowy 5	<p>Nowoczesny kompleks basenów i SPA, w którego skład wchodzi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - basen sportowy z torami pływackimi, - basen rekreacyjny z atrakcjami wodnymi takimi jak: huśtawka wodna, rwąca rzeka, hydromasaże, kurtyna wodna, leżanka wodna, tryskacze, - 2 brodziki dla dzieci ze zjeżdżalnicami i tryskaczami, - 2 baseny termalne zdrojowe i norweskie z atrakcjami wodnymi takimi jak: hydromasaże i leżanki wodne, - basen rekreacyjny zewnętrzny ze zjeżdżalnicami, koszami do gry w basketball, - strefa SPA obejmująca: sauny fińskie, saunę parową i infrared, wanny jacuzzi, grotę śnieżną, wytwornicę lodu, strefę relaksu, gabinety do masażu, - strefę squash i fitness.

Obiekt	Wyposażenie
Basen przy ulicy Sudeckiej 59	Odkryty basen sezonowy, czynny w okresie wakacji. W skład kompleksu wchodzi: dwa baseny (o wymiarach 50x25 m) ze zjeżdżalnią „ślimak” oraz brodzik ze ślizgawką dla najmłodszych. Na terenie obiektu znajduje się również szereg dodatkowych atrakcji m.in.: boisko do koszykówki i siatkówki plażowej, plac zabaw oraz przebieralnie, toalety, natryski i zaplecze gastronomiczne.
Kryta pływalnia Karkonoskiej Akademii Nauk Stosowanych w Jeleniej Górze przy ul. Lwóweckiej 18	Kryta pływalnia obejmuje: - 6-torowy sportowy basen pływakki o wymiarach 25x12,5 m i głębokości 1,35 – 1,8 m, z pomieszczeniami pomocniczymi dla ratowników i instruktorów oraz pomieszczeniem pierwszej pomocy. - zespół pomieszczeń odnowy biologicznej wraz z funkcją rehabilitacyjną.
Kryta pływalnia przy Szkole Podstawowej nr 11 im. Fryderyka Chopina w Jeleniej Górze przy ul. Moniuszki 9	Basen pływakki o wymiarach 25x12,5m.
Korty tenisowe przy ulicy Sudeckiej 42	Korty przy ul. Sudeckiej 42 to w pełni wyposażony obiekt sportowy, dostępny sezonowo w okresie wiosenno-jesiennym, w zależności od warunków atmosferycznych. Do dyspozycji graczy jest 6 kortów o nawierzchni ceglanej, a także ścianka do nauki gry. Od 2024 roku korty będą dostępne przez cały rok w związku z budową zadania.
Korty tenisowe Klubu Tenisowego „Jelenia Góra” przy ul. Noskowskiego 4A	4 korty tenisowe o podłożu ziemnym.
Transgraniczne Centrum Turystyki Aktywnej przy ul. Bronka Czecha 14	Trasa do nartorolek o długości 2 km i szerokości 2,5 - 3m oraz trasy do narciarstwa biegowego: - spacerowa - ok. 4 km, - dla małych dzieci na polanie pod Chojnikiem - 500 m, - trasa całoroczna do nartorolek o nawierzchni asfaltowej o dł. 2 km, szerokości 3m, - trasa wyczynowa 2,5 km o szerokości 3 m.
Pumptrack przy ul. Kilara w Jeleniej Górze	W skład obiektu wchodzi: - tor rowerowy pumptrack – FLOW TRACK dla zaawansowanych użytkowników, - tor rowerowy pumptrack – MINI PUMP służący młodszemu użytkownikom, - plac do wypoczynku łączącego oba pumptracki z nawierzchnią z kostki betonowej z koszem na śmieci, tablicą informacyjną, ławkami, stojakami na rowery i wiatą rowerową, - ścieżka rekreacyjna do jazdy na rolkach, deskorolkach, rowerach i hulajnogach wokół toru pumptrack.
Skatepark przy ul. Kilara w Jeleniej Górze	Obiekt wyposażony jest w następujące urządzenia, takie jak: Roll-in+Bank Ramp + schody, Jumbox, Spin, Quater Pipe + Bank 90st. Piramida, Quater Pipe z mini quaterem, Funbox z grindboxem, platforma, Grindbox.
Singletracki – Pasma Rowerowe Olbrzymy	To specjalnie zaprojektowane terenowe, leśne ścieżki do jazdy rowerem górskim (MTB). Pasma Rowerowe Olbrzymy to trasy o łącznej długości ponad 70 km położone na terenie trzech gmin: Jelenia Góra, Piechowice i Podgórzyn. Wszystkie trasy są jednokierunkowe i charakteryzują się różnym stopniem trudności.

Obiekt	Wyposażenie
Lodowisko przy ul. Kilińskiego (na etapie końcowym inwestycji)	Ogólnodostępne, kryte lodowisko wraz z zapleczem szatniowo-socjalnym, o wymiarach powierzchni hali lodowiska 25mx45m i wymiarach płyty 20x40 m.

Źródło: UM Jelenia Góra

Infrastruktura sportowo-rekreacyjna obejmuje również pole golfowe Stowarzyszenia „Golf Club Jelenia Góra”, strzelnicę pneumatyczną, tor wrotkarski oraz tor kartingowy.

Warto także wspomnieć, że poza ww. obiektami infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, na koniec 2022 r. na terenie miasta zlokalizowanych było 31 miejsc aktywnego wypoczynku, obejmujących tereny rekreacyjne wyposażone w urządzenia zabawowe (miejskie place zabaw) lub urządzenia do ćwiczeń oraz inne tereny, np. boisko do gry w bule na Osiedlu Orle, Dębowa Wyspa przy ul. Wiejskiej (teren rekreacyjny wyposażony w wiatę, ławki, stanowiska do grilla, stół i ławy piknikowe, a także małpi gaj dla młodszych użytkowników) o łącznej powierzchni 7,48 ha.

Rozwojowi sportu w Jeleniej Górze sprzyjają warunki naturalne, w tym sąsiedztwo terenów górskich. Dotyczy to zarówno sportu amatorskiego, jak też profesjonalnego. W Kotlinie Jeleniogórskiej istnieją między innymi bardzo dobre warunki do uprawiania sportów lotniczych, a w szczególności szybownictwa. Mieszczące się w mieście lotnisko Aeroklubu Jeleniogórskiego często gości pilotów z całej Europy. Start jest też możliwy z pobliskiej Góry Szybowcowej będącej szybowiskiem Aeroklubu Jeleniogórskiego.

W Kotlinie Jeleniogórskiej wytyczono sieć tras rowerowych. Przecinają się tu międzynarodowe szlaki: ER 2 - „Szlak Liczyrzepy”, ER 6 - „Szlak Doliny Bobru” i ER 7 - „Szlak Pogórza Izerskiego”. Przez miasto przebiega część Pasma Rowerowego Olbrzymy tworzącego sieć single tracków Kotliny Jeleniogórskiej. Single track to specjalnie zaprojektowana terenowa (najczęściej leśna) ścieżka do jazdy rowerem górskim (MTB). Wszystkie trasy są jednokierunkowe i posiadają różne stopnie trudności. Infrastrukturę rowerową miasta uzupełniają wyżej scharakteryzowane skate park i pump track.

Tabela 15. Kluby sportowe, sekcje sportowe oraz kadra klubowa w Jeleniej Górze w latach 2008-2022.

	2012	2014	2016	2018	2020	2022
kluby	35	39	34	33	42	44
sekcje sportowe	62	52	52	45	48	50
trenerzy	40	51	50	55	55	58
instruktorzy sportowi	116	102	87	73	74	78
inne osoby prowadzące zajęcia sportowe	13	11	23	12	13	22

Źródło: GUS/BDL oraz w przypadku danych za lata 2020 i 2022 Urząd Miasta Jelenia Góra

Wg danych Urzędu Miasta Jelenia Góra w Jeleniej Górze w 2022 roku były 44 kluby sportowe. Ich liczba od 2012 roku wzrosła. W tym samym czasie spadła liczba sekcji sportowych, których w 2022 roku było 50. Zmieniła się również struktura kadr sportu, w tym wzrosła liczba

trenerów, a spadła liczba instruktorów sportowych. Zasadniczo zasób kadr sportu można ocenić jako stabilny dla okresu od 2012 do 2022 roku.

Tabela 16. Organizacje sportowe w Jeleniej Górze.

Lp.	Nazwa	Dyscyplina
1	Akademia Piłkarska „Chojnik”	Piłka nożna
2	Akademia Piłkarska „MOS Karkonosze”	Piłka nożna
3	Berserkers Team Jelenia Góra	MMA
4	Bokserski Klub Sportowy RED FIGHTERS Jelenia Góra	Boks
5	Jeleniogórskie Centrum Sportów Walki	Zapasy
6	Integracyjny Klub Sportowy Jelenia Góra	Siatkówka
7	Jeleniogórski Klub „Oyama”	Karate
8	Jeleniogórski Klub „Shidokan Karate”	Karate
9	Karkonoski Klub Karate Shinkyokushinka	Karate
10	Karkonoski Klub Sportowy „Jelenia Góra”	Piłka nożna
11	Karkonoski Klub Sportowy „Polonia”	Strzelectwo sportowe
12	Klub Sportowy „Chojnik” Jelenia Góra	Badminton
13	Klub Sportowy Energy Team Jelenia Góra	Paintball
14	Klub Sportowy „Pub-Gol”	Piłka nożna
15	Klub Sportowy „Sudety” Jelenia Góra Stowarzyszeni	Koszykówka chłopców
16	Klub Sportowy „Wichoś”	Koszykówka dziewcząt
17	Klub Sportowy JUST SWIM Jelenia Góra	Pływanie
18	Klub Sportowy Orlik”	Piłka nożna
19	Klub Sportowy Wielosekcyjny „Spartakus” Jelenia Góra	Koszykówka dziewcząt
20	Klub Szachowy „Jelonka”	Szachy
21	Klub Tenisa Stołowego	Tenis stołowy
22	Miejski Klub Sportowy „Karkonosze”	Piłka nożna
23	Miejski Klub Sportowy „Bobry”	Łucznictwo
24	Międzyszkolny Klub Lekkoatletyczny „12”	Lekkoatletyka
25	Międzyszkolny Klub Sportowy „Karkonosze” - Sporty Zimowe	Narciarstwo
26	Młodzieżowy Klub Sportowy „Jedenastka”	Pływanie
27	Młodzieżowy Klub Sportowy „Paulinum”	Biegi na orientację
28	Stowarzyszenie Jeleniogórski Okręg Ju-JITSU	Ju-Jitsu
29	Stowarzyszenie Uczniowski Klub Sportowy „Śniadek”	Piłka ręczna chłopców
30	Szkoła Narciarska i Sudecki Klub Sportowy „AESCULAP”	Narciarstwo
31	Uczniowski Klub Sportowy „Jedenastka”	Judo

Źródło: <https://miasto.jeleniagora.pl/content/zaj%C4%99cia-w-klubach-sportowych>

Wg danych Urzędu Miasta Jelenia Góra różnorodność oferty tworzonej przez kluby sportowe w Jeleniej Górze była duża. Ponad 30 klubów sportowych w mieście tworzy ofertę zróżnicowanych dyscyplin sportowych, która kierowana jest zarówno do mężczyzn jak i kobiet.

Tabela 17. Członkowie i ćwiczący w klubach sportowych w Jeleniej Górze w latach 2008-2018.

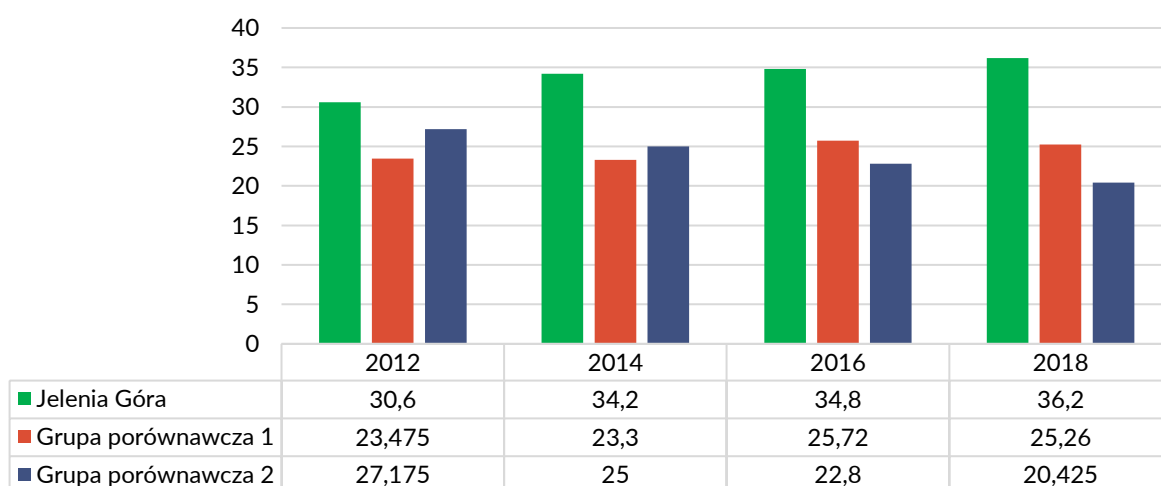
	2012	2014	2016	2018
członkowie	2534	2786	2800	2874
ćwiczący ogółem	2391	2690	2770	2849
ćwiczący mężczyźni	1694	1921	1804	1808
ćwiczący kobiety	697	769	966	1041
ćwiczący do lat 18 ogółem	1704	1916	2061	2058
ćwiczący do lat 18 chłopcy	1130	1311	1276	1294
ćwiczący do lat 18 dziewczęta	574	605	785	764

Źródło: GUS/BDL

Wyraźną przewagę w liczbie osób ćwiczących w Jeleniej Górze mieli mężczyźni. Warto przy tym odnotować, iż rosła liczba kobiet ćwiczących w klubach sportowych na terenie miasta. Zdecydowana większość osób ćwiczących to osoby w wieku do 18 roku życia.

Możliwe jest, że wraz ze spadkiem liczby osób młodych w mieście spadać będzie liczba osób korzystających z oferty klubów sportowych. Warto również podkreślić, iż część klubów sportowych opiera swoją pracę na działalności społecznej. Część kadr trenerskich to osoby starsze, którym w wybranych przypadkach trudno będzie znaleźć następców. Starzenie się społeczeństwa należy postrzegać jako jedno z istotnych zagrożeń dla aktywności klubów sportowych w mieście.

Wykres 38. Liczba członków klubów sportowych na 1000 mieszkańców w Jeleniej Górze oraz w grupach porównawczych.

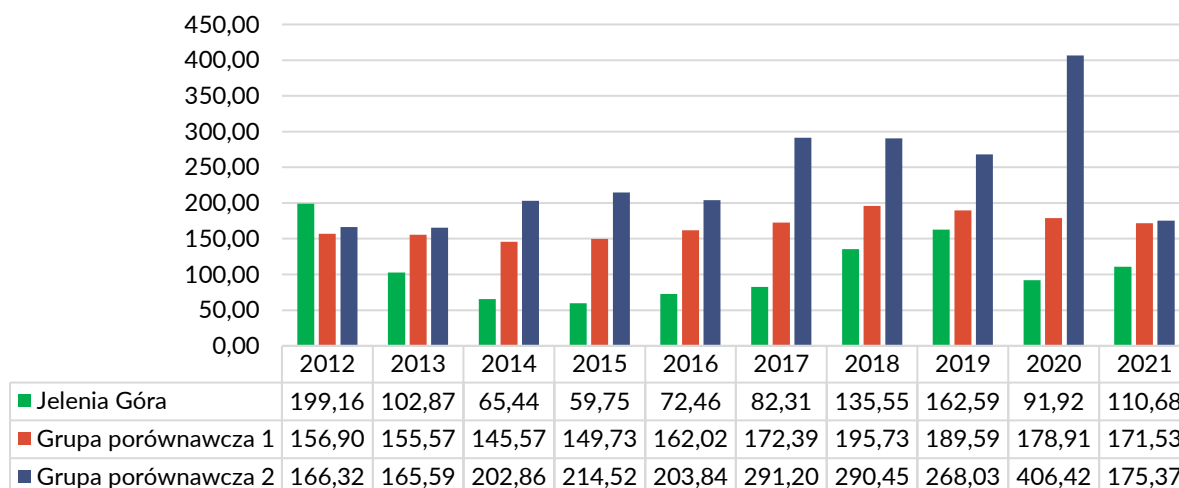
Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

Liczba członków klubów sportowych w Jeleniej Górze na tle grup porównawczych wskazuje na wysoką aktywność w tym zakresie. W 2018 roku na 1000 mieszkańców w Jeleniej Górze

ćwiczyły 36,2 osoby. Było to wyraźnie więcej niż średnia dla miast o podobnej wielkości, gdzie wskaźnik ten wynosił 25,26 i zdecydowanie więcej na tle drugiej grupy, składającej się z miast uzdrowskich, gdzie wskaźnik ten wynosił 20,42. Warto przy tym odnotować wzrost tego wskaźnika w Jeleniej Górze.

Wykres 39. Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację na 1 mieszkańca.

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

Na tle grup porównawczych Jelenia Góra w okresie od 2012 do 2022 roku przeznacziała niższe środki na kulturę fizyczną, sport i rekreację w przeliczeniu na mieszkańca. Podane powyżej dane obejmują zarówno kwoty przeznaczone na wsparcie działalności klubów sportowych, jak też wydatki inwestycyjne. Istotna różnica dotyczyła porównania z grupą miast o funkcji uzdrowskiej, które to w szczególności inwestowały w infrastrukturę sportową i rekreacyjną. Skok wydatków na ten cel widoczny był w latach 2017-2020, co związane było z dostępnością środków unijnych.

Oceniając ofertę miasta w zakresie sportu i rekreacji należy dodać, iż ten aspekt funkcjonowania miasta był wysoko oceniany przez mieszkańców. Zrealizowane badania ilościowe z mieszkańcami Jeleniej Góry wskazały, iż doceniają oni walory przyrodnicze miasta i jego status uzdrowski. Te aspekty wpływają bowiem na możliwości aktywnego spędzania wolnego czasu. Mieszkańcy pozytywnie oceniają infrastrukturę sportowo-rekreacyjną, choć można tutaj wskazać także braki. Przykładowo młode osoby zwracają uwagę na niewykorzystany potencjał terenów nad Bobrem (cyt. mogłoby tam powstać boisko do gry w siatkówkę). Zwrócono przy tym uwagę na niespójny i nieukończony system dróg i ścieżek rowerowych bezpośrednio na terenie miasta. W przeprowadzonych badaniach, to właśnie młodzi mieszkańcy częściej zgłaszali deficyty miejsc o charakterze rekreacyjnym. Należy podkreślić, iż 40% badanych mieszkańców miasta (badanie na próbie 753 osób) zauważyło, iż poprawiła się sytuacja w zakresie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej w mieście, a ponad 33% uważa, iż rozwinęła się oferta klubów sportowych. Mieszkańcy oczekują przy tym dalszego rozwoju infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, która znajduje się wysoko na liście oczekiwań uczestników badania (drugie miejsce po inwestycjach drogowych). Jednocześnie podkreślają, iż infrastruktura ta powinna być dedykowana między innymi dzieciom i młodzieży. Oferta sportowa, połączona z atrakcyjnością przyrodniczą to zasadniczo największy powód do dumy z Jeleniej Góry. Takie

opinie wyraziło najwięcej osób uczestniczących w badaniu, wskazując na sport i rekreację spośród innych aspektów funkcjonowania miasta.

Warto zauważyć, iż dla znacznego odsetka mieszkańców aktywność fizyczna związana jest z aktywnością rekreacyjną i wypoczynkową. Tym samym ważne są rozwiązania, które wspierać będą powszechność rozwiązań, np. dotyczyć będą przestrzeni publicznych, które umożliwią jednocześnie uprawianie różnych form aktywności, np. w formie spaceru, jazdy na rowerze. Tym samym wśród atutów zamieszkania w mieście mieszkańcy wymieniają dostępne tereny zielone, potencjał uzdrowiska oraz dostęp do infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. Powinny one być przy tym dalej rozwijane. W opinii młodych powinno dążyć się do lepszej promocji oferty i wydarzeń sportowych.

Na zagadnienia odnoszące się do funkcjonowania sportu w mieście zwrócili również uwagę liderzy uczestniczący w warsztatach diagnostycznych. Ich zdaniem:

- ilość terenów zielonych przeznaczonych na cele rekreacyjne w centrum miasta jest niewystarczająca,
- brakuje kompleksowej i systematycznej informacji o ofercie sportowej, rekreacyjnej i turystycznej,
- brakuje hali widowiskowo-sportowej, w której mogłyby odbywać się różnego rodzaju wydarzenia o randze krajowej i międzynarodowej,
- ilość miejsc dedykowanych dla młodzieży w halach sportowych jest niewystarczająca w stosunku do zapotrzebowania,
- brakuje nowoczesnego, dobrze wyposażonego i spełniającego standardy dostępności basenu miejskiego,
- brakuje wypożyczalni rowerów,
- dostępność do obiektów sportowych dla osób z niepełnosprawnościami jest ograniczona,
- wiele obiektów sportowo-rekreacyjnych jest zdekapitalizowanych i wymaga gruntownej modernizacji,
- dostępność do oferty kulturalnej i sportowej jest ograniczona poprzez jej komercjalizację.

Wnioski z diagnozy

Do atutów miasta zaliczyć należy doskonałe naturalne warunki przyrodniczo-krajobrazowe do odpoczynku i uprawiania różnorodnych dyscyplin sportowych. Systematycznie rozwijająca się infrastruktura sportowo-rekreacyjna oraz aktywne kluby sportowe pozycjonują miasto jako ważny ośrodek sportu i rekreacji. Możliwość aktywnego spędzania czasu wolnego ma duże znaczenie dla mieszkańców Jeleniej Góry, a rozwijająca się oferta sportowo-rekreacyjna jest dla nich jednym z powodów do dumy i jednocześnie rodzi wiele nowych oczekiwań. Z tego względu istotne znaczenie dla dalszego rozwoju tej sfery będzie miała modernizacja obiektów sportowo-rekreacyjnych zwłaszcza tych zdekapitalizowanych.

Istniejąca w mieście infrastruktura sportowa umożliwi amatorską aktywność fizyczną, jak też stanowi bazę dla funkcjonowania sportu profesjonalnego. Miasto zakłada przy tym, iż będzie wzmacniać swoją markę sportową wykorzystując przy tym sukcesy sportowe klubów i osób związanych ze sportem pochodzących z Jeleniej Góry. Przykładem może być osoba Mai Włoszczowskiej i rozwój oferty aktywności bazującej na kolarstwie górskim.

Oczekiwania odnoszące się do rozwoju sportu są jednymi z mocniej pozycjonowanych przez mieszkańców kierunków rozwoju miasta. Należy przy tym zwrócić uwagę na różnorodność potrzeb, do których zaliczyć należy różne formy aktywności, np. możliwość aktywnego odpoczynku w obrębie terenów zielonych, uprawiania jazdy na rowerze, gry w tenisa, szybownictwa, pieszych wędrówek czy też dostosowanie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Kluby sportowe w Jeleniej Górze kształtują atrakcyjną i różnorodną ofertę. W Jeleniej Górze w 2022 funkcjonowały 44 kluby sportowe prowadzące działalność wokół bardzo różnych dyscyplin sportowych. Na tle innych miast Jelenią Górę charakteryzuje wysoka aktywność klubów sportowych i pozytywny odbiór społeczny ich oferty. Nie należy zapominać jednak, iż wyzwaniem dla klubów sportowych będą niekorzystne zmiany demograficzne, mogące spowodować spadek liczby młodych członków klubów oraz starzenie się kadry trenerskiej. Dlatego niezbędne jest wspieranie aktywności i promocja działalności klubów sportowych. Warto również zwrócić uwagę na aspekt powszechności sportu w różnych grupach wiekowych. Istotną rolę pełnią tu między innymi szkoły. Ważne jest moderowanie współpracy pomiędzy różnymi aktorami zaangażowanymi w rozwój sportu, traktując sport jako jeden z czynników budowy zdrowego i aktywnego społeczeństwa. Istotną barierą w rozwoju sportu jest deficyt środków finansowych, zarówno w odniesieniu do działalności klubów sportowych, jak też przeznaczonych na modernizację i rozwój infrastruktury sportowej.

3.7. Opieka zdrowotna

Bezpieczeństwo zdrowotne jest jedną z kluczowych sfer życia człowieka. Wymienia się je wśród podstawowych funkcji państwa i uznaje się je za dobro publiczne. Poziom bezpieczeństwa zdrowotnego, determinowany poprzez system ochrony zdrowia, jest pochodną procesu dostępności do usług zdrowotnych. W tym wymiarze Jelenia Góra pełni funkcję regionalnego ośrodka ochrony zdrowia, z usług którego korzystają nie tylko mieszkańcy miasta ale także mieszkańcy ościennych miejscowości. Funkcjonuje tu szerokie spektrum usług opieki zdrowotnej. Należy przy tym podkreślić, że Jelenia Góra posiada status uzdrowiska i dzięki posiadanym walorom uzdrowiskowym świadczy usługi leczenia uzdrowiskowego w zakresie chorób przewlekłych stanowiących obecnie jeden z najważniejszych problemów społecznych, rehabilitacji i profilaktyki zdrowotnej.

Na terenie Jeleniej Góry zlokalizowane są następujące placówki ochrony zdrowia:

- Wojewódzkie Centrum Szpitalne Kotliny Jeleniogórskiej - samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej, którego podmiotem tworzącym jest Województwo Dolnośląskie. Szpital oferuje szereg oddziałów w tym m.in. Chirurgii Ogólnej i Onkologicznej, Chirurgii Naczyniowej, Kardiologiczny, Chorób Płuc, Położniczo-Ginekologicznym, Szpitalny Oddział Ratunkowy, Chorób Wewnętrznych, stację dializ, pracownię endoskopii. Przy szpitalu znajduje się lądowisko dla helikopterów. Centrum Szpitalne ma również swoje oddziały w Kowarach i Bolkowie.
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Szpital Specjalistyczny Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Jeleniej Górze. Jest to publiczny zakład opieki zdrowotnej, którego podmiotem tworzącym jest minister spraw wewnętrznych i administracji. Dysponuje oddziałami: Dziennym Psychiatrycznym, Dzienny

Rehabilitacyjny dla Dzieci i Młodzieży, Leczenia Nerwic oraz poradniami: Zdrowia Psychicznego, Leczenia Uzależnień i Logopedyczną.

- SP ZOZ Sanatorium Uzdrowskie MSWiA „AGAT” w Jeleniej Górze – świadczy usługi mające na celu zapewnienie kuracjom optymalnych warunków leczenia i wypoczynku. Obecnie w ofercie sanatorium znajdują się turnusy NFZ, pobyty prywatne oraz turnusy antystresowe organizowane we współpracy z Departamentem Zdrowia MSWiA oraz usługi świadczone w poradni rehabilitacyjnej.
- Uzdrowisko Cieplice Sp. z o.o. - Grupa PGU w Jeleniej Górze – świadczy wielofunkcyjne usługi ukierunkowane na pełne zaspokojenie potrzeb kuracjuszy krajowych i zagranicznych w zakresie profilaktyki, leczenia, rehabilitacji oraz turystyki zdrowotnej, w ramach prowadzonych profili leczniczych na bazie unikatowych leczniczych wód termalnych. W Uzdrowisku leczone są choroby ortopedyczno-urazowe, choroby układu nerwowego, choroby reumatologiczne, osteoporoza, choroby nerek i dróg moczowych, choroby oka i przydatków oka, oraz choroby narządu głosu. Obecnie w Uzdrowisku przyjmowani są kuracjusze w ramach pobytów NFZ, ZUS, a także pobytów prywatnych.

W 2022 roku według danych GUS na terenie miasta funkcjonowały 53 przychodnie podstawowej opieki zdrowotnej, 32 apteki oraz 1 przychodnia podległa samorządowi terytorialnemu. W okresie od 2017 do 2022 roku odnotowano umiarkowany wzrost liczby przychodni i zauważalny spadek liczby aptek ogólnodostępnych. W mieście w 2022 roku udzielono 914 903 porad ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Znaczący wzrost liczby porad lekarskich z tej kategorii nastąpił pomiędzy 2020 a 2021 rokiem.

Tabela 18. Przychodnie, apteki oraz porady lekarskie w Jeleniej Górze w latach 2017-2022.

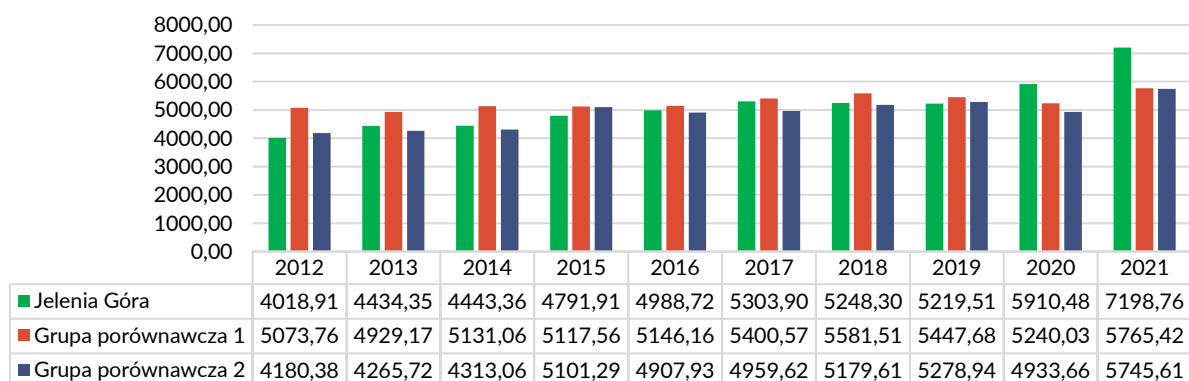
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Przychodnie ogółem	47	49	52	48	52	53
Ambulatoryjna opieka zdrowotna - porady lekarskie	791 874	748 447	760 807	778 270	912 365	914 903
Podstawowa opieka zdrowotna - porady	424 694	417 135	412 660	458 287	551 209	546 692
Przychodnie podległe samorządowi terytorialnemu	1	1	1	1	1	1
Apteki ogólnodostępne	40	37	36	35	32	32

Źródło: GUS/BDL

W okresie do 2012 r. do 2019 r. na tle wybranych do analiz grup porównawczych Jelenia Góra charakteryzowała się niższym lub porównywalnym wskaźnikiem liczby udzielonych porad lekarskich na 1000 mieszkańców. W latach 2020-2021 wskaźnik ten w Jeleniej Górze odnotował istotny wzrost, osiągając w 2021 roku poziom wyraźnie wyższy od średniej dla obu grup porównawczych.

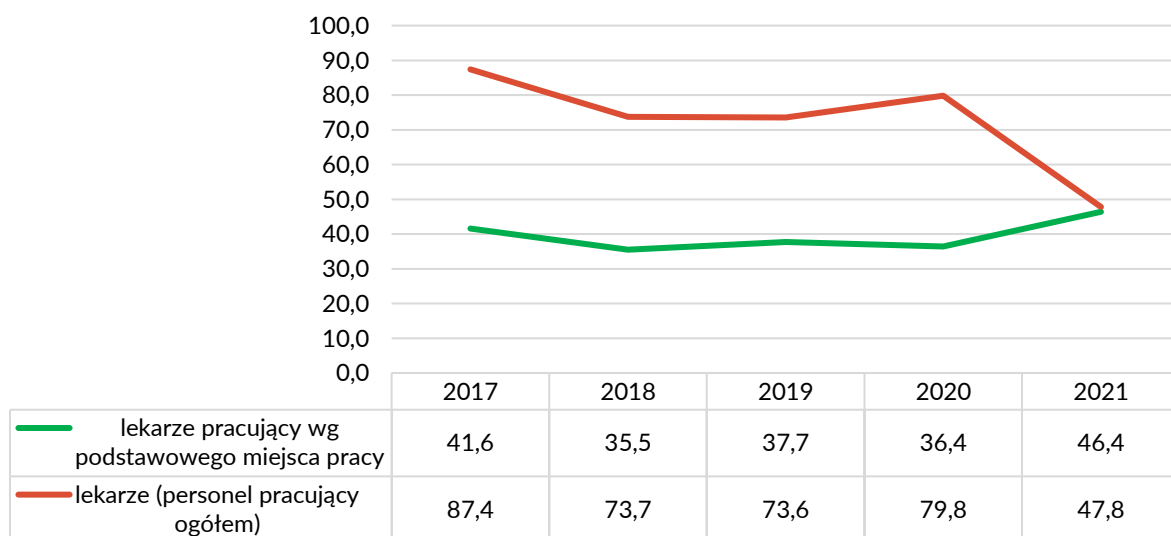
Wykres 40. Liczba udzielonych porad lekarskich na 1000 mieszkańców w latach 2012-2021.

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

W okresie od 2017 do 2021 roku widoczne były zmiany w zakresie dostępności personelu medycznego. Pozytywnym jest fakt zwiększenia się liczby lekarzy wg podstawowego miejsca pracy w relacji do liczby mieszkańców. Oznacza to wzrost potencjału kadr, dla których placówki w Jeleniej Górze są podstawowym miejscem pracy. Jednocześnie pomiędzy 2020 a 2021 rokiem widoczny był spadek innego wskaźnika, tj. liczby lekarzy pracujących ogółem w Jeleniej Górze z poziomu 79,8 do 47,8 lekarzy na 10 tys. mieszkańców. Wskaźnik ten w mieście charakteryzował się systematycznym spadkiem od 2017 roku.

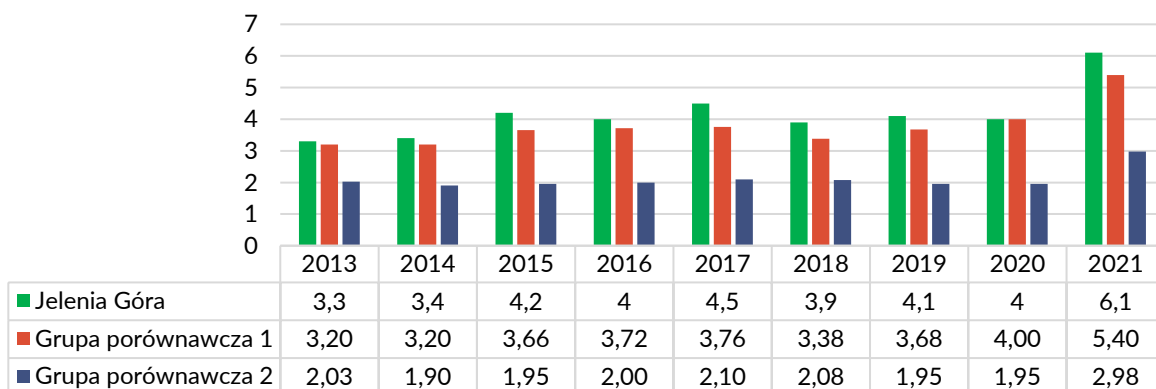
Wykres 41. Personel medyczny na 10 tys. mieszkańców w Jeleniej Górze w latach 2017-2021.

Źródło: GUS/BDL

Wykres 42. Liczba lekarzy i lekarzy dentystów wg podstawowego miejsca pracy na 1000 mieszkańców w latach 2013-2021.

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

Na tle grup porównawczych Jelenia Góra posiadała lepszą dostępność kadr medycznych. W 2021 roku widoczny był wzrost wielkości kadr medycznych w relacji do liczby mieszkańców.

Uczestniczący w badaniach ankietowych mieszkańcy, odnosząc się do jakości życia w mieście najgorzej obok oferty mieszkaniowej ocenili właśnie aspekty dotyczące opieki zdrowotnej. Na taki stan rzeczy składa się przede wszystkim problem dostępności do specjalistycznego leczenia. Jest to problem ogólnokrajowy. Podobną ocenę opieki zdrowotnej notuje się w badaniach realizowanych w innych miastach. Jednocześnie w przypadku Jeleniej Góry aż 31% mieszkańców biorących udział w badaniu wskazało, że dostęp do opieki zdrowotnej pogorszył się w ciągu ostatnich lat.

Wnioski z diagnozy

Realizacja zadań związanych z opieką zdrowotną w niedużym zakresie należy do kompetencji samorządu gminnego. Jakość i skuteczność rozwiązań w większej skali kreowana jest z poziomu centralnego. Miasto może mieć jednak wpływ na zdrowie mieszkańców poprzez realizację wybranych polityk społecznych, może wspierać aktywność fizyczną, realizować programy profilaktyczne, wspierać wybrane grupy społeczne i wiekowe. W kompetencji samorządu są również działania edukacyjne. Przedsięwzięcia w tym zakresie realizowane są i powinny być kontynuowane w Jeleniej Górze, przy aktywnym udziale sektora społecznego.

Jelenia Góra jest ważnym ośrodkiem w ujęciu regionalnym, oferującym różnorodną ofertę opieki zdrowotnej, w tym uzdrowiskowej. Zlokalizowane są tu dwa szpitale oraz duża liczba przychodni podstawowej opieki zdrowotnej, które w kontekście prognozowanych zmian demograficznych powinny dążyć do rozbudowy i unowocześnienia posiadanej infrastruktury. W 2022 roku według danych GUS na terenie Jeleniej Góry znajdowały się 53 przychodnie (podmiotów ambulatoryjnych). Udzielono łącznie 546 692 porady podstawowej opieki zdrowotnej oraz 914 903 porady ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. W latach 2017-2020 wskaźniki te utrzymywały się na względnie takim samym poziomie. Od roku 2021 liczba udzielonych porad zdrowotnych gwałtownie wzrosła.

W celu zapewnienia sprawnej opieki zdrowotnej konieczne jest również poszukiwanie wyspecjalizowanej kadry medycznej, będącej w stanie sprostać rosnącemu zapotrzebowaniu.

Z danych statystycznych wynika, że potencjalni mieszkańcy miasta posiadają dobrą dostępność do opieki zdrowotnej. Korzystnie również na tle innych miast wypada porównanie dostępności kadr medycznych. Liczba lekarzy i dentystów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w Jeleniej Górze kształtowała się na wyższym poziomie niż w grupie porównawczej tworzonej przez miasta Konin, Legnica, Piotrków Trybunalski, Wałbrzych i Zielona Góra. W 2021 roku na 1000 mieszkańców w Jeleniej Górze przypadało 6,1 lekarzy i dentystów a w grupie porównawczej 5,4. Warto jednak zwrócić uwagę, że problemy starzejącego się społeczeństwa dotyczą również kadr opieki zdrowotnej. Przejście na emeryturę personelu medycznego, przy jednoczesnym wzroście oczekiwań jakościowych i ilościowych odnośnie opieki zdrowotnej, może wpływać na dostęp do opieki zdrowotnej.

W opinii mieszkańców Jeleniej Góry opieka zdrowotna jest jednym z najgorzej ocenianych aspektów funkcjonowania miasta. Wynika to przede wszystkim z niskiej dostępności leczenia specjalistycznego, co przy rosnących potrzebach starzejącego się społeczeństwa staje się dużym problemem. Aktualnie około 30% mieszkańców to osoby w wieku poprodukcyjnym, a prognozy demograficzne wskazują, iż stan ten utrzymywać się będzie przez najbliższe dekady.

3.8. Opieka żłobkowa

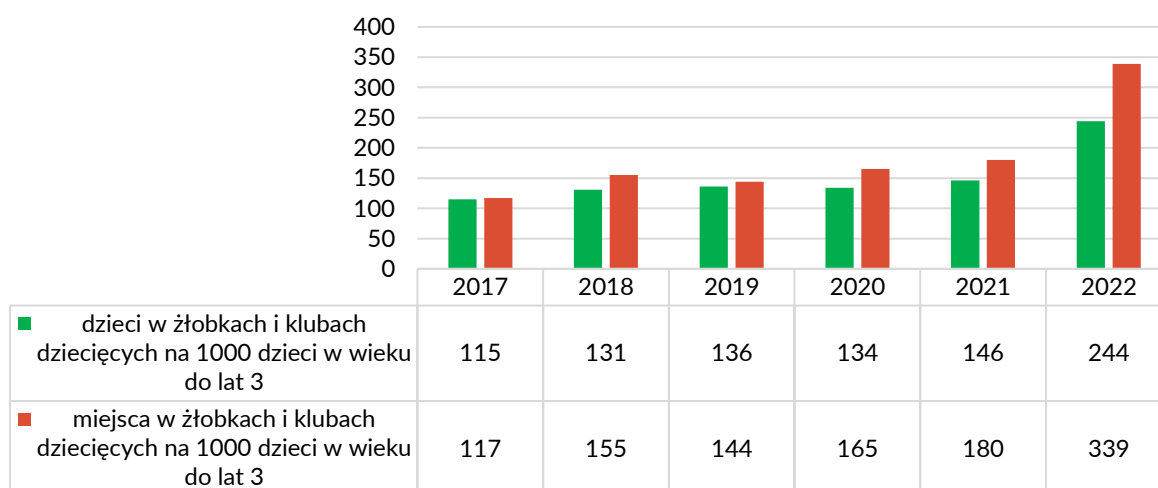
Na terenie Jeleniej Góry funkcjonuje 7 instytucji prowadzących opiekę nad dziećmi do lat 3. Zgodnie z „Rejestrem żłobków i klubów dziecięcych” Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej jest to 5 żłobków niepublicznych, 1 żłobek miejski oraz 1 klub dziecięcy. Łącznie we wskazanych placówkach znajduje się 497 miejsc. W związku z dużym zapotrzebowaniem na usługi opiekuńcze dla dzieci do lat 3, w 2022 r. Miasto Jelenia Góra dodatkowo zapewniło miejsca w żłobkach niepublicznych dla 93 dzieci. Inną formą instytucji świadczącej opiekę nad dziećmi na tym poziomie, wskazaną w ustawie o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 jest instytucja opiekuna dziennego. W Jeleniej Górze funkcjonuje w tym zakresie:

- Punkt Opieki Diennej Smerfna Chatka – zapewniający 2 opiekunów i dysponujący łącznie 10 miejscami dla dzieci,
- Punkt Opieki Diennej prowadzony przez Panią Dorotę Podsiadło – zapewniający 3 dziennych opiekunów i dysponujący łącznie 15 miejscami dla dzieci.

Wg danych GUS w 2022 roku w żłobkach i klubach dziecięcych przebywało łącznie 513 dzieci. Dostępność do miejsc opieki nad dziećmi do 3 roku życia wyraźnie poprawiła się w Jeleniej Górze. Należy mieć przy tym na uwadze, że większą liczbę miejsc opieki nad dziećmi do 3 roku życia oferują podmioty prywatne, co dla wielu osób stanowi duże ograniczenie w możliwości oddania dziecka pod opiekę i powrocie na rynek pracy. Istotny przyrost miejsc w żłobkach odnotowano w 2022 roku. W 2022 roku opieką żłobkową objętych było 24,4% dzieci w wieku do 3 lat. Odsetek ten nadal można uznać za niski, jednocześnie należy zwrócić uwagę na znaczną dynamikę wzrostu liczby miejsc w żłobkach. Największą instytucją zapewniającą opiekę dzieciom do 3 roku życia jest Żłobek Miejski przy ul. L. Różyckiego w Jeleniej Górze. Dysponuje on łącznie 123 miejscami, które w 100% zostały zajęte.

Wykres 43. Dzieci i miejsca w żłobkach w Jeleniej Górze w latach 2017-2022.

Źródło: GUS/BDL

W opinii jeleniogórskich liderów dostępność do usług opieki nad dziećmi ma istotne znaczenie dla budowania klimatu miasta przyjaznego młodym mieszkańcom. Możliwość zapewnienia opieki nad dziećmi wspiera rodziców w aktywności zawodowej. Nie bez znaczenia jest również wysokość kosztów umieszczenia dzieci w placówkach opieki. Dostrzegając zwiększające się zapotrzebowanie na usługi opieki nad najmłodszymi mieszkańcami miasta, władze miasta podjęły aktywne działania, który efektem jest dobiegająca końca inwestycja polegająca na przebudowie budynku byłej szkoły dla dzieci niepełnosprawnych przy ul. Wolności i jego adaptacja na potrzeby żłobka. W obiekcie, którego otwarcie zaplanowano na początek 2024 r., docelowo znajdować się będzie 108 miejsc dla dzieci w wieku do lat 3.

Wnioski z diagnozy

Jelenia Góra notuje istotną poprawę dostępności miejsc w żłobkach. Wg danych GUS w 2022 roku w żłobkach i klubach dziecięcych przebywało łącznie 513 dzieci. Istotny przyrost miejsc w żłobkach odnotowano w 2022 roku, kiedy opieką żłobkową objętych było 24,4% dzieci w wieku do 3 lat, przy 11,5% w 2017 roku. Miasto powinno przy tym kontynuować działania mające na celu dalszą budowę/rozbudowę infrastruktury umożliwiającej zwiększenie liczby miejsc w publicznych placówkach opieki nad dziećmi do lat 3. Dzięki poprawie dostępności publicznej oferty opieki nad dziećmi do lat 3 kształtować się będzie obraz miasta przyjaznego do życia dla młodych, który jednocześnie wspierać będzie aktywność zawodową. Może być przy tym impulsem do podjęcia decyzji o powiększeniu rodziny.

3.9. Opieka i edukacja przedszkolna

W 2022 roku w Jeleniej Górze funkcjonowały 22 przedszkola – 9 przedszkoli publicznych (8 prowadzonych przez Miasto Jelenia Góra i 1 prowadzone przez osobę fizyczną) oraz 13 przedszkoli niepublicznych. Wśród przedszkoli zarządzanych przez Miasto wymienić należy:

- Miejskie Przedszkole nr 2 przy ul. Piłsudskiego 32,
- Miejskie Przedszkole nr 4 przy ul. Krasickiego 6,
- Miejskie Przedszkole nr 10 przy ul. Zjednoczenia Narodowego 15,

- Miejskie Przedszkole nr 11 im. Krasnala Hałabały przy ul. Chopina 4,
- Miejskie Przedszkole nr 13 przy ul. Karłowicza 13,
- Miejskie Integracyjne Przedszkole nr 14 przy ul. Junaków 2A,
- Miejskie Przedszkole nr 19 im. Kubusia Puchatka przy ul. Kurpińskiego 2,
- Miejskie Przedszkole nr 27 „Okrągłaczek” przy ul. J. Tuwima 12.

W mieście funkcjonuje również Przedszkole przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Jeleniej Górze.

Tabela 19. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat w latach 2017-2021.

	2017	2018	2019	2020	2021
Polska	847	873	885	852	883
Województwo dolnośląskie	848	887	892	862	892
Powiat karkonoski	677	735	751	717	730
Jelenia Góra	953	983	984	1 016	1 051

Źródło: GUS/BDL

Jelenia Góra zapewnia dobrą dostępność miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego. Jest przy tym miastem, które zapewnia opiekę dla dzieci z okolicznych miejscowości. Świadczy o tym wskaźnik dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci, który w 2021 przekroczył 1 tys. Znamienne jest wzrost tego wskaźnika w ciągu ostatnich kilku lat. Jest on skorelowany ze zjawiskiem suburbanizacji, czyli przenoszenia się mieszkańców miasta na tereny podmiejskie.

Opinie zgłaszane przez liderów w trakcie warsztatów potwierdzają dobrą dostępność do miejsc w przedszkolach. Problematiczna może być przy tym lokalizacja przedszkoli względem potrzeb rodziców. Nie zawsze istnieje możliwość zapewnienia miejsca w przedszkolu najbliższego miejsca zamieszkania. Wpływ na planowanie liczby miejsc w przedszkolach może mieć również niż demograficzny. Z jednej strony istotne jest wspieranie dzietności, z drugiej strony w przypadku malejącej liczby dzieci rosną koszty utrzymania placówek przedszkolnych. Dostrzeganym przez uczestników warsztatów wyzwaniem stojącym przez sektorem edukacji jest konieczność zapewnienia w przedszkolach oferty zajęć dodatkowych, które wspierają rozwój dzieci, np. w zakresie nauki języka obcego.

Wnioski z diagnozy

Jelenia Góra zapewnia bardzo dobry dostęp do placówek wychowania przedszkolnego. Obsługuje przy tym mieszkańców, którzy dojeżdżają do pracy w Jeleniej Górze z okolicznych miejscowości. Potwierdzają to wartości wskaźnika liczby dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego przypadającego na 1000 dzieci w wieku 3-5 lat. W 2021 roku na 1000 dzieci do przedszkoli, punktów przedszkolnych i oddziałów przedszkolnych uczęszczało 1051 dzieci, co wskazuje, iż miasto obsługuje w tym zakresie również mieszkańców sąsiednich gmin. Wskaźnik ten dla kraju wynosił 883 dzieci, w województwie 892, w powiecie karkonoskim 730. Nie zawsze możliwe jest przy tym dostosowanie liczby miejsc w przedszkolach do potrzeb mieszkańców ze względu na miejsce zamieszkania. Wyzwaniem dla Miasta jest wzmocnienie potencjału placówek przedszkolnych w zakresie realizacji zajęć dodatkowych, które wspierają

będą rozwój dzieci oraz wyrównywać szanse rozwojowe, doposażania przedszkoli w pomoce dydaktyczne, adaptacji obiektów przedszkoli z uwzględnieniem potrzeb dzieci z niepełnosprawnością i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz podnoszenia kompetencji zawodowych kadry pedagogicznej i zarządzającej przedszkoli.

3.10. Szkolnictwo podstawowe

W Jeleniej Górze funkcjonuje 12 szkół podstawowych, w tym 10 dla których organem prowadzącym jest Miasto Jelenia Góra, Publiczna Katolicka Szkoła Podstawowa u św. Pankracego prowadzona przez Karkonoskie Stowarzyszenie Edukacyjne u Erazma i Pankracego oraz prywatna Społeczna Szkoła Podstawowa w Jeleniej Górze Społecznego Towarzystwa Oświatowego. Ponadto w mieście funkcjonują 2 szkoły specjalne.

Placówki kształcenia podstawowego zarządzane przez Miasto Jelenia Góra:

- Szkoła Podstawowa nr 2 im. Bolesława Chrobrego przy ul. Armii Krajowej 8,
- Szkoła Podstawowa nr 3 im. Mikołaja Kopernika przy ul. PCK 14A,
- Szkoła Podstawowa nr 5 przy ul. Lotnictwa 1,
- Szkoła Podstawowa nr 6 im. Włodzimierza Puchalskiego przy ul. Cieplickiej 74,
- Szkoła Podstawowa nr 7 im. Adama Mickiewicza przy ul. Sudeckiej 53,
- Szkoła Podstawowa nr 8 im. Władysława Broniewskiego przy ul. Paderewskiego 13,
- Szkoła Podstawowa nr 10 im. Marii Skłodowskiej-Curie przy ul. Morcinka 31,
- Szkoła Podstawowa nr 11 im. Fryderyka Chopina przy ul. Moniuszki 9,
- Szkoła Podstawowa nr 13 im. Komisji Edukacji Narodowej przy ul. Piotra Skargi 19,
- Szkoła Podstawowa nr 15 im. Bronka Czecha przy ul. Kamiennogórskiej.

Szkoły specjalne zarządzane przez Miasto Jelenia Góra:

- Szkoła Podstawowa Specjalna w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Jeleniej Górze przy ul. Kruszwickiej 3,
- Szkoła Podstawowa Specjalna w Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii w Jeleniej Górze przy ul. Kruszwickiej 3.

Tabela 20. Szkoły podstawowe: uczniowie, oddziały, absolwenci w Jeleniej Górze w latach 2017-2021

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
uczniowie	4 047	4 360	4 742	4 421	5 067	5 860	5 811	5 746	5 706	5 821
oddziały	197	209	226	215	245	285	311	308	302	295
absolwenci	658	640	621	633	-	-	654	740	699	941

Źródło: GUS/BDL

W 2018 roku w związku z reformą oświaty istotnie zwiększyła się liczba uczniów szkół podstawowych, jak też liczba oddziałów w szkołach. Prognoza demograficzna na najbliższe lata wskazuje na utrzymanie się trendu nieznacznego spadku liczby uczniów. Prognoza nie uwzględnia przy tym innych zjawisk, takich jak napływ migrantów i konieczność zmierzenia się z wyzwaniem zapewnienia w szkołach miejsc dla dzieci z innych krajów, np. z Ukrainy.

Jakość oświaty na terenie miasta należy do jednego z lepiej ocenianych aspektów jakości życia przez mieszkańców, którzy uczestniczyli w badaniach ankietowych. Na poprawę sytuacji w oświacie w ciągu ostatnich 5 lat wskazało prawie 40% badanych mieszkańców. Jakość kształcenia podobnie oceniają uczniowie uczestniczący w badaniach, pozytywnie oceniając przy

tym takie aspekty jak wyposażenie szkół i jakość kadr edukacji. Miasto oferuje szeroką ofertę zajęć pozalekcyjnych, w tym również sportowych.

Należy mieć na uwadze, że do szkół podstawowych uczęszcza znaczna liczba osób. Istotne znaczenie ma zapewnienie równych szans edukacyjnych, w tym dla osób z niepełnosprawnościami. Szczególnym wyzwaniem jest wdrażanie zasad edukacji włączającej. Ważne będzie systematyczne dążenie do przystosowania systemu edukacji do standardów dostępności.

W opinii liderów uczestniczących w warsztatach system edukacji mierzyć się będzie z problemem zapewnienia kadr. Związane jest to zarówno z niżem demograficznym, a także niskim poziomem wynagrodzeń kadr nauczycielskich. Do innych istotnych zagadnień odnoszących się do funkcjonowania kształcenia podstawowego w Jeleniej Górze w opinii liderów należy zaliczyć:

- wygórowane ambicje, oczekiwania rodziców w zakresie edukacji dzieci,
- zbyt obszerny program nauczania, niedostosowany do współczesnych realiów,
- coraz gorszy stan zdrowia psychicznego osób młodych.

Wnioski z diagnozy

Sytuacja jeleniogórskich szkół podstawowych jest stabilna. Szkoły zapewniają wysoki poziom nauczania na poziomie podstawowym, a funkcjonująca obecnie infrastruktura edukacyjna zabezpiecza potrzeby miasta, które regularnie podejmuje działania polegające na doposażeniu szkół oraz prowadzeniu zajęć wyrównawczych i rozwijających. Jednocześnie niezbędne jest systematyczne podejmowanie działań w kierunku dalszego unowocześniania infrastruktury edukacyjnej, doposażania szkół podstawowych w nowoczesny sprzęt i pomoce dydaktyczne oraz podwyższania kwalifikacji nauczycieli w celu utrzymania wysokiej jakości edukacji, zgodnej z oczekiwaniami rodziców. Wyzwaniem jest wzmacnianie potencjału edukacji włączającej, w celu zapewnienia równych szans edukacyjnych wszystkich uczniów, w tym osób z niepełnosprawnościami. Ważne będzie systematyczne dążenie do dostosowania systemu edukacji do standardów dostępności oraz prowadzenie w szkołach działań z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów.

Szkolnictwo podstawowe mierzy się jednak z niewystarczającym zasobem kadr nauczycielskich, przez co jakość nauczania może ulec pogorszeniu. Proces starzenia się kadr, przy jednoczesnym zagrożeniu odpływu młodszych nauczycieli ze względu na niski poziom wynagrodzeń generuje luki kadrowe. Część problemów, które dotyczą szkolnictwa podstawowego będzie możliwych do rozwiązania z poziomu centralnego. Dotyczy to między innymi kwestii wynagrodzeń w oświacie, kształtu programu nauczania, czy też dostępu do specjalistów z zakresu zdrowia psychicznego.

3.11. Szkolnictwo ponadpodstawowe i pozostałe formy kształcenia, opieki i wychowania

Jelenia Góra jest ważnym w ujęciu regionu ośrodkiem kształcenia ponadpodstawowego. Według danych za 2022 r. na terenie miasta funkcjonuje 7 zespołów szkół oraz 2 samodzielne licea ogólnokształcące.

- I Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Żeromskiego przy ul. Jana Kochanowskiego 18;
- II Liceum Ogólnokształcące im. Cypriana Kamila Norwida przy ul. Gimnazjalnej 2;

- Zespół Szkół Ekonomiczno - Turystycznych im. Unii Europejskiej w Jeleniej Górze (ZSET) przy ul. Józefa Piłsudskiego 27, kształcący na kierunkach: technik ekonomista, technik eksploatacji portów i terminali, technik handlowiec, technik hotelarstwa, technik organizacji turystyki, technik rachunkowości, technik turystyki wiejskiej;
- Zespół Szkół Elektronicznych im. Obrońców Poczty Polskiej (ZSE) przy ul. Grunwaldzkiej 64 a, z następującymi kierunkami nauczania: technik chłodnictwa i klimatyzacji, technik elektronik, technik informatyk, technik logistyk, technik programista, technik szerokopasmowej komunikacji elektronicznej, technik teleinformatyk;
- Zespół Szkół Ogólnokształcących i Technicznych (ZSOiT) przy Al. Jana Pawła II 25, kształcący w zawodach: technik analityk, technik ochrony środowiska, technik optyk. W zespole działa również III Liceum Ogólnokształcące im. Jędrzeja Śniadeckiego.
- Zespół Szkół Technicznych „Mechanik” (ZST Mechanik) przy ul. Obrońców Pokoju 10, który kształci na kierunkach: technik budownictwa, technik drogownictwa, technik elektryk, technik grafiki i poligrafii cyfrowej, technik mechanik, technik mechatronik, technik ochrony środowiska, technik pojazdów samochodowych, technik spedytor, technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej, technik urządzeń sanitarnych;
- Zespół Szkół Rzemiosł Artystycznych im. Stanisława Wyspiańskiego (ZSRA) przy ul. Cieplickiej 34, kształcący w zawodach: technik fotografii i multimediiów, technik informatyk, technik przemysłu mody, technik reklamy, technik stylisty, technik technologii drewna. W Zespole funkcjonują również szkoły artystyczne: czteroletnie Liceum Plastyczne i pięcioletnie Liceum Sztuk Plastycznych;
- Zespół Szkół Przyrodniczo Usługowych i Bursy Szkolnej (ZSPUiBS) przy ul. Leśnej 5, kształcący na kierunkach: technik agrobiznesu, technik architektury krajobrazu, technik automatyk sterowania ruchem kolejowym, technik budownictwa kolejowego, technik geodeta, technik hodowca koni, technik leśnik, technik ogrodnik, technik papiernictwa, technik pszczelarz, technik rolnik, technik technologii odzieży, technik transportu kolejowego, technik weterynarii;
- Zespół Szkół Technicznych i Branżowych im. Stanisława Staszica „Handlówka” (ZSTiB Handlówka) przy ul. 1 Maja 39/41, kształcący w zawodach: technik handlowiec, technik księgarstwa, technik usług fryzjerskich, technik usług kelnerskich, technik żywienia i usług gastronomicznych⁶.

W strukturze ww. placówek oświatowych znajdują się szkoły branżowe I i II stopnia:

- Branżowa Szkoła I stopnia w Zespole Szkół Elektronicznych im. Obrońców Poczty Polskiej,
- Branżowa Szkoła I stopnia w Zespole Szkół Ekonomiczno - Turystycznych im. Unii Europejskiej,
- Branżowa Szkoła I stopnia w Zespole Szkół Przyrodniczo Usługowych i Bursy Szkolnej,
- Branżowa Szkoła I stopnia w Zespole Szkół Rzemiosł Artystycznych im. Stanisława Wyspiańskiego,
- Branżowa Szkoła I stopnia w Zespole Szkół Technicznych „Mechanik”,
- Branżowa Szkoła I stopnia w Zespole Szkół Technicznych i Branżowych im. Stanisława Staszica „Handlówka”.
- Branżowa Szkoła II stopnia w Zespole Szkół Technicznych „Mechanik”,

⁶ Informację dotyczącą kierunków kształcenia w Zespołach Szkół opracowana na podstawie danych Urzędu Miasta Jelenia Góra.

- Branżowa Szkoła II stopnia w Zespole Szkół Technicznych i Branżowych im. Stanisława Staszica „Handlówka”.

W Jeleniej Górze podejmowane są działania w zakresie modelowania sieci szkół branżowych z uwzględnieniem kierunków deficytowych oraz potrzeb pracodawców w regionie.

Ofertę szkół ponadpodstawowych w mieście uzupełnia Publiczne Katolickie Liceum Akademickie u św. Pankracego w Jeleniej Górze oraz szkoły dla dorosłych. Wśród szkół prowadzonych przez Miasto Jelenia Góra są 2 licea ogólnokształcące dla dorosłych, 4 szkoły policealne oraz 2 szkoły branżowe II stopnia. Wszystkie zlokalizowane są w Zespołach Szkół. Ponadto w mieście funkcjonują 2 licea ogólnokształcące dla dorosłych oraz jedna szkoła policealna, które prowadzone są przez podmioty prywatne.

Tabela 21. Licea ogólnokształcące, uczniowie i absolwenci w Jeleniej Górze w latach 2017-2022.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
dla młodzieży						
ogółem	4	4	4	4	4	5
uczniowie	1392	1438	1964	2061	2058	2171
absolwenci	419	430	486	423	480	516
dla dorosłych						
ogółem	8	6	5	5	5	3
uczniowie	587	502	482	416	387	390
absolwenci	145	162	112	122	124	101

Źródło: GUS/BDL

Według danych GUS w 2019 roku istotnie zwiększyła się liczba uczniów liceów ogólnokształcących. Związane to było z reformą oświatową, która wprowadziła 4 letni okres nauki w liceach. W 2022 roku do liceów na terenie Jeleniej Góry uczęszczało 2171 osób. W okresie od 2017 do 2022 widoczny był znaczący spadek liczby uczniów liceów dla dorosłych.

Tabela 22. Szkolnictwo zawodowe, uczniowie i absolwenci w Jeleniej Górze w latach 2017-2021.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
technikum						
ogółem	8	9	9	9	9	-
uczniowie	1993	1977	2500	2563	2710	-
absolwenci	389	415	435	425	394	-
szkoła specjalna przysposabiająca do pracy zawodowej						
ogółem	1	1	1	1	1	-
uczniowie	29	25	22	31	29	-
absolwenci	8	2	8	6	7	-
Zasadnicze szkoły zawodowe, szkoły branżowe I i II stopnia i szkoły przysposabiające do pracy zawodowej specjalne						
ogółem	4	4	4	4	4	-
uczniowie	342	342	427	477	505	-

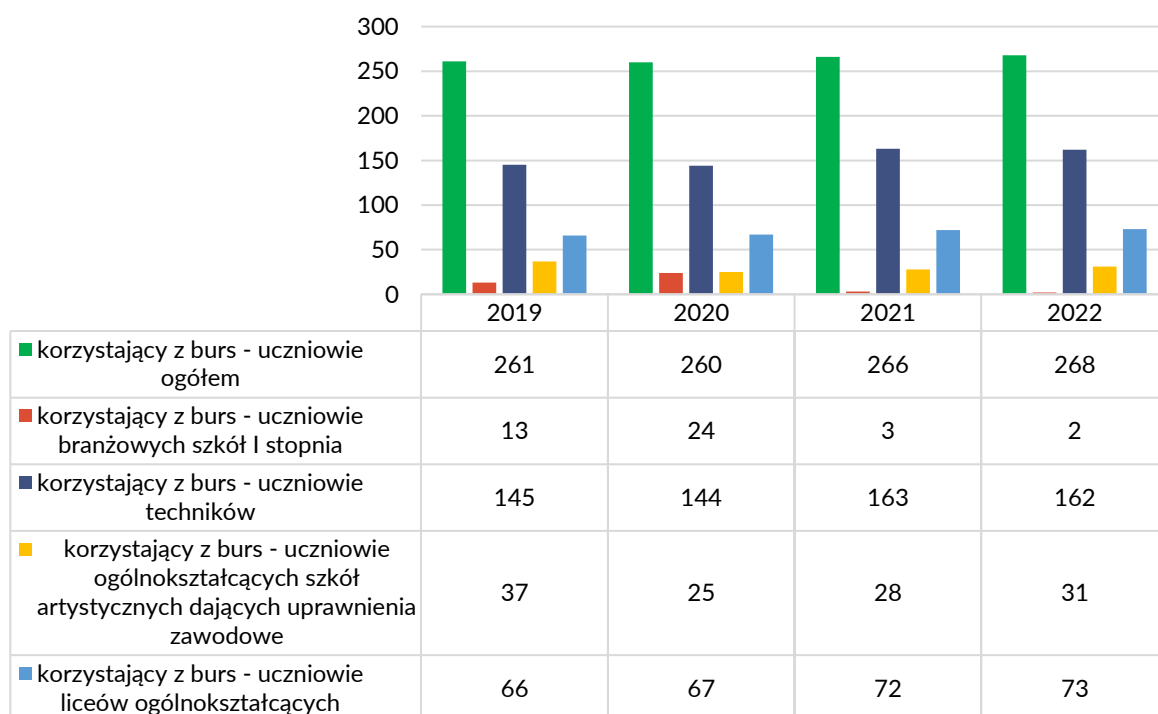

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
absolwenci	122	91	56	97	96	-

Źródło: GUS/BDL

Na tle danych odnoszących się do szkolnictwa ogólnokształcącego dane dot. liczby uczniów szkół zawodowych, w tym techników wskazują na wzrost zainteresowania taką formą edukacji ponadpodstawowej. W Jeleniej Górze więcej osób kształciło się w szkołach o profilu zawodowym, w porównaniu do liczby osób kształcących się w liceach ogólnokształcących. W 2021 roku było to 2710 uczniów techników i 505 uczniów szkół branżowych.

Wykres 44. Uczniowie korzystający z burs w Jeleniej Górze w latach 2019-2022.

Źródło: GUS

Ciekawych danych nt. potencjału przyciągania do Jeleniej Góry uczniów spoza miasta, dostarczają dane dot. uczniów korzystających z burs w Jeleniej Górze. Widoczna jest tu przewaga uczniów techników. W 2022 roku z burs szkolnych korzystało 162 uczniów techników. W przypadku liceów ogólnokształcących były to 73 osoby.

Należy wspomnieć, że Miasto Jelenia Góra jest organem prowadzącym dla placówek wychowania pozaszkolnego oraz placówek kształcenia specjalnego. W zakresie placówek wychowania pozaszkolnego funkcjonują w mieście 2 bursy szkolne - przy ul. Kilińskiego 5/7 i przy ul. Leśnej 5a. Instytucją rozwijającą i doskonalącą zainteresowania dzieci i młodzieży jest Zespół Placówek Pozaszkolnych – Centrum Wspierania Uzdolnień w Jeleniej Górze. Placówka oferuje dzieciom i młodzieży cykl zajęć pozalekcyjnych o charakterze sportowym, artystycznym i naukowym, prowadzenie zajęć, kół zainteresowań, warsztatów i ćwiczeń w oparciu o specjalistyczne, wyposażone w nowoczesne środki dydaktyczne pracownie, laboratoria oraz sale komputerowe zlokalizowane w różnych szkołach miasta. W zakresie placówek

kształcenia specjalnego w Jeleniej Górze funkcjonuje Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy przy ul. Kruszwickiej 3, kształcący na każdym etapie edukacyjnym wychowanków posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego z uwagi na upośledzenie umysłowe oraz Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii przy ul. Sprzymierzonych 9, który kształci dzieci i młodzież posiadającą orzeczenie o potrzebie kształcenia z uwagi na zagrożenie niedostosowaniem społecznym.

Istotną rolę w systemie jeleniogórskiej oświaty pełni także Publiczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, która udziela pomocy psychologicznej i pedagogicznej dzieciom i młodzieży na każdym etapie edukacji.

Istotnej wiedzy nt. potencjału i problemów szkolnictwa ponadpodstawowego dostarczają wyniki badań z mieszkańcami i opinie liderów z Jeleniej Góry. Warto zwrócić przy tym uwagę na opinie młodych mieszkańców miasta oraz uczniów jeleniogórskich szkół średnich i zawodowych:

- W mieście dostępna jest szeroka oferta kształcenia na poziomie ponadpodstawowym, istotna jest przy tym promocja oferty szkół zawodowych,
- Należy wspierać realizację praktyk i staży w przedsiębiorstwach,
- Należy poprawić organizację programów kursów zawodowych,
- W szkołach funkcjonują rozwiązania w postaci klas patronackich. Należy pogłębiać współpracę szkół i przedsiębiorców w tym zakresie zwiększając liczbę klas patronackich oraz dążyć do dalszego dostosowania kierunków kształcenia do potrzeb biznesu,
- Problemem jest zapewnienie wykwalifikowanych kadr przygotowanych do nauki przedmiotów specjalistycznych i zawodowych, powinno się dążyć do wzmocnienia tego elementu edukacji,
- Niektóre kierunki kształcenia nie zapewniają odpowiedniej jakości pracy, dotyczy to między innymi gastronomi i turystyki,
- Jelenia Góra wciąż zapewnia małą różnorodność miejsc pracy, co dotyczy również osób kończących wybrane kierunki edukacji w mieście. Skłania to osoby kończące edukację do poszukiwania pracy w innych miejscach kraju,
- Doradztwo zawodowe nie spełnia oczekiwań młodych osób,
- Przedsiębiorcy nie są skłonni do przyjmowania do pracy osób, które skończyły edukację, co może świadczyć o słabym przygotowaniu do wykonywania zawodu.

Zdaniem liderów uczestniczących w warsztatach diagnostycznych Jelenia Góra posiada atuty związane z edukacją ponadpodstawową, wśród których należy wymienić:

- Nowoczesną bazę edukacyjną,
- Zróżnicowaną ofertę edukacyjną,
- Rozbudowaną ofertę zajęć pozalekcyjnych i sportowych,
- Projekty wspierające rozwój młodych takie jak wymiana młodzieży w ramach programu ERASMUS+.

W opinii liderów do problemów należy zaliczyć przede wszystkim deficyt specjalistycznej kadry dydaktycznej. Ważne przy tym będzie zacieśnianie współpracy z przedsiębiorcami, intensyfikowanie współpracy zagranicznej i rozwój doradztwa zawodowego.

Istotne dla oceny potencjału edukacji zawodowej w Jeleniej Górze są również opinie przedsiębiorców. Pozytywna ocena dotyczy następujących aspektów:

- Oferta systemu kształcenia zawodowego w Jeleniej Górze jest różnorodna i stale się rozwija,
- Podnosi się poziom kształcenia na kierunkach zawodowych, w tym również w odniesieniu do umiejętności praktycznych.

Negatywna ocena przedsiębiorców odnosi się do następujących aspektów kształcenia zawodowego w Jeleniej Górze:

- Wybór kierunku kształcenia jest przypadkowy i ma swoje konsekwencje w przyszłości,
- Młodym osobom brakuje chęci i zaangażowania w zajęcia praktyczne,
- System edukacji niewłaściwie ocenia zdolności młodych osób i nie dostarcza im odpowiedniej wiedzy na temat ścieżki rozwoju zawodowego,
- Współpraca biznesu i placówek kształcenia zawodowego zaczyna się rozwijać, napotykając przy tym bariery, głównie systemowe,
- Trudno jest m. in. przyciągnąć do systemu kształcenia zawodowego doświadczonych praktyków.

Wnioski z diagnozy

Jelenia Góra oferuje szerokie możliwości wyboru kierunku kształcenia po skończeniu szkoły podstawowej. Widoczny jest umiarkowany wzrost zainteresowania kształceniem zawodowym, w szczególności w technikach. Oferta oraz jakość kształcenia zawodowego są w stanie przyciągać do miasta uczniów spoza Jeleniej Góry.

W Jeleniej Górze w szkołach o profilu zawodowym kształcą się przede wszystkim w zawodach związanych z usługami. Mniejsza jest oferta liceów ogólnokształcących. W roku 2022 do liceów ogólnokształcących uczęszczało 2171 uczniów. W 2021 r.⁷ do techników uczęszczało 2710 uczniów, a do branżowych szkół pierwszego stopnia 505 uczniów.

Kształcenie ponadpodstawowe w Jeleniej Górze realizowane jest na dobrym poziomie. Uczniowie mają możliwości uczestnictwa w szeregu projektów, a dzięki nim w stażach, praktykach i wymianach międzynarodowych. Dobrze oceniany jest potencjał kadr, wyposażenie szkół oraz dostęp do innych form kształcenia, np. zajęć pozaszkolnych, sportowych. Istotne jednak jest systematyczne podnoszenie atrakcyjności oferty i poziomu kształcenia ponadpodstawowego, w tym zawodowego, również w odniesieniu do umiejętności praktycznych. Dotyczy to również doposażania szkół w nowoczesny i specjalistyczny sprzęt oraz pomoce dydaktyczne. Wyzwaniem jest wzmacnianie potencjału edukacji włączającej, w celu zapewnienia równych szans edukacyjnych, w tym dla osób z niepełnosprawnościami. Ważne będzie systematyczne dążenie do przystosowania systemu edukacji do standardów dostępności oraz prowadzenie w szkołach działań z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów.

Wyzwaniem jest zapewnienie wysokiego poziomu kwalifikacji kadr do nauki przedmiotów specjalistycznych i zawodowych, powinno się dążyć zatem do wzmocnienia tego elementu edukacji.

System edukacji napotyka przy tym na szereg barier i problemów, których rozwiązanie nie zawsze będzie możliwe w oparciu o zasoby i możliwości miasta. Dotyczy to między innymi

⁷ Aktualnie brak danych za 2022 r. dla do branżowych szkół pierwszego stopnia.

kwestii ilości kadr specjalistycznych w kształceniu zawodowym. Niski poziom wynagrodzeń powoduje, iż trudno do tego systemu przyciągnąć doświadczonych praktyków. Zauważonym zarówno przez przedsiębiorców jak i uczniów uczestniczących w warsztatach problemem jest również jakość doradztwa zawodowego, która przekłada się na niewłaściwy wybór ścieżki kształcenia.

Kwestią istotną dla przyszłości miasta jest umiejętne dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb pracodawców. Możliwości Miasta w tym zakresie są wprawdzie mocno ograniczone, jednak w pewnym sensie realizowane np. poprzez tworzenie w szkołach klas patronackich.

Wyzwaniem jest także zwiększenie rangi miasta jako ośrodka kształcenia zawodowego i jednocześnie poprawa jakości infrastruktury bursz szkolnych.

3.12. Szkolnictwo wyższe i nauka

Jelenia Góra jest miastem akademickim. Szkolnictwo wyższe w mieście reprezentowane jest przez trzy uczelnie wyższe:

- Karkonoską Akademię Nauk Stosowanych,
- Politechnikę Wrocławską - Filia w Jeleniej Górze,
- Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu - Filia w Jeleniej Górze.

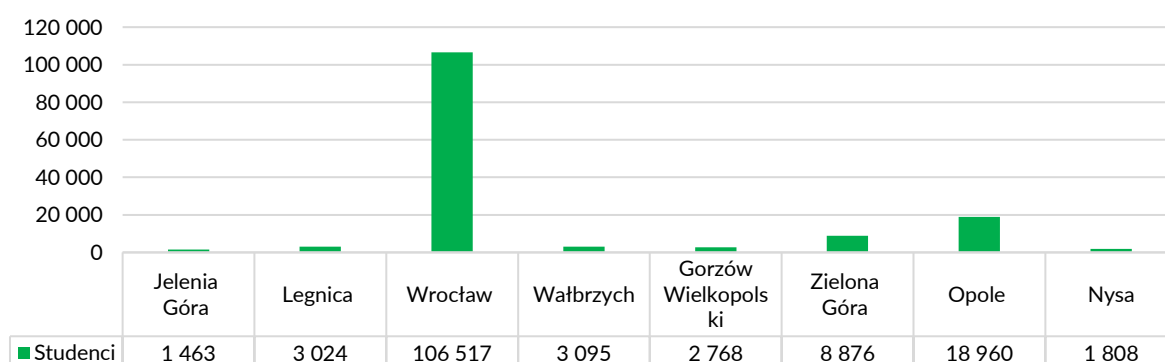
Tabela 23. Oferta edukacyjna uczelni wyższych w Jeleniej Górze.

Uczelnia	Oferta edukacyjna
Karkonoska Akademia Nauk Stosowanych (KANS)	<p>Karkonoska Akademia Nauk Stosowanych to jedyna, autonomiczna uczelnia w mieście. Powstała w 1998 roku jako Kolegium Karkonoskie. W 2010 roku zmieniła nazwę na Karkonoską Państwową Szkołę Wyższą, natomiast od maja 2022 r. funkcjonuje pod nazwą Karkonoska Akademia Nauk Stosowanych. Uczelnia ma swoją siedzibę przy ul. Lwóweckiej 18.</p> <p>Uczelnia posiada nowoczesne zaplecze dydaktyczno-laboratoryjne ulokowane w kampusie uczelnianym, w którym znajdują się m. in.: jedna z najnowocześniejszych bibliotek na Dolnym Śląsku, kryta pływalnia, hala sportowa, studio radiowe, specjalistyczne laboratorium chemiczne, kryminalistyczne oraz Monoprofilowe Centrum Symulacji Medycznej.</p> <p>KANS kształci studentów na kierunkach: biznes turystyczny, psychologia, dietetyka, pielęgniarstwo, fizjoterapia, pedagogika, dziennikarstwo i komunikacja społeczna, filologia angielska, filologia germańska, edukacja techniczno-informatyczna, wychowanie fizyczne oraz BIG DATA w analityce ekonomicznej i społecznej.</p>
Politechnika Wrocławska Filia w Jeleniej Górze	<p>Politechnika Wrocławska – Filia w Jeleniej Górze ma swoją siedzibę w Pałacu Schaffgotschów przy Placu Piastowskim w centrum uzdrowskiej dzielnicy miasta Cieplicach.</p> <p>W Jeleniej Górze Politechnika Wrocławska kształci studentów na dwóch kierunkach: informatyka przemysłowa oraz informatyka techniczna. Na każdym z kierunków kształcenie odbywa się na studiach inżynierskich I stopnia.</p>

Uczelnia	Oferta edukacyjna
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu - Filia w Jeleniej Górze	<p>Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu Filia w Jeleniej Górze została powołana w 1969 roku.</p> <p>Siedziba uczelni zlokalizowana jest przy ul. Nowowiejskiej 3.</p> <p>Oferta studiów I stopnia obejmuje kierunki takie jak: ekonomia biznesu i finanse, zarządzanie w nowoczesnej gospodarce, logistyka i marketing oraz usługi biznesowe w gospodarce cyfrowej, natomiast studiów II stopnia: ekonomia biznesu i finanse oraz zarządzanie w nowoczesnej gospodarce.</p>

Wykres 45. Studenci w wybranych ośrodkach Polski południowo-zachodniej w 2021 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uczelni wyższych

Wg danych GUS w 2021 roku w Jeleniej Górze studiowało 1 463 studentów. Na tle ośrodków miejskich z Polski południowo-zachodniej była to najniższa liczba studentów. W analogicznym czasie w nieodległej Legnicy i Wałbrzychu studiowało po około 3 tys. osób, a w niedużej Nysie 1,8 tys. osób.

W opinii liderów z Jeleniej Góry, w tym przedstawicieli szkół wyższych, lokalizacja na terenie miasta trzech uczelni wyższych jest niewątpliwie autem. Z opinii tych wyłania się jednak wniosek, iż miasto w małym zakresie wykorzystuje wynikający z tego potencjał. Problematyka funkcjonowania uczelni wyższych w mieście jest zróżnicowana. Liderzy uczestniczący w warsztatach wskazali następujące problemy szkolnictwa wyższego w Jeleniej Górze:

- Brak efektywnej współpracy uczelni z przedsiębiorcami, która znajduje swoje odzwierciedlenie w niskim poziomie wykorzystania potencjału naukowego uczelni w gospodarce,
- Opinie wskazujące na niski poziom kształcenia, co niekoniecznie musi być zbieżne z prawdą, jednak buduje negatywny obraz oferty edukacyjnej miasta,
- Brak atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego umożliwiającej pielęgnowanie życia towarzyskiego studentów,
- Oferowane kierunki studiów nie są atrakcyjne dla studentów, nie zachęcają do pozostania i studiowania w Jeleniej Górze, brakuje kierunków studiów o profilach odpowiadających lokalnemu zapotrzebowaniu firm, lokalnej specjalizacji gospodarczej np. kierunku

związanego z hotelarstwem, czego konsekwencją jest trudność w znalezieniu pracy po ukończeniu studiów odpowiadającej posiadanym kwalifikacjom,

- Niska dostępność komunikacyjna miasta w ujęciu regionalnym, co utrudnia przyciąganie do miasta osób z regionu, np. z terenów powiatów byłego województwa jeleniogórskiego,
- Niż demograficzny, który generuje większą konkurencję pomiędzy ośrodkami akademickimi,
- Słaba promocja Jeleniej Góry jako ośrodka akademickiego.

W opinii młodych mieszkańców miasta - uczniów szkół średnich, Jelenia Góra nie będzie ich pierwszym wyborem przy podejmowaniu decyzji o kierunkach kształcenia na poziomie wyższym. Niekoniecznie jest to związane z oferowanym przez jeleniogórskie uczelnie profilem kształcenia. Młodzi chcą podczas studiów poznać smak życia w większym mieście. Niemniej jednak młodzi zwrócili uwagę, iż aby przyciągnąć studentów do Jeleniej Góry należy podjąć działania zwiększające atrakcyjność kierunków studiów, w tym:

- Należy rozbudować ofertę kształcenia (wprowadzić innowacyjne kierunki, w tym dostosowane do potrzeb lokalnego rynku), kształtując ofertę kierowaną do osób młodych, dla których Jelenia Góra z wielu względów będzie atrakcyjniejszym kierunkiem (np. ze względu na pracę, możliwość dojazdu, koszty życia),
- Należy ożywić życie miasta – tworząc klimat miasta akademickiego, np. poprzez tworzenie miejsc spotkań np. nad Bobrem, kina plenerowe.

Wnioski z diagnozy

Jelenia Góra nie wykorzystuje odpowiednio potencjału posiadania uczelni wyższych. Miasto oferuje dość szerokie spektrum kierunków kształcenia na trzech uczelniach wyższych, jednak na tle innych miast z regionu Jelenia Góra przegrywa konkurencję o studentów. Wg danych GUS w 2021 roku w Jeleniej Górze studiowało 1 463 studentów. Na tle ośrodków miejskich z regionu była to nieduża liczba. W nieodległej Legnicy i Wałbrzychu studiowało po około 3 tys. osób, a w niedużej Nysie 1,8 tys. osób. Jeszcze mniej korzystnie dla Jeleniej Góry wypada porównanie z Zieloną Górą, gdzie studiowało 8,8 tys. osób. Dlatego niewątpliwym wyzwaniem dla miasta, jako ośrodka akademickiego, jest powstrzymanie odpływu absolwentów szkół ponadpodstawowych i stworzenie konkurencyjnego w stosunku do innych regionów kraju szkolnictwa wyższego.

Na potencjał uczelni wyższych należy spojrzeć przez pryzmat potrzeb młodych mieszkańców oraz potrzeb gospodarki. Wydaje się, że dość słabo funkcjonuje współpraca pomiędzy sferą biznesu, a uczelniami wyższymi, zarówno w zakresie wykorzystania potencjału naukowego uczelni wyższych, jak też kształtowania kadr na potrzeby lokalnego lub nawet regionalnego rynku pracy. Miasto słabo pozycjonuje się jako ośrodek akademicki, w tym w opinii przedstawicieli sektora nauki, słabo promuje swoją akademickość. Należy przy tym wspomnieć, iż rozwija się przy tym potencjał infrastrukturalny i dydaktyczny jeleniogórskich uczelni, w szczególności KANS (Karkonoskiej Akademii Nauk Stosowanych).

Wpływ na dostępność oferty edukacyjnej uczelni wyższych ma również deficyt powiązań komunikacyjnych. Jelenia Góra przegrywa konkurencję o studentów z sąsiednimi ośrodkami: Legnicą i Wałbrzychem, które są lepiej skomunikowane z otoczeniem. Atrakcyjność studiowania obniża również niska ocena dedykowanej studentom oferty rozrywkowej miasta.

3.13. Aktywność społeczna i obywatelska

W Jeleniej Górze funkcjonuje ponad 400 organizacji pozarządowych (fundacji, stowarzyszeń oraz organizacji społecznych). Działają one w różnych sferach, w tym: wspierania procesu budowy społeczeństwa obywatelskiego, oświaty i edukacji, pomocy społecznej, w tym rozwoju usług na rzecz rodzin i osób w trudnej sytuacji życiowej, działalności na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz na rzecz reintegracji zawodowej i społecznej, osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, ochrony i promocji zdrowia, kultury, wspierania i upowszechniania kultury fizycznej, turystyki i krajoznawstwa, ochrony środowiska, ratownictwa i ochrony ludności, porządku i bezpieczeństwa publicznego, pomocy ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą, oferujących różnorakie inicjatywy, wydarzenia oraz formy wsparcia. Szczególnie duża liczba organizacji związana jest ze sportem oraz działaniami z zakresu wsparcia i aktywności społecznej.

Miasto współpracuje z organizacjami pozarządowymi na podstawie przyjmowanego każdego roku przez Radę Miejską Jeleniej Góry „Programu Współpracy z organizacjami pozarządowymi”. Jego głównym celem jest aktywizacja i integracja lokalnej społeczności w celu budowy i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, umacniania dialogu społecznego oraz realizacji wizji rozwoju miasta. Zakłada się, że realizacja tych celów osiągnięta zostanie poprzez:

- zwiększenie zaangażowania mieszkańców Jeleniej Góry w życie publiczne, w tym w rozwiązywanie problemów lokalnych,
- szersze uspołecznienie procesów decyzyjnych i wykonawczych w mieście oraz zwiększenie udziału organizacji społecznych w realizacji zadań publicznych,
- wzmocnienie potencjału instytucjonalnego i organizacyjnego organizacji społecznych działających na terenie miasta,
- wzmocnienie kapitału społecznego miasta,
- zwiększenie efektywności usług publicznych poprzez promocję i organizację wolontariatu,
- działalność na rzecz integracji i edukacji międzypokoleniowej.

Ponadto Miasto współpracuje z organizacjami pozarządowymi m.in. poprzez:

- objęcie Honorowym Patronatem Prezydenta Miasta Jeleniej Góry różnego typu imprez i działań organizowanych przez Podmioty Programu łącznie z ufundowaniem i przekazaniem np. pucharów, nagród rzeczowych,
- nieodpłatne udostępnianie sal,
- przekazanie Podmiotom Programu materiałów promocyjnych w ramach promocji Miasta,
- uczestnictwo przedstawicieli Miasta na zaproszenie Podmiotów Programu w różnego typu uroczystościach,
- wystawienie referencji, rekomendacji i opinii.

Warto również wspomnieć, że każdego roku w Jeleniej Górze organizowany jest konkurs „Wolontariusz Roku”, którego celem jest rozpowszechnianie wiedzy o pracy wolontariackiej, promowanie postaw prospołecznych oraz popularyzacja działalności na rzecz środowiska lokalnego. Konkurs organizowany jest przez Prezydenta Miasta Jeleniej Góry przy współudziale Powiatowej Społecznej Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych. Nominowani do Konkursu mogą być wolontariusze, którzy w danym roku, w sposób szczególny zasłużyli się w pracy

wolontariackiej na rzecz społeczności lokalnej. Za działania wolontariackie uznaje się dobrowolne, świadome i bezpłatne działania na rzecz innych osób lub instytucji/organizacji, wykraczające poza więzi rodzinne lub koleżeńskie

W ramach konkursu można zgłaszać kandydatów w czterech kategoriach:

- wolontariat szkolny - realizowany na różnych szczeblach edukacji, podejmujący działania na rzecz środowiska szkolnego, jak również poza szkołą,
- wolontariat pracowniczy – organizowany przez pracowników, wspierany przez firmę,
- wolontariat senioralny – angażujący osoby powyżej 60 r.ż.,
- wolontariat roku – kategoria ogólna, która obejmuje kandydatury osób, które nie wpisują się w powyższe kategorie.

Na tle średniej krajowej i wojewódzkiej Jelenia Góra charakteryzuje się dużą liczbą organizacji pozarządowych. W 2021 roku na 10 tys. mieszkańców było w mieście 5,09 organizacji, przy średniej krajowej wynoszącej 4,09 i wojewódzkiej 4,42. Podobny do Jeleniej Góry poziom nasycenia organizacjami pozarządowymi odnotowano w powiecie karkonoskim. Starzenie się społeczeństwa jest przy tym jednym z istotnych zagrożeń dla trwałości sektora pozarządowego. Warto podkreślić, iż aktywność dużej liczby organizacji pozarządowych opiera się na pojedynczych osobach, często już starszych. Brak następców może wpłynąć na wygaszenie aktywności wybranych organizacji.

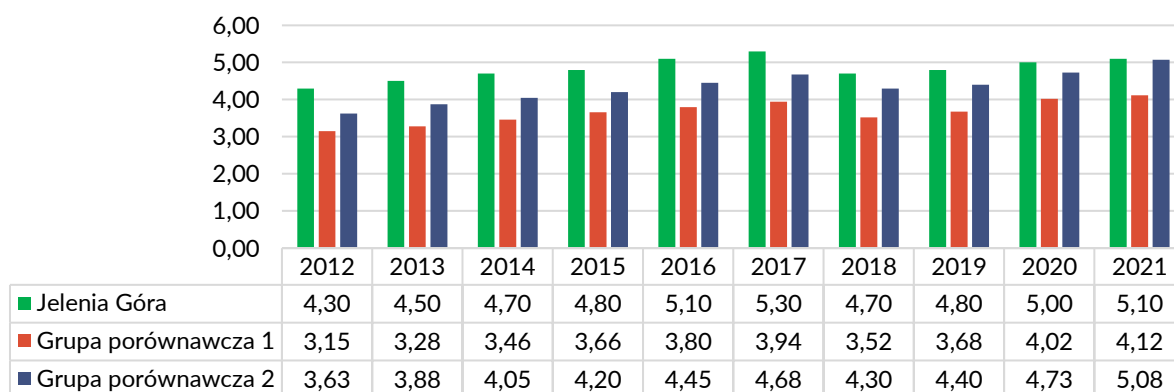
Tabela 24. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w latach 2017-2021.

	2017	2018	2019	2020	2021
Polska	3,85	3,68	3,83	3,95	4,09
Województwo dolnośląskie	4,23	4,04	4,21	4,29	4,42
Powiat karkonoski	4,78	4,51	4,69	4,86	5,09
Jelenia Góra	5,30	4,74	4,79	4,97	5,09

Źródło: GUS/BDL

Wśród miast o podobnej wielkości oraz miast uzdrowiskowych wybranych na cele przeprowadzenia analizy porównawczej Jelenia Góra wypada korzystnie biorąc pod uwagę liczbę organizacji pozarządowych.

Wykres 46. Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w Jeleniej Górze oraz w grupie porównawczej w latach 2012-2021.

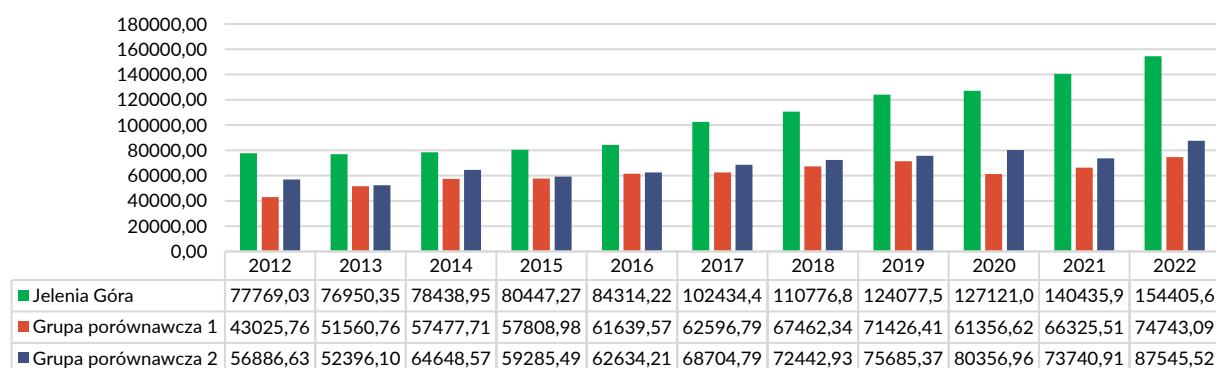

Źródło: www.systemanaliz.pl

Porównanie poziomu wsparcia finansowego jaki udziela Jelenia Góra organizacjom pozarządowym, z miastami z grup porównawczych wypada zdecydowanie na jej korzyść. Szczególny wzrost kwot przeznaczanych przez Miasto na rzecz organizacji pozarządowych notowany był od 2017 roku. Od tego czasu rok do roku kwota wsparcia w relacji do liczby mieszkańców wyraźnie rosła. W 2022 roku Jelenia Góra przeznaczała na dotacje dla organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców kwotę dwukrotnie wyższą od średniej dla obu grup porównawczych. Wskazuje to na priorytetowe postrzeganie roli organizacji pozarządowych w rozwoju lokalnym miasta. Jest to również skorelowane z dużą liczbą organizacji pozarządowych, które tworzą istotny potencjał społeczny miasta.

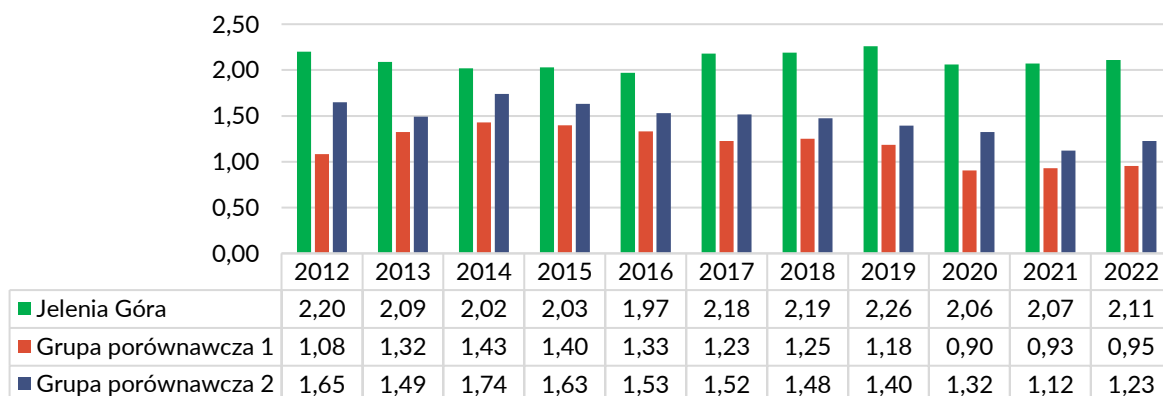
Wykres 47. Kwota wydatków na dotacje do organizacji pozarządowych przypadająca na 1000 mieszkańców w latach 2012-2022.

Źródło: <https://analizy.monitorrozwaju.pl/>

Udział wydatków na dotacje dla organizacji pozarządowych w wydatkach bieżących, jest kolejnym wskaźnikiem, który potwierdza, że samorząd Jeleniej Góry dostrzega istotną rolę i zaangażowanie organizacji pozarządowych w życie publiczne. Wysoki udział w wydatkach bieżących dotacji dla organizacji jest istotnym wskaźnikiem postawy miasta wobec sektora pozarządowego. Wydatki bieżące wykazują się bowiem sztywnymi regułami fiskalnymi, ponoszone są na szereg bieżących aspektów funkcjonowania miasta. Przekierowanie znaczącego wsparcia w ramach kosztów bieżących świadczy o tym, iż Miasto traktuje te wydatki jako istotną inwestycję w lokalny rozwój.

Wykres 48. Udział wydatków na dotacje dla organizacji pożytku publicznego w wydatkach bieżących (%) na przestrzeni lat 2012-2022.

Źródło: <https://analizy.monitorrozwaju.pl/>

Od 2014 r. w Jeleniej Górze funkcjonuje Budżet Obywatelski, finansujący projekty zgłaszane przez mieszkańców miasta Jelenia Góra, należące do zadań własnych gminy, służące rozwojowi miasta i zaspokajaniu potrzeb jego mieszkańców. Jest to inicjatywa, w ramach której mieszkańcy mają możliwość decydowania o tym na jakie zadania przeznaczona zostanie część budżetu Miasta. Zgłoszenia projektów do budżetu obywatelskiego dokonują mieszkańcy Jeleniej Góry. Wnioskodawcy są zobligowani dostarczyć wraz z wnioskiem listę podpisów mieszkańców popierających projekt podpisaną przez co najmniej 50 osób. Zgłoszone projekty podlegają ocenie formalno-merytorycznej dokonywanej przez właściwe merytorycznie wydziały Urzędu Miasta Jelenia Góra. Na podstawie dokonanej oceny sporządza się wykaz projektów, które poddaje się pod głosowanie oraz wykaz projektów, które nie otrzymały pozytywnej rekomendacji i nie zostaną dopuszczone do głosowania (z podaniem przyczyn i powodów braku pozytywnej rekomendacji). Wykaz projektów po zatwierdzeniu przez Prezydenta Miasta Jeleniej Góry, podaje się do publicznej wiadomości na stronie internetowej miasta. Wybór projektów odbywa się w głosowaniu, za pomocą platformy elektronicznej, uruchomionej na stronie internetowej miasta lub poprzez oddanie głosu w przygotowanych, ogólnodostępnych stanowiskach do głosowania w budynkach Urzędu Miasta i jego jednostkach organizacyjnych. Prawo udziału w głosowaniu mają mieszkańcy Jeleniej Góry. Do realizacji zostają przyjęte projekty, które uzyskają największą liczbę głosów oraz mieszczą się w puli środków finansowych przeznaczonych na budżet obywatelski w danym roku.

Tabela 25. Dane nt. Jeleniogórskiego Budżetu Obywatelskiego w latach 2017-2023

Rok	Kwota środków przeznaczonych na JBO w danym roku (w tys. zł)	Ilość zgłoszonych projektów	Ilość projektów wybranych do realizacji	Ilość oddanych głosów	Ilość głosujących
2023	3 100	38	10	18014	7158
2022	2 700	55	8	7612	3184
2021	2 500	63	12	17484	6885
2020	2 400	49	12	13505	8028
2019	2 000	22	13	4525	2750
2018	600	18	13	3234	2107
2017	800	38	5	7751	5622

Źródło: Urząd Miasta Jelenia Góra

Na podstawie danych Urzędu Miasta Jelenia Góra można stwierdzić, że wysokość środków przeznaczanych na budżet obywatelski od 2014 r. była zróżnicowana. Należy przy tym mieć na uwadze, że kwoty środków ustalane są na podstawie przepisów ustawy o samorządzie gminnym i wynoszą co najmniej 0,5% wydatków gminy zawartych w ostatnim przedłożonym sprawozdaniu z wykonania budżetu. Niemniej jednak od 2018 r. są one coraz wyższe.

Biorąc pod uwagę liczbę zgłaszanych projektów, najwięcej – 63 projekty zgłoszone zostały w 2021 r. Przyczyn takiej sytuacji można upatrywać w zwiększonych potrzebach mieszkańców miasta w zakresie aktywności społecznej i podejmowaniu inicjatyw oddolnych po okresie pandemii COVID-19. Rok 2021 był jednocześnie drugim w kolejności rokiem, w którym oddano największą liczbę głosów na projekty. Największa liczba głosów została oddana na projekty

w 2023 r. i było ich 18 014. Pomimo braku wyraźnego trendu, czy to w odniesieniu do ilości zgłaszanych projektów, czy też ilości głosujących, można stwierdzić, że mieszkańcy Jeleniej Góry w dużym stopniu odczuwają potrzebę udziału w życiu społecznym i z zaangażowaniem uczestniczą w inicjatywach takich jak JBO. Dzięki temu mają realną możliwość współdecydowania o przeznaczaniu chociaż części środków pochodzących z budżetu Miasta.

Tabela 26. Frekwencja w wyborach do sejmiku, samorządu i w wyborach na Prezydenta od 2015 do 2023 roku.

	2015 (Prezydent II tura)	2015 (Sejm)	2018 (samorząd)	2019 (Sejm)	2020 (Prezydent II tura)	2023 (Sejm)
Polska	55,34	50,92	48,83	61,74	68,18	74,38
Województwo dolnośląskie	53,28	49,42	46,50	60,92	66,99	73,97
Powiat karkonoski	49,63	45,16	44,87	58,64	67,14	72,12
Jelenia Góra	53,58	50,40	42,30	62,90	66,96	74,29

Źródło: <https://wybory.gov.pl/>

Oceniając aktywność obywatelską warto przyjrzeć się frekwencji wyborczej. O ile Jelenia Góra nie wyróżniała się zasadniczo na tle kraju i regionu frekwencją wyborczą w poszczególnych wyborach, o tyle warto zwrócić uwagę na systematyczny wzrost frekwencji w ostatnich latach. Najniższą frekwencję spośród ostatnich wyborów odnotowano w Jeleniej Górze w wyborach samorządowych w 2018 roku. Wynosiła ona 42,30% i była zauważalnie niższa od frekwencji na poziomie kraju, wynoszącej 48,83%. W pozostałych wyborach Jelenia Góra nie odstawała od wyników notowanych w kraju i województwie dolnośląskim, notując przy tym rekordowy poziom frekwencji wyborczej w wyborach do parlamentu w 2023 roku, wynoszący 74,29%. W całym kraju widoczny był trend wzrostu frekwencji, począwszy od wyborów w 2019 roku.

Opinie liderów nt. relacji społecznych w Jeleniej Górze są zróżnicowane. Uczestniczący w warsztatach liderzy zauważyli istotny potencjał drzemący w sektorze pozarządowym. Co więcej, liderzy z sektora pozarządowego aktywnie uczestniczyli w pracach nad Strategią Rozwoju Miasta Jelenia Góra na lata 2024-2034, a wcześniej w tworzeniu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Jelenia Góra na lata 2023-2027, Gminnego Programu Rewitalizacji, czy też Programu Rozwoju Lokalnego. Te ostatnie inicjatywy ukazały potencjał społeczny i jednocześnie merytoryczny sektora pozarządowego. W mieście funkcjonują bowiem doświadczone i sprawnie działające organizacje pozarządowe, które realizują szereg ważnych dla lokalnej społeczności inicjatyw i projektów.

Jak pokazują dane dotyczące finansowego wsparcia działań prowadzonych przez organizacje, Miasto dostrzega ten potencjał. Duża liczba inicjatyw i organizacji tworzy ważny wkład w budowę kapitału społecznego i społeczeństwa obywatelskiego. Jednocześnie część środowisk pozarządowych nie zna nawzajem swoich inicjatyw i działalności. Liderzy wskazywali przy tym, że nie w pełni wykorzystywany jest potencjał organizacji i liderów społecznych.

W kontekście przyszłego rozwoju miasta istotne znaczenie będzie mieć integracja międzypokoleniowa oraz wykorzystanie potencjału osób młodych. Do Jeleniej Góry napłynęła spora liczba migrantów, w tym narodowości Ukraińskiej. W opinii liderów i przedstawicieli środowisk migrantów, jest to potencjał, który miasto mogłoby lepiej zagospodarować. Warto rozwijać działania z zakresu integracji społecznej i kulturowej migrantów.

Liderzy zauważyli również, że do istotnych zagrożeń działalności trzeciego sektora i aktywności społecznej należy zaliczyć odpływ osób młodych i starzenie się kadr organizacji społecznych. Dla części organizacji barierą w działalności jest trudność pozyskiwania środków zewnętrznych. Oczekiwana jest przy tym promocja działalności organizacji pozarządowych i popularyzacja ich działań, jak też wzmocnienie współpracy wewnątrz trzeciego sektora.

Wnioski z diagnozy

Jelenia Góra wyróżnia się dużą liczbą organizacji pozarządowych. Tworzą one ważną ofertę kierowaną do mieszkańców miasta, a swoje działania realizują kierując się misją i zaangażowaniem społecznym. Aktywność społeczną mieszkańców Jeleniej Góry w relacji do innych jednostek można porównać za pomocą wskaźnika liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Według danych GUS w 2021 roku w Jeleniej Górze wynosił on 5,09, czyli tyle samo co w powiecie karkonoskim i znacznie więcej niż w całej Polsce (4,09). Ogółem w Jeleniej Górze funkcjonuje ponad 400 organizacji pozarządowych. Miasto dostrzega potencjał trzeciego sektora, przeznaczając na dotacje dla organizacji pozarządowych wyraźnie większe środki niż wiele innych samorządów w kraju. Widoczne jest to między innymi w relacji wydatków na dotacje dla organizacji pozarządowych do wydatków bieżących miasta. W 2022 roku stanowiły one 2,11% wydatków bieżących budżetu miasta, dwa razy więcej w porównaniu do grupy miast o podobnej wielkości. Co więcej, poziom 2% wydatków bieżących utrzymuje się w Jeleniej Górze już od dłuższego czasu.

Organizacje pozarządowe realizują szereg ważnych dla miasta inicjatyw. Pełnią ważną rolę społeczną, a przy tym angażują się aktywnie w rozwój lokalny, uczestnicząc między innymi w pracach związanych z planowaniem rozwoju miasta.

Utrzymanie potencjału i aktywności organizacji pozarządowych należy postrzegać jako istotne wyzwanie dla rozwoju kapitału społecznego w Jeleniej Górze. Możliwe jest jeszcze efektywniejsze wykorzystanie organizacji pozarządowych, między innymi poprzez wzmocnioną komunikację i organizację współpracy, zarówno pomiędzy sektorem publicznym i pozarządowym, jak też wewnątrz sektora pozarządowego, realizację programów integracji społecznej, międzypokoleniowej i międzykulturowej, podejmowanie działań w zakresie budowania poczucia współodpowiedzialności, wspólnoty i integracji oraz zachęcanie i wspieranie organizacji pozarządowych oraz samych mieszkańców do podejmowania przez nich różnorodnych inicjatyw we wszystkich sferach działalności miasta. Warto przy tym zwrócić uwagę, iż potencjał i aktywność organizacji jest zasobem ograniczonym. Zależy bowiem od aktywności ich członków. Sukcesja działalności społecznej jest przy tym istotnym czynnikiem, który wpływać będzie na aktywność wielu inicjatyw w mieście. Konieczne jest zatem tworzenie warunków do budowy aktywności społecznej i czynnego zaangażowania w sprawy miejskie młodych mieszkańców, w tym poszukiwanie i wspieranie liderów społecznych.

Do Jeleniej Góry napłynęła spora liczba migrantów, w tym narodowości Ukraińskiej. W opinii liderów i przedstawicieli środowisk migrantów, jest to potencjał, który miasto mogłoby lepiej zagospodarować. Warto rozwijać działania z zakresu integracji społecznej i kulturowej migrantów. W kontekście przyszłego rozwoju miasta istotne znaczenie będzie mieć także integracja międzypokoleniowa oraz wykorzystanie potencjału osób młodych.

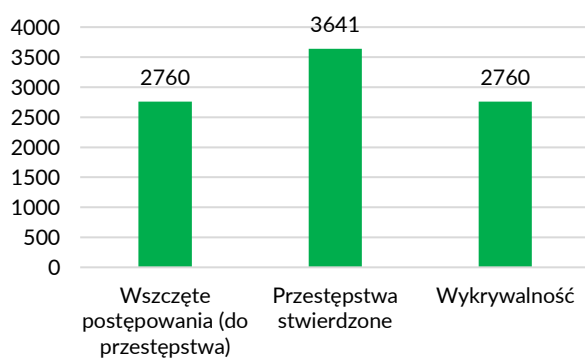
3.14. Bezpieczeństwo

Poczucie bezpieczeństwa jest jednym z elementów warunkujących pozytywną percepcję jakości życia. Nad bezpieczeństwem mieszkańców Jeleniej Góry czuwa kilka instytucji, do których należą między innymi:

- Straż Miejska, będąca jednostką budżetową Miasta – obejmuje swoim zakresem działalności całe miasto,
- Komenda Miejska Policji w Jeleniej Górze funkcjonująca w obrębie powiatów ziemskiego (karkonoskiego) i grodzkiego (Jelenia Góra), na terenie których zamieszkuje łącznie około 160 tysięcy osób,
- Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej (dalej KMPSP), która w swojej strukturze posiada dwie jednostki ratowniczo-gaśnicze:
 - JGR nr 1 przy ul. Sokolik 6,
 - JGR nr 2 ul. Sudecka 2.
- W mieście i powiecie karkonoskim funkcjonuje 12 OSP włączonych do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczy (KSRG) i 15 OSP niewłączonych do KSRG,
- Grupa Karkonoska GOPR, działająca na terenie Sudetów Zachodnich, m.in. w Górach Izerskich, Karkonoszach, Górach Kaczawskich, Rudawach Janowickich oraz Wzgórzach Bramy Lubawskiej,
- Placówka Straży Granicznej w Jeleniej Górze.

Z danych Komendy Miejskiej Policji w Jeleniej Górze wynika, iż w 2022 roku popełnionych zostało 3641 przestępstw i wszczęto 2760 postępowań. Oznacza to, iż średnio w ujęciu dziennym w Jeleniej Górze stwierdza się około 10 przestępstw. Taki stan rzeczy przekładać się

Wykres 49. Liczba wszczętych postępowań na terenie działania Komendy Miejskiej Policji w Jeleniej Górze w 2022 r.

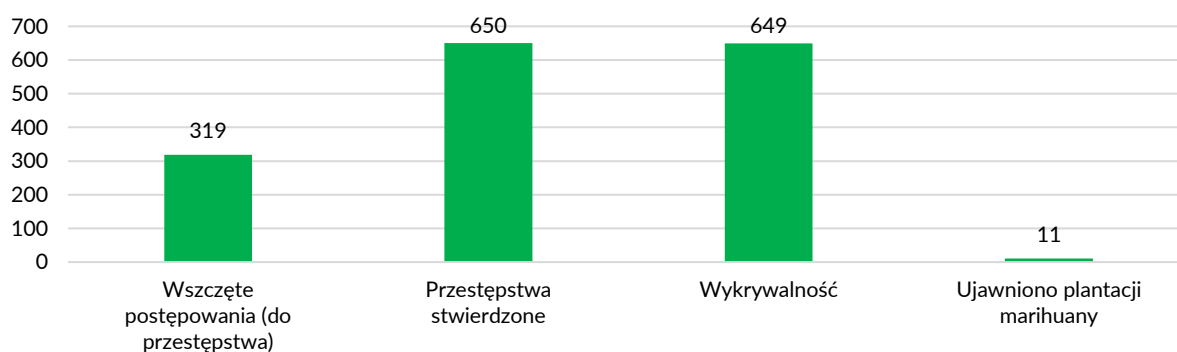
Źródło: KMP w Jeleniej Górze

może na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców miasta.

Specyficznym rodzajem przestępstw są przestępstwa z udziałem substancji nielegalnych, narkotyków. W 2022 roku w Jeleniej Górze wszczęto 319 takich postępowań, a stwierdzono 650 przestępstw. Wykrywalność utrzymywała się na wysokim poziomie 649 przestępstw. W 2022 roku ujawniono 11 nielegalnych plantacji marihuany. Specyfika tego rodzaju przestępczości polega na tym, że zaangażowane są w nie osoby młode.

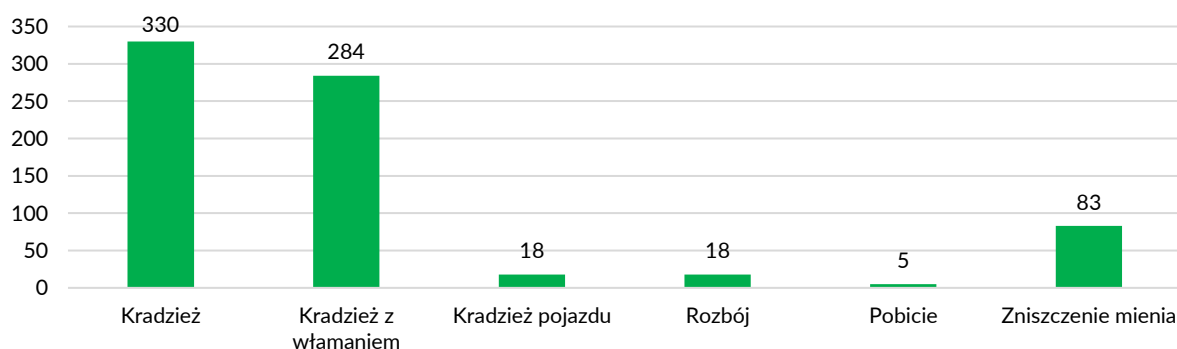
Wykres 50. Liczba wszczętych postępowań – przestępstwa narkotykowe w 2022 r.

Źródło: KMP w Jeleniej Górze, opracowanie własne

Do szczególnie uciążliwych zdarzeń związanych z porządkiem i bezpieczeństwem publicznym w Jeleniej Górze należy zaliczyć kradzieże oraz kradzieże z włamaniem. Dość często dochodzi również do zniszczenia mienia. Rzadkie są kradzieże pojazdów, rozboje i pobicia.

Wykres 51. Liczba wydarzeń zaistniałych w 7 kategoriach na terenie działania Komendy Miejskiej Policji w Jeleniej Górze w 2022 r.

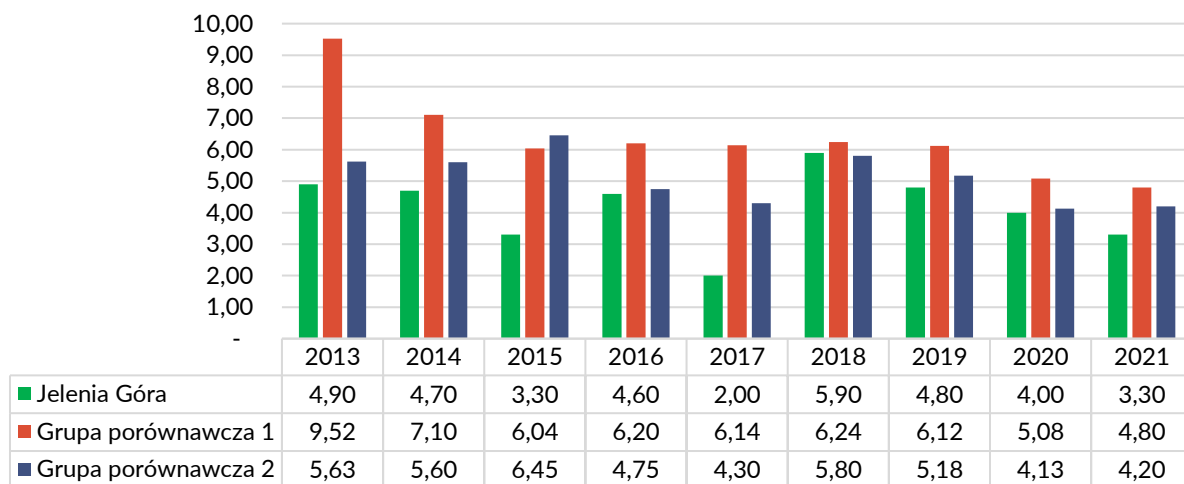

Źródło: KMP w Jeleniej Górze, opracowanie własne

Próbując ocenić poziom przestępczości na terenie Jeleniej Góry warto porównać wybrane wskaźniki na tle grup porównawczych. Pierwszym z nich jest liczba przestępstw stwierdzonych przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych przeciwko życiu i zdrowiu na 10 tysięcy mieszkańców. Można uznać, iż ten rodzaj przestępczości w istotnym zakresie kształtuje poczucie bezpieczeństwa mieszkańców. Na tle grup porównawczych Jelenia Góra wydaje się być miastem względnie bezpiecznym. Widoczna była przy tym zmienność wartości tego wskaźnika. Rekordową liczbę przestępstw z tej kategorii odnotowano w 2018 roku. Od tego czasu widoczny był spadek przestępczości z tej kategorii. W 2021 roku było to 3,3 przestępstwa na 10 tys. mieszkańców, czyli prawie dwa razy mniej niż w 2018 roku. Wartość tego wskaźnika była przy tym w całym analizowanym okresie od 2013 do 2021 roku niższa w Jeleniej Górze w zestawieniu z wartościami dla obu grup porównawczych.

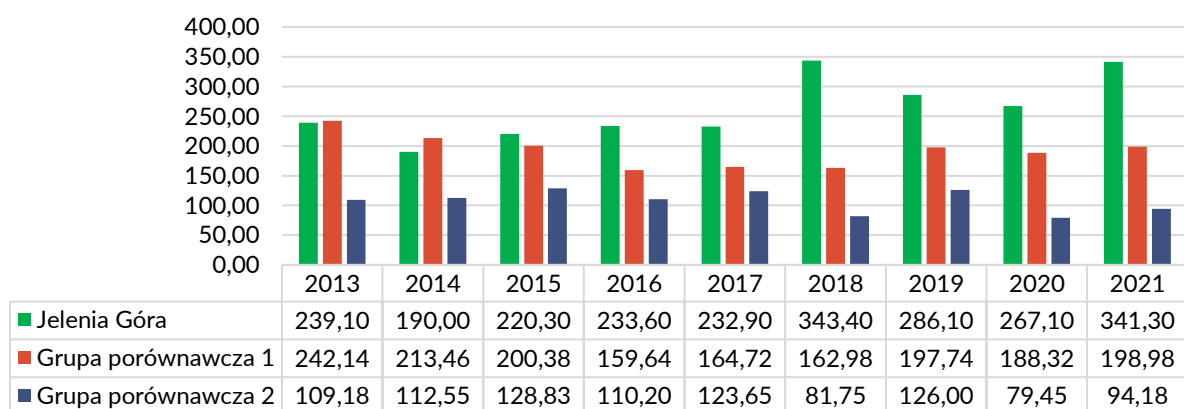

Wykres 52. Przepęstwa stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych przeciwko życiu i zdrowiu na 10 tysięcy mieszkańców w Jeleniej Górze i grupach porównawczych na przestrzeni lat 2013-2021.

Źródło: www.systemanaliz.pl

Wykres 53. Przepęstwa stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych przeciwko mieniu na 10 tysięcy mieszkańców w Jeleniej Górze i grupach porównawczych w latach 2013-2021.

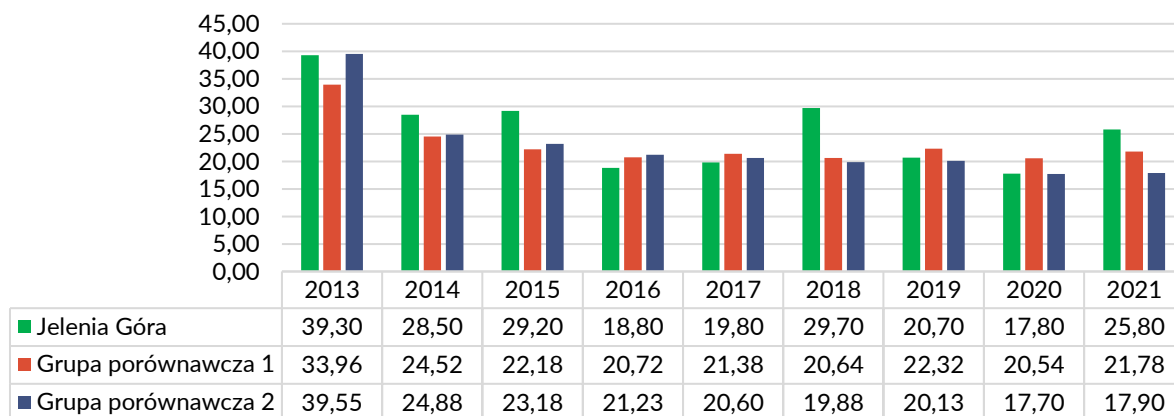

Źródło: www.systemanaliz.pl

Istotną uciążliwość dla mieszkańców Jeleniej Górze stanowić mogą przestępstwa przeciwko mieniu. W przypadku tej kategorii przestępczości Jelenia Góra wyraźnie negatywnie wypadła na tle obu grup porównawczych praktycznie w całym analizowanym okresie od 2013 do 2021. Zauważyć przy tym można tendencję wzrostu liczby przestępstw przeciwko mieniu. Tendencja ta widoczna jest również na terenie całego kraju. Jednym z powodów rosnącej przestępczości przeciwko mieniu chociażby w porównaniu do przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu, których jest zdecydowanie mniej, jest wymiar korzyści ekonomicznych – majątkowych, przeświadczenie o możliwości szybszego wzbogacenia się niż legalna praca, a także niska karalności za popełnione przestępstwo, która wpływa na większe poczucie bezkarności wśród sprawców. W 2021 roku w Jeleniej Górze odnotowano 341,3 przestępstw przeciwko mieniu przypadających na 10 tys. mieszkańców. Dla porównania wskaźnik ten w pierwszej grupie porównawczej wynosił 198,98 a w drugiej zaledwie 94,18.

Wykres 54. Przestępstwa drogowe stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 10 tysięcy mieszkańców w Jeleniej Górze oraz w grupach porównawczych, na przestrzeni lat 2013-2021

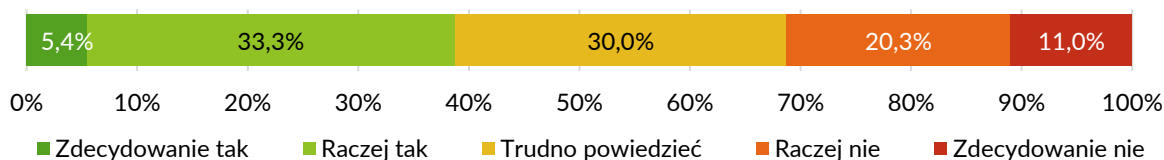
Źródło: www.systemanaliz.pl

W przypadku przestępstw drogowych trudno opisać jednoznacznie trend tego zjawiska w Jeleniej Górze. Trend spadkowy przestępstw tej kategorii widoczny był pomiędzy 2013 a 2016 rokiem. W 2018 roku nastąpił istotny wzrost tej kategorii zdarzeń na terenie miasta. W 2019 i 2020 roku, czyli w okresie pandemii COVID-19 nastąpił spadek liczby przestępstw drogowych. W 2021 roku ponownie odnotowano wzrost. W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2021 roku odnotowano 25,8 przestępstw drogowych w Jeleniej Górze, co było wartością wyższą od średnich dla obu grup porównawczych.

Opinie nt. bezpieczeństwa publicznego w mieście wyrażane były przez uczestników badań społecznych. Opinie te były istotnie zróżnicowane, w szczególności w zależności od grupy wiekowej. Dorośli mieszkańcy (n=753) ocenili poziom bezpieczeństwa w mieście na umiarkowanym poziomie, przy czym ponad połowa badanych oceniła go jako dobry lub bardzo dobry. Prawie 40% badanych oceniło, że poziom bezpieczeństwa w ciągu ostatnich lat poprawił się. Przeciwnego zadania było niecałe 15% badanych. Oceniając poziom jakości życia tylko niecałe 7% dorosłych badanych oceniło ją jako złą lub bardzo złą.

Opinię młodych mieszkańców miasta (n=828) różniły się od opinii dorosłych. Negatywnych opinii nt. jakości życia w Jeleniej Górze było wyraźnie więcej, bo ocenę złą lub bardzo złą nt. jakości życia wskazało 20% badanych.

Wykres 55. Poczucie bezpieczeństwa młodzieży w mieście [N=828].

źródło: opracowanie własne

Znamienne w badaniach z młodzieżą z Jeleniej Góry było to, że aż ponad 30% uczestniczących w ankiecie wskazało na niski poziom poczucia bezpieczeństwa (odpowiedzi raczej nie i zdecydowanie nie), a kolejnych 30% miało trudność w odpowiedzi na pytanie o poczucie bezpieczeństwa. Ciekawe jest również to, iż w pytaniu o najważniejsze problemy Jeleniej Góry

młodzi na pierwszym miejscu wymienili patologiczne zachowania na ulicach miasta, a na trzecim brak poczucia bezpieczeństwa i przestępczość.

Temat przestępczości został mocno wyartykułowany w trakcie spotkania warsztatowego z uczniami szkół ponadpodstawowych. Młodzi wskazali iż Jelenia Góra zaliczana jest do 10 najniebezpieczniejszych miast w Polsce. Wpływa to na ich poczucie bezpieczeństwa. Ponadto wskazywali konkretne miejsca w mieście, które należy negatywnie ocenić pod względem bezpieczeństwa publicznego. Są to: centrum miasta, dworzec PKS, galeria na Podwalu, dzielnica „Pekin”, „murek na Podwalu”. Z kolei miejsca, w których młodzi czują się bezpiecznie to: własny dom, obszar blisko Ratusza oraz Cieplice. W opinii młodych w miejscach niebezpiecznych brakuje odpowiednich działań Policji, a przede wszystkim dzielnicowych. Według młodzieży kompletnie brakuje przy tym patroli i działań prewencyjnych.

Opinie liderów społecznych uczestniczących w warsztatach diagnostycznych uzupełniają ocenę bezpieczeństwa publicznego na terenie Jeleniej Góry. Liderzy wskazali, że do atutów miasta należy zaliczyć sprawne, dobrze wyposażone i wykwalifikowane służby mundurowe (straż pożarna, policja, straż miejska) oraz monitoring miejski. W mieście prowadzone są przy tym kursy z samoobrony, realizowane są działania profilaktyczne. Do problemów zaliczyć można kwestie związane ze zbyt niskim finansowaniem działalności służb mundurowych, brak chętnych do pracy w Policji i Straży Miejskiej oraz koncentrację zjawisk związanych z przestępczością w wybranych rejonach miasta.

Wnioski z diagnozy

Jelenia Góra jest miastem różnie ocenianym pod względem bezpieczeństwa. Statystyki wskazują, iż problemem mogą być między innymi przestępstwa przeciwko mieniu. Na tle tej grupy miast porównawczych (Konin, Legnica, Piotrków Trybunalski, Wałbrzych i Zielona Góra) Jelenia Góra od 2015 charakteryzowała się wyższym wskaźnikiem stwierdzonych przestępstw w zakończonych postępowaniach przeciwko mieniu w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. W 2021 roku było to 341 przestępstw, przy średniej wynoszącej 199 przestępstw. W celu zapewnienia większego bezpieczeństwa Miasto powinno zwiększyć liczbę patroli, rozbudowywać system monitoringu miejskiego, który często pomocny jest w namierzeniu i zidentyfikowaniu sprawcy danego zdarzenia, a także zintensyfikować działania prewencyjne. Trzeba mieć również na względzie, iż kształtowanie polityki w zakresie bezpieczeństwa ma charakter ogólny i określone formy egzekwowania przestępczości nie są zależne od samorządów, w tym np. wielkość wydatków przeznaczonych na wymiar sprawiedliwości, liczba zatrudnionych policjantów, zwiększenie świadczeń społecznych, w tym zasiłków dla osób bezrobotnych, wprowadzenie surowszych kar za przestępstwa.

Miasto wypada korzystniej na tle innych miast pod względem przestępczości przeciwko zdrowiu i życiu. Najniższy wskaźnik w Jeleniej Górze został odnotowany w 2017 roku i wynosił 2,00 przestępstwa, a najwyższy w 2018 – 5,9 przestępstw. W 2021 wartość tego wskaźnika w Jeleniej Górze wynosiła 3,3 przy średniej dla grupy porównawczej wynoszącej 4,8. Niejednoznacznie można ocenić poziom bezpieczeństwa związany z przestępczością drogową. W tym zakresie widoczny był między innymi wzrost zdarzeń po okresie pandemii COVID-19. Niepokojący był wzrost wartości tego wskaźnika w 2021 roku do poziomu 25,8 przestępstw na 10 tys. mieszkańców. Była to wartość wyższa od średniej z grupy miast porównywanych, która wynosiła 21,78.

Wyraźny jest dysonans w ocenie poczucia bezpieczeństwa pomiędzy dorosłymi a młodymi mieszkańcami miasta. Dorośli w zdecydowanej większości czują się w mieście bezpiecznie. Ponad połowa badanych dorosłych wskazuje na dobry lub wysoki poziom poczucia bezpieczeństwa. Odmienne są odczucia młodych mieszkańców. Problem braku poczucia bezpieczeństwa został wskazany wyraźnie zarówno w badaniach ilościowych jak też jakościowych z osobami młodymi. Może on wynikać z tego, że osoby młode więcej czasu spędzają „na mieście”, w różnych częściach miasta, niż osoby starsze, które ten czas spędzają w domu, zatem mogą nie dostrzegać pewnych zjawisk. Młodzi wskazują przy tym, iż aktywność służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo jest w ich ocenie za niska. Brakuje m. in. patroli Policji i Straży Miejskiej.

Problemem w opinii liderów społecznych może być także poziom finansowania służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne. Po części jest to problem poza kompetencjami miasta, gdyż poziom finansowania działalności służb państwowych zależy od budżetu i ustaleń centralnych. Służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo może dotyczyć również deficyt kadr, który pogłębiany będzie przez zjawiska demograficzne. Widoczny jest m. in. deficyt kadr w Policji. Wpływać to może na sposób funkcjonowania miasta, w tym docelowo na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców.

3.15. Administracja samorządowa

Do kompetencji samorządu gminy należy zarządzanie miastem w wielu obszarach tematycznych opisanych w poszczególnych rozdziałach diagnozy: od zagadnień polityki społecznej, edukacji poprzez wsparcie rozwoju gospodarczego, ochronę środowiska, rozwój przestrzenny miasta i wielowątkową współpracę z interesariuszami w mieście i poza nim. Proces ten wymaga wysokich kompetencji osób zatrudnionych w Urzędzie Miasta i jego jednostkach organizacyjnych oraz odpowiednich zasobów technologicznych.

Wnioski z diagnozy

Diagnoza zasobów instytucjonalnych Urzędu Miasta Jelenia Góra wykazała następujące deficyty:

- potrzebę podnoszenia umiejętności zarządczych i interpersonalnych oraz wprowadzania nowoczesnych metod zarządzania,
- istniejące bariery architektoniczne w obiektach administracji lokalnej i jednostkach podległych,
- konieczność wdrożenia oprogramowania i systemów wspierających mieszkańców w korzystaniu ze świadczonych usług oraz integrację danych przestrzennych miasta w celu usprawnienia pracy administracji publicznej,
- potrzebę rozwoju i dostosowania e-usług administracji publicznej do potrzeb mieszkańców,
- niesatysfakcjonujący poziom zadowolenia mieszkańców z usług świadczonych przez Miasto.

4. SFERA GOSPODARCZA

4 Sfera gospodarcza

4.1. Działalność gospodarcza

Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki decydują o sytuacji ekonomicznej mieszkańców oraz wyznaczają możliwości rozwojowe gminy. Jelenia Góra ze względu na uwarunkowania lokalizacyjne, przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców oraz potencjał związany z dobrze rozwiniętym rynkiem usług finansowych, dający firmom dostęp do funduszy niezbędnych do stabilnego prowadzenia działalności, jest dużym ośrodkiem gospodarczym, zarówno w odniesieniu do działalności przemysłowych, jak też usługowych.

Tabela 27. Podmioty gospodarki narodowej ogółem i wg sektora w Jeleniej Górze w latach 2017-2022.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
podmioty gospodarki narodowej ogółem	12 651	12 353	12 658	12 985	13 135	13 416
sektor publiczny	594	579	537	526	508	496
sektor prywatny	11 982	11 687	12 010	12 335	12 488	12 755

Źródło: GUS/BDL

Na koniec 2022 roku w Jeleniej Górze aktywnych było ponad 13 tys. podmiotów gospodarki narodowej – prawie 1200 spółek handlowych, w tym około 140 spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego oraz około 9000 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W analizowanym okresie od 2017 roku do 2022 r. liczba podmiotów gospodarki narodowej ogółem zwiększyła się o 765 podmiotów. Liczba podmiotów z sektora prywatnego stanowiła 95% ogółu podmiotów gospodarki narodowej, natomiast liczba podmiotów z sektora publicznego niecałe 4 %.

Tabela 28. Podmioty gospodarki narodowej wg klas wielkości w Jeleniej Górze w latach 2017-2022 w tym osoby fizyczne prowadzące działalność.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ogółem	12 651	12 353	12 658	12 985	13 135	13 416
osoby fizyczne prowadzące działalność	7782	7917	8168	8407	8502	8729
0 - 9	12 264	11 974	12 287	12 620	12 785	13 068
10 - 49	308	298	289	282	270	269
50 - 249	70	71	71	72	70	70
250 - 999	7	8	9	9	8	7
1000 i więcej	2	2	2	2	2	2

Źródło: GUS/BDL

W analizowanym okresie w Jeleniej Górze największą grupę stanowiły mikroprzedsiębiorstwa. W mieście działały 2 podmioty zatrudniające powyżej 1000 osób i 7 podmiotów zatrudniających od 250 do 999 osób. Liczba podmiotów zatrudniających minimum 50 osób utrzymywała się na stałym poziomie, co świadczy o ich stabilności. Nieznacznie zmniejszyła się liczba podmiotów z kategorii zatrudnienia od 10 do 49 osób. Wyraźnie wzrosła liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Potwierdziło to dużą aktywności i przedsiębiorczość mieszkańców Jeleniej Góry, którzy w dynamicznie zmieniających się warunkach gospodarczych, mocno spotęgowanych rozwojem pandemii COVID-19, a w późniejszym czasie sytuacją geopolityczną związaną z agresją Rosji na Ukrainę oraz wzrostem kosztów prowadzenia własnej działalności, podjęli ryzyko i założyli własną działalność. Duża liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą jest charakterystyczna dla miast, które posiadają dobrze rozwinięte sektory: usług i handlu.

Tabela 29. Podmioty gospodarcze według podstawowych profili działalności w Jeleniej Górze w latach 2017-2022.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	56	52	57	56	52	54
przemysł i budownictwo	2223	2211	2334	2432	2471	2537
pozostała działalność	10 372	10 090	10 267	10 497	10 612	10 825

Źródło: GUS/BDL

Dane odnoszące się do profili działalności gospodarczej za lata 2017-2022, wskazują iż wzrost liczby podmiotów dotyczył zarówno przemysłu i budownictwa jak też pozostałej działalności, w tym usługowej.

Zestawienie danych dot. liczby podmiotów gospodarki narodowej wg sekcji PKD 2007 w Jeleniej Górze wskazuje, iż najliczniej reprezentowane są w kolejności sektor usług: obsługi rynku nieruchomości, handlu, działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej, sektor przemysłowy: budownictwo i sektor usług nierynkowych: opieki zdrowotnej i pomocy społecznej. Wzrost liczby podmiotów odnotowano w większości kategorii działalności. Najwięcej nowych podmiotów od 2017 do 2022 przybyło w sektorze budownictwa, działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości, działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej. Zasadniczo stabilny był ważny dla lokalnego rynku pracy sektor przetwórstwa przemysłowego. Odnotowano znaczący wzrost w sektorze informacji i komunikacji, jak też w grupie działalności związanej z gastronomią i zakwaterowaniem. Znaczący spadek dotknął sektor handlu.

Tabela 30. Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji PKD 2007 w Jeleniej Górze w latach 2017-2022

Rodzaj prowadzonej działalności (PKD)	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Zmiana		
A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	56	52	57	56	52	54	-2	Sektor rolny	
B - Górnictwo i wydobywanie	16	14	12	12	11	8	-8	Sektor przemysłowy	
C - Przetwórstwo przemysłowe	739	683	710	709	714	729	-10		
D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz ...	59	57	56	46	46	41	-18		
E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami ...	28	33	31	34	30	27	-1		
F - Budownictwo	1381	1424	1525	1631	1670	1732	351		
G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych ...	2690	2428	2376	2379	2333	2294	-396	Sektor usług	
H - Transport i gospodarka magazynowa	519	518	517	536	544	541	22		
I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, w tym	420	418	438	460	480	489	69		
J - Informacja i komunikacja	291	293	312	320	338	383	92		
K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	367	359	357	342	334	329	-38		
L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	2163	2208	2258	2328	2365	2400	237		
M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	1155	1138	1187	1205	1221	1278	123		
N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	375	383	406	414	416	437	62		
O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	34	33	35	35	37	36	2		Usługi nierynkowe
P - Edukacja	369	375	378	382	407	431	62		
Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	859	887	930	970	980	992	133		
R - Działalność związana z kulturą, rozrywką	263	241	243	265	257	267	4		
SiT - Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby ...	832	766	780	806	836	875	43		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS/BDL

Tabela 31. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w latach 2017-2022.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	1121	1136	1175	1224	1276	1323
Województwo Dolnośląskie	1271	1294	1320	1362	1418	1479
Powiat karkonoski	1759	1787	1821	1912	1949	1990
Jelenia Góra	1580	1554	1601	1675	1715	1770

Źródło: GUS/BDL

Na tle kraju oraz województwa dolnośląskiego Jelenia Góra cechowała się dużą liczbą podmiotów wpisanych do rejestru REGON w relacji do liczby mieszkańców. Jak już zauważono, w Jeleniej Górze znaczący potencjał gospodarczy tworzą nieduże podmioty, prowadzone przez osoby fizyczne. W okresie od 2017 do 2022 roku widoczny był znaczący wzrost wskaźnika liczby podmiotów w REGON na 10 tys. ludności, zarówno w kraju, województwie, jak też powiecie karkonoskim oraz w Jeleniej Górze. Liczba jeleniogórskich podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców była jednak o ok. 30-40% wyższa niż liczba podmiotów na terenie Polski oraz ok. 20-25% wyższa niż w Województwie Dolnośląskim. Większą aktywność odnotował jedynie Powiat Karkonoski, gdzie liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1000 mieszkańców była kilkanaście procent wyższa niż w Jeleniej Górze, co potwierdza iż w rejonach o funkcjach turystycznych kształtuje się wysoki poziom przedsiębiorczości mieszkańców.

Tabela 32. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności w latach 2017-2022.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	78	81	84	87	91	94
Województwo Dolnośląskie	82	85	87	90	94	98
Powiat karkonoski	97	101	104	111	113	115
Jelenia Góra	97	100	103	108	111	115

Źródło: GUS/BDL

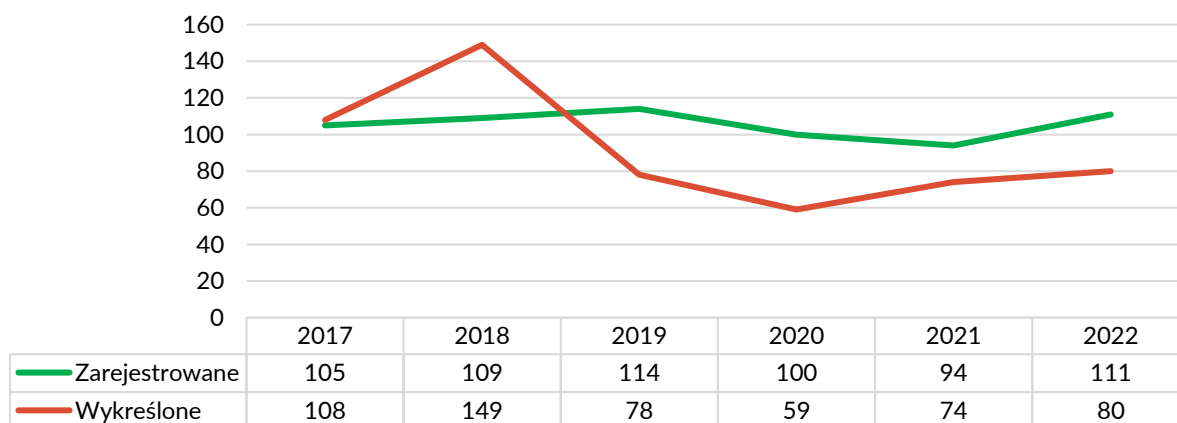
Potwierdzeniem wysokiego poziomu indywidualnej przedsiębiorczości jest liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w relacji do liczby mieszkańców. W Jeleniej Górze w 2022 roku wskaźnik liczby osób prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności wynosił 115, podobnie jak w powiecie karkonoskim. Były to wartości wyraźnie wyższe od średniej krajowej wynoszącej 94 osoby i dolnośląskiej, wynoszącej 98 osób.

Ciekawe wnioski można wyciągnąć z zestawienia danych odnoszących się do liczby nowo rejestrowanych i wykreślonych podmiotów w rejestrze REGON za okres od 2017 do 2022 roku. Znamienne jest to, iż w Jeleniej Górze od 2019 roku notowano wyraźną przewagę liczby nowo rejestrowanych podmiotów w porównaniu do liczby podmiotów wykreślonych. Warto zauważyć, iż w 2020 roku podmioty gospodarcze prowadzące działalność gospodarczą musiały się mierzyć z restrykcjami i ograniczeniami w funkcjonowaniu w związku z pandemią

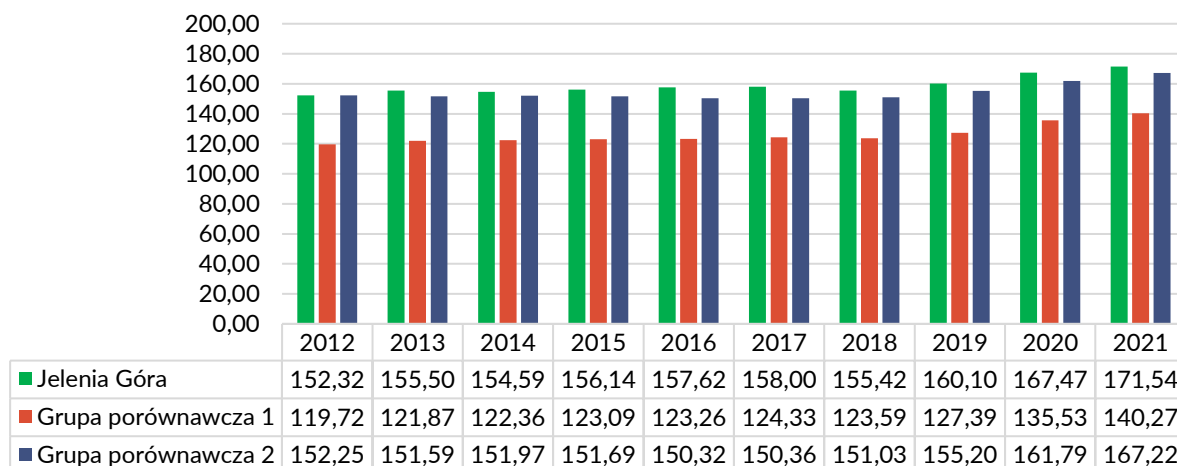
COVID-19. Jelenia Góra jest przy tym miastem, w którym ważną funkcją gospodarczą są usługi, w tym również prowadzone przez nieduże podmioty gospodarcze. Podmioty te w szczególności zostały dotknięte skutkami pandemii. Pomimo tego, w mieście począwszy od 2019 r. widoczny był przyrost liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON.

Wykres 56. Jednostki nowo zarejestrowane i wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności w latach 2017-2022 w Jeleniej Górze.

Źródło: GUS/BDL

Wykres 57. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na 1000 mieszkańców w latach 2012-2021.

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

Zestawiając wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych przypadających na 1000 mieszkańców na tle obu grup porównawczych, można zauważyć, że Jelenia Góra wypada najkorzystniej. Wartość wskaźnika na tle grup porównawczych potwierdza wysoki poziom przedsiębiorczości mieszkańców miasta. Znaczna jest różnica pomiędzy Jelenią Górą a pierwszą grupą porównawczą, którą tworzą miasta o podobnej wielkości. Jeleniej Górze bliżej w charakterystyce nasycenia podmiotami gospodarczymi jest do grupy miast o funkcji uzdrowiskowej. Można przypuszczać, że wynika to z faktu, iż Jelenia Góra łączy funkcje ośrodka przemysłowego oraz usługowego, który bazuje między innymi na funkcji turystycznej podobnie jak miasta z drugiej grupy porównawczej.

Jelenia Góra jest siedzibą znanych i prężnie rozwijających się firm. Przemiany gospodarcze ostatnich dekad spowodowały, że na terenie miasta swoją siedzibę ulokowały nowe podmioty, w tym z kapitałem zagranicznym. Firmy te w zdecydowanej większości zlokalizowane są w podstrefie Kamiennogórskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej Małej Przedsiębiorczości położonej przy tzw. Trasie Czeskiej tj. głównym szlaku komunikacyjnym w kierunku Niemiec i Czech. Teren ten obejmuje ok. 80 ha przeznaczonych pod inwestycje gruntów. Liderami lokalnej gospodarki są firmy o międzynarodowym zasięgu i renomie, tj. m.in.:

- DWS Draexlmeier Wyposażenie Wnętrz Samochodowych sp. z o.o. – branża motoryzacyjna,
- Valmet Technologies and Services S.A. – producent maszyn papierniczych,
- Jelenia Plast sp. z o.o. – przetwórstwo tworzyw sztucznych,
- Przedsiębiorstwo Farmaceutyczne Jelfa S.A. – branża farmaceutyczna,
- Jeleniogórskie Zakłady Optyczne (JZO) S.A. – branża optyczna,
- CodeTwo s.c. – branża informatyczna,
- Zorka sp. z o.o. – przemysł meblarski,
- Meinert sp. z o.o. – komponenty ARCUS – branża elektroinstalacyjna,
- Dolfamex sp. z o.o. – branża produkcyjna – producent narzędzi,
- Simet S.A. – branża elektroinstalacyjna,
- Germania Mint sp. z o.o. – branża numizmatyczna,
- SIKLA Polska sp. z o.o. – producent systemów mocowań.
- Ultima sp. z o.o. – branża motoryzacyjna.

Warto dodać, że dwie spośród ww. firm znalazły się na liście największych przedsiębiorstw w kraju pod względem wielkości przychodów. Wg rankingu Rzeczypospolitej były to: Jelenia Plast sp. z o.o. oraz Germania Mint Invest sp. z o.o. W analogicznym czasie w Legnicy takich było 9 firm, w Wałbrzychu 7 firm, w Świdnicy 5 firm. Oznacza to, że w Jeleniej Górze było relatywnie mniej dużych, wiodących w kraju przedsiębiorstw niż innych rejonach Dolnego Śląska.

Tabela 33. Lista największych firm w Jeleniej Górze wg wielkości przychodów w 2021 roku w rankingu 2000 największych firm w Polsce

Lp.	Nazwa	Profil działalności	Numer rankingu
1.	Jelenia Plast sp. z o.o.	Producent artykułów gospodarstwa domowego i ogrodowego	1125
2.	Germania Mint Invest sp. z o.o.	Firma działająca na rynku numizmatycznym	1408

Źródło: opracowanie własne nad podstawie <https://rankingi.rp.pl>

Miasto Jelenia Góra nieustannie podejmuje działania służące poprawie warunków prowadzenia działalności gospodarczej. Wspiera rozwój przedsiębiorczości, pozyskuje nowych inwestorów i współpracuje z organizacjami gospodarczymi. Jest siedzibą wielu instytucji wspierających działalność gospodarczą, do których należy zaliczyć:

- Karkonoską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A.,
- Powiatowy Urząd Pracy w Jeleniej Górze,
- Kamiennogórską Specjalną Strefę Ekonomiczną Małej Przedsiębiorczości,
- Lokalny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich w Jeleniej Górze,

- Stowarzyszenie Regionalne Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych – Biuro Regionalne w Jeleniej Górze,
- Polską Fundację Przedsiębiorczości - oddział w Jeleniej Górze,
- Zrzeszenie Handlu i Usług w Jeleniej Górze,
- Cech Rzemiosł Różnych i Przedsiębiorców w Jeleniej Górze,
- Stowarzyszenie „Sudeckie Centrum Przedsiębiorców”,
- Stowarzyszenie „Jeleniogórski Klub Biznesu”,
- Stowarzyszenie Euroregion Nysa,
- Rotary Club Jelenia Góra;
- Karkonosko-Izerski Klaster Turystyczny.

Istotnym wsparciem dla potencjalnych inwestorów jest fakt, iż na terenie Jeleniej Góry funkcjonuje podstrefa Kamiennogórskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej Małej Przedsiębiorczości, co stwarza inwestorom możliwości prowadzenia działalności gospodarczej na preferencyjnych warunkach, związanych m.in. z prawem do korzystania z pomocy publicznej w formie zwolnienia podatkowego.

Oceniając aktywność gospodarczą na terenie miasta warto spojrzeć na opinie przedsiębiorców i liderów lokalnych. Wskazują one na potencjały jak też problemy, które kształtują konkurencyjność prowadzenia działalności gospodarczej na terenie miasta. Liderzy, którzy uczestniczyli w warsztatach diagnostycznych w sferze gospodarczej zauważyli, iż na terenie miasta działają przedsiębiorcy prowadzący innowacyjne działalności gospodarcze, posiadające dużą rozpoznawalność w kraju i na świecie, jednak mało znane wśród mieszkańców miasta. Z kolei w opiniach mieszkańców dominuje przekonanie, iż na terenie miasta brakuje dużych specjalistycznych i innowacyjnych firm, które tworzyć będą atrakcyjną, dobrze płatną ofertę pracy, w szczególności dla młodych mieszkańców. Tymczasem miasto oferuje głównie pracę przy produkcji, w turystyce i handlu.

Szansą dla Jeleniej Góry może być możliwość uzyskania wsparcia innowacyjności przedsiębiorstw w nowej perspektywie funduszy europejskich 2021-2027 dla nowych inteligentnych specjalizacji Dolnego Śląska określonych w Dolnośląskiej Strategii Innowacji 2030, za które uznano:

- Chemię i medycynę,
- Auto-Moto-Aero-Space,
- Surowce naturalne i wtórne,
- Maszyny i urządzenia,
- „Zielony ład”,
- „Przemysł 4.0”,
- „Życie wspomagane technologią”.

Możliwość uzyskania wsparcia będzie szansą rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw w mieście w perspektywie kolejnych lat. Ich rozwój będzie stanowił niewątpliwą atut szczególnie z punktu widzenia młodych mieszkańców miasta do podjęcia zatrudnienia i pozostania w Jeleniej Górze po zakończeniu studiów.

W opinii uczestników warsztatów strategicznych, jak też przedsiębiorców uczestniczących w badaniach, atutem Jeleniej Góry jest przede wszystkim wielkość miasta, w stosunku do potencjału istniejących kadr na rynku pracy oraz rozwinięta oferta edukacyjna, w szczególności

oferta kształcenia zawodowego. Zauważalny jest jednak odpływ młodych ludzi po ukończeniu edukacji ponadpodstawowej, szukających zatrudnienia lub chcących kontynuować naukę poza granicami miasta.

Odpływ młodych i szerzej deficyt kadr na rynku pracy to istotne zagrożenia dla konkurencyjności podmiotów gospodarczych działających w Jeleniej Górze. Na liście barier są także ograniczone warunki do rozwoju technologicznego, deficyt zasobów lokalizacyjnych i lokalowych.

W opinii liderów uczestniczących w warsztatach poświęconych diagnozie sfery gospodarczej do istotnych barier rozwoju Jeleniej Góry w tym wymiarze należy zaliczyć niską aktywność instytucji otoczenia biznesu w zakresie wspierania rozwoju innowacyjności firm oraz ograniczoną dostępność komunikacyjną miasta, w tym brak dogodnych połączeń z siecią dróg ekspresowych i autostrad w kraju, jak również połączeń z innymi, mniejszymi miastami Dolnego Śląska, w szczególności zlokalizowanymi na południu województwa, z których młodzież potencjalnie mogłaby pobierać naukę w szkołach ponadpodstawowych oraz studiować w Jeleniej Górze. Liderzy podkreślali również, iż istotne może być wzmocnienie współpracy i komunikacji pomiędzy przedsiębiorcami oraz sektorem publicznym, np. w zakresie kształcenia zawodowego, rozwoju innowacji przy współpracy z uczelniami wyższymi.

Wnioski z diagnozy

W Jeleniej Górze, w dłuższej perspektywie czasu zauważyć należy pozytywne przemiany w sferze gospodarczej. Od lat 90-tych XX w. miasto przeszło istotną transformację gospodarczą. Upadły tradycyjne gałęzie gospodarki, czego zmiennym przykładem jest historia jeleniogórskich Zakładów Włókien Chemicznych Chemitex-Celwiskoza. Obecnie Jelenia Góra jest miastem, w którym coraz mocniejszą pozycję w strukturze gospodarczej posiada przemysł. Rozwijają się tu również innowacyjne działalności gospodarcze. W mieście wciąż istotną rolę odgrywają usługi, co wynika zarówno z roli miasta jako ośrodka regionalnego, świadczącego usługi na rzecz ludności regionu, jak też mocno rozwiniętej i rozwijającej się dynamicznie funkcji turystycznej w samym mieście i w regionie Karkonoszy.

W opiniach liderów przy próbie opisanie profilu gospodarczego miasta dominuje przeświadczenie, że Jelenia Góra, jest mocno zdywersyfikowana jeżeli chodzi o podmioty gospodarcze prowadzące tu swoją działalność. Z jednej strony dostrzega się wzrost znaczenia przemysłu, a z drugiej strony zwraca się uwagę na potencjał turystyczny miasta i regionu. Wydaje się przy tym, iż w takim spojrzeniu na miasto nie ma sprzeczności. Rozwój miasta w kierunku ważnego ośrodka przemysłowego, bazującego jednocześnie na funkcji turystycznej może być komplementarny. Co więcej, usługi czasu wolnego są jednym z ważnych elementów budujących atrakcyjność inwestycyjną miasta, gdyż są ważnym elementem jakości życia dla potencjalnych kadr gospodarki.

Jelenia Góra jest miastem z wysokim poziomem przedsiębiorczości i niskim bezrobociem. W Jeleniej Górze funkcjonuje 13 416 podmiotów gospodarczych – 1 148 spółek handlowych, w tym: 137 spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego oraz ponad 8 729 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Działalność przemysłowa w mieście skoncentrowana jest w głównej mierze w funkcjonującej strefie przemysłowej. W 2022 roku na 10 tys. mieszkańców miasta przypadało 1 770 podmiotów wpisanych do rejestru REGON. Była

to wartość wyraźnie wyższa od średniej krajowej wynoszącej 1 323 podmiotów oraz średniej dla województwa dolnośląskiego wynoszącej 1 479 podmiotów.

Pomimo korzystnych przemian gospodarczych trudno jest przekonać młodych mieszkańców do pozostania mieście. W opiniach liderów i młodych dominuje przekonanie, iż na terenie miasta brakuje dużych specjalistycznych i innowacyjnych firm, które tworzyć będą atrakcyjną, dobrze płatną ofertę pracy, w szczególności dla młodych mieszkańców. Innowacyjne podmioty gospodarcze są wciąż zbyt słabo rozpoznawalne w świadomości mieszkańców. Na tle innych miast z regionu Jelenia Góra nie posiada dużej liczby znaczących w kraju podmiotów gospodarczych. Nie wykorzystuje przy tym w wystarczający sposób potencjału edukacji, zarówno edukacji zawodowej jak też wyższej. W mieście brakuje podmiotów, które efektywnie mogą wspierać innowacyjność.

Wydaje się, iż kluczowe dla wzmocnienia konkurencyjności gospodarki będzie kreowanie sieci współpracy i moderowanie tej współpracy. Dotyczy to między innymi promocji gospodarczej miasta, ukierunkowanej także do wewnątrz, tworzenia warunków do powiązania interesów przedsiębiorców i edukacji różnego poziomu oraz wzmocnienia narzędzi generowania innowacji na terenie miasta. Istotne jest także wzmacnianie potencjałów poprzez nieustanne podejmowanie działań służących poprawie warunków prowadzenia działalności gospodarczej, wspieraniu rozwoju przedsiębiorczości, pozyskiwaniu nowych inwestorów, a także rozwijaniu współpracy z organizacjami gospodarczymi.

4.2. Turystyka i działalność uzdrowiskowa

Jelenia Góra wyróżnia się walorami przyrodniczo-kulturowymi i krajobrazowymi oraz wielowiekowymi tradycjami ich turystycznego wykorzystania. Miasto oraz region Karkonoszy zaliczane są do najatrakcyjniejszych obszarów turystycznych w Polsce z całoroczną ofertą turystyczną.

Szczególny potencjał do rozwoju turystyki związany jest Karkonoskim Parkiem Narodowym. Park posiada liczne turystyczne szlaki piesze, szlaki narciarskie. Część szlaków pieszych udostępniono dla rowerzystów. Na terenie Jeleniej Góry zlokalizowana jest siedziba Parku. Coraz większą popularnością cieszy się także aktywna turystyka rowerowa, co związane jest między innymi z rozwojem infrastruktury singletracków w Karkonoszach.

Potencjał Jeleniej Góry związany jest z jej funkcją usługową, w tym noclegową. Wg danych GUS w 2022 roku w mieście było łącznie 25 turystycznych obiektów noclegowych posiadających łącznie 1999 całorocznych miejsc noclegowych.

W Jeleniej Górze i w jej otoczeniu znajdują się liczne tereny do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej. Pobliskie ośrodki górskie z infrastrukturą zapewniającą uprawianie sportów zimowych (m.in. narciarstwo zjazdowe i biegowe) sprawiają, że miasto stanowi bazę wypadową do Karpacza i Szklarskiej Poręby, a zarazem bazę obsługi ruchu turystycznego regionu Karkonoszy. Do specyficznych sportów uprawianych w Jeleniej Górze i okolicach zaliczyć należy wspinaczkę górską i sporty lotnicze.

Jelenia Góra znana jest jako najstarszy w Polsce kurort, dzięki Uzdrowisku Cieplice, założonemu w 1281 roku przez Zakon Cystersów. W uzdrowiskowej dzielnicy miasta znajdują się źródła termalne, których temperatura dochodzi do 87 st. C. Wykorzystywane są one w celach leczniczych, a wody fluorkowo-krzemowe leczą szereg schorzeń. Cieplice są ważną destynacją

turystyczną regionu Karkonoszy. Znajdują się tu między innymi zrewitalizowane Parki: Zdrojowy i Norweski.

Przez miasto przebiegają liczne szlaki turystyczne: Sudecka Droga św. Jakuba, Południowo-Zachodni Szlak Cysterski, Szlak Zamków Piastowskich, Sudecki Szlak Konny, euroregionalne szlaki rowerowe: ER-2 oraz ER-6, Szlak Kajakowy Rzeki Bóbr oraz wiele oznakowanych szlaków pieszych oraz ciekawych ścieżek dydaktycznych. Na szlaku Doliny Pałaców i Ogrodów znajduje się renesansowy Dwór Czarne, Zamek Chojnik, XIX-wieczny Pałac Paulinum z otaczającym go parkiem oraz barokowy Pałac Schaffgotschów w Cieplicach. Wymienione pałace wpisane są na listę Pomników Historii Prezydenta RP pod nazwą „Pałace i parki krajobrazowe Kotliny Jeleniogórskiej.

W Jeleniej Górze mieści się wiele punktów widokowych, z których roztacza się widok na panoramę miasta i Karkonoszy np. w okolicy Krzyża Milenijnego na Zabobrze i Góry Szybowcowej. W mieście znajdują się trzy wieże widokowe: na Wzgórzu Krzywoustego z 1911 roku, XVI – wieczna Wieża Zamkowa oraz najwyżej położona (600 m n.p.m) wieża widokowa zamku Chojnik w Sobieszowie.

Przez Jelenią Górę przebiega Sudecki Szlak Konny rozciągający się na długości 350 km od Łądka Zdrój po Kliczków. Trasa szlaku wiedzie przez 13 Ośrodków Górskiej Turystyki Jeździeckiej, które stanowią jednocześnie bazy noclegowe dla załóg przemierzających malownicze masywy górskie Sudetów. Zachodni etap szlaku, rozpoczynający się w Western City w karpaczańskiej dzielnicy Ścięgny, wiedzie do Podgórzyna, przez Cieplice (suchy zbiornik przeciwpowodziowy Cieplice), Sobieszów i dalej przez Piechowice w kierunku Gór Izerskich.

Niecodzienną perspektywę podziwiania panoramy miasta i całej Kotliny Jeleniogórskiej oferuje Aeroklub Jeleniogórski. Znana na całym świecie Fala Karkonoska umożliwi szybowcom wznoszenie się na wysokość nawet 9 000 m.

Tabela 34. Liczba udzielonych noclegów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w wybranych powiatach województwa dolnośląskiego w latach 2017-2022.

Powiat	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Powiat kamiennogórski	597,94	583,09	629,97	406,82	622,55	848,26
Powiat kłodzki	11 113,85	12 052,21	12 630,68	7437,83	8581,07	13 236,19
Powiat milicki	886,08	946,14	758,53	241,07	511,90	601,86
Powiat oleśnicki	616,38	711,57	682,15	379,11	406,33	551,34
Powiat oławski	787,43	911,49	775,10	392,02	467,17	687,37
Powiat średzki	429,24	280,23	190,33	86,43	105,05	388,53
Powiat wałbrzyski	5502,20	5425,22	5813,45	2768,55	1794,34	2531,95
Powiat wrocławski	1119,80	1022,64	1018,80	533,62	580,56	1074,95
Powiat złotoryjski	481,41	798,70	788,44	298,53	421,96	630,43
Powiat m. Jelenia Góra	5085,43	5230,69	5501,16	2779,11	3615,05	5444,04
Powiat karkonoski	29 464,70	31 609,28	34 746,82	27 185,09	30 076,51	43 713,34

Źródło: GUS/BDL

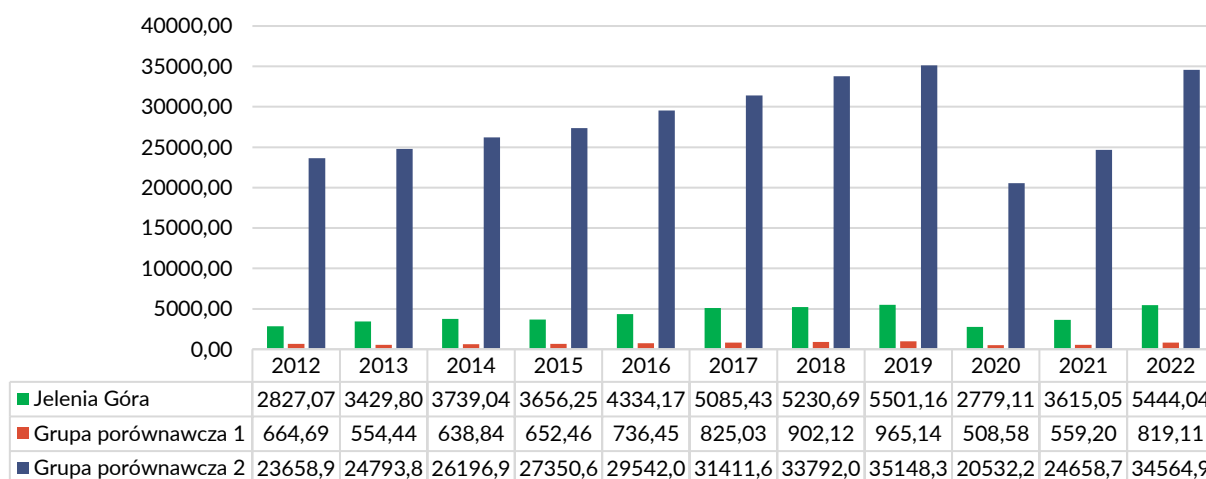

Porównanie liczby udzielonych noclegów w relacji do liczby mieszkańców wskazuje na umiarkowany potencjał Jeleniej Góry w obsłudze ruchu turystycznego. Niemniej gdy pod uwagę weźmie się dane odnoszące się do liczby udzielonych noclegów na terenie powiatu karkonoskiego, widoczna jest dominująca pozycja regionu Karkonoszy w obsłudze ruchu turystycznego. Na tle wybranych powiatów województwa dolnośląskiego powiat karkonoski notował bardzo wysokie wskaźniki liczby udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców. Znamienny był również istotny wzrost tego wskaźnika w analizowanym okresie od 2017 do 2022 roku. W 2022 roku w powiecie karkonoskim udzielono ponad 43 tys. noclegów na 1000 mieszkańców. Dla porównania, w turystycznym rejonie Kotliny Kłodzkiej, czyli w powiecie kłodzkim wskaźnik ten osiągnął wartość przekraczającą 13 tys. noclegów. W Jeleniej Górze wskaźnik w 2022 roku wynosił prawie 5,5 tys. noclegów. Dane te wskazują na bardzo duże znaczenie funkcji turystycznej w gospodarce Karkonoszy.

Duży potencjał turystyczny Jeleniej Góry widoczny jest na danych porównawczych odnoszących się do analizowanych miast o podobnej wielkości. W 2022 r. wskaźnik udzielonych noclegów w miastach z pierwszej grupy porównawczej stanowił zaledwie 15 % udzielonych noclegów w Jeleniej Górze, co potwierdza pełnienie funkcji miasta jako miejscowości turystyczno-uzdrowiskowej.

Na tle grupy miast o funkcji uzdrowiskowej Jelenia Góra wypadła jednak wyraźnie słabiej pod względem liczby udzielanych noclegów. Należy jednak w tym miejscu podkreślić, iż Jelenia Góra nie jest miastem typowo uzdrowiskowym, jak miasta z drugiej grupy porównawczej. Pomimo tego, że w mieście dominującym sektorem prowadzonej działalności są usługi, to działalność przemysłowa stanowi bardzo ważny filar rozwoju jego gospodarki. Przedsiębiorstwa prowadzące działalność w mieście charakteryzują się dużo większą dywersyfikacją niż podmioty działające w miastach, w których dominująca jest funkcja uzdrowiskowa.

Wykres 58. Liczba udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców.

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

Ze względu na fakt, iż Jelenia Góra stanowi zaplecze usługowo - rozrywkowe dla okolicznych ośrodków turystycznych (m.in. Karpacza, Szklarskiej Poręby i innych miejscowości powiatu karkonoskiego), należy zwrócić uwagę na potencjał miasta związany z obsługą ruchu turystycznego, który generowany jest na terenie całego powiatu. Porównując liczbę

udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców określoną dla miast o funkcji uzdrowskiej z liczbą udzielonych noclegów na terenie powiatu karkonoskiego można zauważyć, że w 2022 roku wskaźnik ten dla drugiej grupy porównawczej był niższy od wskaźnika dla powiatu karkonoskiego (43,7 tys. noclegów), osiągając wartość około 34,5 tys. noclegów.

Tabela 35. Wybrane dane dot. obiektów noclegowych na terenie Jeleniej Góry i powiatu karkonoskiego w latach 2017-2022.

Kategoria	Jednostka	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Turystyczne obiekty noclegowe	Powiat karkonoski	284	300	302	309	272	271
	Jelenia Góra	28	33	28	28	30	25
Noclegi udzielone turystom krajowym	Powiat karkonoski	279 820	298 093	323 257	258 510	286 953	407 946
	Jelenia Góra	40 638	42 434	45 260	24 441	32 302	48 156
Noclegi udzielone turystom zagranicznym	Powiat karkonoski	14 827	17 999	24 211	13 341	13 812	29 188
	Jelenia Góra	10 216	9872	9752	3350	3848	6284

Źródło: GUS/BDL

Jelenia Góra wraz z otaczającym miasto powiatem karkonoskim tworzy jeden z najpopularniejszych w kraju kompleksów turystycznych. Od 2017 r. widoczny jest znaczący wzrost zainteresowania regionem Karkonoszy, zarówno wśród turystów krajowych, jak i zagranicznych. W 2022 roku w powiecie karkonoskim odnotowano prawie 408 tys. noclegów udzielonym turystom krajowym, podczas gdy w Jeleniej Górze udzielono ich ponad 48 tys. W przypadku powiatu karkonoskiego widoczny był również wzrost zainteresowania wśród turystów zagranicznych. W 2022 roku udzielono ich ponad 29 tys. W Jeleniej Górze w tym samym roku turystom zagranicznym udzielono ponad 6 tys. noclegów i pomimo tego, że nie osiągnięto wówczas poziomu sprzed pandemii, nastąpił wyraźny ich wzrost. Można zatem przypuszczać, że w kolejnych latach liczba turystów krajowych oraz zagranicznych w mieście będzie się zwiększać. Czynnikiem, który niewątpliwie może przyciągnąć turystów do Jeleniej Góry jest oddany do użytkowania we wrześniu 2022 r. Holiday Park & Resort Uzdrowisko Cieplice Zdrój zlokalizowany przy ul. Dolnośląskiej. W chwili oddania do użytkowania kompleks obejmował 138 komfortowych domów, w tym część z ogrodzonymi ogródkami, zawierający mnóstwo atrakcji, m. in. kawiarnie, basen z podgrzewaną wodą i 5 różnymi zjeżdżalniami, park wodny dla dzieci, jacuzzi, saunę, dmuchańce, codzienne animacje dla dzieci i dorosłych oraz wypożyczalnię rowerów górskich. Warto podkreślić, że inwestycja w kolejnych latach ma być rozbudowywana.

Istotne znaczenie w kreowaniu wizerunku turystycznego Jeleniej Góry ma funkcja uzdrowska. Dotyczy to zarówno wizerunku kształtowanego na zewnątrz, jak też do wewnątrz. Opinie mieszkańców nt. potencjału miasta w istotnym zakresie nawiązują bowiem do uzdrowskiego charakteru miasta. Obszar Uzdrowiska obejmuje teren o powierzchni 1 394 ha (nieco powyżej 12% powierzchni miasta Jelenia Góra), zlokalizowany w Cieplicach. Na obszarze Uzdrowiska wydziela się trzy rodzaje stref ochrony uzdrowskiej, oznaczone literami „A”, „B” i „C”:

- Strefa „A”, dla której procentowy udział terenów zieleni wynosi nie mniej niż 65%, obejmuje obszar o pow. 111 ha w tym m.in.: tereny bezpośrednio związane z lecznictwem uzdrowskowym, w tym zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowskowego, istniejące budynki mieszkalne i mieszkalno-usługowe, teren barokowego zespołu klasztorowego z kościołem pw. Jana Chrzciciela, Parku Zdrojowego i Norweskiego oraz części suchego zbiornika przeciwpowodziowego, po którym przebiegają trasy spacerowe.
- Strefa „B”, dla której procentowy udział terenów zieleni wynosi nie mniej niż 50%, obejmuje obszar przyległy do strefy „A” i stanowiący jej otoczenie, który jest przeznaczony dla niemających negatywnego wpływu na właściwości lecznicze uzdrowska lub obszaru ochrony uzdrowskowej oraz nieuciążliwych dla pacjentów – obiektów usługowych, turystycznych, w tym hoteli, rekreacyjnych, sportowych i komunalnych, budownictwa mieszkaniowego oraz innych związanych z zaspokajaniem potrzeb osób przebywających na tym obszarze. Strefa „B” o pow. 240 ha obejmuje m.in.: w środkowej części strefy – ciąg zabudowy o charakterze mieszkalno-usługowym, hotelowym i pensjonatowym wzdłuż głównego traktu spacerowego, w tym: centrum z monumentalną rezydencją Schaffgotschów, kościołem Ewangelicko-Augsburskim „Zbawiciela” zbudowanym w stylu późnego baroku o orientacji wiedeńskiej oraz tereny zielone wzdłuż rzeki Kamiennej, w południowej części strefy – dzielnicę willową położoną na południe od ul. Cieplickiej, tereny zielone zbiornika przeciwpowodziowego Cieplice położone w większości w granicach obszaru Natura 2000 – PLH02004, tereny byłego zakładu produkcyjnego PMPoland a obecnie Valmet oraz część osiedla mieszkalnego; w północnej części strefy – tereny zabudowane położone pomiędzy rzeką Kamienną, a ul. Sobieszowską i ul. Dworcową, o mieszanych funkcjach: mieszkaniowej, produkcyjnej, usługowej i rzemieślniczej.
- Strefa „C”, dla której procentowy udział terenów biologicznie czynnych wynosi nie mniej niż 45%, obejmuje obszar przyległy do strefy „B” i stanowiący jej otoczenie oraz obszar mający wpływ na zachowanie walorów krajobrazowych, klimatycznych oraz ochronę złóż naturalnych surowców leczniczych. Strefa „C” o powierzchni 1 043 ha jest ograniczona strefą „B” i jest tożsama z granicą Uzdrowska Cieplice oraz granicami Dzielnicy Uzdrowskiej Cieplice w Mieście Jelenia Góra.⁸

Wg danych GUS z 2021 roku, Uzdrowsko Cieplice dysponowało łącznie 829 łózkami. Temperatura leczniczych wód termalnych w sanatorium Cieplice dochodzi do 90 stopni Celsjusza. Sprawdzają się one w leczeniu chorób narządu ruchu (reumatologia, ortopedia, neurologia, osteoporoza), układu moczowego (urologia, nefrologia) i oczu. Uzdrowsko jako jedyne w kraju leczy balneologicznie schorzenia oczu. W sanatorium wykonuje się ponad 70 rodzajów zabiegów z zakresu wodolecznictwa, peloidoterapii, inhalacji oraz kinezyterapii, światło i elektrolecznictwa na bazie: leczniczych wód mineralnych (fluorkowo-krzemowych, hypotonicznych, słabo zmineralizowanych, zasadowych) i borowin typu wysokiego.⁹

Mieszkańcy uczestniczący w badaniach wskazując na atuty Jeleniej Góry w pierwszej kolejności wskazywali na transgraniczne położenie, walory przyrodnicze oraz uzdrowski charakter miasta. Te atuty w istotnym stopniu kształtują potencjał turystyczny miasta. Jelenia Góra jest

⁸ Źródło: Statut Uzdrowska Cieplice

⁹ Źródło: <https://uzdrowsko-cieplice.pl/>

największym miastem regionu Karkonoszy, które otoczone jest przestrzenią o wybitnych walorach turystycznych. Sąsiaduje również z regionem Karkonoszy po czeskiej stronie granicy.

Opinie liderów wskazują przy tym, iż potencjał turystyczny nie jest w pełni wykorzystany. Miasto nie wykorzystuje swojej lokalizacji oraz możliwości obsługi ruchu turystycznego. Brakuje przede wszystkim odpowiedniej jakości zagospodarowania przestrzeni miasta. Problemem może być także system komunikacyjny, łączący miasto z górskimi kurortami. W opiniach mieszkańców wskazuje się, iż na terenie miasta brakuje również wyróżniających się atrakcji turystycznych. Podkreśla się przy tym potencjał uzdrowiska Cieplice oraz wysoką jakość imprez kulturalnych i systematycznie rozwijającą się ofertę spędzania czasu wolnego.

W podobnym tonie co ogół badanych wypowiadali się na temat atutów swojego miasta młodzi mieszkańcy. Zwrócili oni przy tym większą uwagę na funkcje usługowe Jeleniej Góry, takie jak infrastruktura sportowa i rekreacyjna oraz architektura, w tym kamienice i rynek, jako jej atuty. Zaletą miasta według młodych są również tereny zielone. Oczekują oni przy tym poprawy estetyki miasta oraz rozwoju usług, takich jak gastronomia.

Kwestia niskiej jakości krajobrazu miejskiego zauważona została jako jeden z kluczowych problemów rozwoju funkcji turystycznej przez liderów w trakcie warsztatu diagnostycznego, poświęconemu wymiarowi gospodarczemu. Wskazano przy tym, iż niska estetyka oraz sposób zagospodarowania nie tworzą klimatu sprzyjającego rozwojowi turystyki. W opinii liderów do zagrożeń rozwoju turystyki w Jeleniej Górze i szerzej w regionie Karkonoszy należy zaliczyć niekontrolowany rozwój urbanizacyjny oraz niedostateczną koordynacją rozwoju funkcji turystycznej. Dotyczy to również kwestii promocji turystycznej miasta i regionu Karkonoszy. Ponadto sektor turystyczny borykać się będzie z problemem przekrojowym dla całej gospodarki, czyli deficytem kadr na rynku pracy. Podsumowując, w opinii liderów Jelenia Góra nie wykorzystuje optymalnie swojego potencjału i atutów umożliwiających rozwój turystyki. Przykładem może być brak na terenie miasta centrum konferencyjno-hotelarskiego.

Wnioski z diagnozy

Turystykę w Jeleniej Górze należy postrzegać jako jedną ze specjalizacji gospodarczych miasta. Jest to związane z lokalizacją miasta w regionie Karkonoszy, które są jedną z najpopularniejszych w kraju destynacji turystycznych. Widoczny jest przy tym wzrost zainteresowania tym regionem kraju, zarówno wśród turystów krajowych, jak i zagranicznych, którzy wybierając się w Karkonosze, wciąż preferują pobyty w górskich kurortach zlokalizowanych na terenie powiatu karkonoskiego, a nie w pobliskiej Jeleniej Górze. Liczba udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców dla powiatu karkonoskiego jest jedną z najwyższych w skali kraju i województwa dolnośląskiego. W 2022 roku wskaźnik ten wynosił 43 717 noclegów i znacząco wzrósł od 2017 roku, kiedy to notowano 29 465 noclegów. W Jeleniej Górze wskaźnik liczby udzielonych noclegów w 2022 roku wynosił 5444 i wzrósł nieznacznie od 2017 roku z poziomu 5085 noclegów.

Region Karkonoszy kojarzy się przede wszystkim z ofertą turystyki aktywnej. W tym układzie Jelenia Góra stanowi istotne uzupełnienie tej oferty. Jest miastem uzdrowiskowym, z bogatą i zróżnicowaną ofertą kulturalną. Na terenie miasta zlokalizowanych jest kilka wiodących atrakcji turystycznych, jak np. Uzdrowisko Cieplice, Zamek Chojnik, czy rynek w Jeleniej Górze. Miasto pełni funkcję obsługi ruchu turystycznego całego regionu, jest ważnym węzłem

komunikacyjnym, jak też miejscem, w którym zlokalizowane są usługi noclegowe i gastronomiczne.

Definiując markę turystyczną Jeleniej Góry nie można zapomnieć o statusie uzdrowiska. Cieplice są jednym z najstarszych uzdrowisk w kraju. Obszar uzdrowiska obejmuje teren o powierzchni 1 394 ha. Wg danych GUS w 2022 w Jeleniej Górze było 829 łóżek w szpitalach uzdrowiskowych i sanatoriach uzdrowiskowych. Od 2012 roku widoczny był zatem rozwój potencjału uzdrowiskowego, kiedy to w Jeleniej Górze były 643 łóżka. Potencjał uzdrowiskowy Jeleniej Góry można porównać do Świeradowa Zdroju (704 łóżka). Na tle największych uzdrowisk z kraju był on jednak stosunkowo nieduży. Dla przykładu, Kołobrzeg dysponował w 2022 roku 6214 łóżkami w szpitalach uzdrowiskowych i sanatoriach uzdrowiskowych, w Ciechocinku było to 5362 łóżek. Warto przy tym dodać, iż w ciągu najbliższych kilku lat potencjał uzdrowiskowy Jeleniej Góry powiększy się o 170 łóżek, co związane jest z planowaną inwestycją w Uzdrowisku Cieplice.

Potencjał turystyczny miasta dostrzegany jest przez wszystkie grupy interesariuszy jako jeden z kluczowych dla jego rozwoju. Zauważa się przy tym, iż miasto nie wykorzystuje w pełni tego potencjału. Do barier rozwoju funkcji turystycznej należy zaliczyć między innymi niską jakość przestrzeni miejskiej, niską estetykę, niedostatecznie rozwinięte usługi turystyczne, jak też deficyty powiązań komunikacyjnych z otaczającymi miasto kurortami. Miasto powinno się również lepiej promować, także w ujęciu oferty całego regionu Karkonoszy oraz kształcić w kierunkach usługowo - turystycznych w celu uniknięcia problemów związanych z deficytem kadr na rynku pracy.

4.3. Rynek pracy i bezrobocie

Jelenia Góra jest regionalnym ośrodkiem gospodarczym. Dane odnoszące się do liczby podmiotów gospodarczych w mieście wskazują na jego istotny rozwój w ciągu ostatnich kilku lat. Miasto z tradycjami handlowymi i rozwijającym się przemysłem oferuje znaczną różnorodność ofert rynku pracy. Pełni przy tym rolę ośrodka administracyjno-usługowego powiatu karkonoskiego. Istotne znaczenie w rozwoju gospodarczym miasta ma funkcja turystyczna.

Tabela 36. Pracujący w Jeleniej Górze w latach 2017-2021.

	2017	2018	2019	2020	2021
ogółem	22 831	22 722	23 067	22 220	21 984
mężczyźni	10 895	11 034	10 947	10 546	10 484
kobiety	11 936	11 688	12 120	11 674	11 500
udział kobiet w ogóle pracujących	52%	51%	53%	53%	52%

Źródło: GUS/BDL

Wg danych GUS na terenie miasta liczba osób pracujących w zakładach pracy zatrudniających co najmniej 10 osób oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących wynosiła w 2021 roku prawie 22 tys. osób. Od 2019 r. liczba ta charakteryzuje się tendencją spadkową. Warto przy tym dodać, iż w Jeleniej Górze w analogicznym okresie zauważalny był wysoki poziom indywidualnej przedsiębiorczości a liczba małych firm o zatrudnieniu do 9 osób wynosiła w tym czasie ponad 13 tys., z tego 8,7 tys. były to jednoosobowe działalności gospodarcze.

Można zatem stwierdzić, że mikro przedsiębiorcy odgrywają ważną rolę w strukturze jeleniogórskiego rynku pracy, co w znacznej mierze może wynikać z pełnionych przez miasto funkcji turystyczno-uzdrowiskowych. Należy mieć również na uwadze, że trwająca od 2020 r. pandemia COVID-19 była bardzo trudnym okresem dla większości przedsiębiorców. Wiele podmiotów (mikro i małych przedsiębiorców) prowadzących lub zakładających działalność korzystało w tym czasie ze wsparcia oferowanego przez Państwo w ramach tarczy antykryzysowej. Otrzymane wsparcie niejednokrotnie uchroniło przedsiębiorców przed koniecznością zawieszenia lub nawet zamknięcia firmy. W związku z tym, trzeba mieć świadomość, że kondycja tych firm może być niestabilna, a kolejne niekorzystne zmiany gospodarcze mogą doprowadzić do tego, że nastąpi nagły spadek liczby tych podmiotów w mieście.

Tabela 37. Pracujący na 1000 ludności w latach 2017-2022.

	2017	2018	2019	2020	2021
Polska	247	251	255	254	259
Województwo dolnośląskie	268	271	276	275	279
Powiat karkonoski	161	162	160	159	158
Jelenia Góra	285	286	292	287	287

Źródło: GUS/BDL

Wskaźnik podawany przez GUS odnoszący się do liczby osób pracujących na 1000 ludności jest dobrym indykatorem potencjału rynku pracy i zmian na nim zachodzących. Wskaźnik ten podawany jest przez GUS bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach oraz bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób. W 2021 roku na 1000 mieszkańców Jeleniej Góry w podmiotach zatrudniających co najmniej 10 osób przypadało 287 pracujących, zarówno mieszkańców miasta, jak też osób dojeżdżających. Na tle kraju i regionu była to wartość korzystna, gdyż średnia krajowa wynosiła 259, a średnia dla województwa dolnośląskiego 279 osób. Wyraźnie niższą wartość, wynoszącą 158 notowano dla powiatu karkonoskiego. Porównanie Jeleniej Góry i powiatu karkonoskiego wskazuje, iż to właśnie na terenie miasta koncentrują się większe działalności gospodarcze. Warto również zwrócić uwagę na niewielki wzrost wartości tego wskaźnika, przy jednocześnie rekordowo niskich wskaźnikach bezrobocia.

Tabela 38. Pracujący na 1000 ludności w latach 2017-2022 w wieku produkcyjnym.

	2017	2018	2019	2020	2021
Polska	402,9	414,4	425,1	426,9	438,0
Województwo Dolnośląskie	438,2	448,3	461,9	461,6	471,7
Powiat karkonoski	258,0	263,3	262,8	268,8	270,3
Jelenia Góra	487,7	496,9	514,3	507,4	514,4

Źródło: GUS/BDL

Wskaźnik pracujących na 1000 ludności, ale w relacji do liczby osób w wieku produkcyjnym, w przypadku Jeleniej Góry jeszcze lepiej obrazuje sytuację na rynku pracy. Widoczna jest tutaj

wyraźnie wyższa wartość dla Jeleniej Góry na tle średniej krajowej oraz wzrost liczby osób pracujących w wieku produkcyjnym na przestrzeni lat 2017 – 2021. Wysoka wartość tego wskaźnika w Jeleniej Górze wskazuje na dużą koncentrację miejsc pracy na terenie miasta względem dostępu do kadr na rynku pracy i prawdopodobnie potwierdza deficyt zasobów pracowniczych. Wpływ na to ma przede wszystkim niekorzystna struktura demograficzna miasta i regionu.

Tabela 39. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie osób w wieku produkcyjnym w latach 2017-2022.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	4,6	4,2	3,8	4,6	4,0	3,7
Dolnośląskie	3,9	3,6	3,2	4,0	3,4	3,2
Powiat karkonoski	4,5	4,4	4,1	5,3	5,4	4,6
Jelenia Góra	2,6	2,6	2,4	3,5	2,9	2,8
mężczyźni						
Polska	3,9	3,5	3,2	4,0	3,5	3,2
Dolnośląskie	3,3	3,0	2,7	3,5	3,0	2,8
Powiat karkonoski	4,3	4,2	3,9	5,1	5,1	4,5
Jelenia Góra	2,4	2,5	2,2	3,3	2,6	2,5
kobiety						
Polska	5,4	5,0	4,4	5,3	4,6	4,2
Dolnośląskie	4,5	4,3	3,8	4,5	3,9	3,5
Powiat karkonoski	4,7	4,7	4,4	5,6	5,7	4,8
Jelenia Góra	2,8	2,8	2,7	3,8	3,3	3,1

Źródło: GUS/BDL

W Jeleniej Górze notowane są bardzo niskie wskaźniki bezrobocia utrzymujące się już od dłuższego czasu. Pomimo tego, iż w okresie pandemii COVID-19 odnotowano nieznaczny wzrost bezrobocia, po tym okresie widoczny był jego ponowny spadek. W 2022 roku udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym wynosił zaledwie 2,8, przy średniej krajowej wynoszącej 3,7 i wojewódzkiej wynoszącej 3,2. Udział bezrobotnych był w tym czasie wyższy na terenie powiatu karkonoskiego i wynosił 4,6. Udział bezrobotnych był nieznacznie wyższy wśród kobiet niż wśród mężczyzn. Może to świadczyć o tym, że część kobiet przedkłada dom i rodzinę nad karierę zawodową.

Trzeba mieć jednak na względzie, iż bardzo niski poziom bezrobocia może nieść za sobą również niekorzystne skutki. Brak ludzi do pracy i niedopasowanie strukturalne rynku pracy mogą zagrażać rozwojowi gospodarcemu miasta. Jak wskazują wyniki badania GUS dotyczącego stanu koniunktury gospodarczej - do najważniejszych barier wzrostu gospodarczego i produkcji firmy zalicza się właśnie brak wykwalifikowanej siły roboczej. Dlatego tak ważne są działania na rzecz dopasowania systemów kształcenia do rynku pracy i stałego podnoszenia kwalifikacji zawodowych mieszkańców.

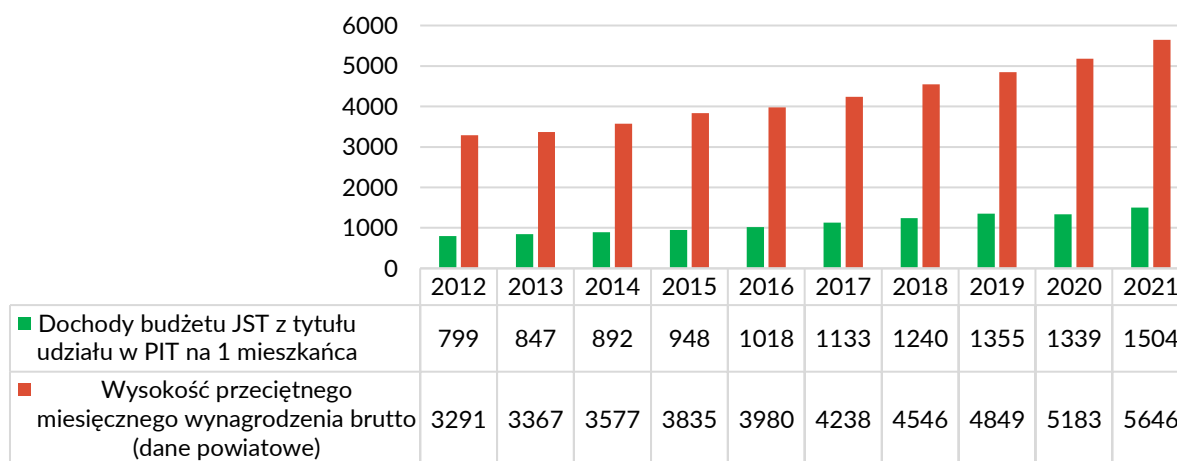
Tabela 40. Bezrobotni zarejestrowani w Jeleniej Górze w latach 2017-2022.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ogółem	1 221	1 209	1 096	1 541	1 244	1 167
mężczyźni	595	605	531	754	578	559
kobiety	626	604	565	787	666	608

Źródło: GUS/BDL

Ogół bezrobotnych na koniec 2022 roku w Jeleniej Górze tworzyło 1167 osób. W pandemicznym 2020 roku bezrobocie w Jeleniej Górze wzrosło do 1541 osób. Nie było istotnych różnic w odniesieniu do płci bezrobotnych. W podobnej skali dotyczyło ono kobiet i mężczyzn.

Wykres 59. Dochody budżetu JST z tytułu udziału w PIT na jednego mieszkańca na tle przeciętnego wynagrodzenia brutto dla Jeleniej Góry w latach 2012-2021.

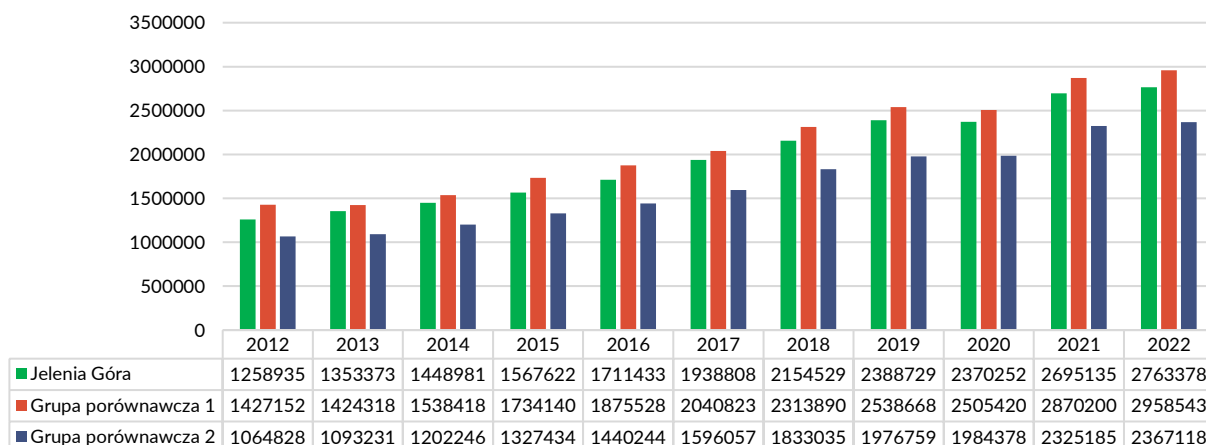

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Oceniając atrakcyjność i dynamikę zmian na rynku pracy warto zauważyć, iż w analizowanym okresie od 2012 do 2021 roku w Jeleniej Górze notowano systematyczny wzrost wynagrodzeń brutto. Przekładało się do na wzrost dochodów podatkowych Miasta. W przeliczeniu na mieszkańca dochody podatkowe z PIT-u w analizowanym okresie wzrosły w Jeleniej Górze prawie dwukrotnie.

Wykres 60. Dochody budżetu JST z tytułu udziału w PIT na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym na przestrzeni 2012-2022.

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

Poziom dochodów budżetu gminy z podatku PIT jest dobrym indykatorem potencjału rynku pracy. Im wyższe dochody gminy, tym wyższe wynagrodzenia uzyskują jej mieszkańcy. Na tle wybranych do analiz grup porównawczych Jelenia Góra wypada wyraźnie korzystniej od miast o funkcji uzdrowskiej i mniej korzystnie do miast podobnej wielkości. Powyższe zestawienie potwierdza istotne zmiany w poziomie dochodów mieszkańców. Wskazuje przy tym, iż wyższe dochody uzyskują mieszkańcy miast o bardziej zróżnicowanej funkcji gospodarczej. W grupie porównawczej złożonej z gmin uzdrowskich dominują przede wszystkim usługi opierające się na funkcji turystycznej.

Powyższy wniosek jest spójny z opiniami mieszkańców Jeleniej Góry, w szczególności osób młodych uczestniczących w warsztatach diagnostycznych, które podkreślały, iż Jelenia Góra oferuje łatwo dostępne miejsca pracy, jednakże w dłuższej perspektywie czasu przestają one być atrakcyjne. Związane są bowiem z branżą usług turystycznych i okołoturystycznych, np. dotyczą pracy w gastronomii, gdzie poziom wynagrodzeń jest niski.

Podobną opinię wyrażali mieszkańcy Jeleniej Góry. W ich ocenie w mieście brakuje dużych specjalistycznych przedsiębiorstw, które byłyby gotowe zatrudnić młodych, wykształconych ludzi. W ich miejscu jest sporo firm z branży produkcyjnej, turystycznej czy handlowej. Taki stan rzeczy wpływa na to, że trudno w mieście zatrzymać ludzi młodych i wykształconych.

Liderzy uczestniczący w warsztatach diagnostycznych dotyczących sfery gospodarczej zauważyli pozytywne zmiany, lecz również szereg problemów odnoszących się do rynku pracy. Pozytywna w opinii liderów jest dywersyfikacja rynku pracy, w którym coraz większe znaczenie ma przemysł i nowe technologie. Niemniej jednak dostrzega się więcej barier i zagrożeń, które w dużym stopniu generowane są przez sytuację demograficzną. W opinii liderów miasto ma słabą zdolność do przyciągania specjalistycznych kadr. Wyczerpują się również pokłady konkurencyjności firm, które można było budować dzięki niskiemu poziomowi wynagrodzeń. Pomimo podejmowanych działań, wciąż niekorzystnie wygląda współpraca na rzecz moderowania sytuacji rynku pracy pomiędzy przedsiębiorstwami a szkołami zawodowymi i uczelniami. Bez wątpienia problemy rynku pracy związane są z również z dostępnością komunikacyjną miasta. Dotyczy to nie tylko wymiaru atrakcyjności prowadzenia dużych firm i łączności z systemem komunikacyjnym kraju. Problem dostępności komunikacyjnej dotyka

również możliwości dojazdu do miejsc pracy. Problem ten został między innymi wyartykułowany przez młodych mieszkańców Jeleniej Góry, którzy pracują w branży gastronomicznej w okolicznych kurortach górskich. Brak dobrych powiązań komunikacją zbiorową istotnie utrudnia im możliwość dojazdu do pracy wieczorami i w dni wolne od pracy.

Wnioski z diagnozy

W Jeleniej Górze widoczne są zmiany zachodzące na rynku pracy, które wynikają zarówno z rozwoju gospodarczego, jak też sytuacji demograficznej. W mieście notowane są bardzo niskie wskaźniki bezrobocia utrzymujące się już od dłuższego czasu. Pomimo tego, iż w okresie pandemii COVID-19 odnotowano nieznaczny wzrost bezrobocia, po tym okresie widoczny był jego ponowny spadek. W 2022 roku udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym wynosił zaledwie 2,8, przy średniej krajowej wynoszącej 3,7 i wojewódzkiej wynoszącej 3,2. Udział bezrobotnych był w tym czasie wyższy na terenie powiatu karkonoskiego i wynosił 4,6.

Miasto i region wyczerpują potencjał dostępności kadr na rynku pracy. Świadczą o tym zarówno niskie wskaźniki bezrobocia, jak też wysokie wartości udziału pracujących w ludności w wieku produkcyjnym. Wskaźnikiem dobrze obrazującym sytuację na terenie miasta jest liczba osób pracujących na 1000 mieszkańców. W 2021 roku na 1000 mieszkańców przypadało tu 287 osób pracujących, co było wartością wyższą od średniej krajowej (259 osób), wojewódzkiej (279) oraz na tle powiatu karkonoskiego (158). Warto przy tym zwrócić uwagę, iż w ciągu kilku ostatnich lat, pomiędzy 2017 a 2021 rokiem, wskaźnik ten praktycznie się nie zmienił. Dane te w zestawieniu z rekordowo niskimi wskaźnikami bezrobocia świadczyć mogą o istotnym zagrożeniu dla rozwoju wielu firm w Jeleniej Górze, które związane jest z brakiem dostępności wykwalifikowanych kadr. Brak ludzi do pracy i niedopasowanie strukturalne rynku pracy mogą zagrażać rozwojowi gospodarczemu miasta. Dlatego tak ważne są działania na rzecz dopasowania systemów kształcenia do rynku pracy i stałego podnoszenia kwalifikacji zawodowych mieszkańców.

W ciągu ostatnich lat zauważalny był rozwój małych podmiotów gospodarczych, natomiast liczba osób pracujących w zakładach pracy zatrudniających powyżej 10 osób oraz jednostkach sfery budżetowej od 2019 r. charakteryzowała się tendencją spadkową. Zaznaczyć należy przy tym, że duża liczba miejsc pracy tworzona jest przez większe podmioty gospodarcze, w tym przez przemysł oferujący atrakcyjniejsze wynagrodzenie w porównaniu do usług. Niemniej, w ocenie wielu młodych osób oferta rynku pracy na terenie miasta nie jest na tyle atrakcyjna, by mogła ich zatrzymać w rodzinnym mieście. Brakuje dużych innowacyjnych firm oferujących dobrze płatne miejsca pracy.

Prognozy demograficzne nie są korzystne dla miasta. Deficyt specjalistycznych kadr stanowić będzie jedno z kluczowych wyzwań dla konkurencyjności gospodarki Jeleniej Góry. Rynek pracy w mieście ma jeszcze możliwości rozwoju, między innymi dzięki współpracy sektora przedsiębiorstw i sektora publicznego. Ważne będą również przedsięwzięcia, które poprawią mobilność na rynku pracy, w tym poprawią dostępność komunikacyjną miasta w ujęciu regionu, względem dużych ośrodków miejskich, gospodarczych, jak też zwiększać będą aktywność zawodową mieszkańców.

4.4. Gazownictwo, ciepłownictwo i energetyka

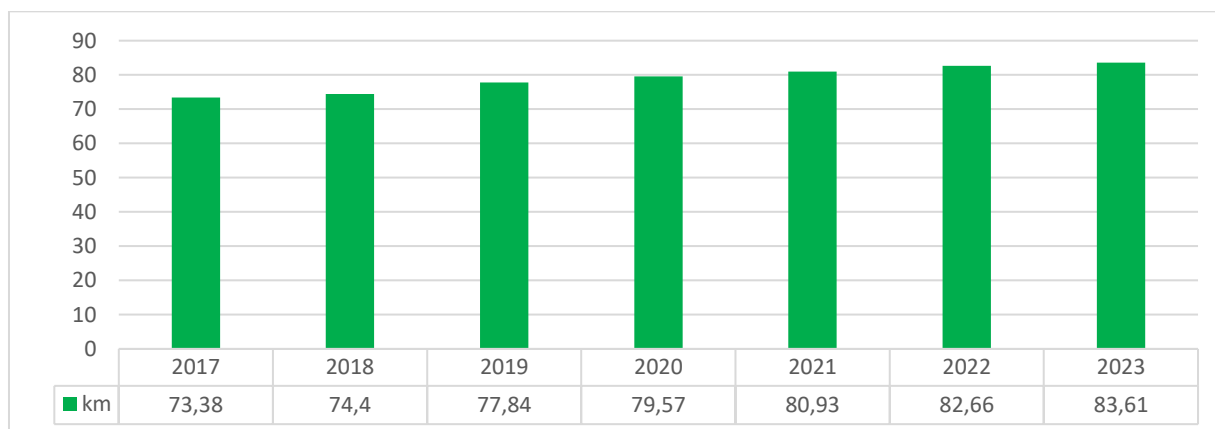
Mieszkańcy oraz podmioty prowadzące w mieście działalność gospodarczą posiadają dobry dostęp do gazu sieciowego. W 2021 roku z tej metody ogrzewania korzystało 71 517 mieszkańców (93,4%), z czego 29 438 stanowiły gospodarstwa domowe. Odnotowano przy tym wzrost liczby czynnych przyłączy do sieci gazowej, a także istotny wzrost odbiorów ogrzewających mieszkania gazem. W 2021 roku odnotowano 11,2 tys. odbiorców ogrzewających mieszkania gazem, co oznacza, że od 2017 roku liczba ta w Jeleniej Górze wzrosła prawie trzykrotnie. Tym samym, względem 2017 roku, o 47,93% zwiększyło się również zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań. Rosnąca liczba gospodarstw domowych ogrzewających mieszkania gazem może być wyrazem dążenia mieszkańców do wdrażania bardziej ekologicznych źródeł ogrzewania redukujących emisje szkodliwych substancji do środowiska, poprawy jakości środowiska naturalnego, wygody, a także dużej niezawodności użytkowania. Warto dodać, iż na obszarze miasta znajdują się złoża wód termalnych, które wymagają zbadania w zakresie potencjału ich wykorzystania w geotermii.

Tabela 41. Charakterystyka sieci gazowej w Jeleniej Górze w latach 2017-2021.

	2017	2018	2019	2020	2021
długość czynnej sieci ogółem w m	271 350	267 261	311 834	313 102	316 178
czynne przyłącza do budynków ogółem (mieszkalnych i niemieskalnych)	5526	5659	7614	7739	7903
odbiorcy gazu (gospodarstwa domowe)	27 851	28 218	28 130	29 353	29 438
odbiorcy gazu (gospodarstwa domowe) ogrzewający mieszkania gazem	3275	3295	10 276	10 755	11 255
zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań przez gospodarstwa domowe w MWh	85 175,5	70 847,6	125 332,7	127 593,8	163 575,1
ludność korzystająca z sieci gazowej	72 010	71 873	70 924	72 675	71 517

Źródło: GUS/BDL

Wykres 61. Długości sieci ciepłowniczych eksploatowanych w Jeleniej Górze w latach 2017-2023.

Źródło: Urząd Miasta Jelenia Góra

W analizowanych latach w Jeleniej Górze widoczny był rozwój sieci ciepłowniczej. Od 2017 do 2023 długość sieci ciepłowniczych eksploatowanych w Jeleniej Górze zwiększyła się o 13,9%. Oznacza to, że coraz większa liczba gospodarstw domowych oraz budynków mieszkalnych korzysta z miejskiej sieci ciepłowniczej. W tym samym czasie odnotowano również wzrost wykorzystania gazu do ogrzewania mieszkań. Oznacza to istotne zmniejszenie emisji gazowej i pyłów, co powinno mieć wpływ na poprawę jakości powietrza w Jeleniej Górze.

Jednym z dystrybutorów energii elektrycznej w mieście Jelenia Góra jest ECO Jelenia Góra sp. z o.o. Spółka realizuje rozdział i dystrybucję energii na następujących poziomach napięć:

- średnim napięciu [SN]: 6,0kV,
- niskim napięciu [nN]: 0,4kV.

W skład sieci elektroenergetycznej ECO Jelenia Góra Sp. z o.o. wchodzi m.in.:

- rozdzielnie elektroenergetyczne SN - 6 kV,
- linie dystrybucyjne SN - 6kV,
- stacje elektroenergetyczne transformatorowo-rozdzielcze 6/0,4 kV,
- rozdzielnie elektroenergetyczne nN - 0,4kV,
- linie dystrybucyjne nN - 0,4kV,
- układy pomiarowo-rozliczeniowe.

Lista sprzedawców energii elektrycznej, którzy zawarli z ECO Jelenia Góra Sp. z o.o. umowę o świadczenie usług dystrybucji energii elektrycznej tzw. generalną umowę dystrybucji (GUD), umożliwiającą tym podmiotom sprzedaż energii elektrycznej do odbiorców, obejmuje:

- ECO Jelenia Góra Sp. z o.o. z siedzibą w Jeleniej Górze, ul. Karola Miarki 46,
- Tauron Sprzedaż Sp. z o.o. z siedzibą w Krakowie, ul. Łagiewnicka 60,
- PGE Obrót S.A. z siedzibą w Rzeszowie przy ul. 8-go Marca 6,
- Energia dla firm Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie, ul. Wołoska 24,
- Energetyka Ciepła Opolszczyzny S.A. z siedzibą w Opolu, ul. Harcerska 15.¹⁰

W Jeleniej Górze w latach 2017-2021 liczba odbiorców energii elektrycznej zwiększyła się o 1 694 gospodarstw domowych. Podobnie jak w przypadku rozwoju sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej, wskazuje to na rozwój zasobów mieszkaniowych miasta. Ogółem na koniec 2021 roku w Jeleniej Górze było 39 211 gospodarstw domowych stanowiących odbiorców energii elektrycznej. Notowano przy tym wzrost zużycia energii elektrycznej przypadającej na mieszkańca z poziomu 766 kWh w 2017 roku, do poziomu 861,30 kWh w roku 2021.

Wnioski z diagnozy

Jelenia Góra jest miastem posiadającym dobrze rozwiniętą infrastrukturę sieci gazowej i elektrycznej. Widoczny jest rozwój sieci ciepłowniczej. Wzrasta liczba przyłączy gazowych i odbiorców energii elektrycznej, co związane jest z rozwojem zasobów mieszkaniowych miasta. W ciągu ostatnich lat znacząco zwiększyła się liczba odbiorców gazu, którzy wykorzystują to paliwo do ogrzewania mieszkań, co jest niewątpliwym przejawem działań proekologicznych podejmowanych przez mieszkańców miasta. Na prawie 40 tys. gospodarstw domowych

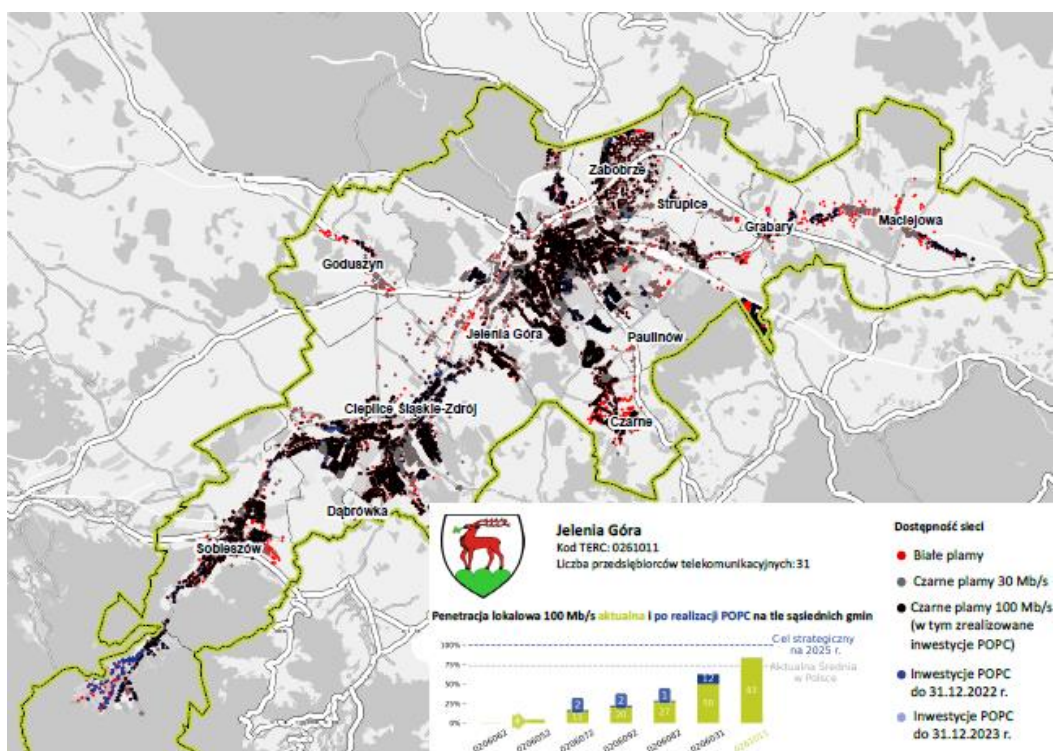
¹⁰ <https://www.ecosa.pl/de/grupa-eco/osd/eco-jelenia-gora/lista-sprzedawcow-energii-elektrycznej.html>

w Jeleniej Górze około ¼ ogrzewa swoje mieszkania gazem. Wraz z rozwojem sieci ciepłowniczej i zwiększaniem się liczby odbiorców wykorzystujących gaz do ogrzewania mieszkań maleje zagrożenie generowania zanieczyszczeń do atmosfery przez sektor komunalno-bytowy. Ma to szczególne znaczenie dla Jeleniej Góry jako miasta uzdrowiskowego, położonego w kotlinie górskiej, a przez to szczególnie narażonego na zanieczyszczenie powietrza. Na obszarze miasta znajdują się złoża wód termalnych, które wymagają zbadania w zakresie potencjału ich wykorzystania w geotermii.

4.5. Telekomunikacja i teleinformatyka

Rysunek 2. Białe i czarne plamy dostępu do szerokopasmowego Internetu.

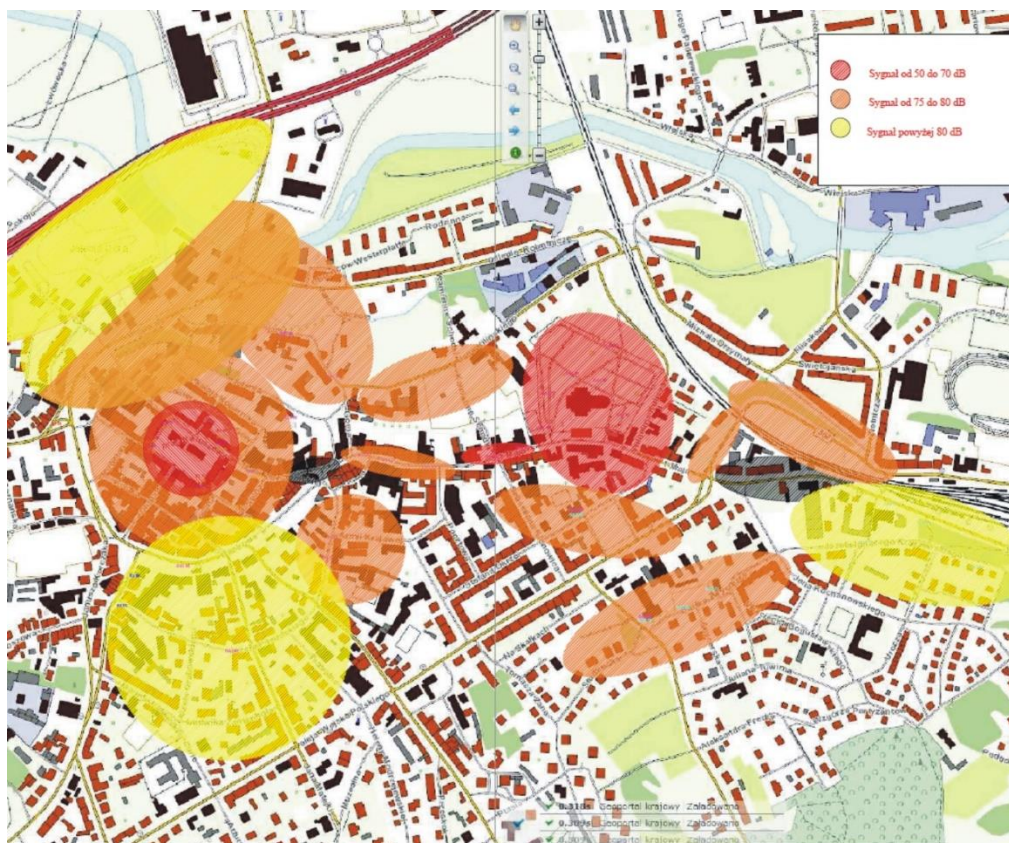
Źródło: <https://mapbook.uke.gov.pl/>

Na terenie Jeleniej Góry istnieje dobra infrastruktura telekomunikacyjna. Lokalizacje węzłów dystrybucyjnych pozwalają objąć zasięgiem świadczonych usług obszar całego miasta, a zdecydowana większość tych węzłów zasilana jest łączem światłowodowym. Zaobserwować można również gęste skupisko węzłów w centralnej części miasta.

Wg danych Urzędu Komunikacji Elektronicznej na terenie Jeleniej Góry występują tzw. białe plamy w dostępie do szeroko pasmowego Internetu. Dostęp do Internetu pow. 100 Mb/s posiada 83% punktów adresowych. Białe plamy występują m. in. w Maciejowej, Goduszinie, częściowo w Sobieszowie i w wybranych rejonach osiedla Czarnego.

W Jeleniej Górze funkcjonuje miejska sieć hot spotów udostępniająca Internet bezprzewodowy. W sieci "Free Zone Miejski Hot Spot" obowiązuje miesięczny limit transferu danych na poziomie 750MB oraz ograniczenie prędkości do 512 kbit/s.

Rysunek 3. Sieć Hot Spotów Miejski Internet.

Źródło: <https://miasto.jeleniaga.pl/content/sie%C4%87-hot-spot%C3%B3w-miejski-internet-video>

Wnioski z diagnozy

Jelenia Góra posiada dobry dostęp do infrastruktury teleinformacyjnej. Większość mieszkańców znajduje się w zasięgu sieci pozwalającej na dostęp do szerokopasmowego internetu. Dostęp do Internetu pow. 100 Mb/s posiada 83% punktów adresowych. Występują przy tym tzw. „białe plamy”, czyli miejsca, gdzie widoczne są w tym zakresie deficyty. Wynika to poniekąd z rozległości terytorialnej miasta. Deficyty w tym zakresie występują na obrzeżach miasta. W centrum miasta rozwinięta jest sieć Hot Spotów. Dostęp do internetu dużych prędkości jest szczególnie ważny nie tylko dla młodych użytkowników, ale też ze względu na możliwość pracy zdalnej. Praca zdalna staje się coraz popularniejszym sposobem na życie. W ten sposób możliwe jest pozycjonowanie się miasta jako miejsca, które oferuje możliwość pracy, przy niższych kosztach życia, np. związanych z zakupem mieszkania, przy jednoczesnym, zróżnicowanym dostępie do oferty czasu wolnego.

4.6. Transport i komunikacja

Kształtowanie infrastruktury transportowej na terenach zurbanizowanych odgrywa niezwykle istotne znaczenie w rozwoju struktury przestrzennej miasta. Funkcjonowanie mieszkańców miasta i prowadzenie miejskiego życia uzależnione jest w dużej mierze od powiązań komunikacyjnych – dróg, ulic, ciągów pieszych, ścieżek rowerowych, systemu zbiorowego transportu publicznego. Powiązania te tworzą jedną spójną całość wpływającą na jakość życia mieszkańców, jak i charakter przestrzeni miejskiej. W obecnych czasach kluczowe znaczenie ma

zapewnienie nowoczesnej, spójnej sieci infrastruktury transportowej, poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym, jego bezpieczeństwa i niezawodności.

Jelenia Góra leży na skrzyżowaniu kilku dróg krajowych i wojewódzkich:

- Droga krajowa nr 3 relacji Świnoujście – Jakuszyce (droga stanowi polską część trasy europejskiej E65),
- Droga krajowa nr 30 relacji Jelenia Góra – Zgorzelec,
- Droga wojewódzka nr 365 relacji Jelenia Góra – Legnica,
- Droga wojewódzka nr 367 relacji Jelenia Góra – Wałbrzych,
- Droga powiatowa nr 366 relacji Kowary – Piechowice (do czerwca 2023 r. posiadała status drogi wojewódzkiej).

Z centrum miasta dojazd do drogowych przejść granicznych z Republiką Czeską możliwy jest w:

- w Jakuszycach odległych o 28 km,
- na przełęcz Okraj – ok. 30 km,
- w Lubawce – 42 km,
- w Kopaczowie – 104 km,

Z Republiką Federalną Niemiec:

- w Zgorzelcu – 68 km,
- w Jędrzychowicach – 70 km,
- w Radomierzycach – 80 km,
- w Sieniawce – ok. 100 km.

Odległość Miasta od drogi ekspresowej S3 w kierunku Wrocławia wynosi ok. 40 km, natomiast od autostrady A4 ok. 75 km. Pomimo tego, że przez miasto w chwili obecnej nie przebiega droga ekspresowa ani autostrada, władze miasta od wielu lat lobują na rzecz budowy drogi ekspresowej S3 z łącznikiem do Jeleniej Góry oraz przebudowy i modernizacji drogi krajowej 3 Bolków – granica państwa w Jakuszycach do klasy drogi ekspresowej wraz z budową obwodnicy Kaczorowa.

Od 2019 roku droga krajowa nr 3 jest poprowadzona w nowym przebiegu, za sprawą wybudowanej obwodnicy Maciejowej. Droga posiada przekrój 2+1 i ma 5,3 km długości. Na terenie miasta w ciągu drogi DK3 znajdują się obiekty inżynierskie drogowe, takie jak skrzyżowania bezkolizyjne, pozwalające na płynne pokonanie tej trasy. Droga ta stanowi ważny łącznik dla kierowców podróżujących w kierunku górskich kurortów Karkonoszy.

Według stanu na 2023 r. na terenie miasta znajduje się 264,37 km dróg publicznych, z czego około 140,2 km stanowią drogi gminne, 78,8 km drogi powiatowe, 20,1 km wojewódzkie i około 25,37 km drogi krajowe. Gęsta sieć drogowa ze zdecydowanym udziałem w niej dróg gminnych, oznacza konieczność ponoszenia przez samorząd lokalny wysokich nakładów na utrzymanie dróg. Mimo starań wiele odcinków dróg jest niedoinwestowana i wymaga naprawy lub gruntownej modernizacji.

W mieście funkcjonuje strefa płatnego parkowania ustanowiona w oparciu o uchwałę nr 36.V.2019 Rady Miejskiej Jeleniej Góry w sprawie ustalenia Strefy Płatnego Parkowania, ustalenia wysokości stawek opłaty za parkowanie pojazdów samochodowych na drogach publicznych w Strefie Płatnego Parkowania, sposobu pobierania opłat i określenia wysokości opłaty dodatkowej. Strefa obejmuje obszar ograniczony ulicami: 1 Maja, Wilhelma Kubsza, Jana

Kilińskiego, Pijarska, Podwale, Obrońców Pokoju, Jana III Sobieskiego, Poznańska, Bolesława Chrobrego, Jana Kasprowicza, Groszowa, Janusza Korczaka, Wolności, Adama Mickiewicza, Cypriana Kamila Norwida, Józefa Chetmońskiego, Aleja Wojska Polskiego, włącznie z tymi ulicami.

Główną stacją kolejową w mieście jest stacja Jelenia Góra, która znajduje się przy ul. 1 Maja, w odległości ok. 2 km od centrum. Według klasyfikacji PKP budynek dworcowy posiada status dworca regionalnego. Według danych Urzędu Transportu kolejowego dworzec w 2022 roku obsługiwał średnio 2 900 pasażerów dziennie, co przełożyło się na 94 miejsce w kraju. Przez stację przebiegają następujące linie kolejowe:

- Linia Kolejowa nr 274 Wrocław Świebodzki – Zgorzelec. Na odcinku Wrocław – Jelenia Góra, linia dwutorowa, zelektryfikowana i zmodernizowana. Obecnie trwa remont tunelu w Trzciesku,
- Linia Kolejowa nr 311 Jelenia Góra – Jakuszyce (granica państwa). Linia częściowo zelektryfikowana, jednotorowa.
- Linia Kolejowa nr 308 Kamienna Góra – Jelenia Góra. Nieczynna. Odcinek Jelenia Góra – Mysłakowice jest obecnie rewitalizowany. Jest to część projektu przywrócenia przejazdów pociągów pasażerski na trasie Jelenia Góra – Karpacz,
- Linia Kolejowa nr 283 Jelenia Góra – Żagań. Od 2016 roku jest nieczynna.

Na terenie miasta czynne są ponadto trzy stacje: Jelenia Góra Sobieszów, Jelenia Góra Zachodnia, Jelenia Góra Cieplice oraz trzy przystanki kolejowe: Jelenia Góra Orle, Jelenia Góra Przemysłowa oraz Jelenia Góra Zabobrze. Dwa ostatnie z nich powstały w ramach prowadzonej polityki Aglomeracji Jeleniogórskiej służącej wdrażaniu strategii niskoemisyjnych.

Dworzec kolejowy w Jeleniej Górze obsługuje:

- pociągi osobowe i pociągi pospieszne Kolei Dolnośląskich linii:
 - D6 Wrocław Główny – Wałbrzych Miasto – Jelenia Góra – Szklarska Poręba Główna,
 - D11 Jelenia Góra – Lubań Śląski – Zgorzelec – Görlitz,
- Pociągi osobowe spółki POLREGIO :
 - Linia Poznań Główny – Szklarska Poręba Główna,
 - Linia Jelenia Góra – Zielona Góra,
- Pociągi spółki PKP INTERCITY w kategorii IC i TLK w bezpośrednich kierunkach do m.in. Wrocławia, Warszawy, Krakowa, Katowic, Przemysła, Gdańska, Gdyni i Szklarskiej Poręby.

Obok dworca kolejowego Jelenia Góra zlokalizowany jest przystanek autobusowy komunikacji miejskiej oraz regionalnej (komunikację miejską zapewnia przedsiębiorstwo Miejski Zakład Komunikacyjny Spółka z o.o. w Jeleniej Górze (dalej MZK), natomiast transport drogowy, zbiorowy między miastem a okolicznymi gminami zapewnia MZK oraz Powiatowa Komunikacja Karkonoska, której operatorem jest PKS „TOUR” Jelenia Góra) – gdzie zatrzymują się przewoźnicy odpowiedzialni za dalekobieżne, regionalne oraz szkolne przewozy autobusowe. Połączenia te są realizowane z jedyne dworca autobusowego w mieście. Lokalizacja dworca autobusowego w dużej odległości od głównego dworca kolejowego w mieście nie sprzyja integracji tych dwóch środków transportu. Szanse na integrację w najbliższej przyszłości są tym

mniejsze, że obiekt dworca autobusowego niedawno został wybudowany we współpracy z zewnętrznym deweloperem.

Miasto Jelenia Góra w ramach posiadanych porozumień międzygminnych realizuje zadanie publiczne w zakresie lokalnego transportu zbiorowego polegające na planowaniu, organizowaniu i zarządzaniu publicznym transportem zbiorowym na terenie gminy, która przystąpiła do porozumienia. Operatorem transportu zbiorowego w granicach administracyjnych danej gminy jest Miejski Zakład Komunikacyjny Sp. z o.o. w Jeleniej Górze.

MZK Jelenia Góra uruchamia codziennie autobusy na 25 liniach dziennych i 2 nocnych w granicach miasta i jednej linii poza granicami (Linia 29 Piechowice-Kromnów). Na tabor spółki składają się obecnie 82 autobusy, w tym autobusy hybrydowe. W 2023 roku został podpisany kontrakt na dostawę 20 autobusów elektrycznych, eksploatację 10 z nich rozpoczęto w listopadzie 2023 r. PKS „TOUR” Jelenia Góra uruchamia 10 linii Powiatowej Komunikacji Karkonoskiej łączącej Jelenią Górę z gminami sąsiednimi.

Najbliżej położonym portem lotniczym w stosunku do Jeleniej Góry jest Port Lotniczy im. Mikołaja Kopernika we Wrocławiu (ok. 115 km). W odległości do 200 km od Jeleniej Góry znajdują się jeszcze lotniska w Pradze i Dreźnie. Jelenia Góra posiada lotnisko o charakterze sportowo-usługowym o dwóch trawiastych pasach, które obsługuje loty turystyczne i sportowe.

W kontekście transportu i komunikacji warto wspomnieć o drogach rowerowych (służących do celów komunikacji, a nie turystycznych). Sieć dróg rowerowych w Jeleniej Górze, choć wciąż rozbudowywana, charakteryzuje się brakiem ciągłości. W latach 2017-2021 w granicach miasta wybudowano 15,3 km dróg rowerowych. W 2021 roku łączna długość dróg dla rowerów wyniosła 58,8 km, natomiast obecnie jest ich 61,73 km. Przez Jelenią Górę przechodzą trzy międzynarodowe, turystyczne trasy rowerowe – ER 2 „Szlak Liczyrzepy”, ER 6 „Szlak Doliny Bobru” i ER 7 „Szlak Pogórza Izerskiego”.

Kwestie mobilności miejskiej, transportu i komunikacji były jednymi z tematów, który poruszane były w badaniach z mieszkańcami, młodzieżą, przedsiębiorcami oraz liderami. Opinie przy tym były bardzo zróżnicowane.

Mieszkańcy i liderzy zwrócili przede wszystkim uwagę na wykluczenie komunikacyjne miasta. Władze Jeleniej Góry od wielu lat starają się lobbować za poprawą połączeń komunikacji drogowej. W najbliższej perspektywie nie należy przy tym oczekiwać budowy nowych dróg, które połączą miasto z powstałą niedawno drogą ekspresową S3 (węzeł Bolków). Warto przy tym dodać, iż miasto położone jest w korytarzu transportowym łączącym Polskę i Republikę Czeską. Ponadto region Karkonoszy jest ważną destynacją turystyczną kraju, coraz liczniej odwiedzaną przez turystów krajowych i zagranicznych. Dostęp do sieci dróg ekspresowych ma również istotne znaczenie w kontekście atrakcyjności inwestycyjnej. W mieście oczekiwane są zatem rozwiązania, które pozwolą na lepsze skomunikowanie z siecią dróg ekspresowych.

Oceniając wewnętrzną dostępność komunikacyjną należy zauważyć, iż mieszkańcy miasta uczestniczący w badaniach ocenili dość krytycznie stan dróg w mieście. Była to jedna z najniższych ocen odnoszących się do wybranych aspektów funkcjonowania miasta. Na uwagę zasługuje jednak fakt, że blisko 40% mieszkańców zauważa poprawę stanu dróg. Równie pozytywnie badani mieszkańcy ocenili zmiany odnoszące się do komunikacji publicznej.

Nieco odmienne zdanie nt. komunikacji publicznej w Jeleniej Górze w porównaniu do dorosłych mieszkańców miasta miały osoby młode. Zwróciły one uwagę na konieczność poprawy stanu infrastruktury drogowej, a w tym chodników, jak również potrzebę rozwijania sieci dróg i ścieżek rowerowych. Wskazywali przy tym na wykluczenie komunikacyjne. W trakcie warsztatów z uczniami szkół ponadpodstawowych temat wykluczenia komunikacyjnego został rozwinięty. W opinii młodych komunikacja publiczna w określonych porach dnia i dniach tygodnia, w szczególności w weekendy, nie zaspokaja potrzeb mieszkańców. Problemem jest mała liczba połączeń Jeleniej Góry z miejscowościami ościennymi. Komunikacja miejska nocą praktycznie nie istnieje. Dodatkowo w godzinach porannego i popołudniowego szczytu szkolnego autobusy są przepełnione, co negatywnie wpływa na komfort podróżowania oraz obniża bezpieczeństwo pasażerów. Te opinie młodych wskazują, iż system komunikacji publicznej miasta i szerzej regionu Karkonoszy nie jest dostosowany do ich potrzeb. Warto dodać, iż w Jeleniej Górze pracują oraz korzystają z dostępnych w mieście usług także młodzi mieszkańcy z okolicznych miejscowości. Część młodych pracuje wieczorami lub w weekendy, w szczególności w sektorze usług, np. gastronomii.

Temat wykluczenia komunikacyjnego pojawił się także w opinii liderów społecznych. Zjawisko to w ich opinii dotyka różnych aspektów funkcjonowania miasta. Młode osoby są jedną z tych grup, która wydaje się być szczególnie narażona na skutki wykluczenia komunikacyjnego. Cierpi na tym samo miasto. Ograniczony dostęp do komunikacji publicznej i szerzej zbiorowej, stanowi barierę w korzystaniu z usług oferowanych przez miasto, zarówno edukacji, ale też kultury, czy też usług takich jak gastronomia. W opinii liderów na temat dostępności komunikacyjnej należy spojrzeć nieco szerzej terytorialnie. Kluczowe są powiązania komunikacyjne w regionie Karkonoszy, niemniej równie istotna jest dostępność komunikacyjna miasta względem innych ośrodków miejskich regionu.

Wśród innych istotnych opinii liderów nt. mobilności miejskiej warto jeszcze dodać, iż problemem Jeleniej Góry jest słaba integracja różnych środków komunikacji. Wynika to z rozdzielenia lokalizacji dworców PKP i PKS. Zlokalizowane są one w znacznym oddaleniu od siebie. Brak jest przy tym możliwości technicznych połączenia obu funkcji w jednym miejscu.

Problematyczna w opinii liderów jest również polityka parkingowa miasta. W centrum widoczny jest deficyt miejsc parkingowych, co związane jest z rosnącą liczbą samochodów oraz niską konkurencyjnością publicznych środków komunikacji zbiorowej. Duża liczba samochodów wjeżdżających do miasta negatywnie wpływa na stan powietrza i generuje przy tym hałas.

W opinii liderów alternatywą w rozwoju zrównoważonej mobilności miejskiej może być komunikacja rowerowa. Jelenia Góra promuje się jako miasto aktywnej turystyki rowerowej. Jednocześnie sama przestrzeń miejska jest jeszcze mało przyjazna dla osób poruszających się na rowerach. Widoczne są zmiany, jednak wciąż nie można mówić o tym, że w Jeleniej Górze istnieje spójny system dróg i ścieżek rowerowych.

Wnioski z diagnozy

Jelenia Góra jako największe miasto regionu Karkonoszy pełni istotną rolę w układzie komunikacyjnym, jest bowiem miejscem docelowym codziennych przyjazdów zarówno młodzieży do szkół, jak i osób dorosłych do pracy, czy obiektów usługowych (instytucji kultury, obiektów rekreacyjno-sportowych, przychodni zdrowia, obiektów handlowych). Pełni również ważną funkcję w obsłudze ruchu turystycznego. Przez miasto przebiegają ważne szlaki

komunikacyjne kraju, w tym ważne dla ruchu międzynarodowego. W mieście dostrzegana jest niedostateczna dostępność komunikacyjna. Dotyczy ona powiązań zewnętrznych, jak też lokalnych. Znaczącym wyzwaniem dla Miasta w perspektywie kolejnych lat będzie dążenie do włączenia miasta w sieć dróg ekspresowych i szybkiego ruchu oraz wdrożenie innych działań, które pozwolą wyprowadzić z miasta nadmierny ruch tranzytowy odbywający się na nieprzystosowanych do tego celu drogach. Znacznych nakładów wymagać będą działania służące poprawie płynności ruchu drogowego oraz inwestycje w infrastrukturę techniczną dróg gminnych.

Atutem miasta jest dostęp do transportu kolejowego. W ostatnich latach widoczny był istotny wzrost zainteresowania tą formą transportu wśród mieszkańców regionu. Dla Jeleniej Góry transport kolejowy może stanowić jedną z form zwiększania atrakcyjności miasta, jako miejsca świadczącego szereg usług, w tym może wpływać na atrakcyjność edukacji i kształcenia, jak też dostęp do rynku pracy. Problemem przy tym jest trudność zintegrowania transportu kolejowego i autobusowego ze względu na rozdzielenie funkcji dworca PKP i PKS.

Kwestie wewnętrznej dostępności komunikacyjnej należy w przypadku Jeleniej Góry rozpatrywać z uwzględnieniem potrzeb funkcjonowania miasta i jego otoczenia, czyli regionu Karkonoszy. Należy zwrócić uwagę na istniejące deficyty powiązań komunikacyjnych Jeleniej Góry i miejscowości położonych w okolicznych gminach. Ma to znaczenie nie tylko dla usprawnienia codziennego funkcjonowania mieszkańców, ale także dla wzrostu atrakcyjności turystycznej miasta.

Miasto coraz mocniej inwestuje w zrównoważoną mobilność miejską. Widoczne są między innymi zakupy zeroemisyjnych pojazdów komunikacji miejskiej oraz rozwój dróg i ścieżek rowerowych. W tym ostatnim przypadku wciąż można mówić o procesie, który trwa.

Stworzenie spójnej sieci transportowej zarówno zewnętrznej jak i wewnętrznej Jeleniej Góry będzie miało istotne znaczenie w kontekście dalszego rozwoju gospodarczego miasta, ponieważ będzie szansą zwiększenia atrakcyjności turystycznej Jeleniej Góry, wzmocnienia pozycji konkurencyjnej miasta na tle regionu, ale także zdynamizowania lokalnej przedsiębiorczości.

5. SFERA PRZESTRZENNA

5 Sfera przestrzenna

5.1. Środowisko i jego ochrona

Krajobraz

Jelenia Góra położona jest w śródgórskiej Kotlinie Jeleniogórskiej. Miasto graniczy od strony zachodniej z Górami Izerskimi, północnej z Górami Kaczawskimi, od wschodu otaczają je Rudawy Janowickie, natomiast od południa Karkonosze – będące najwyższym pasmem Sudetów ze szczytem Śnieżką (1603 m n.p.m.). W ogólnym obrazie Jeleniej Góry można wyróżnić 6 jednostek krajobrazowych, przy czym, krajobraz pojmowany jest tu w sposób kompleksowy i obejmuje zarówno elementy krajobrazu naturalnego, jak i krajobrazu kulturowego. Podstawowym kryterium wydzielenia poniższych jednostek krajobrazowych było ukształtowanie terenu, a w drugiej kolejności rozmieszczenie i charakter zabudowy, w którym znajduje odbicie historia jej rozwoju oraz rozwój terytorialny miasta. W obrębie wspomnianych jednostek wydzielono jednostki mniejszego rzędu, różniące się między sobą rodzajem użytkowania terenu (tereny zabudowane, pola, tereny zielone itp.).

Jednostki krajobrazowe Jeleniej Góry tworzą:

- Karkonosze, w tym zbocza Grzbietu Głównego, obniżenie Jagniałkowa oraz Przedgórze Karkonoskie. Obszar ten wyróżnia się największą dynamiką krajobrazu naturalnego, dużymi deniwelacjami i bogactwem form terenu (zbocza, grzbiety, doliny wciosowe, dolina polodowcowa, cyrk polodowcowy, wały morenowe, nisza niwalna, skałki, pokrywy blokowe i in.). Oprócz Jagniałkowa położona jest tutaj południowa część Sobieszowa.
- Obniżenie Cieplic, będące rozległym obszarem o stosunkowo monotonnej, płaskiej powierzchni i stosunkowo małej ilości form terenu (formy związane z dnami dolin rzecznych: terasy, załomy, zakola, a także niewielkie wzniesienia ze skałkami granitowymi i blokowiskami). Na tym terenie położona jest: środkowa i północna część Sobieszowa, Cieplice, tereny obu suchych zbiorników powodziowych („Cieplice” i „Sobieszów”) oraz przyległe do nich tereny zielone i rolnicze pomiędzy Cieplicami a Goduszynem i dolina Kamiennej pomiędzy centrum Cieplic a śródmieściem Jeleniej Góry (do doliny Pijawnika). Rozległość płaskiego terenu utrudnia wyznaczenie tu naturalnych osi krajobrazowych. Niemniej w pewnym stopniu rolę taką odgrywają doliny rzek: Kamiennej i Wrzosówki, wzdłuż których rozciąga się zabudowa.
- Pogórze Izerskie – to stosunkowo niewielki obszar o odmiennym typie krajobrazu niż krajobraz w pozostałych jednostkach. Cechują go rozległe i niezbyt wysokie wzniesienia, porozcinane krótkimi, wciosowymi dolinkami o przebiegu mniej więcej równoleżnikowym. Największą z nich jest Borowy Jar – przełomowa dolina Bobru. Stanowi ona główną oś krajobrazową tego terenu. Mniej wyrazista jest oś przebiegająca u podnóża progu Pogórza Izerskiego, na granicy z Kotliną Jeleniogórską. Jest to teren słabo zasiedlony. Znajdują się tu zabudowania dawnych wsi Goduszyn oraz Rosenau.
- Śródmieście Jeleniej Góry i Zabobrza pokrywa się zasięgiem z obniżeniem Jeleniej Góry. Obejmuje ono teren u zbiegu Kamiennej i Bobru wraz z płaskimi powierzchniami po obu stronach dolin obu rzek. Jest to obszar zwartej zabudowy miejskiej Śródmieścia Jeleniej Góry, dawnych Strupic (inaczej Raszyc, tj. szeregowej zabudowy wzdłuż ul. Wiejskiej),

Grabarowa (rejon ul. Chłopskiej), rejonu ulic Wincentego Pola i Wrocławskiej, a także Osiedla Łomnickiego. Naturalną osią tego terenu jest dolina Bobru i w nieco mniejszym stopniu, dolina Kamiennej. Dominantami są górujące nad obniżeniem wzgórze: Gapy, Koziniec i w mniejszym stopniu Zamkowa Góra, Sośnia, Góra Szybowcowa, Wzgórze Partyzantów i Wzgórze Krzywoustego.

- Maciejowa obejmuje ciąg Wzgórz Dziwiszowskich oraz dolinę Radomierki w jej dolnym biegu. Naturalną osią jest tu dolina Radomierki, w której rozciąga się szeregowa zabudowa Maciejowej. Dominantę stanowią znacznie wyższe wzniesienia Wzgórz Dziwiszowskich: Koziniec, Jelenia Skała, Rybień i bezimienne wzgórze z ruiną wieży widokowej. Spośród elementów kulturowych w krajobrazie wyróżnia się wieża kościoła.
- Wzgórza Łomnickie, w tym zabudowa wzdłuż ul. Sudeckiej, powyżej starego cmentarza komunalnego, osiedle Czarne, zabudowa na terenie wzgórz Kamienista, Partyzantów, Wandy, Kościuszki, Osiedle Skowronków, rejon pd. części ul. Morcinka, rejon ul. Kruszwickiej i Granicznej, rejon ul. Sołtysiej. Są to zachodnie i północno-zachodnie obrzeża Wzgórz Łomnickich.¹¹

Ukształtowanie terenu w okolicach Jeleniej Góry (kotlina otoczona górami) oraz duże różnice wysokości sprawiają, że okolica ta odznacza się niezwyklejmi walorami widokowymi. Zarówno z dna kotliny widać bowiem otaczające ją wzniesienia, jak też z gór widać kotlinę. Walory niektórych miejsc były znane i wykorzystywane od dawna. Świadczy o tym istnienie 3 wież widokowych oraz 1 platformy widokowej, a także dawne nazwy topograficzne w rodzaju Goldene Aussicht (Złoty Widok). Do najlepszych punktów widokowych na terenie Jeleniej Góry i jej okolic należą m. in. Wieża zamku Chojnik, Wieża widokowa na Wzgórzu Krzywoustego czy też Góra Szybowcowa.

Ochrona przyrody

Na obszarze miasta znajdują się obszary o szczególnych walorach przyrodniczych, z których część objęta jest ochroną prawną. W myśl ustawy o ochronie przyrody na terenie miasta Jelenia Góra występują: park narodowy, park krajobrazowy, trzy obszary Natura 2000 oraz kilkanaście pomników przyrody.

Część południowa Jeleniej Góry leży na terenie Karkonoskiego Parku Narodowego (KPN), który został utworzony rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 16.01.1959 r. (ogłoszonym w Dzienniku Ustaw z dnia 9.03.1959 r.). Powierzchnia parku wynosi 5951,42 ha. Na terenie Jeleniej Góry znajduje się około 24% całkowitej powierzchni parku. Wokół Karkonoskiego Parku Narodowego wyznaczono strefę ochronną (otulinę) o rozmiarze 13 093 ha. W otulinie parku znajdują się między innymi tereny położone na południe od Sobieszowa, a jej granica biegnie mniej więcej wzdłuż granicy lasu.

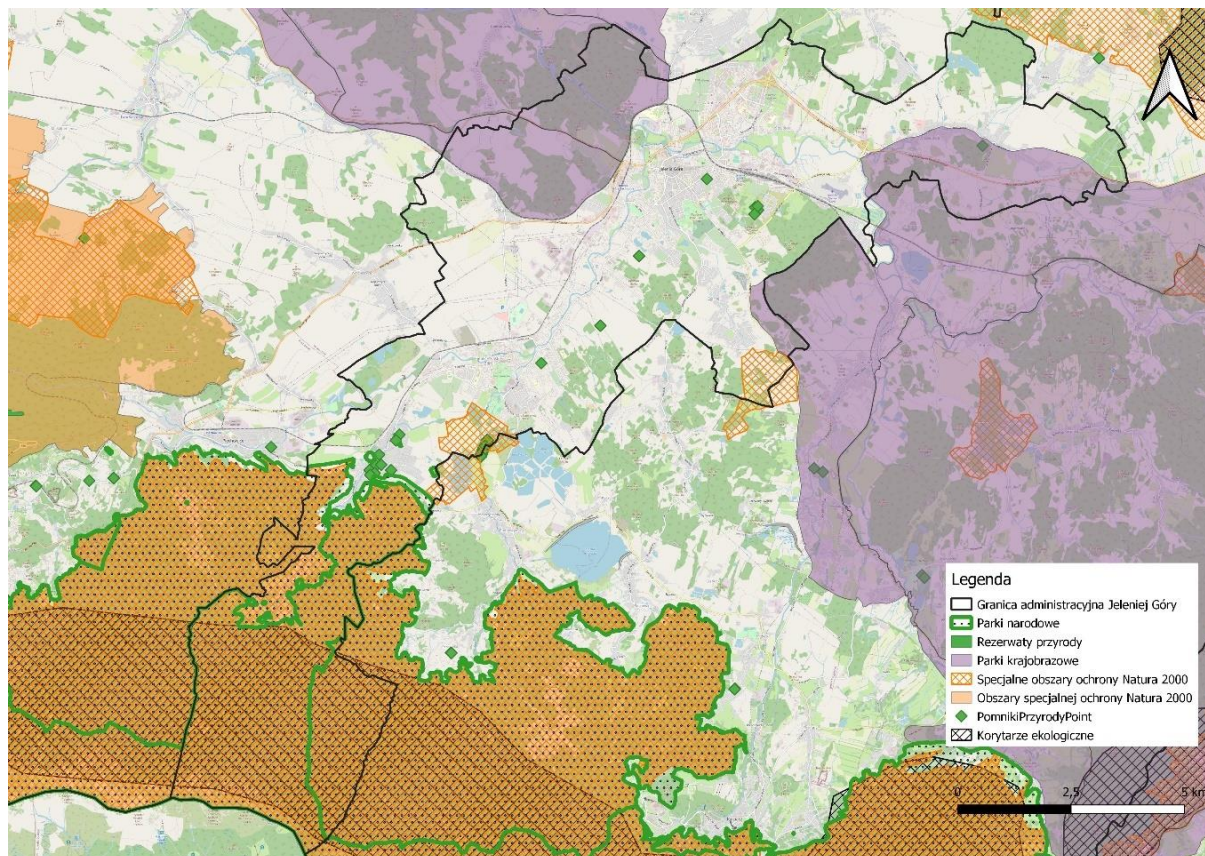
Na obszarze KPN możliwe jest uprawianie turystyki pieszej, rowerowej, konnej i narciarskiej. Ruch turystyczny jest ograniczony do oznakowanych szlaków i ścieżek edukacyjnych. W Jeleniej Górze dostępne są dwie ścieżki ekologiczne: trzywariantowa ścieżka prowadząca na Górę Chojnik oraz ścieżka poświęcona ekosystemom leśnym KPN (Koralowa Ścieżka), a także odcinek ścieżki edukacyjnej prezentującej polodowcowe dziedzictwo Karkonoszy.

¹¹ Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Jelenia Góra

Jelenia Góra położona jest w zasięgu innych powierzchniowych form ochrony przyrody, w tym Parku Krajobrazowego Doliny Bobru oraz obszarów Natura 2000. Na terenie miasta znajdują się ponadto pomniki przyrody. Przez południową część miasta przebiega korytarz ekologiczny, pokrywający się z terenami górnymi Karkonoszy.

Rysunek 4. Formy ochrony przyrody na tle granic Jeleniej Góry.

Źródło: opracowanie własne

Tabela 42. Obszary chronione na terenie Jeleniej Góry.

Obszar Chroniony	Opis
Karkonoski Park Narodowy	<p>Park narodowy o powierzchni 5951,42 ha. W parku ochronie podlegają najcenniejsze przyrodniczo i najpiękniejsze krajobrazowo tereny: torfowiska wysokie, zarośla kosówki, gołoborza, kotły polodowcowe (np. Śnieżne Kotły) przeobrażone niekiedy w stawy, zbiorowiska traworośli, ziołorośli, borówczysk.</p> <p>W Parku występuje ponad tysiąc gatunków roślin oraz wiele gatunków zwierząt leśnych (ok. 40 gatunków ssaków, m.in. bobry, sarny, lisy oraz 16 gatunków nietoperzy). Żyje tu 90 gatunków ptaków, między innymi włochatka, sóweczka, cietrzew, głuszec, drozd obrożny, płochacz halny.</p>
Park Krajobrazowy Doliny Bobru	<p>Obejmuje swoim obszarem niemal 11 tys. ha pomiędzy Jelenią Górą, Wleniem, a Lwówkiem Śląskim. Celem ochrony jest:</p> <ul style="list-style-type: none"> zachowanie struktury układu hydrograficznego doliny rzeki Bóbr wraz z łąkami, starorzeczami i terenami podmokłymi oraz innych

Obszar Chroniony	Opis
	<p>zbiorników wodnych będących siedliskami chronionych i rzadkich gatunków roślin, zwierząt i grzybów;</p> <ul style="list-style-type: none"> zachowanie geologicznej i geomorfologicznej różnorodności Parku, w tym licznych form skalnych.
Rudawski Park Krajobrazowy	<p>Obejmuje obszar położony na terenie gmin: Bolków, Janowice Wielkie, Kamienna Góra, Marciszów, Mysłakowice oraz miast: Jelenia Góra, Kamienna Góra i Kowary. Obejmuje masyw Rudaw Janowickich, Góry Sokole oraz Góry Ołowiane. Dominującym elementem krajobrazu Parku jest główny grzbiet Rudaw Janowickich rozciągający się od Przetęczy Kowarskiej (727 m n.p.m.), po przetłomową dolinę Bobru między Ciechanowicami a Janowicami Wielkimi.</p>
Obszar Natura 2000 specjalny obszar ochrony siedlisk Źródła Pijawnika	<p>Obszar obejmuje źródła potoku Pijawnik, dopływu Kamiennej z niewielkimi torfowiskami i nieużytkowanym obecnie stawem. Leży średnio na wysokości 360-375 m n.p.m. Niewielkie wzniesienia sięgają do 390 m n.p.m. Od zachodu i południa otaczają go nieco wyższe wzniesienia Wzgórz Łomnickich.</p> <p>Lasy mieszane, głównie olszowe zajmują 18% obszaru, cenne wilgotne łąki - 37% powierzchni, a tereny rolne - 45%.</p> <p>Jest to jedyne aktualnie znane w Sudetach stanowisko przepłatki aurinia. Gatunek ten aktualnie jest poważnie zagrożony z powodu izolacji przestrzennej. Występują tu również dość licznie dwa cenne gatunki modraszków: <i>Maculinea teleius</i> i <i>Maculinea nausithous</i> oraz 4 gatunki zwierząt z II załącznika Dyrektywy Siedliskowej.</p>
Obszar Natura 2000 specjalny obszar ochrony siedlisk Stawy Sobieszowskie	<p>Obszar położony w Kotlinie Jeleniogórskiej, w widłach rzek Podgórnej i Wrzosówki na wysokości 350 m n.p.m. W większości jest obszarem przekształconym (55%). Obejmuje część zlokalizowanych tu stawów rybnych (wody śródlądowe zajmują 23% powierzchni) płyty torfowisk (5%), lasy, w tym zarośla i lasy łęgowe (7%), a także plantacje wierzby purpurowej, pola orne, pastwiska i łąki (10%). Znaczna część tych biotopów znajduje się na terenie suchego zbiornika przeciwpowodziowego „Cieplice”. Jest to miejsce występowania jednej z najsilniejszych populacji na Dolnym Śląsku priorytetowego chrząszcza z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej - pachnicy dębowej, która stanowi łącznik między populacjami notowanymi na Górze Chojnik (Karkonosze) i na terenie miasta Jelenia Góra. Stwierdzono tu także występowanie 8 gatunków ptaków załącznika I Dyrektywy Ptasiej oraz 4 innych gatunków zwierząt z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej i 6 typów siedlisk załącznika I Dyrektywy Siedliskowej zajmujących około 33% powierzchni obszaru.</p>
Obszar Natura 2000 specjalny obszar ochrony siedlisk Karkonosze	<p>Obszar obejmuje subalpejskie torfowiska w Karkonoszach (40 ha) i czeski obszar Krkonošská rašeliniště (230 ha), które stanowią transgraniczny obszar Ramsar. Tworzą go torfowiska położone na wierzchołwie Karkonoszy. Po polskiej stronie obszar obejmuje mokradła między Śnieżką a Smogornią, na stokach Sokolnika oraz na przetęczy między Szrenicą a Kamiennikiem. Charakterystycznym ptakiem obszaru jest północny podgatunek podróżniczka. Na torfowiskach rośnie malina moroszka i gnidosz sudecki.</p>

Obszar Chroniony	Opis
Pomniki przyrody	W granicach miasta znajduje się 18 pomników przyrody. Większość z nich stanowią dęby, buki i lipy.

Źródło: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody oraz www.ine.eko.org.pl

Klimat

W ciągu ostatnich dziesięcioleci obserwuje się znaczące tendencje zmian klimatu Polski, które dotyczą również Jeleniej Góry. Od końca XIX wieku notuje się systematyczny wzrost temperatury powietrza, który szczególnie wyraźnie zaznacza się od 1989 roku. Ocieplenie się klimatu wpływa na występowanie groźnych zjawisk pogodowych, takich jak susze, wiatry huraganowe i trąby powietrzne, nawalne deszcze czy opady gradu. Ponadto, coraz częściej notuje się tzw. fale upałów, czyli ciągi co najmniej trzech dni z maksymalną temperaturą dobową powietrza $\geq 30^{\circ}\text{C}$. Tendencję spadkową wykazuje z kolei częstotliwość występowania dni mroźnych z dobową temperaturą maksymalną poniżej -10°C .¹²

W ciągu roku średnia temperatura wynosi $7,7^{\circ}\text{C}$, natomiast średnia ilość opadów to 924 mm. Najsuchszym miesiącem jest luty, gdzie odnotowuje się średnią ilość opadów na poziomie 55 mm. Największe opady występują w lipcu – średnio 124 mm. Lipiec jest również najcieplejszym miesiącem w roku – średnia temperatura wynosi wtedy $17,8^{\circ}\text{C}$. Najzimniejszym miesiącem jest styczeń ze średnią temperaturą $-2,8^{\circ}\text{C}$. Amplituda temperatur wynosi $20,6^{\circ}\text{C}$, natomiast amplituda opadów to 69 mm. W osłoniętej górami kotlinie często dochodzi do inwersji termicznej, głównie w okresie cyrkulacji wyżowej. Inwersje występują najczęściej od sierpnia do października. Wówczas ciężkie i zimne masy powietrza pozostające w bezruchu sprzyjają koncentracji zanieczyszczeń atmosfery i stwarzają niekorzystne warunki bioklimatyczne. Skutkiem zalegania zimnych mas powietrza są przymrozki, które pojawiają się tutaj już w sierpniu. Okres bezprzymrozkowy jest stosunkowo krótki i trwa średnio 91 dni w roku. W Kotlinie Jeleniogórskiej najczęściej wieją wiatry z kierunku zachodniego i północno-zachodniego, najrzadziej natomiast z kierunku południowego i północnego. Cisze występują przez 24,1% roku.

Postępujące globalne zmiany klimatu, związane przede wszystkim z coraz większą intensywnością i częstotliwością ekstremalnych zjawisk pogodowych niosą realne zagrożenie dla rozwoju gospodarczego i społecznego wielu krajów, w tym Polski oraz samej Jeleniej Góry. Negatywne skutki tych zjawisk wielokrotnie niszczą infrastrukturę powodując straty w wielu sektorach gospodarczych i generując znaczne środki finansowe, które muszą zostać wydatkowane na jej odbudowę. W kontekście zachodzących zmian niemiernie ważne staje się dostosowanie do obecnych i przyszłych warunków klimatycznych oraz ich skutków. Dostrzegając rosnące potrzeby w zakresie adaptacji do zmian klimatu Miasto Jelenia Góra w 2023 r. opracowało Plan Adaptacji do Zmian Klimatu Aglomeracji Jeleniogórskiej, przyjęty uchwałą nr 675.LXIX.2023 r. Rady Miejskiej Jeleniej Góry z dnia 6 września 2023 r. Celem nadrzędnym realizacji Planu Adaptacji jest „zwiększenie zdolności adaptacyjnych Aglomeracji Jeleniogórskiej wobec możliwych zagrożeń wynikających ze zmian klimatu”. Realizacja tego celu odbywać się będzie poprzez realizację szeregu celów operacyjnych, do których zaliczają się:

¹² Program ochrony środowiska dla Miasta Jelenia Góra na lata 2021- 2024 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2028.

- Rozpoznanie i wskazanie zagrożeń związanych ze zmianą klimatu, które mogą dotyczyć obszar w perspektywie do 2050 roku.
- Wskazanie sektorów najbardziej podatnych na poszczególne zagrożenia na terenie Aglomeracji Jeleniogórskiej.
- Wskazanie zagrożeń i szans płynących ze zmian klimatu.
- Wypracowanie opcji adaptacji Aglomeracji Jeleniogórskiej do zmian klimatu¹³.

Na podstawie przeprowadzonej Diagnozy czynników klimatycznych, podatności sektorów na zmiany klimatu oraz analizy ryzyka określono wizję Planu Adaptacji brzmiącą: „Aglomeracja Jeleniogórska obszarem odporny na negatywne skutki zmian klimatu” oraz 8 celów, którym przyporządkowano konkretne działania.

Opracowany Plan Adaptacji do Zmian klimatu będzie sukcesywnie wdrażany do końca 2030 r. Jego realizacja przyniesie szereg korzyści zarówno w zakresie adaptacji do zmian klimatu, jak również w innych obszarach funkcjonowania Miasta Jelenia Góra, jego mieszkańców i całej Aglomeracji Jeleniogórskiej. Do korzyści tych można zaliczyć m.in.¹⁴:

- poprawę jakości życia mieszkańców, w tym łagodzenie zdrowotnych skutków zmian klimatu i obniżanie stresu cieplnego,
- minimalizację zewnętrznych kosztów zdrowotnych,
- podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców oraz budowanie aktywnego zaangażowanego społeczeństwa,
- ograniczenie efektów wyspy ciepła oraz łagodzenie mikroklimatu,
- zmniejszenie ekspozycji obszaru na zjawiska ekstremalne, w tym: fale upałów, susze, podtopienia, powodzie, silne wiatry,
- kompensację negatywnych skutków powodowanych przez zjawiska ekstremalne,
- ochronę infrastruktury i mienia przed zjawiskami ekstremalnymi,
- odbudowę i wzmocnienie różnorodności biologicznej,
- zachowanie korytarzy ekologicznych dla gatunków migrujących z powodu zmian klimatu,
- zwiększenie ilości dogodnych siedlisk do życia i rozrodu zwierząt,
- zachowanie lub zwiększenie usług ekosystemowych (regulacyjnych, zasobowych, kulturowych i wspierających) pełnionych przez obszary chronione,
- poprawę bilansu wodnego,
- ochronę infrastruktury i zasobów wodnych przed degradacją i zniszczeniem,
- zabezpieczenie wody dobrej jakości dla mieszkańców,
- wspomaganie racjonalnych kierunków rozwoju mieszkalnictwa, turystyki, hotelarstwa,
- zapewnienie odporności infrastruktury turystycznej na zmiany klimatu,
- stworzenie ram dla zrównoważonego rozwoju transportu publicznego,
- przeciwdziałanie erozji i degradacji gleby,
- wzrost walorów krajobrazowych,
- zwiększenie udziału energetyki odnawialnej w globalnym bilansie energetycznym Aglomeracji Jeleniogórskiej,

¹³ Plan adaptacji do zmian klimatu Aglomeracji Jeleniogórskiej, miasta Jeleniej Góry oraz powiatów i gmin Aglomeracji Jeleniogórskiej.

¹⁴ Plan adaptacji do zmian klimatu Aglomeracji Jeleniogórskiej, miasta Jeleniej Góry oraz powiatów i gmin Aglomeracji Jeleniogórskiej.

- wzrost bezpieczeństwa energetycznego budynków zamieszkania zbiorowego oraz użyteczności publicznej dzięki pozyskiwaniu energii z lokalnych i stabilnych źródeł,
- poprawę jakości powietrza,
- polepszenie bilansu CO₂ w spalaniu paliw stałych,
- obniżenie śladu węglowego obszaru.

Powietrze atmosferyczne

Jakość powietrza atmosferycznego kształtowana jest w dużej mierze przez emisję zanieczyszczeń wywołaną działalnością człowieka. Funkcjonuje kilka powszechnych klasyfikacji zanieczyszczeń powietrza. Dzielone są one ze względu na źródło emisji (naturalne, antropogeniczne), sposób powstania (pierwotne, wtórne), sposób wprowadzania zanieczyszczeń do atmosfery (zorganizowane, niezorganizowane), stan skupienia (stałe, ciekłe i gazowe) itp.

Największym problemem w skali województwa dolnośląskiego, jak również miasta są wysokie stężenia pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz benzo(a)pirenu, obserwowane szczególnie w okresie grzewczym. W sezonie letnim na terenie całego kraju rejestrowany jest wzrost stężeń ozonu, spowodowany obecnością w atmosferze jego prekursorów oraz w dużej mierze warunkami meteorologicznymi. Przekroczenie poziomu celu długoterminowego dla ozonu stwierdzono we wszystkich stacjach pomiarowych.

Wg danych pochodzących z państwowego monitoringu środowiska stan powietrza w województwie dolnośląskim poprawił się w ciągu ostatnich lat. Wpływ na to w Jeleniej Górze mają między innymi modernizacje źródeł ciepła, a także rozwój infrastruktury ciepłowniczej i wzrost wykorzystania gazu do ogrzewania mieszkań. Działania te przekładają się na poprawę stanu powietrza na terenie miasta.

Według raportu „Roczna Ocena Jakości Powietrza w Województwie Dolnośląskim za 2022 rok” opracowanego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska we Wrocławiu, w 2022 roku w Jeleniej Górze nie wystąpiły przekroczenia normy średniorocznej pyłu zawieszonego PM₁₀ dla stacji pomiarowych zlokalizowanych przy ul. Ogińskiego (22 22 µg/m³) i Sokoliki (18 µg/m³). Nie przekroczone zostały również normy średniodobowe (stężenie > 50 µg/m³, częściej niż 35 dni w roku), gdyż dla stacji pomiarowej przy Ogińskiego wynosiły one 20 dni a dla stacji pomiarowej Sokoliki 18 dni.

Hałas

Do problemów środowiskowych miasta należy zaliczyć kwestie hałasu. Na podstawie Sprawozdania S/45/17 z pomiarów emisji hałasu do środowiska dla zadania pn.: „Wykonanie mapy akustycznej dla dróg głównych o ruchu powyżej 3.000.000 pojazdów rocznie na terenie miasta Jelenia Góra” stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych wartości poziomu hałasu komunikacyjnego badanego w 31 punktach pomiarowych.¹⁵

¹⁵ Program ochrony środowiska dla Miasta Jelenia Góra na lata 2021- 2024 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2028

Rysunek 5. Natężenie ruchu na drogach krajowych w rejonie Jeleniej Góry.

Źródło: <https://www.gov.pl/web/gddkia/generalny-pomiar-ruchu-2020-2021>

Wg informacji podawanych przez GDDKiA na podstawie Generalnego Pomiaru Ruchu 2020/21 w rejonie Jeleniej Góry największe natężenie ruchu ma miejsce na drodze krajowej nr 3 od wschodniej strony Jeleniej Góry (na odcinku Jelenia Góra-Kaczorów). W tym miejscu natężenie ruchu wynosiło 15,6 tys. pojazdów na dobę. Znaczne natężenie ruchu dotyczy także drogi krajowej nr 3 na odcinku Jelenia Góra – Szklarska Poręba oraz na odcinku drogi krajowej nr 30 pomiędzy Jelenią Górą a Pasicznikiem. Na tych odcinkach ruch tranzytowy i dalekobieżny nakłada się na ruch podmiejski, generowany przez codzienne dojazdy mieszkańców z okolicznych gmin do Jeleniej Góry.

Wody powierzchniowe i podziemne

Sieć rzeczna na terenie Jeleniej Góry jest rozwinięta, a wysoki poziom opadów sprawia, że średnie zasoby wód powierzchniowych są wysokie. Ze względu na dużą zmienność przepływów oraz niewielką ilość zbiorników retencyjnych (Bukówka na rzece Bóbr i Sosnówka na potoku Czerwonka) dyspozycyjność tych zasobów jest niewielka. Przez teren miasta przepływa szereg cieków, które w całości należą do dorzecza Bobru. Głównymi rzekami miasta są Bóbr i Kamienna, oba te cieki zasilają liczne potoki. Rzeka Kamienna uchodzi do Bobru w rejonie Wzgórza Krzywoustego. Cała południowa część miasta odwadniania jest przez system rzeczny rzeki Kamiennej. Z kolei część północna miasta odwadniana jest przez cieki uchodzące do Bobru. Prawostronnymi dopływami Bobru są: Radomierka (do niej uchodzą z kolei Komar, Bełkotka i Silnica), Złotucha i dopływ spod Góry Polnej. Lewostronnym dopływem Bobru jest jedynie rzeka Kamienna, natomiast lewostronnym dopływem Kamiennej jest Rakownica. Z kolei prawostronnymi dopływami Kamiennej są Lutynka i Wrzosówka. Wrzosówka bierze swój początek z licznych niewielkich cieków spływających z głównego pasma Karkonoszy. Prawostronnymi dopływami Wrzosówki są Podgórna, Sopot i Polski Potok, zaś dopływem lewostronnym jest Brocz.

Na terenie miasta znajdują się różnego rodzaju zbiorniki wód powierzchniowych, które w zdecydowanej większości nie mają jednak większego znaczenia dla rysu przyrodniczego miasta. Stawy nie tworzą większych skupień czy ciągów, a występujące na terenie miasta

zbiorniki to w dużej mierze niewielkie przydomowe oczka wodne lub stawy. Poza granicami miasta, na południe od Cieplic znajdują się dwa duże kompleksy stawów: Podgórzyn i Stawy Sobieszowskie. Stawy Sobieszowskie objęte zostały ochroną w ramach programu Natura 2000. Na terenie miasta można wyróżnić również zbiorniki powstałe w miejscach dawnych wyrobisk np. zbiorniki w rejonie centrum miasta (ul. Orkana i Głowackiego) i Wzgórz Łomnickich. Łączna powierzchnia wszystkich zbiorników wód powierzchniowych wynosi zaledwie ok. 78 ha.¹⁶

Na terenie Jeleniej Góry znajduje się częściowo pięć jednolitych części wód powierzchniowych (dalej JCWP):

- Bóbr od Zdarnej do zb. Pilchowice, PLRW6000816331,
- Radomierka, PLRW60004161929,
- Kamienna od Małej Kamiennej do Bobru, PLRW6000816299,
- Czerwonka ze zb. Sosnówka, PLRW600001628889,
- Pijawnik, PLRW6000416296.

Jakość wody powierzchniowej we wszystkich punktach pomiarowo-kontrolnych oceniono jako złą. Wyniki te są zbieżne w odniesieniu do badań JCWP przedstawionych przez GIOŚ dla województwa dolnośląskiego, gdzie 91,5% wód wykazało zły stan. Ogólny stan wszystkich JCWP jest zły. Wszystkie JCWP zostały zakwalifikowane jako występujące na obszarach chronionych, jednak żaden nie spełnia wymagań dla tych obszarów. Problemem jest głównie wrażliwość wód na zanieczyszczenia komunalne i związane z tym zagrożenie wód pobieranych dla zaopatrzenia ludności w wodę pitną.

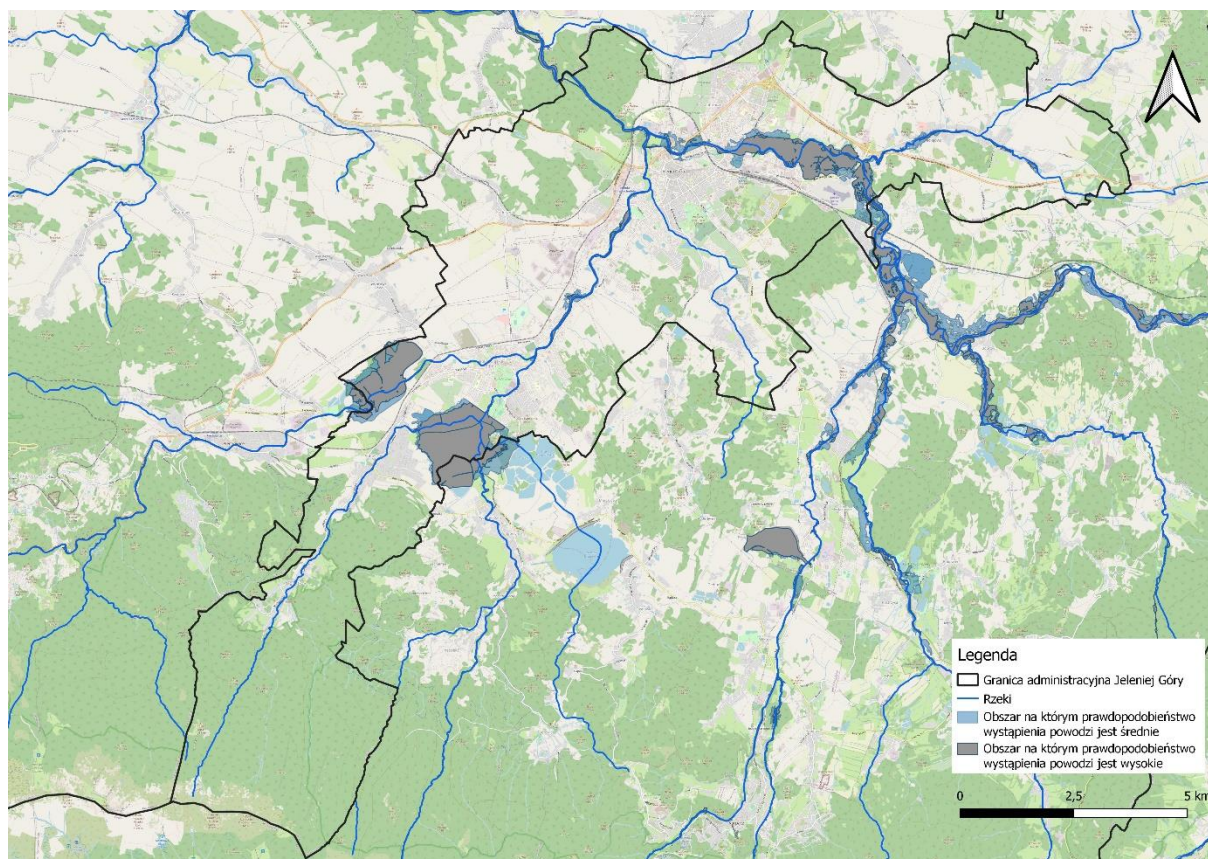
Jelenia Góra wchodzi w skład sudeckiego regionu hydrogeologicznego, podregionu izersko - karkonoskiego, w którym główny poziom użytkowy wód podziemnych znajduje się w utworach krystalicznych paleozoiku i proterozoiku. Potencjalna wodonośność utworu studziennego wynosi do 10 m³/h. Głębokość występowania wód waha się od kilku do kilkudziesięciu metrów, miejscami mogą występować większe wydajności w strefach dyslokacyjnych. Miejscami występują w tym podregionie wody w utworach trzeciorzędu, a w dolinach rzek w utworach czwartorzędowych.

Badania jakości wód podziemnych przeprowadzone zostały w 2019 r. dla punktów w powiecie jeleniogórskim w miejscowościach Janowice Wielkie i Kowary, które są zlokalizowane najbliżej miasta Jelenia Góra. W miejscowości Janowice Wielkie klasa jakości wody została określona jako klasa – III woda zadowalającej jakości, natomiast w Kowarach jako klasa II – woda złej jakości. Zagrożenie wód podziemnych na terenie Jeleniej Góry jest zróżnicowane. Wody są narażone głównie przez zanieczyszczenia komunalne i przemysłowe, na skutek wpływu zanieczyszczonych wód powierzchniowych.

¹⁶ Program ochrony środowiska dla Miasta Jelenia Góra na lata 2021- 2024 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2028

Rysunek 6. Wody powierzchniowe oraz zagrożenie powodziowe w Jeleniej Górze.

Źródło: opracowanie własne

Według map zagrożenia powodziowego na terenie Jeleniej Góry występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią (wysokie i średnie ryzyko powodzi). Ma to ścisły związek z położeniem w zasięgu oddziaływania potoków o charakterze górskim i podgórskim, o szybkich przyborach wody i zlewniach o dużym nachyleniu, charakteryzujących się niską retencją. Obszary te występują w południowej części miasta w rejonie ujścia Podgórnej do Wrzosówki i Wrzosówki do Kamiennej, także w rejonie ujścia Kamiennej do Bobru i wzdłuż całego odcinka rzeki Bóbr, powyżej ujścia Kamiennej. Zabezpieczenie powodziowe stanowią: 3 zbiorniki retencyjne (Sosnówka, Bukówka, Kowary)¹⁷, suche zbiorniki przeciwpowodziowe (5 szt.: Sobieszów, Cieplice, Mysłakowice, Krzeszów I i Krzeszów II)¹⁸, obwałowania i regulacje koryt rzecznych. Oprócz tego prowadzone są bieżące prace zabezpieczające oraz melioracje wodne.

Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu podaje informację o istnieniu 4,45 km wałów przeciwpowodziowych na terenie Jeleniej Góry, które łącznie chronią obszar o powierzchni 130 ha. Wały zakwalifikowano do IV klasy, a ich stan techniczny oceniano jako dostateczny.

Na terenie miasta Jelenia Góra znajdują się dwa suche zbiorniki przeciwpowodziowe: zbiornik Cieplice na potoku Wrzosówka o pow. 214,30 ha oraz zbiornik Sobieszów na rzece Kamiennej o pow. 200 ha.

¹⁷ Zbiorniki zlokalizowane są poza granicami Jeleniej Góry

¹⁸ Zbiorniki Mysłakowice, Krzeszów I i Krzeszów II zlokalizowane są poza granicami Jeleniej Góry

Zasoby naturalne

O charakterystyce pokrywy glebowej Jeleniej Góry decyduje głównie podłoże geologiczne oraz procesy i zjawiska geomorfologiczne. Skład mechaniczny gleb uzależniony jest w dużej mierze od skały macierzystej. Istotnym czynnikiem jest również klimat. Na terenie miasta przeważają gleby brunatne kwaśne. Rozmieszczenie ich poszczególnych typów związane jest z rzeźbą terenu. Na wzniesieniach i stokach utworzyły się głównie gleby brunatne, natomiast na płaskich terenach przewaga jest gleb brunatnych właściwych i płowych, które powstały na osadach plejstoceniowych i utworach deluwialnych. W dolinach rzecznych występują mady, natomiast w obniżeniach terenu gleby organiczne.

Na terenie miasta Jelenia Góra udokumentowanych zostało siedem złóż kopalin, z czego jednak eksploatowane jest jedynie złożo wód leczniczych Cieplice. Pozostałe złoża zostały jedynie rozpoznane wstępnie lub szczegółowo.¹⁹

Obecnie w Cieplicach eksploatowanych jest 6 ujęć, w tym jeden głęboki otwór wiertniczy. Są to: źródło Marysieńka, źródło Sobieski, źródło Nowe, ujęcie Basenowe Damskie, ujęcie Basenowe Męskie oraz otwór wiercony Cieplice 2 o głębokości 750 m. Temperatura tych wód wynosi od 20,8°C (źródło nr 3) do 61,5°C (otwór C1). Pod względem składu chemicznego można je określić jako wody słabo zmineralizowane (0,6 – 0,7 g/dm³), fluorkowe. Ujęcie Sobieski wykazuje radoczynność w granicach 1,2 – 4,4 nCi/dm³, a woda z otworu Cieplice 2 może być określona jako krzemowa (Paczyński, Płochniewski 1996). Zatwierdzone zasoby wód termalnych Cieplic wynoszą 63,5 m³/h, jednak pobór ich jest niewielki i wynosi około 100 m³/rok. Złoża posiadają wyznaczone obszary i tereny górnicze.

Kwestie odnoszące się do stanu środowiska i ochrony przyrody były mocno akcentowane w badaniach z mieszkańcami, osobami młodymi oraz liderami uczestniczącymi w warsztatach. Walory przyrodnicze i uzdrowiskowy charakter miasta to w opinii mieszkańców jego kluczowe atuty. Przy czym sam stan środowiska oceniony został przez mieszkańców umiarkowanie. Prawie 40% badanych mieszkańców oceniło, iż stan środowiska w Jeleniej Górze w ciągu ostatnich lat uległ poprawie. Przeciwnego zdania było 16% badanych. Poprawa stanu środowiska, obok potrzeby zatrzymania młodych, w ocenie mieszkańców znajduje się najwyżej spośród szeregu innych postulatów odnoszących się do rozwoju miasta. Mieszkańcy na liście oczekiwanych zmian wysoko pozycjonują kwestie dotyczące rozwoju odnawialnych źródeł energii, jak też poprawy jakości estetyki przestrzeni.

Temat ochrony środowiska jest ważny dla młodych mieszkańców. W badaniach ilościowych wskazali, iż jednym z filarów miasta powinna być ekologia i czyste środowisko.

Liderzy uczestniczący w warsztatach sfery gospodarczej podkreślili, iż stan środowiska w Jeleniej Górze, oprócz tego, iż wpływa na jakość życia mieszkańców, kształtuje również funkcje gospodarcze. Związane jest to między innymi z uzdrowiskowym charakterem miasta. Zły stan wybranych komponentów środowiska obniża jakość oferty uzdrowiskowej miasta. Liderzy zwrócili również uwagę na degradację krajobrazu miejskiego. Niska estetyka i sposób zagospodarowania przestrzeni publicznych, nie korespondują z walorami przyrodniczo-krajobrazowymi otoczenia, powodując tym samym, że miasto nie tworzy klimatu sprzyjającego rozwojowi turystyki.

¹⁹ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Jeleniej Góry

Liderzy społeczni uczestniczący w warsztatach poświęconych sferze środowiskowej wskazali na istotne zagrożenia dla zrównoważonego rozwoju miasta. Związane są one z zagrożeniem niezachowania spójności powiązań ekologicznych, zarówno w obrębie przestrzeni miasta, jak też w odniesieniu do powiązań z sąsiednimi terenami, w tym z obszarami chronionymi, np. Parkiem Krajobrazowym Doliny Bobru, czy Karkonoskim Parkiem Narodowym. Skutkować to będzie defragmentacją systemu przyrodniczo-krajobrazowego, między innymi wskutek niewłaściwej zabudowy i zagospodarowania przestrzeni. Zagrożona jest przy tym jakość krajobrazu.

Kwestie powiązań przyrodniczych w opinii liderów mają również znaczenie dla jakości życia, kształtowanej przez kontakt z przyrodą. Nieodpowiednia polityka przestrzenna może stanowić zagrożenia dla kształtowania systemu przestrzeni publicznych i terenów zielonych dostępnych dla mieszkańców i dla przyrody. Zdaniem niektórych liderów zagrożeniem dla jakości życia i zdrowia jest też promieniowanie radiacyjne zwłaszcza, że zagadnienie to nie jest odpowiednio rozpoznane. Brak jest również waloryzacji krajobrazowej przestrzeni miejskiej Jeleniej Góry.

Podczas warsztatów dotyczących sfery środowiskowej liderzy wskazali szereg czynników i informacji istotnych z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju.

Wśród atutów Jeleniej Góry wymieniali:

- Różnorodność środowiska i niski stopień jego degradacji,
- Duże pokrycie miasta terenami przyrodniczymi (np. KPN, Natura 2000),
- Duży udział terenów biologicznie czynnych (lasy, pola, łąki),
- Zasoby wód geotermalnych,
- Realizację programów wpływających na ograniczenie zanieczyszczenia powietrza, np. „Ciepłe mieszkanie”,
- Współpracę instytucji zajmujących się ochroną środowiska i przyrody,
- Stworzoną koncepcję rozwoju zielonej infrastruktury pod przewodnictwem Karkonoskiego Parku Narodowego, uwzględniającą zagospodarowanie przestrzenne rejonu Karkonoszy,
- Uregulowany system gospodarki odpadami,
- Rosnącą świadomość ekologiczną, wspieraną przez działania edukacyjne,
- Rozwój zrównoważonej mobilności miejskiej.

Do istotnych słabych stron miasta w sferze środowiskowej zaliczyli:

- Zanieczyszczenie powietrza poprzez niską emisję, które ma szczególne znaczenie dla dzielnicy uzdrowskiej,
- Ograniczoną powierzchnię terenów zielonych w centrum miasta,
- Utrzymywanie się wysokiego stopnia zanieczyszczenia wód, brak sieci kanalizacyjnej w części miasta oraz migrację zanieczyszczeń spoza miasta,
- Ukształtowanie powierzchni, czyli położenie miasta w kotlinie, co sprzyja zatrzymywaniu się zanieczyszczeń powietrza nad miastem,
- Wysoki poziom naturalnego promieniowania od podłoża geologicznego,
- Zdegradowane tereny przemysłowe oraz tereny wymagające remediacji (osadniki, byłe składowiska odpadów).

Cmentarnictwo

Uzupełnieniem systemu zieleni miejskiej są liczne skwery, zieleńce i kwietniki (68 obiektów). W system ten częściowo wpisują się także istniejące cmentarze i tereny ogrodów działkowych. Tereny cmentarzy na obszarze miasta aktualnie zajmują powierzchnię około 31,3 ha. Cmentarze są miejscami pamięci oraz istotnymi elementami tradycji dla obecnych mieszkańców oraz przyszłych pokoleń, a także dziedzictwem historycznym i kulturowym stanowiącym świadectwo minionej epoki. Dlatego ważnym zagadnieniem jest utrzymanie cmentarzy komunalnych i zarządzanie nimi, w tym pod kątem zapewnienia odpowiedniej liczby miejsc pochówku.

Wnioski z diagnozy

Ochrona środowiska i przyrody jest zagadnieniem szczególnie ważnym dla Jeleniej Góry. Ponadto jest jednym z kluczowych priorytetów dalszej wspólnej polityki rozwoju miasta i gmin z otoczenia funkcjonalnego.

Jelenia Góra położona jest w zasięgu ważnych dla kraju oraz Europy obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Wyrazem tego jest Karkonoski Park Narodowy zlokalizowany w południowej części miasta. Funkcjonowanie na terenie miasta Karkonoskiego Parku Narodowego jako instytucji ma znaczenie w kontekście kreowania polityki rozwoju uwzględniającej kwestie ochrony przyrody. Park jest ważnym elementem kształtującym atrakcyjność turystyczną. Warto dodać, iż miasto znajduje się w zasięgu dwóch parków krajobrazowych (Park Krajobrazowy Doliny Bobru, Rudawski Park Krajobrazowy), występują tutaj obszary Natura 2000 (specjalny obszar ochrony siedlisk Źródła Pijawnika, specjalny obszar ochrony siedlisk Stawy Sobieszowskie, specjalny obszar ochrony siedlisk Karkonosze), a Karkonosze stanowią ważny korytarz ekologiczny.

Zagadnienia ochrony przyrody są ważne nie tylko dla instytucji zajmujących się niejako zawodowo lub ustawowo tym tematem. Przyroda i krajobraz kształtują również tożsamość miasta. Mieszkańcy doceniają atut mieszkania w otoczeniu przyrody, mogąc przy tym cieszyć się jakością krajobrazu.

Umiarkowanie oceniany jest w mieście stan środowiska. Dane wskazują, iż szczególnym problemem jest jakość wód powierzchniowych. Pozytywnie ocenić należy stan powietrza atmosferycznego, choć nie udało się jeszcze rozwiązać wielu problemów. Widoczna jest jednak znaczna skala przeobrażeń związanych z wymianą źródeł ogrzewania mieszkań, co wpływa na poprawę stanu powietrza. Trudniej jest natomiast zredukować negatywny wpływ komunikacji samochodowej na środowisko. Miasto inwestuje w tzw. zrównoważoną mobilność miejską, niemniej będzie to proces długoletni, zależny w dużym stopniu od atrakcyjności rozwiązań bazujących na komunikacji zbiorowej i na świadomości ludzi.

Wyzwaniem dla miasta będzie systematyczne dążenie do lepszego dostosowania przestrzeni do zmian klimatu, co zostało dostrzeżone przez Miasto Jelenia Góra oraz członków Aglomeracji Jeleniogórskiej i znalazło swój wyraz w opracowanym Planie Adaptacji do Zmian Klimatu Aglomeracji Jeleniogórskiej. Kontynuacją opracowanego dokumentu w kolejnych latach będzie sukcesywna jego realizacja, która będzie wymagała przygotowania, niejednokrotnie pozyskania wielu środków finansowych, czynników wewnętrznych i zewnętrznych, na które Miasto Jelenia Góra bądź członkowie Aglomeracji Jeleniogórskiej nie zawsze będą mieli wpływ. Oczekiwane są także inwestycje związane z odnawialnymi źródłami energii. W mieście temat możliwości i skali

wykorzystania zasobów wód geotermalnych jest na bieżąco analizowany, gdyż stanowi w kontekście kolejnych lat znaczącą szansę dla jego rozwoju.

Jak już wspomniano kwestie ochrony środowiska i ochrony przyrody mają szczególne znaczenie dla funkcjonowania regionu Karkonoszy jako przestrzeni powiązanej funkcjonalnie. Kontekst współpracy widoczny jest między innymi w gospodarce wodno-ściekowej. Niemniej nadal istotnym problemem jest stan wód powierzchniowych. Kolejną ważną kwestią jest tzw. spójność ekologiczna i jakość krajobrazu. Wyzwaniem jest również brak spójności i powiązań terenów zielonych, np. poprzez ciągi spacerowe, rowerowe oraz mały udział zieleni w centrum miasta. W otoczeniu Jeleniej Góry i w samym mieście zachodzą dynamiczne procesy urbanizacyjne. Wyzwaniem będzie zatem prowadzenie wspólnej polityki przestrzennej, która zabezpieczy potrzeby ochrony środowiska i sprzyjać będzie bioróżnorodności.

5.2. Gospodarka wodna i ściekowa

Gmina Jelenia Góra zaopatrywana jest w wodę do picia i potrzeb gospodarczych przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji „Wodnik” Sp. z o.o., w której posiada większościowe udziały. Główne źródła zaopatrzenia miasta w wodę stanowią ujęcia:

- Zakład Produkcji Wody „Grabarów” (pobór wody powierzchniowej z rzeki Bóbr oraz pobór wody podziemnej infiltracyjnej z 10 studni szybowych,
- Zakład Uzdatniania Wody „Sosnówka” (pobór wody powierzchniowej ze zbiornika Sosnówka),
- Ujęcie górskie „Leśniczówka” (pobór wody z potoku Sopot),
- Ujęcie górskie „Kamienna Wieża” (pobór wody z Potoku Polskiego).

PWiK „WODNIK” Sp. z o.o. w Jeleniej Górze w latach objętych dokumentem opracowywanej Strategii stanie przed trudnym wyzwaniem dostosowania procesu produkcji i dystrybucji wody do wymagań zmienionej Dyrektywy 2020/2184 z dnia 16 grudnia 2020 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. W tym celu Spółka musi ponieść wysokie nakłady m.in. na:

- budowę nowego (z nowym ciągiem technologicznym) Zakładu Uzdatniania Wody „Grabarów”, dokonać przebudowy ujęć wody wchodzących w skład Zakładu Produkcji Wody „Grabarów” (ujęcie wód powierzchniowych z rzeki Bóbr oraz ujęcie wód podziemnych i infiltracyjnych ze studni szybowych),
- budowę stacji uzdatniania wody dla ujęć wód powierzchniowych „Kamienna Wieża” na Potoku Polskim oraz „Leśniczówka” na Potoku Sopot zlokalizowanych na terenie Karkonoskiego Parku Narodowego, w celu poprawy parametrów wody podawanej do wodociągu, takich jak pH, barwa i mętność. Ujęcia te zaopatrują obecnie w wodę obszar Jagniątkowa i część Sobieszowa. Z uwagi na przestarzały system ujmowania i uzdatniania okresowo występują przekroczenia dopuszczalnych parametry wody (m.in. barwa),
- budowę magistrali wodociągowych i sieci rozdzielczych w celu zapewnienia niezawodnej dostawy wody dla mieszkańców, do obiektów priorytetowych (duże obiekty niemieszkalne, w których duża liczba użytkowników może być narażona na ryzyko związane z wodą, w szczególności duże obiekty użyteczności publicznej takie jak np. szpitale) oraz pozostałych odbiorców (usługi, przemysł itd.).

Ponadto Spółka kontynuuje prace związane z rozbudową sieci kanalizacji sanitarnej zgodnie z Dyrektywą 91/271/EWG z 21 maja 1991 r. dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych i Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Dokumentem kierunkowym w zakresie rozbudowy zbiorczego systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków jest m.in. Uchwała Nr 268.XXV.2020 Rady Miejskiej Jeleniej Góry z dnia 2 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Jelenia Góra.

W powyższych okolicznościach obszary interwencji z zakresu zaopatrzenia w wodę oraz odprowadzania i oczyszczania ścieków powinny uwzględniać cele strategiczne wynikające z ww. dyrektyw unijnych oraz prawa krajowego. Ponadto należy nadmienić, że przy udzielaniu pomocy unijnej np. z Funduszy Europejskich na Infrastrukturę Klimat Środowisko 2021-2027, badana jest zgodność strategii lokalnych z obszarami interwencji programów oraz strategii krajowych i unijnych.

Tabela 43. Charakterystyka sieci wodociągowej w Jeleniej Górze w latach 2017-2022.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
długość czynnej sieci rozdzielczej (km)	347,1	367,0	341,7	338,6	368,5	-
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	7772	7828	7915	8062	7853	8053
woda dostarczona gospodarstwom domowym (dam ³)	2264,9	2310,5	2316,7	2349,5	2309,3	2256,2
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	77 958	77 396	77 009	76 336	75 345	-

Źródło: GUS/BDL

Dane GUS opisujące sieć wodociągową w mieście wskazują na jej ciągły rozwój, przy jednoczesnym spadku liczby osób z niej korzystających. Długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej w Jeleniej Górze w 2021 roku wyniosła 368,5 km. Od 2017 roku zwiększyła się o 21,4 km, czyli 5,81%. Liczba przyłączy wodociągowych prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania zwiększyła się o tym czasie o 81 i kolejne 200 w 2022 roku. Związane jest to z rozwojem urbanizacyjnym Jeleniej Góry oraz jednoczesnym spadkiem liczby mieszkańców. Obserwuje się przy tym zasadniczo niezmienną ilość zużycia wody.

Tabela 44. Charakterystyka sieci kanalizacyjnej w Jeleniej Górze w latach 2017-2021.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	277,2	279,3	282,6	285,2	289,7	290,6
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	7092	7135	7208	7442	7294	7357
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	71 616	71 130	70 825	70 395	69 391	-

Źródło: GUS/BDL

W Jeleniej Górze widoczny był rozwój sieci kanalizacyjnej. Pomędzy 2017 a 2022 rokiem długość sieci zwiększyła się o 13,4 km, osiągając na koniec 2022 roku łączną długość 290,6 km.

Liczba nowych przyłączy zwiększyła się przy tym o 265. Podobnie jak w przypadku liczby osób korzystających z wodociągów, tak też w przypadku liczby osób korzystających z sieci kanalizacyjnej odnotowano spadek. Warto zauważyć, iż liczba osób korzystających z sieci kanalizacyjnej była niższa od liczby osób korzystających z sieci wodociągowej o około 6 tys., co świadczyć może o niedostatecznie rozwiniętej sieci infrastruktury wodno-kanalizacyjnej w niektórych rejonach miasta. Wynika to m.in. z charakterystyki fizjograficznej regionu, postępującego rozproszenia sieci osadniczej oraz uzależnienia ujęć wody od istniejącej sieci rzecznej, których dostępność warunkowana jest w znacznym stopniu od warunków atmosferycznych i zjawisk klimatycznych oraz narażona jest na większe zagrożenie występowania zanieczyszczeń biologiczno-chemicznych. Ze względów ekonomicznych na terenie miasta występują rejonu pozbawione dostępu do sieci kanalizacyjnej. Są to jednostki strukturalne Goduszyn oraz Jagniątków, najbardziej oddalone od centrum miasta i jednocześnie zamieszkiwane przez najmniejszą liczbę mieszkańców

Tabela 45. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w latach 2017-2021.

	2017	2018	2019	2020	2021	Odsetek korzystających z sieci wodociągowej, ale nie korzystających z sieci kanalizacyjnej w 2021 roku
Polska	27 107 588	27 179 422	27 310 526	27 368 952	27 363 901	22,20%
Dolnośląskie	2 223 814	2 218 151	2 229 467	2 229 551	2 232 081	18,54%
Powiat karkonoski	41 149	40 775	41 020	40 991	40 722	24,11%
Jelenia Góra	71 616	71 130	70 825	70 395	69 391	7,9%

Źródło: GUS/BDL

Na tle danych dla kraju i województwa dolnośląskiego Jelenia Góra wypada korzystniej pod względem deficytu rozwoju sieci kanalizacyjnej, co nie oznacza, że w mieście nie można mówić o braku problemu. Jak już wspomniano różnica w dostępie do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej dotyczyła w Jeleniej Górze około 6 tys. mieszkańców. Oznaczało to, że odsetek korzystających z sieci wodociągowej, ale nie korzystających z sieci kanalizacyjnej w 2021 roku wynosił 7,9%, przy czym w kraju było to 22,2% a w województwie dolnośląskim 18,54%. Mniej korzystnie ta relacja wyglądała w powiecie karkonoskim, bo dotyczyła aż 24,1% mieszkańców. Deficyt rozwoju sieci kanalizacyjnej w powiecie karkonoskim ma istotne znaczenie dla ochrony wód także na terenie Jeleniej Góry, co związane jest z charakterystyką hydrologiczną regionu.

Tabela 46. Wybrane dane odnoszące się do gospodarki wodno-ściekowej w latach 2012-2021.

		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu	Jelenia Góra	44	42,6	42,9	42,1	41,4	43,1	44,6	44,2	43,6	45,4
	Grupa porównawcza 1	49,07	47,58	46,45	45,38	45,03	44,73	46,88	47,18	49,00	49,15

		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
roku na 1 mieszk. (m3)	Grupa porównawcza 2	65,33	60,40	59,78	62,65	62,40	62,85	66,13	67,18	62,03	64,78
Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi w ciągu roku na 1 mieszk. (m3)	Jelenia Góra	91,1	95,3	88,5	78,3	90,1	82,2	79,6	79,1	79,3	85,9
	Grupa porównawcza 1	59,08	48,60	45,30	45,00	45,56	44,90	45,56	45,78	47,12	52,36
	Grupa porównawcza 2	65,38	65,50	67,15	70,05	69,75	64,93	64,03	64,90	58,25	60,48

Źródło: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

Dane dotyczące zużycia wody i oczyszczania ścieków ukazane na tle grup porównawczych dostarczają kilku dodatkowych wniosków na temat gospodarki wodno-ściekowej w Jeleniej Górze. W analizowanych latach 2012-2021 zużycie wody w mieście utrzymywało się zasadniczo na niezmiennym poziomie. Jednocześnie było niższe o 3,75 m³ niż w miastach o podobnej wielkości oraz o 19,38 m³ niż w miastach o charakterze uzdrowiskowym, w których wysokie zużycie wody generowane jest w dużej mierze przez ruch turystyczny.

Porównując dane odnoszące się do ścieków wymagających oczyszczenia zauważyć można, że w obu grupach porównawczych utrzymuje się ono na podobnym poziomie, natomiast w Jeleniej Górze jest zdecydowanie wyższe, jednocześnie objętość ścieków wymagających oczyszczania jest prawie dwa razy wyższa od objętości zużycia wody. Do jeleniogórskiej oczyszczalni trafia relatywnie więcej ścieków z okolicznych rejonów niż w przypadku obu grup porównawczych. Oznacza to również, iż wymiar gospodarki wodno-ściekowej jest bardzo ważnym aspektem współpracy ponadlokalnej samorządów z Jeleniej Góry i sąsiednich gmin.

Wnioski z diagnozy

Infrastruktura wodno-ściekowa na terenie Jeleniej Góry stale się rozwija. Zwiększa się systematycznie długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, przy jednoczesnym nieznacznym deficycie rozwoju sieci kanalizacyjnej. Stopień skanalizowania Jeleniej Góry w 2022 r. wg GUS wynosił 89,8%. Gospodarka ściekowa ma szczególne znaczenie dla rozwoju regionu Karkonoszy. W przypadku powiatu karkonoskiego deficyty w dostępie do sieci kanalizacyjnej są znaczące. W 2021 roku około ¼ mieszkańców powiatu nie miała dostępu do tej sieci. Taki stan rzeczy stanowi zagrożenie dla jakości wód powierzchniowych i być może dla wód podziemnych w Kotlinie Jeleniogórskiej i bezpośrednio na terenie miasta. Gospodarka wodno-kanalizacyjna powinna być zatem szczególnym wymiarem współpracy gmin karkonoskich. Zapewnienie sprawnie funkcjonujących sieci wodociągowych i kanalizacyjnych umożliwi efektywne korzystanie z zasobów wodnych oraz pozytywnie wpłynie na środowisko, zapobiegając wprowadzaniu do ekosystemu szkodliwych substancji. Biorąc pod uwagę powyższe, w perspektywie najbliższych lat uzasadnione będzie wdrażanie działań ukierunkowanych na rozwój niebieskiej i zielonej infrastruktury, małej retencji przy jednoczesnym utrzymaniu obszarów retencji naturalnej, a także podejmowanie inwestycji mających na celu zapewnienie mieszkańcom Jeleniej Góry i powiatu karkonoskiego dostępu do dobrej jakości wody przeznaczonej do spożycia oraz sprawnego sposobu odprowadzania i oczyszczania ścieków.

5.3. Gospodarka odpadami

Obecny system gospodarowania odpadami komunalnymi na terenie Jeleniej Góry realizowany jest w oparciu o „Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Jeleniej Gór”, zatwierdzony uchwałą nr 276.XXVI.2020 Rady Miejskiej Jeleniej Góry z dnia 8 grudnia 2020 r. w sprawie Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Jeleniej Góry oraz zmieniony uchwałą nr 588.LXII.2023 Rady Miejskiej Jeleniej Góry z dnia 7 lutego 2023 r. Sposób postępowania z odpadami komunalnymi reguluje ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

Podmiotem odbierającym odpady komunalne od właścicieli nieruchomości z terenu miasta Jelenia Góra jest Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. z siedzibą przy ul. Wolności 161/163.

Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej działa w oparciu o umowę wraz z aneksami, która w swoim zakresie obejmuje:

- 1) prowadzenie Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych przy ul. Wolności 161/163 oraz mobilnego PSZOK, do którego mieszkańcy Jeleniej Góry w ramach wnoszonej opłaty za zagospodarowanie odpadami mogą dostarczać wybrane frakcje odpadów komunalnych zebranych w sposób selektywny;
- 2) usuwanie odpadów komunalnych z miejsc nieprzeznaczonych do ich składowania i magazynowania;
- 3) odbieranie odpadów komunalnych z terenu Jeleniej Góry pochodzących od właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy oraz nieruchomości w części zamieszkałych i w części niezamieszkałych (tzw. „mieszanych”).

Ponadto, Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej posiada odrębną umowę w zakresie odbierania i zagospodarowania odpadów komunalnych z nieruchomości niezamieszkałych zlokalizowanych w Jeleniej Górze.

W 2022 r. miejscem zagospodarowania odebranych z terenu miasta zmieszanych odpadów komunalnych było Karkonoskie Centrum Gospodarki Odpadami (KCGO).

Tabela 47. Odpady komunalne odbierane z terenu Jeleniej Góry w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ogółem (w tonach)	30 783,21	28 017,54	26 055,27	25 703,79	29 741,99	29 582,21
z gospodarstw domowych	19 530,44	18 584,48	18 670,86	19 811,30	24 048,86	24 283,07
z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)	11 252,77	9433,06	7384,41	5892,49	5693,13	5299,14

Źródło: GUS/BDL

Dane GUS wskazują na wzrost masy odpadów zbieranych z gospodarstw domowych w latach 2021-2022 w Jeleniej Górze oraz systematyczny spadek masy odpadów zbieranych z innych źródeł. Tworzy to ciekawy obraz funkcjonowania miasta. Teoretycznie w wyludniającym się mieście powinno być widać spadek masy wytwarzanych odpadów pochodzących z gospodarstw domowych. Te dane świadczą prawdopodobnie o tym, iż do miasta napłynęli

nowi mieszkańcy, w tym migranci ekonomiczni, których nie widać w oficjalnych statystykach. Racjonalne wydaje się przy tym uzasadnienie ekonomiczne dla spadku masy odpadów generowanych między innymi przez mały biznes i instytucje. W tym przypadku ilość wytworzonych odpadów wpływa na koszty funkcjonowania firm i instytucji. Takie podejście wpisuje się również w trendy gospodarki odpadami, której celem w przyszłości jest przede wszystkim redukcja masy wytwarzanych odpadów, ponowne ich wykorzystanie i budowanie tzw. gospodarki o obiegu zamkniętym. Docelowo zakłada się wyraźną redukcję masy odpadów, które trafiają na składowiska odpadów. W Jeleniej Górze szczególnie odczuwalnym problemem dla mieszkańców i firm są rosnące opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi.

Tabela 48. Odpady zmieszane na 1 mieszkańca w kg w latach 2017-2022

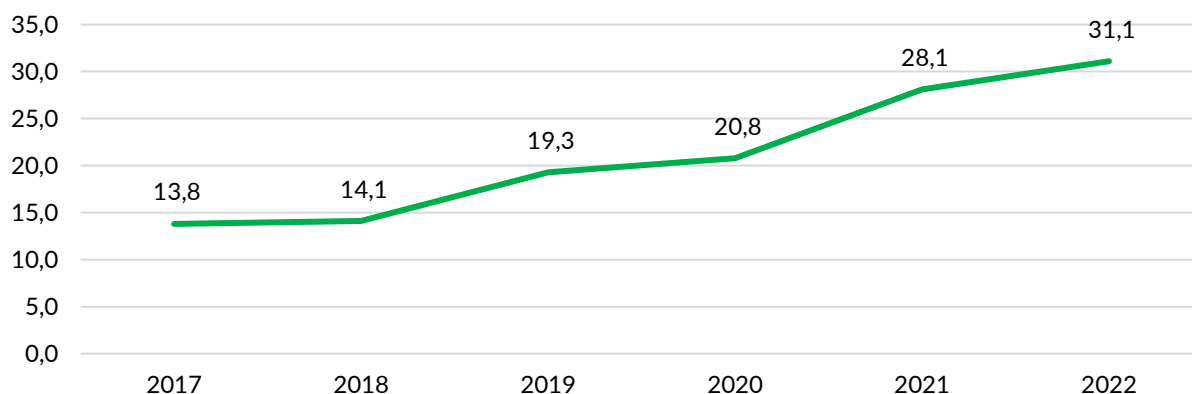
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	312	325	332	344	360	355
Województwo dolnośląskie	374	394	404	398	435	422
Powiat karkonoski	-	-	438	400	450	471
Jelenia Góra	-	-	329	330	386	388

Źródło: GUS/BDL

Dane GUS wskazują, iż mieszkańcy Jeleniej Góry w przeliczeniu na 1 mieszkańca wytwarzali w 2022 roku więcej odpadów niż średnio w kraju oraz mniej niż średnia w województwie dolnośląskim. Wyraźnie wyższą produkcją odpadów przypadającą na mieszkańca charakteryzował się powiat karkonoski. Związane jest to z rozwiniętą funkcją turystyczną tego obszaru, co oznacza, że na masę wytworzonych odpadów składają się zarówno te wytworzone przez jego mieszkańców, jak też turystów. Dane GUS wskazują również na wzrost masy wytwarzanych odpadów na mieszkańca.

Dane GUS wskazują na rosnący odsetek odpadów komunalnych zbieranych selektywnie. W 2022 roku odsetek ten w Jeleniej Górze wyniósł 31,1% wobec 13,8% w 2017 roku.

Wykres 62. Odsetek odpadów komunalnych zbieranych selektywnie w Jeleniej Górze w latach 2017-2022.

Źródło: GUS/BDL

Wnioski z diagnozy

Na terenie Jeleniej Góry funkcjonuje sprawny system odbioru i wywozu odpadów. Widoczne są przy tym pozytywne zmiany w zakresie jego funkcjonowania. Pomiędzy 2017 a 2022 rokiem istotnie zwiększył się odsetek odpadów komunalnych zbieranych selektywnie, z poziomu 13,8% do 31,1%. Oczekiwane są dalsze usprawnienia i rozwój tego systemu, który ukierunkowany będzie przede wszystkim na zmniejszanie ilości składowanych odpadów. W kolejnych latach istotna będzie także budowa oraz modernizacja punktów selektywnej zbiórki odpadów oraz podejmowanie działań związanych z wymianą taboru używanego przez firmy świadczące usługi związane z gospodarką odpadami na pojazdy zero i niskoemisyjne. Dane GUS wskazują na wzrost masy odpadów zbieranych z gospodarstw domowych w latach 2021-2022 w Jeleniej Górze oraz systematyczny spadek masy odpadów zbieranych z innych źródeł m. in. z biznesu, administracji. Oczekuje się, iż wspierane i rozwijane będą rozwiązania premijujące gospodarkę o obiegu zamkniętym. W Jeleniej Górze obserwuje się rosnące koszty prowadzenia gospodarki odpadami, co przekłada się na wzrost opłat za odpady, które ponoszą mieszkańcy i podmioty z sektora publicznego i prywatnego. Istotne będzie również dążenie do poprawy estetyki miasta poprzez sprzątnięcie przestrzeni publicznych i oczyszczanie miasta.

5.4. Obszary funkcjonalne, w tym miejskie obszary funkcjonalne

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego (PZPWD) plasuje Jelenią Górę jako ośrodek o znaczeniu regionalnym, dla którego można wyodrębnić miejski obszar funkcjonalny. Miasto stanowi ważny regionalny ośrodek usługowy i handlowy oddziałujący na sąsiednie (i nie tylko) miejscowości. Jest również ważnym ośrodkiem turystycznym – w szczególności uzdrowiskowa dzielnica Cieplice. Na terenie miasta zlokalizowane są usługi wyższego rzędu i administracji specjalnej (kulturalne, edukacyjne, administracyjne, sądownictwo). W strukturze przestrzennej województwa miasto zostało zakwalifikowane do obszarów o spadającym potencjale rozwojowym, jak również obszarów wymagających interwencji (problemowych).

Jelenia Góra z uwagi na strategiczne położenie w bezpośredniej granicy z Czechami oraz bliskiej granicy Niemiec (70 km) stanowi ważny ośrodek komunikacyjny. Prowadzą przez nią drogi komunikacyjne do: Wiednia (429 km), Berlina (303 km) i Pragi (156 km).

Znaczna część Jeleniej Góry położona jest w granicach obszarów chronionych oraz korytarzy ekologicznych. Ważne znaczenie dla rozwoju regionu ma zachowanie cennych zasobów przyrodniczych i bioróżnorodności, jak też drożności korytarzy ekologicznych.

Mając na względzie powyższą charakterystykę, Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego umiejscawia Jelenią Górę w kilku obszarach funkcjonalnych:

- Jeleniogórski Obszar Funkcjonalny (dalej JOF), wyznaczony jako miejski obszar funkcjonalny ośrodka regionalnego (rys. 7), w skład którego wchodzi gminy:
 - Bolków, Gryfów Śląski, m. Jelenia Góra, Janowice Wielkie, Jeżów Sudecki, m. Karpacz, m. Kowary, Lubomierz, Marciszów, Mirsk, Mysłakowice, m. Piechowice, Pielgrzymka, Podgórzyn, Stara Kamienica, Świerzawa, m. Szklarska Poręba, Wleń, m. Wojcieszów,, m. Złotoryja, Złotoryja;

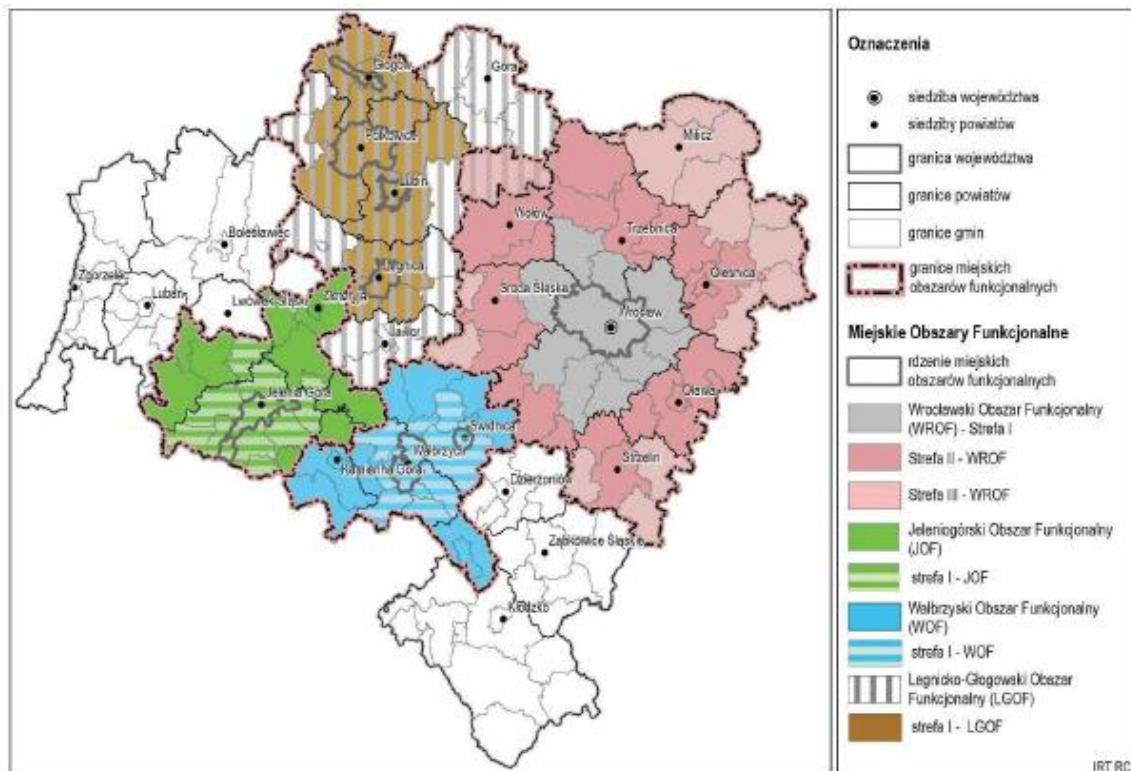

- Strefa I JOF: m. Jelenia Góra, Janowice Wielkie, Jeżów Sudecki, m. Karpacz, Mysłakowice, m. Piechowice, Podgórzyn, Stara Kamienica, m. Szklarska Poręba, Wleń, m. Wojcieszów;
- Rdzeń JOF: Jelenia Góra;
- Przygraniczny obszar funkcjonalny (rys. 8);
- Obszar funkcjonalny cenny przyrodniczo, składający się z obszarów węzłowych i obszarów uzupełniających, w przypadku Jeleniej Góry obejmujący obszary najwyższej ochrony, postulowane obszaru powiększenia Karkonoskiego Parku Narodowego oraz strefy ABC ochrony uzdrowiskowej (rys. 9);
- Sudecki Obszar Funkcjonalny (rys. 10);
- Strefa górską w Sudeckim Obszarze Funkcjonalnym (rys. 10).

Miejskie obszary funkcjonalne ośrodka wojewódzkiego i ośrodków regionalnych są miejscami największej koncentracji procesów gospodarczych, potencjału rynku pracy i usług. Szansą na wzmocnienie potencjału ośrodków ponadlokalnych jest integracja w obrębie ich obszarów funkcjonalnych, która powinna się odbywać poprzez działania planistyczne, służące przywróceniu i utrwaleniu ładu przestrzennego, jak i działania inwestycyjne. Istotne dla rozwoju miejskich obszarów funkcjonalnych są działania w zakresie poprawy dostępności transportowej i integracji transportu, budowy systemu zielonej infrastruktury i racjonalizacji zagospodarowania terenów niezabudowanych. W zakresie rozwoju transportu w obszarach funkcjonalnych konieczne jest wspieranie rozwoju transportu w sposób zrównoważony. W szczególności powinno się kształtować sieć kolejową w sposób umożliwiający prowadzenie ruchu aglomeracyjnego.

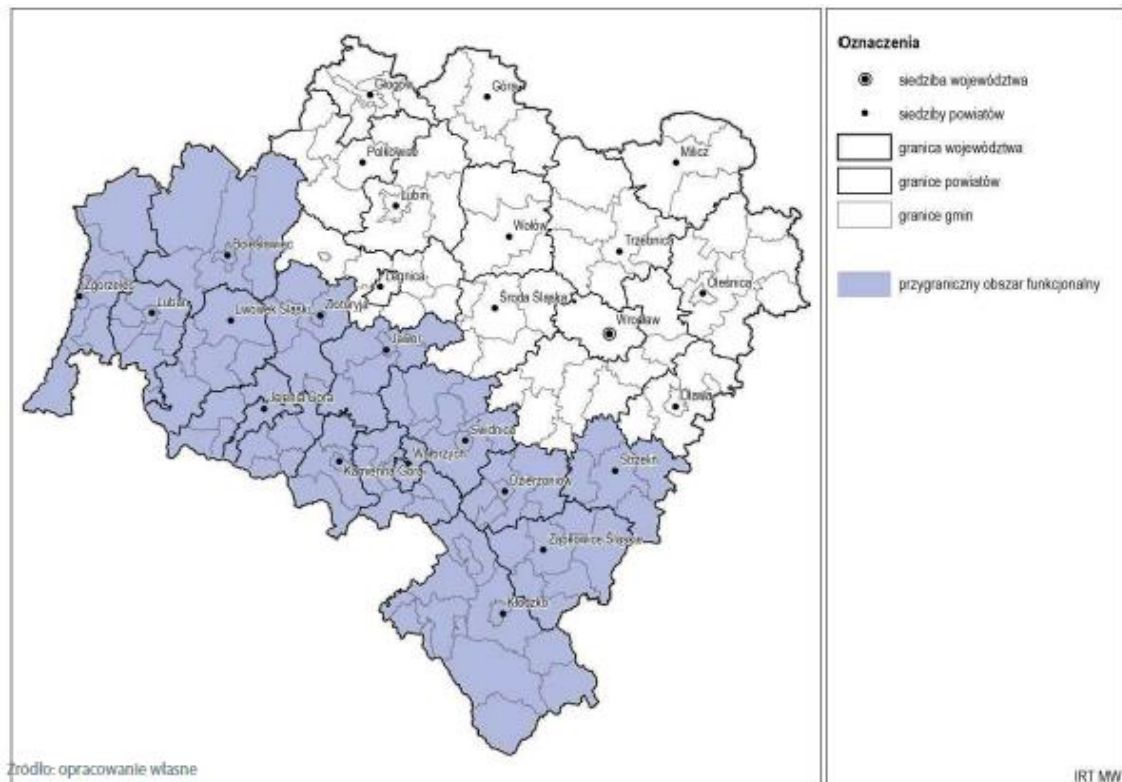

Rysunek 7. Miejskie obszary funkcjonalne.

Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego

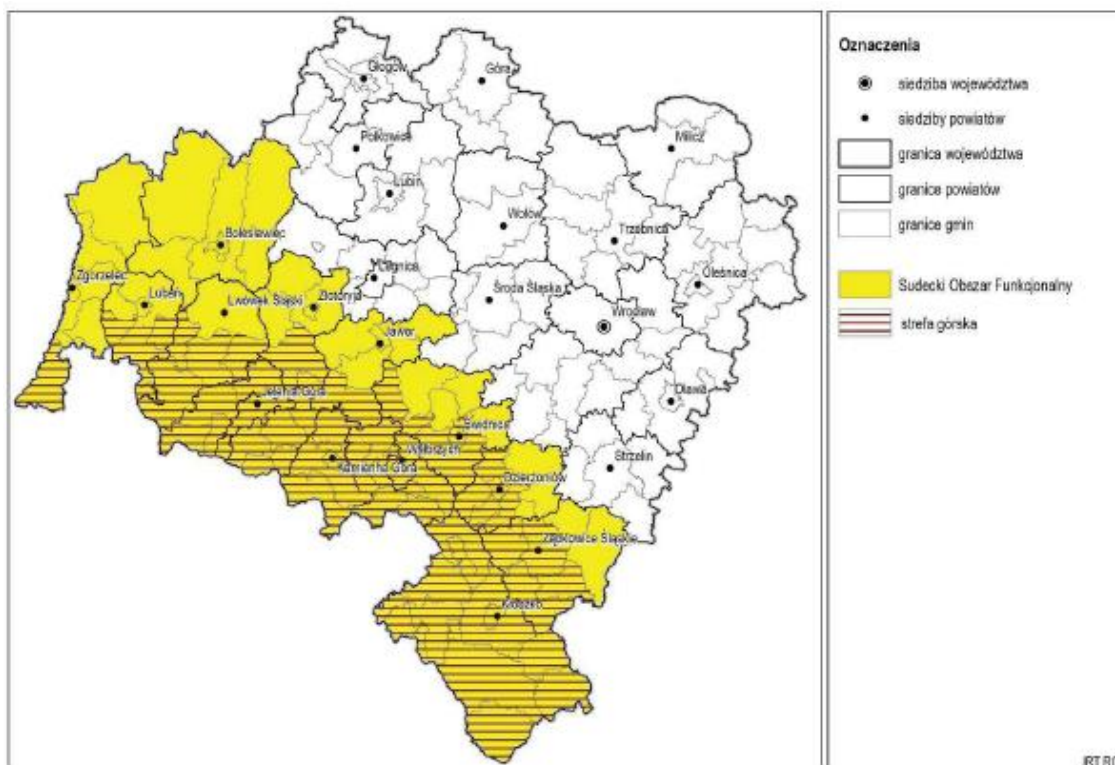
Rysunek 8. Przygraniczny obszar funkcjonalny.

Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego

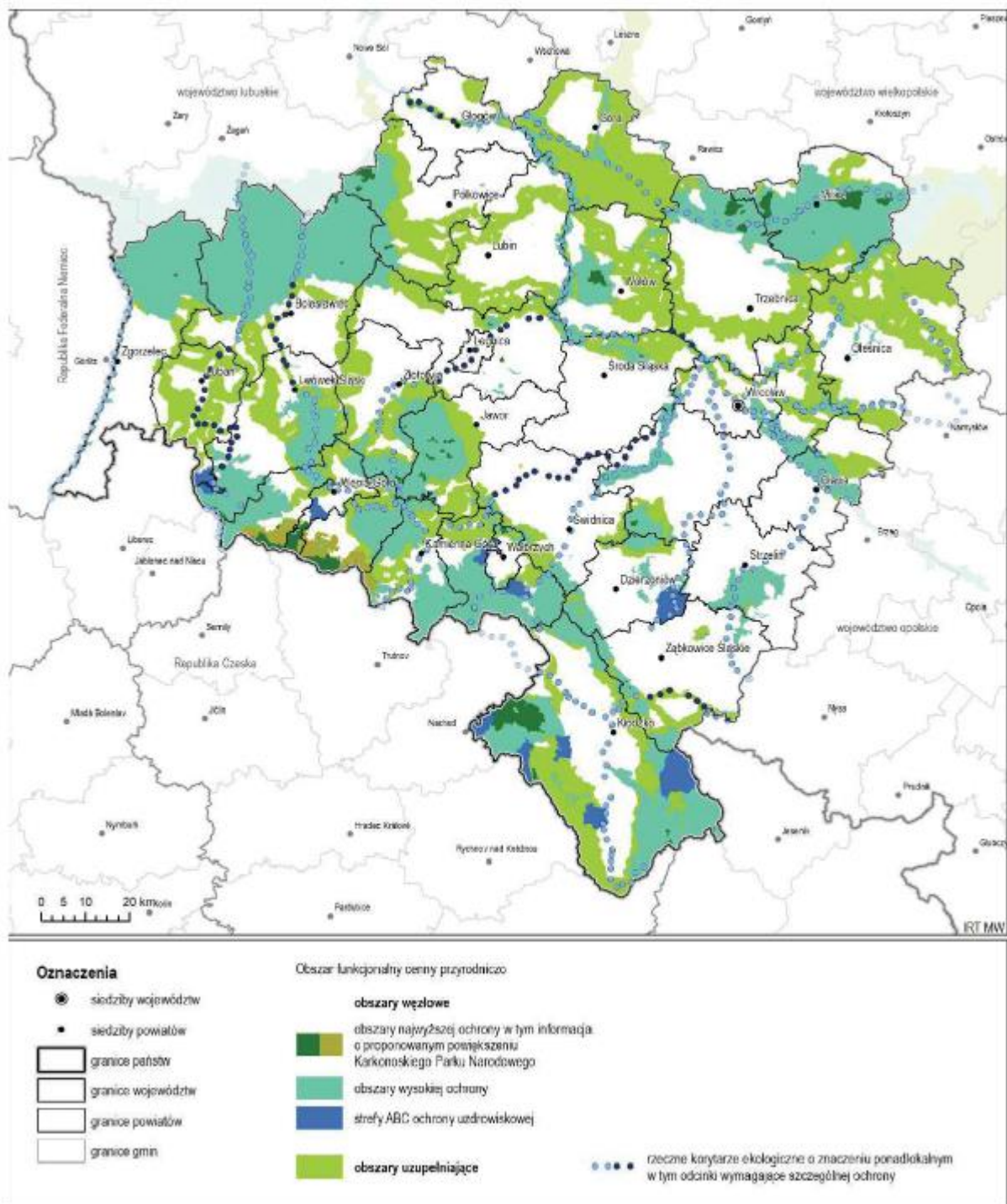
Rysunek 9. Sudecki Obszar Funkcjonalny.

Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego.

Rysunek 10. Obszar funkcjonalny cenny przyrodniczo.

Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego

Wewnętrzny układ funkcjonalny Jeleniej Góry jest wynikiem procesów urbanizacyjnych oraz decyzji administracyjnych. Miasto charakteryzuje się układem osadniczym rozwiniętym w formie pasma o długości około 30 km. Jest to czwarte co do wielkości miasto Dolnego Śląska pod względem liczby ludności. Rozciąga się wzdłuż dolin cieków wodnych.

Jelenia Góra składa się z kilku zróżnicowanych jednostek urbanistycznych, do których zaliczyć można: Śródmieście, Zabobrze, Maciejową, Cieplice, Goduszyn, Jagniątków i Sobieszów. Niektóre z tych obszarów wcześniej funkcjonowały jako odrębne miejscowości lub nawet miasta, takie jak Cieplice i Sobieszów, ale zostały włączone w granice administracyjne Jeleniej Góry.

Opisując Jelenią Górę można wyróżnić kilka istotnych ze względu na rozwój i zagospodarowanie miasta obszarów funkcjonalnych:

- Śródmieście, które stanowi rdzeń miejski i jest centrum historycznym Jeleniej Góry. Tutaj skupia się szereg usług publicznych, jak też występuje koncentracja najstarszej zabudowy mieszkaniowej;
- Zabobrze, które jest typowym osiedlem mieszkaniowym, gdzie dominują bloki mieszkalne. Ten rejon miasta jest dobrze skomunikowany, zlokalizowane są tu również liczne funkcje administracyjne i usługowe oraz handlowe.
- Cieplice, które mają swój odrębny charakter z rozwiniętymi funkcjami miejskimi. Cieplice pełnią rolę ośrodka usługowego, zwłaszcza w dziedzinie usług uzdrowiskowych i medycznych;
- Tereny zabudowy podmiejskiej, zlokalizowane na obrzeżach miasta, zdominowane przez zabudowę jednorodzinną, zlokalizowane m. in. w rejonie Goduszyna, części Sobieszowa i Maciejowej.
- Tereny przemysłowe, zlokalizowane we wschodniej części (pomiędzy dworcem kolejowym w Jeleniej Górze a rzeką Bóbr) oraz południowo-zachodniej części (pomiędzy rzeką Kamienną a drogą krajową nr 3).
- Tereny o funkcji przyrodniczej w południowej części miasta, gdzie zlokalizowane jest pasmo Karkonoszy oraz zlokalizowane w północno-zachodnim rejonie miasta (Park Krajobrazowy Doliny Bobru) i południowo-wschodnim rejonie miasta (Rudawski Park Krajobrazowy).
- Obszary szczególnego zagrożenia powodzią, które występują w południowej części miasta w rejonie ujścia Podgórznej do Wrzosówki i Wrzosówki do Kamiennej, także w rejonie ujścia Kamiennej do Bobru i wzdłuż całego odcinka rzeki Bóbr, powyżej ujścia Kamiennej.

Wnioski z diagnozy

Polityka zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego potwierdza różnorodność funkcji rozwojowych, które występują w odniesieniu do Jeleniej Góry. Kluczowa jest tutaj wielkość miasta, jego zdolność do oddziaływania na sąsiednie obszary, sieci powiązań w ujęciu regionalnym, między innymi kształtowane przez dostępność do ośrodka wojewódzkiego, jak też lokalizacja miasta w przestrzeni regionu i kraju. Jelenia Góra jest ośrodkiem rangi regionalnej, tym samym pełni ważną funkcję w procesach rozwoju województwa dolnośląskiego. Tworzy przy tym sieć powiązań funkcjonalnych z otoczeniem, w tym w ramach tzw. Jeleniogórskiego Obszaru Funkcjonalnego oraz Sudeckiego Obszaru

Funkcjonalnego. Tym samym kształtowanie rozwoju miasta musi odbywać się z uwzględnieniem powiązań w tych obszarach.

Miasto położone jest peryferyjnie, zarówno w odniesieniu do stolicy regionu, jak też centrum kraju. Jest jednym z obszarów regionu o niskiej dostępności komunikacyjnej. Oczekiwane są zatem działania, które poprawią tę dostępność.

Jelenia Góra graniczy z Republiką Czeską, położona jest także w stosunkowo niedużej odległości od granicy z Niemcami. Wpływa to na sposób prowadzenia polityki rozwoju. W mieście znajduje się m. in. siedziba polskiej części Euroregionu Nysa, dostępne są środki dedykowane programom współpracy transgranicznej, a sama współpraca transgraniczna jest istotnym elementem polityki rozwoju miasta.

Ze względu na położenie miasta w regionie Karkonoszy, Jelenia Góra zalicza się do obszarów o szczególnych wartościach przyrodniczych. Walory te kształtują konieczność priorytetowego traktowania zagadnień związanych z ochroną przyrody. Ważny jest także uzdrowiskowy charakter miasta i ochrona zasobów z tym związanych.

5.5. Obszary strategicznej interwencji, w tym rewitalizacji

Terytorialny wymiar polityki rozwoju Dolnego Śląska polega na wskazaniu na terenie województwa interwencji skierowanej z poziomu krajowego oraz regionalnego. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 zakłada dwa wymiary terytorialne interwencji publicznej: horyzontalny oraz obszarowy. Wymiar horyzontalny obejmuje działania strategiczne, których specyfika i zdiagnozowany zakres oddziaływania nie cechuje się koncentracją terytorialną i realizowany jest przez samorząd województwa na obszarze całego województwa w oparciu o określone kryteria. Wymiar obszarowy obejmuje natomiast działania strategiczne ukierunkowane terytorialnie – skierowane do konkretnych obszarów województwa – Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), w których zdiagnozowano koncentrację zjawisk szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji regionalnej polityki rozwoju. Obszary te odzwierciedlają potencjały i problemy rozwojowe w układzie terytorialnym.²⁰

Identyfikacja i delimitacja tzw. Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) na terenie województwa dolnośląskiego odbywała się na bazie obszarów funkcjonalnych wskazanych w Planie Zagospodarowania Województwa Dolnośląskiego. Ponadto część OSI wskazana została z poziomu krajowego.

Jelenią Górę zakwalifikowano do kilku Obszarów Strategicznej Interwencji:

- **Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze (poziom krajowy):**
 - W ośrodkach tych następuje osłabienie ich znaczenia społeczno-gospodarczego. W miastach obserwuje się problemy rozwojowe związane ze spadkiem liczby ludności (zwłaszcza wykształconej, w wieku produkcyjnym), starzeniem się populacji, niedopasowaniem podaży do popytu na rynku pracy, osłabieniem bazy ekonomiczno-budżetowej samorządów oraz z niewystarczającą dostępnością transportową (w tym powiązaniem transportem zbiorowym z innymi miastami i regionami),

²⁰ Za: Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030

- Zdiagnozowanym problemem terenów zurbanizowanych jest również zanieczyszczenie powietrza, będące wynikiem m.in. użytkowania przestarzałych źródeł ciepła (wykorzystujących paliwa niskiej jakości do ogrzewania mieszkań i domów), jak też suburbanizacji i związanego z nią niekontrolowanego rozprzestrzeniania się zabudowy.
- **OSI obszarów funkcjonalnych województwa dolnośląskiego:**
 - OSI Miejskiego obszaru funkcjonalnego (Jeleniogórski Obszaru Funkcjonalny),
 - OSI Przygraniczny obszar funkcjonalny,
 - OSI Obszar cenny przyrodniczo,
 - OSI Sudecki obszar funkcjonalny.

Jelenia Góra znajduje się na terenie Jeleniogórskiego Obszaru Funkcjonalny. Przyjęta w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 macierz kierunków interwencji w odniesieniu do wymiaru terytorialnego, wskazuje na kluczowe priorytety rozwojowe Jeleniogórskiego Obszaru Funkcjonalnego (lista ułożona hierarchicznie od najistotniejszego priorytetu):

1. Priorytet 1.1. Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych subregionów.
2. Priorytet 5.1. Rozwój regionalnej sieci transportowej.
3. Priorytet 1.4. Wspieranie rozwoju oraz rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich.
4. Priorytet 4.1. Poprawa stanu środowiska.
5. Priorytet 3.4. Poprawa efektywności kształcenia.
6. Priorytet 2.3. Rozwój i doskonalenie usług publicznych.
7. Priorytet 4.2. Racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska
8. Priorytet 5.3. Wspieranie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej.

Obszary strategicznej interwencji są to przestrzenie lub zagadnienia rozwojowe, które można ulokować w danej części kraju, regionu, jak też danej gminy. W Jeleniej Górze nie wyznaczono dotychczas obszarów strategicznej interwencji wewnątrz miasta. Należy zauważyć, iż za obszar strategicznej interwencji można uznać zarówno przestrzenie charakteryzujące się problemami rozwojowymi, jak też przestrzenie o istotnym znaczeniu dla przyszłego rozwoju. Wymagają one przy tym wdrożenia komplementarnego planu działania, integrowania różnych priorytetów i kierunków działań ujętych w Strategii.

Mając na uwadze powyższe można wskazać, iż do kategorii obszarów strategicznej interwencji w Jeleniej Górze mogą kwalifikować się obszary rewitalizacji.

Rewitalizacja (w myśl ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji) stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.

W mieście Jelenia Góra do 2023 r. obowiązywał Lokalny Programu Rewitalizacji Miasta Jelenia Góra na lata 2015-2023. Celem głównym programu był „rozwój zdegradowanych obszarów miasta i wysoka jakość życia lokalnych społeczności”. Realizacji ww. celu służyły zadania polegające na:

- przebudowie i zagospodarowaniu przestrzeni miejskiej zarówno w odniesieniu do poprawy stanu infrastruktury technicznej, w tym zasobów mieszkaniowych, jak i dróg,

- rewitalizacji uzdrowskiej części miasta polegającej na przeobrażeniu zdegradowanych terenów nadbrzeżnych rzeki Kamiennej na bulwar spacerowy,
- rewitalizacji terenów powojaskowych,
- upowszechnianiu rozwiązań w zakresie niskiej emisji, energooszczędności i ochrony środowiska, poprzez m.in. termomodernizację budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej, budowę węzłów przesiadkowych, parkingu „Park&Ride”, dróg rowerowych oraz wymianę oświetlenia miejskiego na energooszczędne,
- utworzeniu strefy aktywności gospodarczej w mieście poprzez przygotowanie terenów inwestycyjnych (m.in. makroniwelacja terenów działek, uzbrojenie terenów, budowa wewnętrznej infrastruktury komunikacyjnej),
- modernizacji infrastruktury sportowej stadionów,
- rewitalizacji kompleksu pałacowego w Sobieszowie na Centrum Edukacyjne Karkonoskiego Parku Narodowego w celu poprawy atrakcyjności turystycznej Jeleniej Góry.

Dnia 29 marca 2023 r. uchwałą nr 613.LXIV.2023 Rady Miejskiej Jeleniej Góry przyjęto Gminny Program Rewitalizacji Miasta Jelenia Góra. W programie wyznaczono obszar rewitalizacji składający się z 3 podobszarów: Śródmieście, Cieplice, Sobieszów. Celem głównym programu „jest przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu grup mieszkańców Jeleniej Góry poprzez skumulowane działania społeczne, infrastrukturalne oraz środowiskowe, w swym zamyśle będące tworzeniem miejsc, obiektów, przestrzeni dla działań i aktywności społecznych”. Cele strategiczne obejmują:

- Spójność społeczną i aktywizację mieszkańców,
- Spójność przestrzenno-funkcjonalną,
- Lepszą jakość środowiska naturalnego.

Ponadto każdemu z celów strategicznych przyporządkowano cele operacyjne i kierunki działań. Realizacji ww. celów służyć będą projekty, które w Śródmieściu ukierunkowane będą na:

- Tworzenie atrakcyjnej, pozbawionej barier architektonicznych oraz bezpiecznej przestrzeni dla mieszkańców i turystów,
- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, tworzenie przyjaznych warunków umożliwiających integrację społeczną oraz poprawę estetyki zabudowy w rewitalizowanym obszarze miasta,
- Poprawę infrastruktury zdegradowanego podobszaru śródmieścia poprzez modernizację budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej, infrastruktury drogowej i sieciowej oraz integrację grup mieszkańców.

W Cieplicach:

- Kompleksową rewitalizację Cieplic - uzdrowskiej części Jeleniej Góry,
- Rewitalizację infrastruktury sportowej, drogowej oraz mieszkaniowej na zdegradowanym podobszarze Cieplic,
- Poprawę atrakcyjności turystycznej podobszaru Cieplice poprzez rewitalizację elementów dziedzictwa kulturowego, zabudowy mieszkaniowej oraz infrastruktury drogowej.

W Sobieszowie:

- Rozwój infrastruktury społecznej, zwiększenie efektywności energetycznej i poprawa estetyki zabudowy na podobszarze Sobieszów.

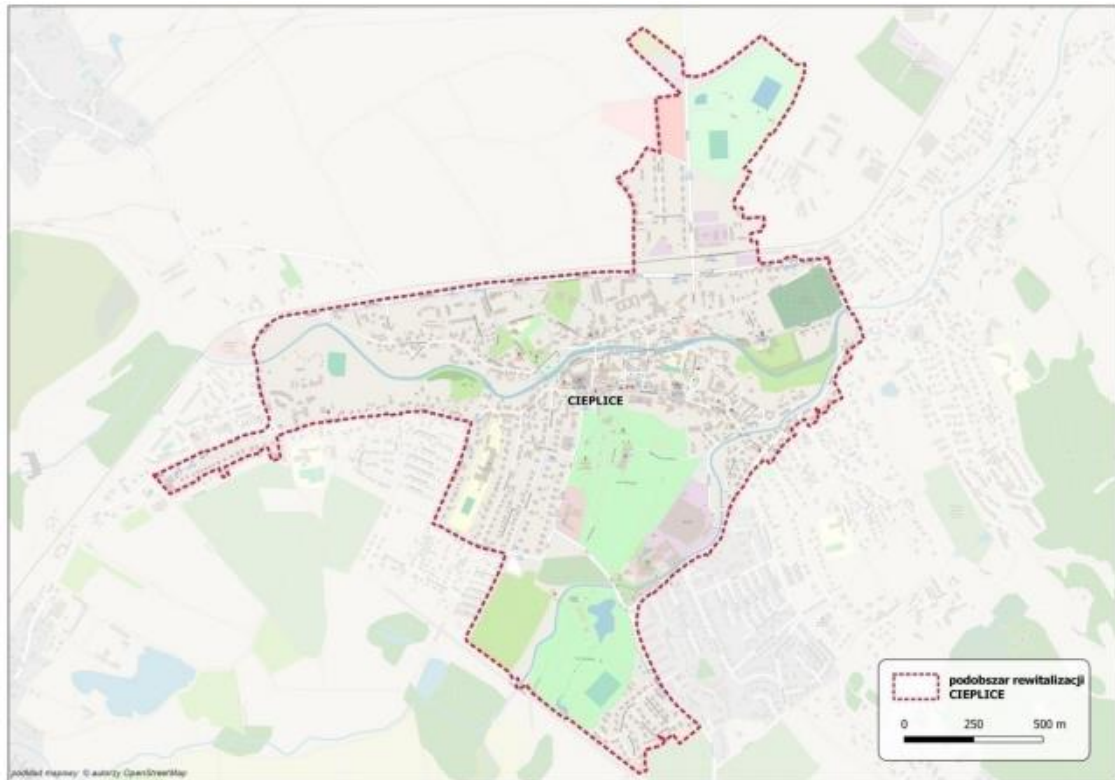
Ponadto na każdym z trzech podobszarów rewitalizacji realizowane będą projekty mające na celu: kształtowanie postaw przedsiębiorczych wśród uczniów jeleniogórskich szkół oraz doskonalenie kompetencji zawodowych kadry pedagogicznej, organizację cyklu wydarzeń kulturalno-artystycznych integrujących mieszkańców oraz cyklu spotkań profilaktyczno-prewencyjno-edukacyjnych mających na celu zapewnienie wyższego poziomu bezpieczeństwa dzieci, młodzieży i seniorów w mieście.

W obrazie przyszłości (wizja po przeprowadzeniu rewitalizacji), zakłada się, że Jelenia Góra jest miastem, w którym przeprowadzono wzorcową w skali województwa dolnośląskiego rewitalizację. Miasto odnotowało widoczny postęp w zakresie niwelacji problemów społecznych, marginalizacji grup mieszkańców, poprzez aktywną politykę aktywizacyjną (społeczną) wynikającą z rozszerzenia oferty wsparcia świadczonej przez instytucje publiczne oraz organizacje pozarządowe. W mieście nastąpiła wyraźna poprawa w estetyce i funkcjonalności obiektów publicznych oraz mieszkalnych w aspekcie architektonicznym oraz środowiskowym. Jelenia Góra jest miastem otwartym, przyjaznym mieszkańcom, zwłaszcza tym zagrożonych wykluczeniem społecznym. W efekcie realizacji procesu rewitalizacji na podstawie Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Jelenia Góra dokonana się realna i widoczna zmiana na każdym z trzech wyznaczonych i specyficznych podobszarów rewitalizacji. Śródmieście odzyskało i wzmocniło swoją funkcję centrotwórczą, Cieplice odzyskały dawną historyczną świetność, typową dla swojego uzdrowiskowego dziedzictwa, a Sobieszów znacząco poprawił warunki życia i rozwoju swoich mieszkańców, a nadto stał się centrum świadczenia usług opiekuńczych. Rewitalizacja umożliwiła znaczące zniwelowanie problemów społecznych, a przemyślane inwestycje infrastrukturalne umożliwiły kreowanie inicjatyw i projektów społecznych kluczowych dla poprawy jakości życia na wyznaczonych podobszarach rewitalizacji. Wizytówką rewitalizacji są odnowione obiekty, bezpieczne drogi i nowoczesnie urządzone tereny zielone.²¹

²¹ Źródło: Gminny Program Rewitalizacji Miasta Jelenia Góra

Rysunek 11. Podobszar rewitalizacji Cieplice.

Źródło: Gminny Programu Rewitalizacji Miasta Jelenia Góra

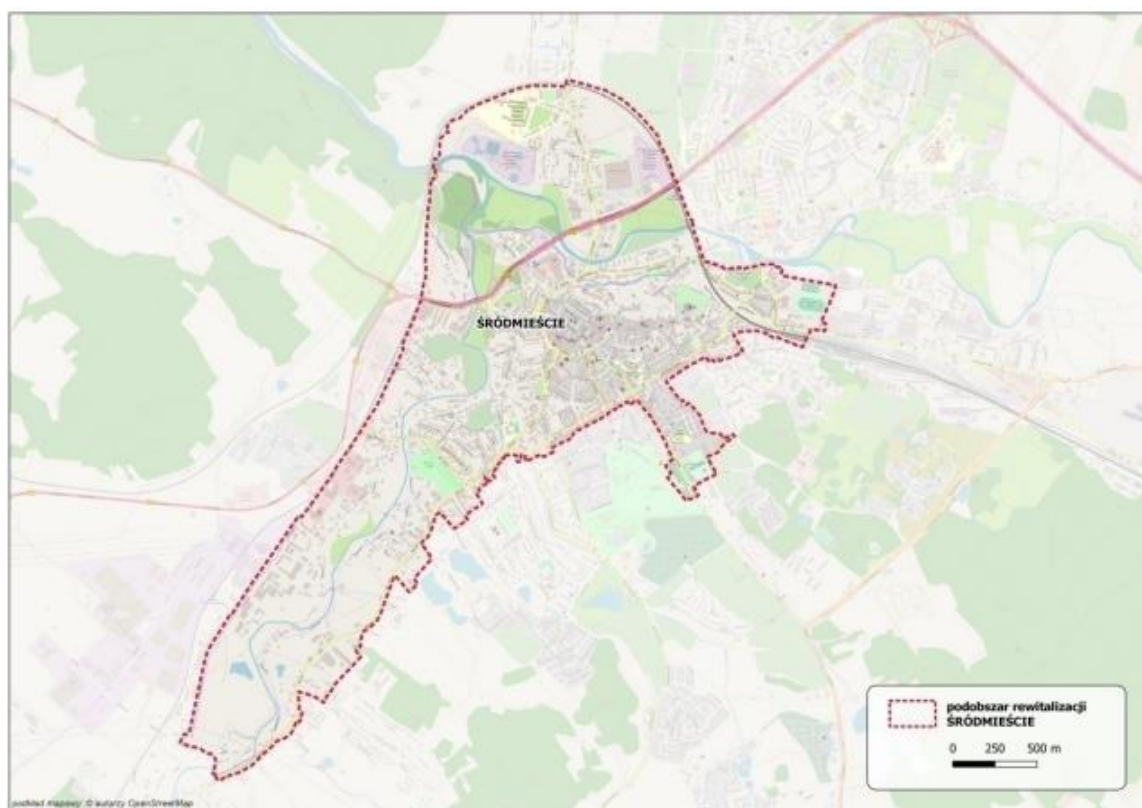
Rysunek 12. Podobszar rewitalizacji Sobieszów.

Źródło: Gminny Programu Rewitalizacji Miasta Jelenia Góra

Rysunek 13. Podobszar rewitalizacji Śródmieście.

Źródło: Gminny Programu Rewitalizacji Miasta Jelenia Góra

Do obszaru strategicznej interwencji w Jeleniej Górze można zaliczyć jednostkę centralną. Jednostka ta posiada mpzp uchwalony 18.12.2012 r., określający m. in. największe w mieście nowe tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej wraz z usługami, tereny zieleni urządzonej i usług sportu. Oznacza to, że przestrzeń ta posiada istotny potencjał rozwoju funkcji mieszkaniowej, a tym samym może być traktowana jako obszar o znaczeniu strategicznym dla rozwoju Jeleniej Góry. Niezbędne działania jakie są oczekiwane do realizacji w jednostce centralnej to: przygotowania formalnoprawne związane z gospodarką gruntami, uzbrajanie terenów, tworzenie i promowanie ofert dla inwestorów oraz tworzenie usług sportu i terenów zieleni urządzonej.

Wnioski z diagnozy

Obszary strategicznej interwencji określają szczególny wymiar polityki rozwoju, w tym z uwzględnieniem wymiaru terytorialnego. W polityce rozwoju przestrzennego województwa dolnośląskiego obszary strategicznej interwencji pokrywają się zasadniczo z obszarami funkcjonalnymi. Oznacza to, że Jelenią Górę traktuje się jako miejsce istotne ze względu na rozwój tzw. miejskich obszarów funkcjonalnych, ale także jako miejsce koncentrujące wybrane funkcje, w tym przyrodnicze. Z poziomu krajowego Jelenia Góra wskazana została jako OSI miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze. Potwierdzają to między innymi dane odnoszące się sfery demograficznej, w tym dotyczące spadku liczby mieszkańców.

W dotychczasowej polityce rozwoju Jeleniej Góry nie określano wewnętrznych obszarów strategicznej interwencji. Kryteria dla takich obszarów spełniają: jednostka centralna oraz obszar rewitalizacji miasta. Kwestia rewitalizacji Jeleniej Góry jest przy tym priorytetowo postrzegana z perspektywy polityki przestrzennej województwa dolnośląskiego i ma wysoki priorytet w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030. W mieście wyznaczono obszar rewitalizacji obejmujący 3 podobszary: Cieplice, Sobieszów, Śródmieście. Opracowany przy tym i przyjęty Gminny Program Rewitalizacji Miasta Jelenia Góra wskazuje komplementarną ścieżkę wychodzenia ze stanu zdegradowanego, co jest spójne z ideą strategicznej interwencji.

5.6. Gospodarka przestrzenna

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego (PZPWD) umiejscawia Jelenią Górę w kilku obszarach funkcjonalnych, w tym zalicza miasto do miejskich ośrodków funkcjonalnych, rejonu górskiego, przygranicznego i o wysokich walorach przyrodniczych. Wskazuje przy tym, iż problemem w ujęciu funkcjonowania miasta w polityce regionalnej jest niska dostępność komunikacyjna względem ośrodka wojewódzkiego.

Jako istotne dla prowadzonej przez miasto polityki przestrzennej należy uznać zawarte w PZPWD zasady:

- ograniczenie wprowadzania zabudowy na tereny otwarte i w dolinach rzecznych,
- ochrona obszarów o wartościach przyrodniczych, krajobrazowych, terenów otwartych,
- utrzymanie i rozbudowa powiązań obszarów chronionych,
- ochrona układów hydrograficznych,
- dążenie do zwartości struktury przestrzennej, uzyskanie równowagi terenów zabudowanych, zieleni urządzonej i terenów otwartych,
- racjonalności i ekonomiki wykorzystania przestrzeni, niewprowadzanie zabudowy mieszkaniowej na tereny zalewowe.

Ważne dla rozwoju zarówno Dolnego Śląska jak też Jeleniej Góry będą kierunki związane ze wzmocnieniem potencjału ośrodków regionalnych poprzez integracje z ich obszarami funkcjonalnymi:

- Realizowane w zakresie polityki rozwoju Województwa Dolnośląskiego, w tym:
 - Prowadzenie polityki sprzyjającej wzmocnieniu rangi Jeleniej Góry jako ośrodka regionalnego w powiązaniu z ośrodkiem wojewódzkim – Wrocławiem,
 - Prowadzenie polityki stymulującej współpracę w ramach Jeleniogórskiego Obszaru Funkcjonalnego,
 - Redukcja uciążliwości związanych z wielkością ruchu samochodowego płynącego do Jeleniej Góry,
 - Włączenie transportu rowerowego w zintegrowany system transportu,
 - Wdrażanie polityki rowerowej,
 - Promowanie racjonalnego kształtowania zabudowy i dobrych praktyk w zakresie planowania przestrzennego zmierzających do zahamowania rozwoju zabudowy na terenach niepredysponowanych i zapobieganie nadpodaży terenów inwestycyjnych,
 - Zaprojektowanie we współpracy z samorządami lokalnymi, koncepcji systemu obszarów zielonej infrastruktury (ZI) wraz z przypisaniem poszczególnym elementom struktury ZI kierunkowych (wiodących) funkcji,

- Planowanie i realizowanie wzdłuż dróg wojewódzkich głównych tras rowerowych.
- Realizowane przez Rząd RP (postulaty kierowane przez Samorząd Województwa):
 - Prowadzenie polityki sprzyjającej wzmocnieniu rangi Jeleniej Góry jako ośrodka regionalnego w powiązaniu z ośrodkiem wojewódzkim – Wrocławiem,
 - Opracowanie krajowej polityki rowerowej,
 - Uwzględnienie potrzeb rozwoju ruchu rowerowego przy inwestycjach realizowanych przez instytucje państwowe,
 - Stworzenie programów finansowych dla rowerowych inwestycji priorytetowych,
 - Wprowadzenie regulacji prawnych sprzyjających racjonalnemu kształtowaniu zabudowy.
- Realizowane przez gminy (postulaty kierowane przez Samorząd Województwa):
 - Uwzględnianie powiązań funkcjonalnych w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych i spójne oraz zintegrowane planowanie przestrzenne tych obszarów,
 - Uwzględnienie w polityce przestrzennej zielonej infrastruktury jako elementu struktury przestrzennej i kierunku przeznaczania terenu,
 - Planowanie elementów zielonej infrastruktury z zachowaniem ciągłości na styku z innymi gminami,
 - Uwzględnienie w polityce przestrzennej możliwości odbudowy, modernizacji i rozbudowy linii kolejowych dla zaspokojenia potrzeb kolejowych przewozów aglomeracyjnych,
 - Zaplanowanie i utworzenie parkingów Park and Ride oraz Bike and Ride w sąsiedztwie stacji i przystanków kolejowych poza obszarem centralnym Jeleniej Góry.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego zwraca szczególną uwagę na uwarunkowania rozwoju miejskich obszarów funkcjonalnych, ustalając przy tym zasady zagospodarowania dla Jeleniogórskiego Obszaru Funkcjonalnego zakładające:

- Prowadzenie współpracy w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych w celu zarządzania przestrzenią w taki sposób aby następowała integracja oraz łączenie funkcji komplementarnych w przestrzeni w celu zmniejszenia kosztów funkcjonowania infrastruktury komunalnej i podniesienia jakości życia mieszkańców z uwzględnieniem:
 - Zrównoważonej mobilności, w tym zwiększenia udziału ruchu rowerowego w transporcie,
 - Wspólnego planowania rozwoju zabudowy mieszkaniowej w formie kompleksowych zespołów zabudowy, z zapewnieniem w miejscu zamieszkania dostępu do podstawowych usług publicznych, infrastruktury technicznej oraz transportu zbiorowego,
 - Potrzeb ochrony obszarów cennych przyrodniczo i ochrony krajobrazu kulturowego oraz tożsamości miejsca,
 - Potrzeb kształtowania struktur przestrzennych umożliwiających zachowanie i funkcjonowanie terenów otwartych i zieleni w obszarach zurbanizowanych, powiązanych z miejskimi systemami zieleni,
 - Potrzeb ograniczania zagospodarowania terenów dotychczas niezurbanizowanych i zapobieganiu temu zagospodarowaniu,

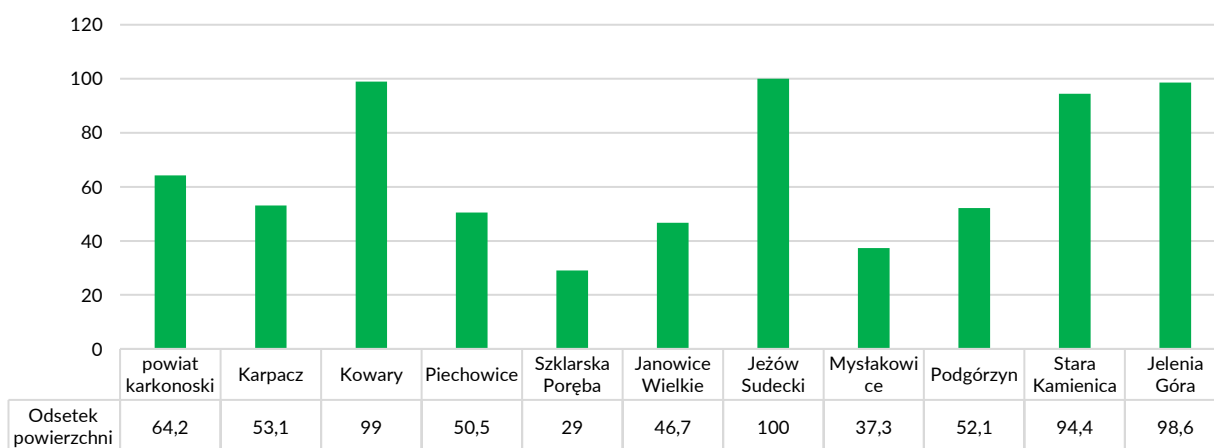
- Potrzeb zachowania obszarów dostępnych publicznie w ramach struktury zagospodarowania przestrzeni miejskich,
- Kształtowania wysokiej jakości przestrzeni publicznych, w tym rewitalizacja terenów zdegradowanych.
- Wzmacnianie funkcjonalno-przestrzennej spójności obszaru funkcjonalnego oraz jego powiązań zewnętrznych,
- Wzmacnianie potencjałów wewnętrznych wynikających z renty położenia i charakteru miejskiego obszaru funkcjonalnego, stanowiących o jego konkurencyjności.

Uwarunkowania rozwoju przestrzennego Jeleniej Góry kształtuje jego struktura przestrzenna, struktura użytkowania gruntów oraz sieć powiązań funkcjonalnych, zarówno wewnątrz miasta, jak też z bliższym i dalszym otoczeniem.

Struktura użytkowania terenu w Jeleniej Górze jest zróżnicowana. 74,72% powierzchni miasta to grunty, które są wykorzystywane w celach rolnych, leśnych lub są nieużytkami. Taki udział nie jest typowy dla struktury użytkowania terenów miejskich i wynika z włączenia obszarów leśnych Karkonoskiego Parku Narodowego w Jagniątkowie do granic miasta. W centrum miasta występuje silna urbanizacja, co powoduje duże kontrasty w strukturze użytkowania terenów. Tereny zurbanizowane stanowią około 23,30% powierzchni miasta. Wśród gruntów rolnych dominują grunty orne, które zajmują 18,14% powierzchni miasta. Mniejszy udział mają łąki i pastwiska, które stanowią odpowiednio 11,56% i 8,04% powierzchni. Niewielki jest udział terenów wodnych, zarówno stawów hodowlanych, jak i rzek, który stanowi mniej niż 3% całkowitej powierzchni miasta. Powierzchnia użytków rolnych wynosi 4308,19 ha, co stanowi 39,57% powierzchni miasta. Obszary leśne zajmują około 3577,44 ha, co stanowi około 32,86% powierzchni miasta. Tereny zadrzewione stanowią zaledwie 196,78 ha. Razem, obszary leśne i zadrzewione obejmują około 3774,22 ha, co stanowi około 34,66% powierzchni miasta. Powierzchnia terenów leśnych jest nieznacznie większa niż średnia dla całego województwa, która wynosi 31,2%.

Jelenią Górę i jej otoczenie charakteryzuje znaczna skala procesów urbanizacyjnych. Związane jest to zarówno z wielkością miasta i trendami przemieszczania się ludności na tereny podmiejskie, jak też rozwijającą się funkcją turystyczną. Niekontrolowana urbanizacja stanowi jedno z zagrożeń zrównoważonego rozwoju rejonu Karkonoszy.

Wykres 63. Udział powierzchni objętej ustaleniami MPZP w 2022 roku.

Źródło: GUS/ BDL

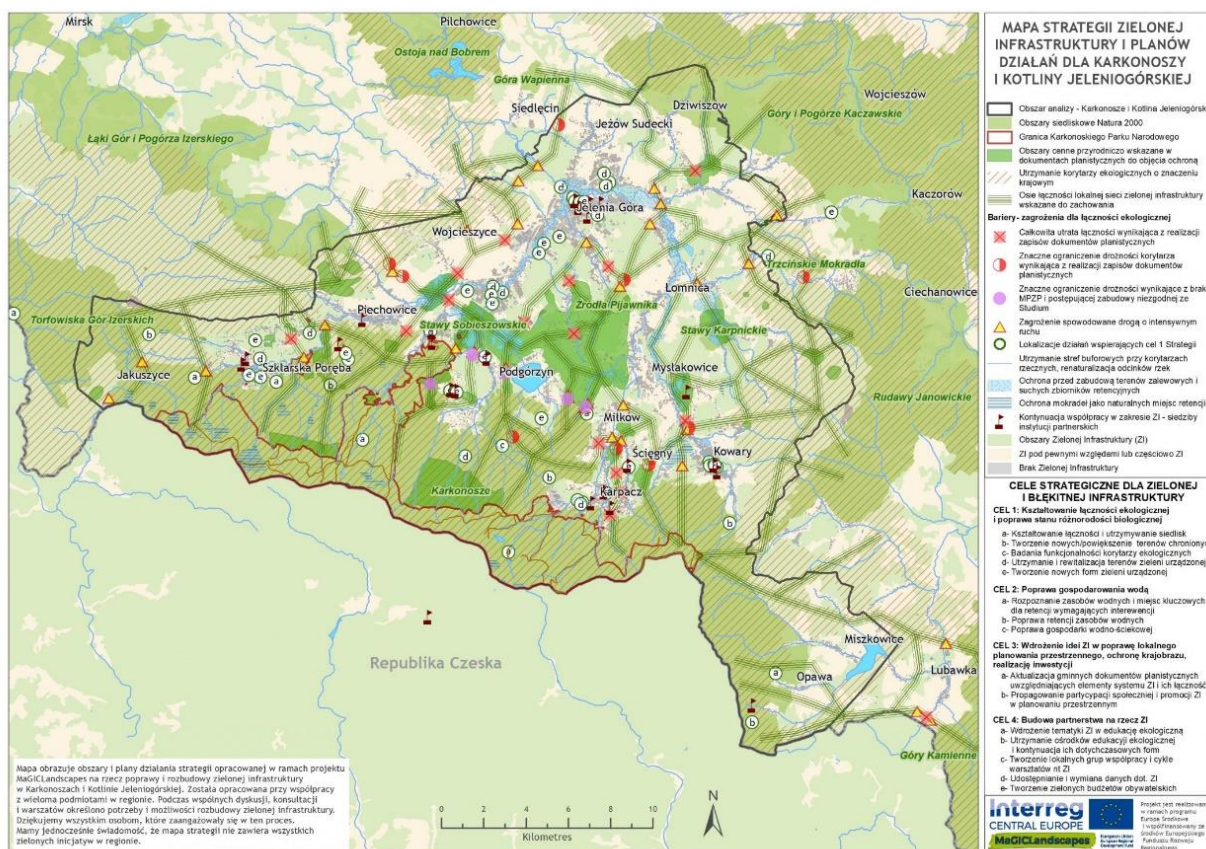

W Jeleniej Górze pokrycie powierzchni miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (dalej MPZP) wynosi prawie 100%. W otoczeniu Jeleniej Góry równie wysoki wskaźnik cechuje gminy Jeżów Sudecki oraz Kowary. Objęcie danej przestrzeni ustaleniami MPZP jest jednym z kluczowych narzędzi zrównoważonego planowania rozwoju.

Problematyka zrównoważonego planowania rozwoju w odniesieniu do przestrzeni miasta i jego otoczenia ujęta została w opracowanej przez Karkonoski Park narodowy „Zielonej Strategii”. Kotlina Jeleniogórska, wraz z otaczającymi ją Karkonoszami, Rudawami Janowickimi i Górami Kaczawskimi stanowi szczególny krajobraz, piękny i cenny zarówno z przyrodniczego jak i kulturowego punktu widzenia.

Do najważniejszych celów Zielonej Strategii zaliczono: kształtowanie łączności ekologicznej i poprawę stanu różnorodności biologicznej, poprawę gospodarowania wodą, wdrożenie idei zielonej infrastruktury w poprawę lokalnego planowania przestrzennego oraz budowę partnerstwa na rzecz zielonej infrastruktury w regionie.²²

Rysunek 14. Mapa Strategii Zielonej Infrastruktury i Planów działań dla Karkonoszy i Kotliny Jeleniogórskiej

Źródło: <https://kpnmab.pl/zielona-strategia-i-plany-dzialan>

²² Źródło: <https://kpnmab.pl/>

Wnioski z diagnozy

Jelenia Góra zaklasyfikowana została w polityce przestrzennej województwa dolnośląskiego do obszaru o zróżnicowanych funkcjach, roli i uwarunkowaniach rozwoju. Kluczowe znaczenie ma regionalny charakter miasta i sieć jego oddziaływań z bliższym i dalszym otoczeniem. Kluczowym dokumentem dla planowania przestrzennego Jeleniej Góry i jej otoczenia funkcjonalnego jest Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego (PZPWD), który wytycza kierunki rozwoju przestrzennego regionu, które należy uwzględnić w lokalnych planach przestrzennych. Plan wojewódzki ma przy tym rolę integrującą gminne plany w ujęciu funkcjonalnym i ponadlokalnym. W przypadku Jeleniej Góry ma to szczególne znaczenie, przede wszystkim ze względu na położenie i rolę miasta w regionie Karkonoszy. Jest to region kraju, który charakteryzuje się dużą dynamiką rozwoju przestrzennego. Dla miasta istotne będą przede wszystkim kierunki rozwoju przestrzennego, które docelowo poprawią dostępność komunikacyjną, zarówno w ujęciu powiązań regionalnych, jak też lokalnych. Zakłada się przy tym rozwój oparty o tzw. zrównoważoną mobilność, w której istotną rolę pełni kolej, inny transport zbiorowy, komunikacja rowerowa.

W Jeleniej Górze istotną determinantą polityki przestrzennej jest ochrona przyrody. Wynika to z położenia miasta w obrębie obszarów chronionych, w tym Karkonoskiego Parku Narodowego. Polityka przestrzenna Miasta musi w tym przypadku szczególną uwagę zwracać na zagadnienia spójności ekologicznej, zachowania krajobrazu oraz bioróżnorodności, także w ujęciu powiązań ponadlokalnych.

6. WNIOSKI Z DIAGNOZY

6 Wnioski z diagnozy

Obszar tematyczny	Wnioski
SFERA SPOŁECZNA	
<p data-bbox="236 1048 430 1115">Sytuacja demograficzna</p> 	<p data-bbox="481 383 1401 1256">Analiza sytuacji demograficznej Jeleniej Góry pokazała, iż na przestrzeni ostatnich lat utrzymywała się tendencja spadkowa liczby mieszkańców. W 2013 roku miasto liczyło 81 985 osób, w 2022 roku było to 75 794 osoby. Oznacza to, że Jelenia Góra straciła na przestrzeni tych lat 7,55% mieszkańców. Spadek wynikał przede wszystkim z niekorzystnej struktury demograficznej oraz niskiej dzietności. Około 30% ludności miasta to ludność w wieku senioralnym. Maleje przy tym odsetek osób młodych, w tym w wieku reprodukcyjnym. W okresie pandemii COVID-19 wyraźnie wzrosła liczba zgonów, przy jednoczesnym zauważalnym spadku urodzeń. Po okresie pandemii w mieście nadal notowano bardzo niskie wskaźniki urodzeń. W okresie od 2012 do 2022 roku kształtowały się one pomiędzy 8,25 w 2017 roku do 5,78 w 2022 roku. W 2022 na 1 kobietę w wieku 15-49 lat przypadało w Jeleniej Górze 0,95 urodzeń, co było wartością najniższą od 2012 roku. Wśród przyczyn takiego stanu rzeczy należy wymienić m. in. brak poczucia bezpieczeństwa, w tym finansowego oraz społeczno-relacyjnego związanego z pandemią, wojnę w Ukrainie i dwucyfrową inflację. Nie bez znaczenia było zaostrzenie prawa aborcyjnego, coraz mniejsze wsparcie ze strony rodziny w opiece nad dziećmi oraz ograniczona dostępność publicznych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. Spadek liczby mieszkańców dotyczył także przestrzeni powiązanej funkcjonalnie z Jelenią Górą, tj. gmin z powiatu karkonoskiego. Łącznie liczba ludności Jeleniej Góry i powiatu karkonoskiego zmniejszyła się z 147 975 osób w 2013 roku do 136 810 osób w 2022 roku, co oznacza spadek w tym okresie o 7,54%.</p> <p data-bbox="481 1272 1401 1765">Wraz ze spadkiem liczby mieszkańców istotnie zmieniała się struktura demograficzna miasta. Znacząco zwiększył się udział oraz liczba osób w wieku poprodukcyjnym, w tym z grupy wiekowej powyżej 80 roku życia. W 2022 roku w kategorii wieku poprodukcyjnego było 30,4% ludności miasta wobec 22,8% w 2012 roku. W tym czasie odnotowano znaczący spadek liczby i udziału osób w wieku produkcyjnym. Odsetek ludności w wieku produkcyjnym w 2022 roku wynosił 57,8% przy 66,1% w 2012 roku. Oznacza to brak zastępowalności pokoleń oraz coraz mniejszą liczbę osób aktywnych zawodowo opiekujących się coraz liczniejszą grupą osób starszych. Wpływa to na ograniczenie dostępności kadr na rynku pracy, dostępności usług, a także wzrost potrzeb socjalnych osób starszych. Ta duża dynamika zmian demograficznych jest szczególnym wyzwaniem dla miasta, prowadzonej polityki społecznej oraz gospodarki.</p> <p data-bbox="481 1780 1401 1989">Szczególnie niekorzystnym zjawiskiem dla miasta jest odpływ osób młodych. Dane dotyczące salda migracji wskazują, iż osoby młode częściej niż starsze decydują się na opuszczenie miasta. Deklaracje młodych osób, które uczestniczyły w spotkaniach warsztatowych, potwierdzają chęć wyjazdu poza Jelenią Górę w celu kontynuowania nauki.</p>

Obszar tematyczny	Wnioski
	<p>Jelenia Góra oraz sąsiednie gminy doświadczają istotnej skali ruchów migracyjnych. Jelenia Góra jest przy tym miejscem docelowym dla osób przybywających między innymi z okolicznych obszarów wiejskich. Jednocześnie mieszkańcy Jeleniej Góry migrują na tereny podmiejskie. Jedną z najpopularniejszych destynacji jest gmina Jeżów Sudecki. Dane salda migracji wskazują, iż Jelenia Góra i powiat karkonoski są w stanie rekompensować ubytek ludności wskutek migracji poprzez przyciąganie nowych mieszkańców. Niewątpliwie atutem miasta i jego otoczenia są atrakcyjność przyrodniczo-krajobrazowa i dobry dostęp do szeregu usług publicznych.</p> <p>Potencjału należy upatrywać także w kontekście kreowania oferty związanej z tzw. „srebrną gospodarką”. Prognoza demograficzna wskazuje, iż w Jeleniej Górze utrzymywać się będzie znaczny odsetek mieszkańców w wieku senioralnym. Będzie on wysoki przez najbliższe trzy dekady, co wynika ze struktury wiekowej ludności miasta. Projektowanie rozwiązań z zakresu polityki senioralnej jest zatem koniecznością i będzie inwestycją na lata.</p> <p>Nieznana jest trwałość procesów związanych z napływem i integracją migrantów, w tym obywateli Ukrainy. Potencjalnie może to być ważna grupa społeczna, która zbuduje kapitał społeczny miasta oraz wesprze lokalną gospodarkę.</p>
<p>Mieszkalnictwo</p> 	<p>Zagadnienia związane z mieszkalnictwem należy postrzegać jako priorytetowe dla dalszego rozwoju Jeleniej Góry. Należy przy tym zwrócić uwagę na realną dostępność do zasobów mieszkaniowych, w szczególności dla osób młodych, rodzin wielodzietnych i osób o niższych dochodach. Miasto posiada około 2 tysięcy mieszkań komunalnych o zróżnicowanym standardzie. Planuje się przy tym budowę nowych mieszkań, jednak należy prognozować, iż nie zaspokoi to wszystkich potrzeb mieszkaniowych mieszkańców.</p> <p>Istotne znaczenie dla oceny dostępności gminnych zasobów mieszkaniowych ma stan techniczny budynków, który w dużej mierze (ok. 20% zasobu) został oceniony jako mierny lub bardzo zły. Należy zatem w większej skali prowadzić działania mające na celu renowację, modernizację, rewitalizację oraz poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych, w tym komunalnych, w taki sposób, aby stały się bardziej atrakcyjne dla obecnych i przyszłych mieszkańców miasta. Należy dodać, iż duży odsetek lokali komunalnych jest zadłużonych, co istotnie utrudnia prowadzenie polityki mieszkaniowej przez miasto.</p> <p>Przeanalizowane dane statystyczne wskazują na widoczny wzrost dynamiki inwestycji mieszkaniowych w mieście. Liczba nowych mieszkań nie jest w stanie zaspokoić popytu. Teoretycznie znaczący spadek liczby mieszkańców powinien być skorelowany ze wzrostem dostępności zasobu mieszkaniowego, jednak wskaźniki nie potwierdzają tego faktu, pomimo tego, że w mieście znacząco wzrósł wskaźnik liczby mieszkań w relacji do liczby mieszkańców. W 2022 roku wynosił on 495 mieszkań na 1000 mieszkańców, co było wartością wyraźnie wyższą od średniej krajowej wynoszącej 412 mieszkań, jak też wartością wyższą na tle podobnej wielkości miast. W ciągu zaledwie kilku lat w Jeleniej Górze nastąpił znaczący wzrost cen mieszkań,</p>

Obszar tematyczny	Wnioski
	<p>skorelowany z dużą liczbą transakcji mieszkaniowych. Presja popytowa na zasoby mieszkaniowe widoczna była w Jeleniej Górze we wskaźniku powierzchni mieszkania jaką można kupić za miesięczne wynagrodzenie. Pomędzy 2017 a 2021 rokiem wskaźnik ten istotnie się zmniejszył. W 2017 roku za przeciętne wynagrodzenie można było kupić 1,85 m² powierzchni mieszkania, w 2021 roku 1,38 m². Kolejnym przykładem znacznego popytu na mieszkania w Jeleniej Górze jest wskaźnik liczby lokali mieszkalnych sprzedanych na 1000 mieszkańców. W tym przypadku w okresie od 2017 do 2021 roku w Jeleniej Górze wartość tego wskaźnika była wyraźnie wyższa (9,9) od średniej dla miast o podobnej wielkości, tj. Konin, Legnica, Piotrków Trybunalski, Wałbrzych i Zielona Góra (6,4). Taki obraz miasta jest niejako sprzeczny z danymi dotyczącymi demografii, które nie uwzględniają w swoich statystykach choćby zjawiska napływu migrantów z Ukrainy. Przyczyną zaistniałej sytuacji jest także m.in. rozwój funkcji turystycznej i związany z nim wzrost gospodarczy wpływający na popyt i podaż mieszkań w Jeleniej Górze i w otoczeniu funkcjonalnym.</p> <p>Mając na uwadze skalę potrzeb mieszkaniowych oraz skalę problemów, między innymi związanych z jakością zasobów mieszkaniowych – politykę mieszkaniową miasta należy uznać za jedno z kluczowych wyzwań rozwoju miasta. Istotne będzie kreowanie rozwiązań, które poprawią jakość i standard mieszkań i przestrzeni wspólnych. Należy przy tym pamiętać, iż znaczna część zasobów mieszkaniowych to obiekty zabytkowe, co może rodzić dodatkowe trudnienia podczas podejmowanych działań remontowych.</p> <p>Miasto posiada istotne atuty dla kreowania funkcji mieszkaniowej. Jest to między innymi lokalizacja i walory przyrodnicze, które mogą być istotne dla rozwoju atrakcyjnej i zróżnicowanej oferty mieszkaniowej. Miasto inwestuje w jakość przestrzeni publicznych i dostępność usług. Należy przy tym zwrócić uwagę na konieczność pogodzenia rozwoju funkcji turystycznej i mieszkaniowej. Wzrost atrakcyjności turystycznej wpływa bowiem na wzrost cen mieszkań, premiując rozwiązania bazujące na najmie krótkoterminowym, kosztem dostępności mieszkań dla mieszkańców o niższych dochodach.</p>
<p>Problemy, pomoc, opieka i prewencja społeczna</p> 	<p>Jelenia Góra dysponuje rozwiniętym zasobem instytucjonalnym systemu pomocy społecznej. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jeleniej Górze posiada wieloletnie doświadczenie i szerokie kompetencje prowadzenia polityki społecznej. Ponadto w Jeleniej Górze widoczna jest współpraca z sektorem pozarządowym.</p> <p>Sytuacja społeczna Jeleniej Góry w istotnym zakresie jest powiązana z demografią miasta. Aktualnie około 30% mieszkańców to seniorzy. Jest to bardzo zróżnicowana grupa pod względem potrzeb. Seniorzy oczekują między innymi zapewnienia przez Miasto odpowiedniego poziomu oferty aktywności społecznej, kulturalnej, rekreacyjnej, obywatelskiej. Wyrazem tych dążeń jest samoorganizacja środowisk seniorskich, działalność organizacji pozarządowych, jak też angażowanie się seniorów w działalność doradczo-opiniotwórczą na rzecz polityki rozwoju miasta.</p>

Obszar tematyczny	Wnioski
	<p>Kluczowym dokumentem wskazującym cele i kierunki rozwoju polityki społecznej w Jeleniej Górze jest Strategia rozwiązywania problemów społecznych Miasta Jelenia Góra na lata 2023-2027, która w szczególności sposób ukierunkowuje się na seniorów i osoby z niepełnosprawnościami. W mieście prawie co trzeci mieszkaniec jest seniorem, a co piąty deklaruje, iż boryka się z różnego rodzaju ograniczeniami sprawności. Z jednej strony potwierdza to skalę ilościową potrzeb w tym zakresie, a z drugiej stawia przed Miastem ogromne wyzwanie w kontekście umiejętności i zdolności zaspokajania potrzeb tej grupy społecznej oraz wykorzystania potencjału seniorów w kreowaniu tzw. „srebrnej gospodarki”.</p> <p>Kwestie zapewnienia odpowiednich standardów dostępności to jedno z wyzwań polityki społecznej. Wyzwanie to wynika zarówno z dużej liczby potencjalnych odbiorców takich działań (m. in. seniorzy i osoby z niepełnosprawnościami), jak też dużej skali potrzeb. Część obiektów publicznych nie jest dostosowana do osób ze specjalnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami. Problem pogłębiany jest przez liczne bariery architektoniczne w obiektach oraz przestrzeniach publicznych i mieszkaniowych.</p> <p>Starzejące się społeczeństwo jest istotnym wyzwaniem dla miejskiego systemu pomocy społecznej. Wzrost liczby osób starszych wymusza poszukiwanie rozwiązań, które zwiększą dostępność do infrastruktury i oferty wsparcia osób starszych, takich jak domy dziennego pobytu, mieszkania chronione i treningowe, usługi opiekuńcze. Ważną rolę w polityce społecznej pełnią i pełnić nadal będą organizacje pozarządowe, co wynika między innymi z promowanych na szczeblu centralnym rozwiązań deinstytucjonalizacji.</p> <p>Sytuacja społeczna w mieście w ostatnich latach kształtowana była przez wzrost aktywności gospodarczej. Spadek bezrobocia i wzrost liczby miejsc pracy przyczyniły się do ograniczenia skali ubóstwa. Bezrobocie przestało być główną przyczyną przyznawania pomocy społecznej. W 2022 roku udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym wyniósł 2,8% i był niższy od średniej krajowej wynoszącej 3,7%, jak również średniej dla województwa dolnośląskiego wynoszącej 3,2%. Jelenia Góra cechowała się niskim zasięgiem objęcia ludności pomocą społeczną. W 2021 roku 3,8% mieszkańców miasta korzystało ze środowiskowej pomocy społecznej, przy średniej krajowej wynoszącej 5,7%.</p> <p>Ciężar problemów społecznych wyraźnie przesuwa się w kierunku tych związanych ze stanem zdrowia. W mieście widoczny jest przy tym szereg innych problemów, takich jak: problem bezdomności, czy też narkomanii i alkoholizmu. Problemem jest również dostępność do wybranych usług opieki zdrowotnej, w tym związanych ze zdrowiem psychicznym. Warto zauważyć, że nie jest to jedynie problem widoczny w Jeleniej Górze, bowiem jego skala ma charakter ogólnokrajowy.</p> <p>Zestawiając powyższe analizy z prognozami dotyczącymi zmian demograficznych, tj. wzrostem ludności w wieku poprodukcyjnym, przy jednoczesnym spadku ludności w wieku produkcyjnym należy stwierdzić, że polityka społeczna prowadzona przez Miasto stanowi</p>

Obszar tematyczny	Wnioski
	i będzie stanowiła niezwykle istotne narzędzie w rozwoju miasta na przestrzeni kolejnych lat.
<p data-bbox="284 1041 383 1070">Kultura</p> 	<p data-bbox="481 327 1390 987">Jelenia Góra posiada bogatą i ciekawą ofertę kulturalną, którą można oceniać jako jeden z istotnych potencjałów miasta. Jest on budowany przez szereg wyjątkowych w skali regionu instytucji kultury, które służą zarówno mieszkańcom, jak też turystom. W mieście funkcjonują dwa teatry: Teatr im. Cypriana Kamila Norwida oraz Zdrojowy Teatr Animacji im. Bogdana Nauki, dwa centra kultury: Jeleniogórskie Centrum Kultury oraz Osiedlowy Dom Kultury, Biuro Wystaw Artystycznych, Jeleniogórskie Centrum Informacji i Edukacji Regionalnej „Książnica Karkonoska”, trzy muzea: Muzeum Przyrodnicze, Muzeum Miejskie "Dom Gerharta Hauptmanna" i Muzeum Karkonoskie oraz Filharmonia Dolnośląska (dwa ostatnie to instytucje kultury Samorządu Województwa Dolnośląskiego). Poziom wydatków Miasta na kulturę jest zdecydowanie wyższy niż w grupach porównawczych – w 2022 r. wynosił 337,19 zł na jednego mieszkańca, natomiast w grupie porównawczej 1 - 212,18 zł, a w grupie porównawczej 2 - 294,71 zł na mieszkańca. Podkreślić należy, iż jeleniogórska oferta kulturalna wyróżnia się zarówno swoją różnorodnością, jak i dostępnością do tzw. kultury wyższej. Integruje przy tym potencjał funkcji turystyczno-uzdrowiskowej miasta.</p> <p data-bbox="481 1010 1390 1458">Pandemia COVID-19 w dużej skali ograniczyła aktywność kulturalną w mieście. Po tym okresie widoczny był powrót do aktywności, jednakże o skali mniejszej niż przed pandemią. Zmniejszeniu uległa liczba działających grup artystycznych z 23 w 2017 i 2018 roku do 12 w roku 2022. Liczba kół, klubów i sekcji w dziedzinie kultury była największa w roku 2019 i wyniosła 145, a następnie drastycznie spadła do 110 w 2021 roku i do 107 w roku 2022. Również liczba imprez zmalała z poziomu 741 w 2018 roku do poziomu 386 w 2020 roku oraz 255 w 2021 roku. Spadkowa tendencja była wynikiem wprowadzonych obostrzeń przeciwdziałających rozprzestrzenianiu się pandemii COVID-19 i wprowadzonych zakazów organizacji imprez masowych. Zauważyć można, że w 2022 roku liczba imprez wzrosła do liczby 500, co świadczy o powrocie do aktywności kulturalnej.</p> <p data-bbox="481 1480 1390 2000">Duża liczba imprez kulturalnych, przyciągających wielu odbiorców jest wyróżnikiem Jeleniej Góry. Niemniej jednak, należy zwrócić uwagę na istniejące bariery w dostępie do kultury. Dla części odbiorców ograniczeniem jest aspekt ekonomiczny, który dotyczy między innymi osób młodych, jak również niedostateczna promocja oferty kulturalnej. Istotną barierą są istniejące rozwiązania w zakresie standardów dostępności. Część instytucji kultury posiada w tym względzie ograniczenia. Warto również zwrócić uwagę na dostępność komunikacyjną miasta w ujęciu powiązań funkcjonalnych. Ten aspekt został szerzej omówiony w rozdziałach poświęconych komunikacji. Niemniej w tym miejscu warto podkreślić, iż oferta kulturalna jest jedną z kluczowych dla pozycjonowania się miasta jako centrum obsługi ruchu turystycznego regionu Karkonoszy. Dostęp do oferty kultury kształtuje zatem dostępność komunikacyjna Jeleniej Góry względem otaczających ją miejscowości o funkcji turystycznej.</p>

Obszar tematyczny	Wnioski
<p data-bbox="248 969 411 1032">Dziedzictwo kulturowe</p> 	<p data-bbox="480 237 1390 479">Jelenia Góra jest miastem o ciekawej historii, powstałym z połączenia kilku ośrodków urbanistycznych. Na rozwój miasta wpływ miały różnorodne procesy, które związane były m.in. z potencjałem lokalizacyjnym, który kształtował rozwój handlu i rzemiosła. Potencjał przyrodniczy wpłynął na rozwój funkcji uzdrowskiej. Uwarunkowania administracyjne i demograficzne ukształtowały między innymi ofertę kultury.</p> <p data-bbox="480 501 1390 707">Jelenia Góra posiada bogate zasoby dziedzictwa kulturowego, zarówno materialnego i jak też niematerialnego. W wojewódzkim rejestrze zabytków nieruchomości znajdują się 1872 obiekty z terenu - Jelenia Góra Miasto, 481 zabytków z terenu Cieplic, 281 zabytków z terenu Sobieszowa oraz 123 zabytki z terenu Jagniątkowa. Zasoby kulturowe gminy Jelenia Góra obejmują:</p> <ol data-bbox="480 725 1390 1977" style="list-style-type: none"> 1. Zespoły urbanistyczne, w tym: <ol style="list-style-type: none"> a) stare miasto w obrębie murów obronnych wraz z ciągiem handlowej ul. 1 Maja i terenem kościoła pw. Podwyższenia Krzyża Św., b) zespół uzdrowski wraz z historycznym układem urbanistycznym centrum Cieplic, c) śródmiejska zabudowa Jeleniej Góry z przełomu XIX i XX wieku (w tym ciąg al. Wojska Polskiego) oraz wolnostojąca zabudowa na wzgórzach położonych na południowy wschód od al. Wojska Polskiego, d) obszar centralny Sobieszowa (wraz z zabudową nad rzeką Wrzosówką), e) ciąg ul. Wolności (pomiędzy śródmieściem Jeleniej Góry i Cieplicami) oraz zachowane układy ruralistyczne: Maciejowej, Grabarowa, Strupic, Czarnego i Goduszyna, f) zespół rozproszonej, topologicznej zabudowy (i układ przestrzenny) Jagniątkowa, g) osiedla Skowronków, Łomnickie i Robotnicze, h) kwartały zabudowy w rejonie ulic: Złotnicza, Traktorowa, Świętojańska i Flisaków. 2. Zespoły i obiekty architektury sakralnej, 3. Założenia dworsko - parkowe, 4. Domy mieszkalne i zabudowania gospodarcze w Jeleniej Górze, Cieplicach, Jagniątkowie i Sobieszowie, osiedle robotnicze w Cieplicach, 5. Kamienice i wille w Jeleniej Górze, Strupicach, Cieplicach, Jagniątkowie, Sobieszowie, 6. Zamek w Sobieszowie, 7. Zabytki techniki i obiekty użyteczności publicznej w Jeleniej Górze i Cieplicach, 8. Cmentarze: przy kościele pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Jeleniej Górze, komunalny w Jeleniej Górze, parafialny w Cieplicach.

Obszar tematyczny	Wnioski
	<p>Istotnym wyzwaniem jest zachowanie tego dziedzictwa, mając na względzie jego różnorodność, skalę, czy też uwzględniając strukturę własności. Warto zwrócić uwagę, iż duża część zasobu kulturowego miasta znajduje się w rękach prywatnych. Są to między innymi obiekty sakralne i mieszkaniowe. Część obiektów wymaga pilnych działań remontowych i modernizacyjnych.</p> <p>Warto podkreślić, iż poszczególne obszary miasta posiadają swój wyróżniający się zasób dziedzictwa kulturowego, który tworzy swoisty klimat i tożsamość. Jest to kolejny atut Jeleniej Góry, który pozwala na kształtowanie wyraźnych funkcji usługowych, czy też na budowę tożsamości miejsc.</p>
<p>Sport i rekreacja</p> 	<p>Do atutów miasta zaliczyć należy doskonałe naturalne warunki przyrodniczo-krajobrazowe do odpoczynku i uprawiania różnorodnych dyscyplin sportowych. Systematycznie rozwijająca się infrastruktura sportowo-rekreacyjna oraz aktywne kluby sportowe pozycjonują miasto jako ważny ośrodek sportu i rekreacji. Możliwość aktywnego spędzania czasu wolnego ma duże znaczenie dla mieszkańców Jeleniej Góry, a rozwijająca się oferta sportowo-rekreacyjna jest dla nich jednym z powodów do dumy i jednocześnie rodzi wiele nowych oczekiwań. Z tego względu istotne znaczenie dla dalszego rozwoju tej sfery będzie miała modernizacja obiektów sportowo-rekreacyjnych zwłaszcza tych zdekapitalizowanych.</p> <p>Istniejąca w mieście infrastruktura sportowa umożliwia amatorską aktywność fizyczną, jak też stanowi bazę dla funkcjonowania sportu profesjonalnego. Miasto zakłada przy tym, iż będzie wzmacniać swoją markę sportową wykorzystując przy tym sukcesy sportowe klubów i osób związanych ze sportem pochodzących z Jeleniej Góry. Przykładem może być osoba Mai Włoszczowskiej i rozwój oferty aktywności bazującej na kolarstwie górskim.</p> <p>Oczekiwania odnoszące się do rozwoju sportu są jednymi z mocniej pozycjonowanych przez mieszkańców kierunków rozwoju miasta. Należy przy tym zwrócić uwagę na różnorodność potrzeb, do których zaliczyć należy różne formy aktywności, np. możliwość aktywnego odpoczynku w obrębie terenów zielonych, uprawiania jazdy na rowerze, gry w tenisa, szybownictwa, pieszych wędrówek czy też dostosowanie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.</p> <p>Kluby sportowe w Jeleniej Górze kształtują atrakcyjną i różnorodną ofertę. W Jeleniej Górze w 2022 funkcjonowały 44 kluby sportowe prowadzące działalność wokół bardzo różnych dyscyplin sportowych. Na tle innych miast Jelenią Górę charakteryzuje wysoka aktywność klubów sportowych i pozytywny odbiór społeczny ich oferty. Nie należy zapominać jednak, iż wyzwaniem dla klubów sportowych będą niekorzystne zmiany demograficzne, mogące spowodować spadek liczby młodych członków klubów oraz starzenie się kadry trenerskiej. Dlatego niezbędne jest wspieranie aktywności i promocja działalności klubów sportowych. Warto również zwrócić uwagę na aspekt powszechności sportu w różnych grupach wiekowych. Istotną rolę pełnią tu między innymi szkoły. Ważne jest moderowanie współpracy</p>

Obszar tematyczny	Wnioski
	<p>między różnymi aktorami zaangażowanymi w rozwój sportu, traktując sport jako jeden z czynników budowy zdrowego i aktywnego społeczeństwa. Istotną barierą w rozwoju sportu jest deficyt środków finansowych, zarówno w odniesieniu do działalności klubów sportowych, jak też przeznaczonych na modernizację i rozwój infrastruktury sportowej.</p>
<p>Opieka zdrowotna</p> 	<p>Realizacja zadań związanych z opieką zdrowotną w niedużym zakresie należy do kompetencji samorządu gminnego. Jakość i skuteczność rozwiązań w większej skali kreowana jest z poziomu centralnego. Miasto może mieć jednak wpływ na zdrowie mieszkańców poprzez realizację wybranych polityk społecznych, może wspierać aktywność fizyczną, realizować programy profilaktyczne, wspierać wybrane grupy społeczne i wiekowe. W kompetencji samorządu są również działania edukacyjne. Przedsięwzięcia w tym zakresie realizowane są i powinny być kontynuowane w Jeleniej Górze, przy aktywnym udziale sektora społecznego.</p> <p>Jelenia Góra jest ważnym ośrodkiem w ujęciu regionalnym, oferującym różnorodną ofertę opieki zdrowotnej, w tym uzdrowiskowej. Zlokalizowane są tu dwa szpitale oraz duża liczba przychodni podstawowej opieki zdrowotnej, które w kontekście prognozowanych zmian demograficznych powinny dążyć do rozbudowy i unowocześniania posiadanej infrastruktury. W 2022 roku według danych GUS na terenie Jeleniej Góry znajdowały się 53 przychodnie (podmiotów ambulatoryjnych). Udzielono łącznie 546 692 porady podstawowej opieki zdrowotnej oraz 914 903 porady ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. W latach 2017-2020 wskaźniki te utrzymywały się na względnie takim samym poziomie. Od roku 2021 liczba udzielonych porad zdrowotnych gwałtownie wzrosła.</p> <p>W celu zapewnienia sprawnej opieki zdrowotnej konieczne jest również poszukiwanie wyspecjalizowanej kadry medycznej, będącej w stanie sprostać rosnącemu zapotrzebowaniu. Z danych statystycznych wynika, że potencjalni mieszkańcy miasta posiadają dobrą dostępność do opieki zdrowotnej. Korzystnie również na tle innych miast wypada porównanie dostępności kadr medycznych. Liczba lekarzy i dentystów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w Jeleniej Górze kształtowała się na wyższym poziomie niż w grupie porównawczej tworzonej przez miasta Konin, Legnica, Piotrków Trybunalski, Wałbrzych i Zielona Góra. W 2021 roku na 1000 mieszkańców w Jeleniej Górze przypadało 6,1 lekarzy i dentystów a w grupie porównawczej 5,4. Warto jednak zwrócić uwagę, że problemy starzejącego się społeczeństwa dotyczą również kadr opieki zdrowotnej. Przejście na emeryturę personelu medycznego, przy jednoczesnym wzroście oczekiwań jakościowych i ilościowych odnośnie opieki zdrowotnej, może wpływać na dostęp do opieki zdrowotnej.</p> <p>W opinii mieszkańców Jeleniej Góry opieka zdrowotna jest jednym z najgorzej ocenianych aspektów funkcjonowania miasta. Wynika to przede wszystkim z niskiej dostępności leczenia specjalistycznego, co przy rosnących potrzebach starzejącego się społeczeństwa staje się dużym problemem. Aktualnie około 30% mieszkańców to osoby</p>

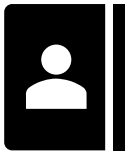
Obszar tematyczny	Wnioski
	w wieku poprodukcyjnym, a prognozy demograficzne wskazują, iż stan ten utrzymywać się będzie przez najbliższe dekady.
<p data-bbox="215 421 448 454">Opieka żłobkowa</p> 	<p>Jelenia Góra notuje istotną poprawę dostępności miejsc w żłobkach. Wg danych GUS w 2022 roku w żłobkach i klubach dziecięcych przebywało łącznie 513 dzieci. Istotny przyrost miejsc w żłobkach odnotowano w 2022 roku, kiedy opieką żłobkową objętych było 24,4% dzieci w wieku do 3 lat, przy 11,5% w 2017 roku. Miasto powinno przy tym kontynuować działania mające na celu dalszą budowę/rozbudowę infrastruktury umożliwiającej zwiększenie liczby miejsc w publicznych placówkach opieki nad dziećmi do lat 3. Dzięki poprawie dostępności publicznej oferty opieki nad dziećmi do lat 3 kształtować się będzie obraz miasta przyjaznego do życia dla młodych, który jednocześnie wspierać będzie aktywność zawodową. Może być przy tym impulsem do podjęcia decyzji o powiększeniu rodziny.</p>
<p data-bbox="244 974 419 1041">Opieka przedszkolna</p> 	<p>Jelenia Góra zapewnia bardzo dobry dostęp do placówek wychowania przedszkolnego. Obsługuje przy tym mieszkańców, którzy dojeżdżają do pracy w Jeleniej Górze z okolicznych miejscowości. Potwierdzają to wartości wskaźnika liczby dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego przypadającego na 1000 dzieci w wieku 3-5 lat. W 2021 roku na 1000 dzieci do przedszkoli, punktów przedszkolnych i oddziałów przedszkolnych uczęszczało 1051 dzieci, co wskazuje, iż miasto obsługuje w tym zakresie również mieszkańców sąsiednich gmin. Wskaźnik ten dla kraju wynosił 883 dzieci, w województwie 892, w powiecie karkonoskim 730. Nie zawsze możliwe jest przy tym dostosowanie liczby miejsc w przedszkolach do potrzeb mieszkańców ze względu na miejsce zamieszkania. Wyzwaniem dla Miasta jest wzmocnienie potencjału placówek przedszkolnych w zakresie realizacji zajęć dodatkowych, które wspierają rozwój dzieci oraz wyrównywać szanse rozwojowe, doposażania przedszkoli w pomoce dydaktyczne, adaptacji obiektów przedszkoli z uwzględnieniem potrzeb dzieci z niepełnosprawnością i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz podnoszenia kompetencji zawodowych kadry pedagogicznej i zarządzającej przedszkoli.</p>
<p data-bbox="244 1597 419 1664">Szkolnictwo podstawowe</p> 	<p>Sytuacja jeleniogórskich szkół podstawowych jest stabilna. Szkoły zapewniają wysoki poziom nauczania na poziomie podstawowym, a funkcjonująca obecnie infrastruktura edukacyjna zabezpiecza potrzeby miasta, które regularnie podejmuje działania polegające na doposażeniu szkół oraz prowadzeniu zajęć wyrównawczych i rozwijających. Jednocześnie niezbędne jest systematyczne podejmowanie działań w kierunku dalszego unowocześniania infrastruktury edukacyjnej, doposażania szkół podstawowych w nowoczesny sprzęt i pomoce dydaktyczne oraz podwyższania kwalifikacji nauczycieli w celu utrzymania wysokiej jakości edukacji, zgodnej z oczekiwaniami rodziców. Wyzwaniem jest wzmocnienie potencjału edukacji włączającej, w celu zapewnienia równych szans edukacyjnych wszystkim uczniom, w tym osób z niepełnosprawnościami. Ważne będzie systematyczne dążenie do dostosowania systemu edukacji do standardów dostępności oraz</p>

Obszar tematyczny	Wnioski
	<p>prorowadzenie w szkołach działań z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów.</p> <p>Szkolnictwo podstawowe mierzy się jednak z niewystarczającym zasobem kadr nauczycielskich, przez co jakość nauczania może ulec pogorszeniu. Proces starzenia się kadr, przy jednoczesnym zagrożeniu odpływu młodszych nauczycieli ze względu na niski poziom wynagrodzeń generuje luki kadrowe. Część problemów, które dotyczą szkolnictwa podstawowe będzie możliwych do rozwiązania z poziomu centralnego. Dotyczy to między innymi kwestii wynagrodzeń w oświacie, kształtu programu nauczania, czy też dostępu do specjalistów z zakresu zdrowia psychicznego.</p>
<p>Szkolnictwo ponadpodstawowe i pozostałe formy kształcenia, opieki i wychowania</p> 	<p>Jelenia Góra oferuje szerokie możliwości wyboru kierunku kształcenia po skończeniu szkoły podstawowej. Widoczny jest umiarkowany wzrost zainteresowania kształceniem zawodowym, w szczególności w technikach. Oferta oraz jakość kształcenia zawodowego są w stanie przyciągać do miasta uczniów spoza Jeleniej Góry.</p> <p>W Jeleniej Górze w szkołach o profilu zawodowym kształcą się przede wszystkim w zawodach związanych z usługami. Mniejsza jest oferta liceów ogólnokształcących. W roku 2022 do liceów ogólnokształcących uczęszczało 2171 uczniów. W 2021 r. do techników uczęszczało 2710 uczniów, a do branżowych szkół pierwszego stopnia 505 uczniów.</p> <p>Kształcenie ponadpodstawowe w Jeleniej Górze realizowane jest na dobrym poziomie. Uczniowie mają możliwości uczestnictwa w szeregu projektów, a dzięki nim w stażach, praktykach i wymianach międzynarodowych. Dobrze oceniany jest potencjał kadr, wyposażenie szkół oraz dostęp do innych form kształcenia, np. zajęć pozaszkolnych, sportowych. Istotne jednak jest systematyczne podnoszenie atrakcyjności oferty i poziomu kształcenia ponadpodstawowego, w tym zawodowego, również w odniesieniu do umiejętności praktycznych. Dotyczy to również wyposażania szkół w nowoczesny i specjalistyczny sprzęt oraz pomoce dydaktyczne. Wyzwaniem jest wzmacnianie potencjału edukacji włączającej, w celu zapewnienia równych szans edukacyjnych, w tym dla osób z niepełnosprawnościami. Ważne będzie systematyczne dążenie do przystosowania systemu edukacji do standardów dostępności oraz prowadzenie w szkołach działań z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów.</p> <p>Wyzwaniem jest zapewnienie wysokiego poziomu kwalifikacji kadr do nauki przedmiotów specjalistycznych i zawodowych, powinno się dążyć zatem do wzmocnienia tego elementu edukacji.</p> <p>System edukacji napotyka przy tym na szereg barier i problemów, których rozwiązanie nie zawsze będzie możliwe w oparciu o zasoby i możliwości miasta. Dotyczy to między innymi kwestii ilości kadr specjalistycznych w kształceniu zawodowym. Niski poziom wynagrodzeń powoduje, iż trudno do tego systemu przyciągnąć doświadczonych praktyków. Zauważonym zarówno przez przedsiębiorców jak i uczniów uczestniczących w warsztatach problemem jest również jakość doradztwa zawodowego, która przekłada się na niewłaściwy wybór ścieżki kształcenia.</p>

Obszar tematyczny	Wnioski
	<p>Kwestią istotną dla przyszłości miasta jest umiejętne dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb pracodawców. Możliwości Miasta w tym zakresie są wprawdzie mocno ograniczone, jednak w pewnym sensie realizowane np. poprzez tworzenie w szkołach klas patronackich.</p> <p>Wyzwaniem jest także zwiększenie rangi miasta jako ośrodka kształcenia zawodowego i jednocześnie poprawa jakości infrastruktury bursz szkolnych.</p>
<p>Szkolnictwo wyższe i nauka</p>	<p>Jelenia Góra nie wykorzystuje odpowiednio potencjału posiadania uczelni wyższych. Miasto oferuje dość szerokie spektrum kierunków kształcenia na trzech uczelniach wyższych, jednak na tle innych miast z regionu Jelenia Góra przegrywa konkurencję o studentów. Wg danych GUS w 2021 roku w Jeleniej Górze studiowało 1 463 studentów. Na tle ośrodków miejskich z regionu była to nieduża liczba. W nieodległej Legnicy i Wałbrzychu studiowało po około 3 tys. osób, a w niedużej Nysie 1,8 tys. osób. Jeszcze mniej korzystnie dla Jeleniej Góry wypada porównanie z Zieloną Górą, gdzie studiowało 8,8 tys. osób. Dlatego niewątpliwym wyzwaniem dla miasta, jako ośrodka akademickiego, jest powstrzymanie odpływu absolwentów szkół ponadpodstawowych i stworzenie konkurencyjnego w stosunku do innych regionów kraju szkolnictwa wyższego.</p> <p>Na potencjał uczelni wyższych należy spojrzeć przez pryzmat potrzeb młodych mieszkańców oraz potrzeb gospodarki. Wydaje się, że dość słabo funkcjonuje współpraca pomiędzy sferą biznesu, a uczelniami wyższymi, zarówno w zakresie wykorzystania potencjału naukowego uczelni wyższych, jak też kształtowania kadr na potrzeby lokalnego lub nawet regionalnego rynku pracy. Miasto słabo pozycjonuje się jako ośrodek akademicki, w tym w opinii przedstawicieli sektora nauki, słabo promuje swoją akademickość. Należy przy tym wspomnieć, iż rozwija się przy tym potencjał infrastrukturalny i dydaktyczny jeleniogórskich uczelni, w szczególności KANS (Karkonoskiej Akademii Nauk Stosowanych).</p> <p>Wpływ na dostępność oferty edukacyjnej uczelni wyższych ma również deficyt powiązań komunikacyjnych. Jelenia Góra przegrywa konkurencję o studentów z sąsiednimi ośrodkami: Legnicą i Wałbrzychem, które są lepiej skomunikowane z otoczeniem. Atrakcyjność studiowania obniża również niska ocena dedykowanej studentom oferty rozrywkowej miasta.</p>
<p>Aktywność społeczna i obywatelska</p> 	<p>Jelenia Góra wyróżnia się dużą liczbą organizacji pozarządowych. Tworzą one ważną ofertę kierowaną do mieszkańców miasta, a swoje działania realizują kierując się misją i zaangażowaniem społecznym. Aktywność społeczną mieszkańców Jeleniej Góry w relacji do innych jednostek można porównać za pomocą wskaźnika liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Według danych GUS w 2021 roku w Jeleniej Górze wynosił on 5,09, czyli tyle samo co w powiecie karkonoskim i znacznie więcej niż w całej Polsce (4,09). Ogółem w Jeleniej Górze funkcjonuje ponad 400 organizacji pozarządowych. Miasto dostrzega potencjał trzeciego sektora, przeznaczając na dotacje dla organizacji pozarządowych wyraźnie większe środki niż wiele innych samorządów</p>

Obszar tematyczny	Wnioski
	<p>w kraju. Widoczne jest to między innymi w relacji wydatków na dotacje dla organizacji pozarządowych do wydatków bieżących miasta. W 2022 roku stanowiły one 2,11% wydatków bieżących budżetu miasta, dwa razy więcej w porównaniu do grupy miast o podobnej wielkości. Co więcej, poziom 2% wydatków bieżących utrzymuje się w Jeleniej Górze już od dłuższego czasu.</p> <p>Organizacje pozarządowe realizują szereg ważnych dla miasta inicjatyw. Pełnią ważną rolę społeczną, a przy tym angażują się aktywnie w rozwój lokalny, uczestnicząc między innymi w pracach związanych z planowaniem rozwoju miasta.</p> <p>Utrzymanie potencjału i aktywności organizacji pozarządowych należy postrzegać jako istotne wyzwanie dla rozwoju kapitału społecznego w Jeleniej Górze. Możliwe jest jeszcze efektywniejsze wykorzystanie organizacji pozarządowych, między innymi poprzez wzmocnioną komunikację i organizację współpracy, zarówno pomiędzy sektorem publicznym i pozarządowym, jak też wewnątrz sektora pozarządowego, realizację programów integracji społecznej, międzypokoleniowej i międzykulturowej, podejmowanie działań w zakresie budowania poczucia współodpowiedzialności, wspólnoty i integracji oraz zachęcanie i wspieranie organizacji pozarządowych oraz samych mieszkańców do podejmowania przez nich różnorodnych inicjatyw we wszystkich sferach działalności miasta. Warto przy tym zwrócić uwagę, iż potencjał i aktywność organizacji jest zasobem ograniczonym. Zależy bowiem od aktywności ich członków. Sukcesja działalności społecznej jest przy tym istotnym czynnikiem, który wpływać będzie na aktywność wielu inicjatyw w mieście. Konieczne jest zatem tworzenie warunków do budowy aktywności społecznej i czynnego zaangażowania w sprawy miejskie młodych mieszkańców, w tym poszukiwanie i wspieranie liderów społecznych.</p> <p>Do Jeleniej Góry napłynęła spora liczba migrantów, w tym narodowości Ukrainskiej. W opinii liderów i przedstawicieli środowisk migrantów, jest to potencjał, który miasto mogłoby lepiej zagospodarować. Warto rozwijać działania z zakresu integracji społecznej i kulturowej migrantów. W kontekście przyszłego rozwoju miasta istotne znaczenie będzie mieć także integracja międzypokoleniowa oraz wykorzystanie potencjału osób młodych.</p>
<p>Bezpieczeństwo</p> 	<p>Jelenia Góra jest miastem różnie ocenianym pod względem bezpieczeństwa. Statystyki wskazują, iż problemem mogą być między innymi przestępstwa przeciwko mieniu. Na tle tej grupy miast porównawczych (Konin, Legnica, Piotrków Trybunalski, Wałbrzych i Zielona Góra) Jelenia Góra od 2015 charakteryzowała się wyższym wskaźnikiem stwierdzonych przestępstw w zakończonych postępowaniach przeciwko mieniu w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. W 2021 roku było to 341 przestępstw, przy średniej wynoszącej 199 przestępstw. W celu zapewnienia większego bezpieczeństwa Miasto powinno zwiększyć liczbę patroli, rozbudowywać system monitoringu miejskiego, który często pomocny jest w namierzeniu i zidentyfikowaniu sprawcy danego zdarzenia, a także zintensyfikować działania prewencyjne. Trzeba mieć również na</p>

Obszar tematyczny	Wnioski
	<p>względnie, iż kształtowanie polityki w zakresie bezpieczeństwa ma charakter odgórny i określone formy egzekwowania przestępczości nie są zależne od samorządów, w tym np. wielkość wydatków przeznaczonych na wymiar sprawiedliwości, liczba zatrudnionych policjantów, zwiększenie świadczeń społecznych, w tym zasiłków dla osób bezrobotnych, wprowadzenie surowszych kar za przestępstwa.</p> <p>Miasto wypada korzystniej na tle innych miast pod względem przestępczości przeciwko zdrowiu i życiu. Najniższy wskaźnik w Jeleniej Górze został odnotowany w 2017 roku i wynosił 2,00 przestępstwa, a najwyższy w 2018 - 5,9 przestępstw. W 2021 wartość tego wskaźnika w Jeleniej Górze wynosiła 3,3 przy średniej dla grupy porównawczej wynoszącej 4,8. Niejednoznacznie można ocenić poziom bezpieczeństwa związany z przestępczością drogową. W tym zakresie widoczny był między innymi wzrost zdarzeń po okresie pandemii COVID-19. Niepokojący był wzrost wartości tego wskaźnika w 2021 roku do poziomu 25,8 przestępstw na 10 tys. mieszkańców. Była to wartość wyższa od średniej z grupy miast porównywanych, która wynosiła 21,78.</p> <p>Wyraźny jest dysonans w ocenie poczucia bezpieczeństwa pomiędzy dorosłymi a młodymi mieszkańcami miasta. Dorośli w zdecydowanej większości czują się w mieście bezpiecznie. Ponad połowa badanych dorosłych wskazuje na dobry lub wysoki poziom poczucia bezpieczeństwa. Odmienne są odczucia młodych mieszkańców. Problem braku poczucia bezpieczeństwa został wskazany wyraźnie zarówno w badaniach ilościowych jak też jakościowych z osobami młodymi. Może on wynikać z tego, że osoby młode więcej czasu spędzają „na mieście”, w różnych częściach miasta, niż osoby starsze, które ten czas spędzają w domu, zatem mogą nie dostrzegać pewnych zjawisk. Młodzi wskazują przy tym, iż aktywność służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo jest w ich ocenie za niska. Brakuje m. in. patroli Policji i Straży Miejskiej.</p> <p>Problemem w opinii liderów społecznych może być także poziom finansowania służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne. Po części jest to problem poza kompetencjami miasta, gdyż poziom finansowania działalności służb państwowych zależy od budżetu i ustaleń centralnych. Służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo może dotyczyć również deficyt kadr, który pogłębiany będzie przez zjawiska demograficzne. Widoczny jest m. in. deficyt kadr w Policji. Wpływać to może na sposób funkcjonowania miasta, w tym docelowo na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców.</p>
<p>Administracja samorządowa</p> 	<p>Do kompetencji samorządu gminy należy zarządzanie miastem w wielu obszarach tematycznych: od zagadnień polityki społecznej, edukacji poprzez wsparcie rozwoju gospodarczego, ochronę środowiska, rozwój przestrzenny miasta i wielowątkową współpracę z interesariuszami w mieście i poza nim. Proces ten wymaga wysokich kompetencji osób zatrudnionych w Urzędzie Miasta i jego jednostkach organizacyjnych oraz odpowiednich zasobów technologicznych.</p>

Obszar tematyczny	Wnioski
	<p>Diagnoza zasobów instytucjonalnych Urzędu Miasta Jelenia Góra wykazała następujące deficyty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrzebę podnoszenia umiejętności zarządczych i interpersonalnych oraz wprowadzania nowoczesnych metod zarządzania, • istniejące bariery architektoniczne w obiektach administracji lokalnej i jednostkach podległych, • konieczność wdrożenia oprogramowania i systemów wspierających mieszkańców w korzystaniu ze świadczonych usług oraz integrację danych przestrzennych miasta w celu usprawnienia pracy administracji publicznej, • potrzebę rozwoju i dostosowania e-usług administracji publicznej do potrzeb mieszkańców, • niesatysfakcjonujący poziom zadowolenia mieszkańców z usług świadczonych przez Miasto.
SFERA GOSPODARCZA	
<p>Działalność gospodarcza</p> 	<p>W Jeleniej Górze, w dłuższej perspektywie czasu zauważyć należy pozytywne przemiany w sferze gospodarczej. Od lat 90-tych XX w. miasto przeszło istotną transformację gospodarczą. Upadły tradycyjne gałęzie gospodarki, czego znamienym przykładem jest historia jeleniogórskich Zakładów Włókien Chemicznych Chemitex-Celwiskoza. Obecnie Jelenia Góra jest miastem, w którym coraz mocniejszą pozycję w strukturze gospodarczej posiada przemysł. Rozwijają się tu również innowacyjne działalności gospodarcze. W mieście wciąż istotną rolę odgrywają usługi, co wynika zarówno z roli miasta jako ośrodka regionalnego, świadczącego usługi na rzecz ludności regionu, jak też mocno rozwiniętej i rozwijającej się dynamicznie funkcji turystycznej w samym mieście i w regionie Karkonoszy.</p> <p>W opiniach liderów przy próbie opisanie profilu gospodarczego miasta dominuje przeświadczenie, że Jelenia Góra, jest mocno zdywersyfikowana jeżeli chodzi o podmioty gospodarcze prowadzące tu swoją działalność. Z jednej strony dostrzega się wzrost znaczenia przemysłu, a z drugiej strony zwraca się uwagę na potencjał turystyczny miasta i regionu. Wydaje się przy tym, iż w takim spojrzeniu na miasto nie ma sprzeczności. Rozwój miasta w kierunku ważnego ośrodka przemysłowego, bazującego jednocześnie na funkcji turystycznej może być komplementarny. Co więcej, usługi czasu wolnego są jednym z ważnym elementów budujących atrakcyjność inwestycyjną miasta, gdyż są ważnym elementem jakości życia dla potencjalnych kadr gospodarki.</p> <p>Jelenia Góra jest miastem z wysokim poziomem przedsiębiorczości i niskim bezrobociem. W Jeleniej Górze funkcjonuje 13 416 podmiotów gospodarczych – 1148 spółek handlowych, w tym: 137 spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego oraz ponad 8729 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Działalność przemysłowa w mieście skoncentrowana jest w głównej mierze w funkcjonującej strefie przemysłowej. W 2022 roku na 10 tys. mieszkańców miasta przypadało 1770 podmiotów wpisanych do</p>

Obszar tematyczny	Wnioski
	<p>rejestrze REGON. Była to wartość wyraźnie wyższa od średniej krajowej wynoszącej 1323 podmiotów oraz średniej dla województwa dolnośląskiego wynoszącej 1479 podmiotów.</p> <p>Pomimo korzystnych przemian gospodarczych trudno jest przekonać młodych mieszkańców do pozostania w mieście. W opiniach liderów i młodych dominuje przekonanie, iż na terenie miasta brakuje dużych specjalistycznych i innowacyjnych firm, które tworzyć będą atrakcyjną, dobrze płatną ofertę pracy, w szczególności dla młodych mieszkańców. Innowacyjne podmioty gospodarcze są wciąż zbyt słabo rozpoznawalne w świadomości mieszkańców. Na tle innych miast z regionu Jelenia Góra nie posiada dużej liczby znaczących w kraju podmiotów gospodarczych. Nie wykorzystuje przy tym w wystarczający sposób potencjału edukacji, zarówno edukacji zawodowej jak też wyższej. W mieście brakuje podmiotów, które efektywnie mogą wspierać innowacyjność.</p> <p>Wydaje się, iż kluczowe dla wzmocnienia konkurencyjności gospodarki będzie kreowanie sieci współpracy i moderowanie tej współpracy. Dotyczy to między innymi promocji gospodarczej miasta, ukierunkowanej także do wewnątrz, tworzenia warunków do powiązania interesów przedsiębiorców i edukacji różnego poziomu oraz wzmocnienia narzędzi generowania innowacji na terenie miasta. Istotne jest także wzmacnianie potencjałów poprzez nieustanne podejmowanie działań służących poprawie warunków prowadzenia działalności gospodarczej, wspieraniu rozwoju przedsiębiorczości, pozyskiwaniu nowych inwestorów, a także rozwijaniu współpracy z organizacjami gospodarczymi.</p>
<p>Turystyka i działalność uzdrowiskowa</p> 	<p>Turystykę w Jeleniej Górze należy postrzegać jako jedną ze specjalizacji gospodarczych miasta. Jest to związane z lokalizacją miasta w regionie Karkonoszy, które są jedną z najpopularniejszych w kraju destynacji turystycznych. Widoczny jest przy tym wzrost zainteresowania tym regionem kraju, zarówno wśród turystów krajowych, jak i zagranicznych, którzy wybierając się w Karkonosze, wciąż preferują pobyty w górskich kurortach zlokalizowanych na terenie powiatu karkonoskiego, a nie w pobliskiej Jeleniej Górze. Liczba udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców dla powiatu karkonoskiego jest jedną z najwyższych w skali kraju i województwa dolnośląskiego. W 2022 roku wskaźnik ten wynosił 43 717 noclegów i znacząco wzrósł od 2017 roku, kiedy to notowano 29 465 noclegów. W Jeleniej Górze wskaźnik liczby udzielonych noclegów w 2022 roku wynosił 5444 i wzrósł nieznacznie od 2017 roku z poziomu 5085 noclegów.</p> <p>Region Karkonoszy kojarzy się przede wszystkim z ofertą turystyki aktywnej. W tym układzie Jelenia Góra stanowi istotne uzupełnienie tej oferty. Jest miastem uzdrowiskowym, z bogatą i zróżnicowaną ofertą kulturalną. Na terenie miasta zlokalizowanych jest kilka wiodących atrakcji turystycznych, jak np. Uzdrowisko Cieplice, Zamek Chojnik, czy rynek w Jeleniej Górze. Miasto pełni funkcję obsługi ruchu turystycznego całego regionu, jest ważnym węzłem komunikacyjnym, jak też miejscem, w którym zlokalizowane są usługi noclegowe i gastronomiczne.</p>

Obszar tematyczny	Wnioski
	<p>Definiując markę turystyczną Jeleniej Góry nie można zapomnieć o statusie uzdrowiska. Cieplice są jednym z najstarszych uzdrowisk w kraju. Obszar uzdrowiska obejmuje teren o powierzchni 1 394 ha. Wg danych GUS w 2022 w Jeleniej Górze było 829 łóżek w szpitalach uzdrowiskowych i sanatoriach uzdrowiskowych. Od 2012 roku widoczny był zatem rozwój potencjału uzdrowiskowego, kiedy to w Jeleniej Górze były 643 łóżka. Potencjał uzdrowiskowy Jeleniej Góry można porównać do Świeradowa Zdroju (704 łóżka). Na tle największych uzdrowisk z kraju był on jednak stosunkowo nieduży. Dla przykładu, Kołobrzeg dysponował w 2022 roku 6214 łózkami w szpitalach uzdrowiskowych i sanatoriach uzdrowiskowych, w Ciechocinku było to 5362 łóżek. Warto przy tym dodać, iż w ciągu najbliższych kilku lat potencjał uzdrowiskowy Jeleniej Góry powiększy się o 170 łóżek, co związane jest z planowaną inwestycją w Uzdrowisku Cieplice.</p> <p>Potencjał turystyczny miasta dostrzegany jest przez wszystkie grupy interesariuszy jako jeden z kluczowych dla jego rozwoju. Zauważa się przy tym, iż miasto nie wykorzystuje w pełni tego potencjału. Do barier rozwoju funkcji turystycznej należy zaliczyć między innymi niską jakość przestrzeni miejskiej, niską estetykę, niedostatecznie rozwinięte usługi turystyczne, jak też deficyty powiązań komunikacyjnych z otaczającymi miasto kurortami. Miasto powinno się również lepiej promować, także w ujęciu oferty całego regionu Karkonoszy oraz kształcić w kierunkach usługowo – turystycznych w celu uniknięcia problemów związanych z deficytem kadr na rynku pracy.</p>
<p>Rynek pracy i bezrobocie</p> 	<p>W Jeleniej Górze widoczne są zmiany zachodzące na rynku pracy, które wynikają zarówno z rozwoju gospodarczego, jak też sytuacji demograficznej. W mieście notowane są bardzo niskie wskaźniki bezrobocia utrzymujące się już od dłuższego czasu. Pomimo tego, iż w okresie pandemii COVID-19 odnotowano nieznaczny wzrost bezrobocia, po tym okresie widoczny był jego ponowny spadek. W 2022 roku udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym wynosił zaledwie 2,8, przy średniej krajowej wynoszącej 3,7 i wojewódzkiej wynoszącej 3,2. Udział bezrobotnych był w tym czasie wyższy na terenie powiatu karkonoskiego i wynosił 4,6.</p> <p>Miasto i region wyczerpują potencjał dostępności kadr na rynku pracy. Świadczą o tym zarówno niskie wskaźniki bezrobocia, jak też wysokie wartości udziału pracujących w ludności w wieku produkcyjnym. Wskaźnikiem dobrze obrazującym sytuację na terenie miasta jest liczba osób pracujących na 1000 mieszkańców. W 2021 roku na 1000 mieszkańców przypadało tu 287 osób pracujących, co było wartością wyższą od średniej krajowej (259 osób), wojewódzkiej (279) oraz na tle powiatu karkonoskiego (158). Warto przy tym zwrócić uwagę, iż w ciągu kilku ostatnich lat, pomiędzy 2017 a 2021 rokiem, wskaźnik ten praktycznie się nie zmienił. Dane te w zestawieniu z rekordowo niskimi wskaźnikami bezrobocia świadczyć mogą o istotnym zagrożeniu dla rozwoju wielu firm w Jeleniej Górze, które związane jest z brakiem dostępności wykwalifikowanych kadr. Brak ludzi do pracy i niedopasowanie strukturalne rynku pracy mogą zagrażać rozwojowi gospodarczemu miasta. Dlatego tak ważne są działania na rzecz</p>

Obszar tematyczny	Wnioski
	<p>dopasowania systemów kształcenia do rynku pracy i stałego podnoszenia kwalifikacji zawodowych mieszkańców.</p> <p>W ciągu ostatnich lat zauważalny był rozwój małych podmiotów gospodarczych, natomiast liczba osób pracujących w zakładach pracy zatrudniających powyżej 10 osób oraz jednostkach sfery budżetowej od 2019 r. charakteryzowała się tendencją spadkową. Zaznaczyć należy przy tym, że duża liczba miejsc pracy tworzona jest przez większe podmioty gospodarcze, w tym przez przemysł oferujący atrakcyjniejsze wynagrodzenie w porównaniu do usług. Niemniej, w ocenie wielu młodych osób oferta rynku pracy na terenie miasta nie jest na tyle atrakcyjna, by mogła ich zatrzymać w rodzinnym mieście. Brakuje dużych innowacyjnych firm oferujących dobrze płatne miejsca pracy.</p> <p>Prognozy demograficzne nie są korzystne dla miasta. Deficyt specjalistycznych kadr stanowić będzie jedno z kluczowych wyzwań dla konkurencyjności gospodarki Jeleniej Góry. Rynek pracy w mieście ma jeszcze możliwości rozwoju, między innymi dzięki współpracy sektora przedsiębiorstw i sektora publicznego. Ważne będą również przedsięwzięcia, które poprawią mobilność na rynku pracy, w tym poprawią dostępność komunikacyjną miasta w ujęciu regionu, względem dużych ośrodków miejskich, gospodarczych, jak też zwiększą będą aktywność zawodową mieszkańców.</p>
<p>Gazownictwo, ciepłownictwo i energetyka</p> 	<p>Jelenia Góra jest miastem posiadającym dobrze rozwiniętą infrastrukturę sieci gazowej i elektrycznej. Widoczny jest rozwój sieci ciepłowniczej. Wzrasta liczba przyłączy gazowych i odbiorców energii elektrycznej, co związane jest z rozwojem zasobów mieszkaniowych miasta. W ciągu ostatnich lat znacząco zwiększyła się liczba odbiorców gazu, którzy wykorzystują to paliwo do ogrzewania mieszkań, co jest niewątpliwym przejawem działań proekologicznych podejmowanych przez mieszkańców miasta. Na prawie 40 tys. gospodarstw domowych w Jeleniej Górze około ¼ ogrzewa swoje mieszkania gazem. Wraz z rozwojem sieci ciepłowniczej i zwiększaniem się liczby odbiorców wykorzystujących gaz do ogrzewania mieszkań maleje zagrożenie generowania zanieczyszczeń do atmosfery przez sektor komunalno-bytowy. Ma to szczególne znaczenie dla Jeleniej Góry jako miasta uzdrowiskowego, położonego w kotlinie górskiej, a przez to szczególnie narażonego na zanieczyszczenie powietrza. Na obszarze miasta znajdują się złoża wód termalnych, które wymagają zbadania w zakresie potencjału ich wykorzystania w geotermii.</p>
<p>Telekomunikacja i teleinformatyka</p> 	<p>Jelenia Góra posiada dobry dostęp do infrastruktury teleinformatycznej. Większość mieszkańców znajduje się w zasięgu sieci pozwalającej na dostęp do szerokopasmowego internetu. Dostęp do Internetu pow. 100 Mb/s posiada 83% punktów adresowych. Występują przy tym tzw. „białe plamy”, czyli miejsca, gdzie widoczne są w tym zakresie deficyty. Wynika to poniekąd z rozległości terytorialnej miasta. Deficyty w tym zakresie występują na obrzeżach miasta. W centrum miasta rozwinięta jest sieć Hot Spotów. Dostęp do internetu dużych prędkości jest szczególnie ważny nie tylko dla młodych użytkowników, ale też ze względu na możliwość pracy zdalnej. Praca zdalna staje się coraz popularniejszym sposobem na życie. W ten sposób możliwe jest</p>

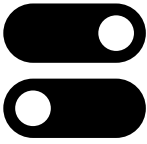

Obszar tematyczny	Wnioski
<p data-bbox="236 987 424 1055">Transport i komunikacja</p> 	<p data-bbox="481 241 1394 342">pozycjonowanie się miasta jako miejsca, które oferuje możliwość pracy, przy niższych kosztach życia, np. związanych z zakupem mieszkania, przy jednoczesnym, zróżnicowanym dostępie do oferty czasu wolnego.</p> <p data-bbox="481 360 1394 954">Jelenia Góra jako największe miasto regionu Karkonoszy pełni istotną rolę w układzie komunikacyjnym, jest bowiem miejscem docelowym codziennych przyjazdów zarówno młodzieży do szkół, jak i osób dorosłych do pracy, czy obiektów usługowych (instytucji kultury, obiektów rekreacyjno-sportowych, przychodni zdrowia, obiektów handlowych). Pełni również ważną funkcję w obsłudze ruchu turystycznego. Przez miasto przebiegają ważne szlaki komunikacyjne kraju, w tym ważne dla ruchu międzynarodowego. W mieście dostrzegana jest niedostateczna dostępność komunikacyjna. Dotyczy ona zarówno powiązań zewnętrznych, jak też lokalnych. Znaczącym wyzwaniem dla Miasta w perspektywie kolejnych lat będzie dążenie do włączenia miasta w sieć dróg ekspresowych i szybkiego ruchu oraz wdrożenie innych działań, które pozwolą wyprowadzić z miasta nadmierny ruch tranzytowy odbywający się na nieprzystosowanych do tego celu drogach. Znacznych nakładów wymagać będą działania służące poprawie płynności ruchu drogowego oraz inwestycje w infrastrukturę techniczną dróg gminnych.</p> <p data-bbox="481 972 1394 1249">Atutem miasta jest dostęp do transportu kolejowego. W ostatnich latach widoczny był istotny wzrost zainteresowania tą formą transportu wśród mieszkańców regionu. Dla Jeleniej Góry transport kolejowy może stanowić jedną z form zwiększania atrakcyjności miasta, jako miejsca świadczącego szereg usług, w tym może wpływać na atrakcyjność edukacji i kształcenia, jak też dostęp do rynku pracy. Problemem przy tym jest trudność zintegrowania transportu kolejowego i autobusowego ze względu na rozdzielanie funkcji dworca PKP i PKS.</p> <p data-bbox="481 1267 1394 1509">Kwestie wewnętrznej dostępności komunikacyjnej należy w przypadku Jeleniej Góry rozpatrywać z uwzględnieniem potrzeb funkcjonowania miasta i jego otoczenia, czyli regionu Karkonoszy. Należy zwrócić uwagę na istniejące deficyty powiązań komunikacyjnych Jeleniej Góry i miejscowości położonych w okolicznych gminach. Ma to znaczenie nie tylko dla usprawnienia codziennego funkcjonowania mieszkańców, ale także dla wzrostu atrakcyjności turystycznej miasta.</p> <p data-bbox="481 1527 1394 1666">Miasto coraz mocniej inwestuje w zrównoważoną mobilność miejską. Widoczne są między innymi zakupy zeroemisyjnych pojazdów komunikacji miejskiej oraz rozwój dróg i ścieżek rowerowych. W tym ostatnim przypadku wciąż można mówić o procesie, który trwa.</p> <p data-bbox="481 1684 1394 1895">Stworzenie spójnej sieci transportowej zarówno zewnętrznej jak i wewnętrznej Jeleniej Góry będzie miało istotne znaczenie w kontekście dalszego rozwoju gospodarczego miasta, ponieważ będzie szansą zwiększenia atrakcyjności turystycznej Jeleniej Góry, wzmocnienia pozycji konkurencyjnej miasta na tle regionu, ale także zdynamizowania lokalnej przedsiębiorczości.</p>
SFERA PRZESTRZENNA	

Obszar tematyczny	Wnioski
<p data-bbox="213 987 448 1055">Środowisko i jego ochrona</p> 	<p>Ochrona środowiska i przyrody jest zagadnieniem szczególnie ważnym dla Jeleniej Góry. Ponadto jest jednym z kluczowych priorytetów dalszej wspólnej polityki rozwoju miasta i gmin z otoczenia funkcjonalnego.</p> <p>Jelenia Góra położona jest w zasięgu ważnych dla kraju oraz Europy obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Wyrazem tego jest Karkonoski Park Narodowy zlokalizowany w południowej części miasta. Funkcjonowanie na terenie miasta Karkonoskiego Parku Narodowego jako instytucji ma znaczenie w kontekście kreowania polityki rozwoju uwzględniającej kwestie ochrony przyrody. Park jest ważnym elementem kształtującym atrakcyjność turystyczną. Warto dodać, iż miasto znajduje się w zasięgu dwóch parków krajobrazowych (Park Krajobrazowy Doliny Bobru, Rudawski Park Krajobrazowy), występują tutaj obszary Natura 2000 (specjalny obszar ochrony siedlisk Źródła Pijawnika, specjalny obszar ochrony siedlisk Stawy Sobieszowskie, specjalny obszar ochrony siedlisk Karkonosze), a Karkonosze stanowią ważny korytarz ekologiczny.</p> <p>Zagadnienia ochrony przyrody są ważne nie tylko dla instytucji zajmujących się niejako zawodowo lub ustawowo tym tematem. Przyroda i krajobraz kształtują również tożsamość miasta. Mieszkańcy doceniają atut mieszkania w otoczeniu przyrody, mogąc przy tym cieszyć się jakością krajobrazu.</p> <p>Umiarkowanie oceniany jest w mieście stan środowiska. Dane wskazują, iż szczególnym problemem jest jakość wód powierzchniowych. Pozytywnie ocenić należy stan powietrza atmosferycznego, choć nie udało się jeszcze rozwiązać wielu problemów. Widoczna jest jednak znaczna skala przeobrażeń związanych z wymianą źródeł ogrzewania mieszkań, co wpływa na poprawę stanu powietrza. Trudniej jest natomiast zredukować negatywny wpływ komunikacji samochodowej na środowisko. Miasto inwestuje w tzw. zrównoważoną mobilność miejską, niemniej będzie to proces długoletni, zależny w dużym stopniu od atrakcyjności rozwiązań bazujących na komunikacji zbiorowej i na świadomości ludzi.</p> <p>Wyzwaniem dla miasta będzie systematyczne dążenie do lepszego dostosowania przestrzeni do zmian klimatu, co zostało dostrzeżone przez Miasto Jelenia Góra oraz członków Aglomeracji Jeleniogórskiej i znalazło swój wyraz w opracowanym Planie Adaptacji do Zmian Klimatu Aglomeracji Jeleniogórskiej. Kontynuacją opracowanego dokumentu w kolejnych latach będzie sukcesywna jego realizacja, która będzie wymagała przygotowania, niejednokrotnie pozyskania wielu środków finansowych, czynników wewnętrznych i zewnętrznych, na które Miasto Jelenia Góra bądź członkowie Aglomeracji Jeleniogórskiej nie zawsze będą mieli wpływ. Oczekiwane są także inwestycje związane z odnawialnymi źródłami energii. W mieście temat możliwości i skali wykorzystania zasobów wód geotermalnych jest na bieżąco analizowany, gdyż stanowi w kontekście kolejnych lat znaczącą szansę dla jego rozwoju.</p> <p>Jak już wspomniano kwestie ochrony środowiska i ochrony przyrody mają szczególne znaczenie dla funkcjonowania regionu Karkonoszy jako</p>

Obszar tematyczny	Wnioski
	<p>przestrzeni powiązanej funkcjonalnie. Kontekst współpracy widoczny jest między innymi w gospodarce wodno-ściekowej. Niemniej nadal istotnym problemem jest stan wód powierzchniowych. Kolejną ważną kwestią jest tzw. spójność ekologiczna i jakość krajobrazu. Wyzwaniem jest również brak spójności i powiązań terenów zielonych, np. poprzez ciągi spacerowe, rowerowe oraz mały udział zieleni w centrum miasta. W otoczeniu Jeleniej Góry i w samym mieście zachodzą dynamiczne procesy urbanizacyjne. Wyzwaniem będzie zatem prowadzenie wspólnej polityki przestrzennej, która zabezpieczy potrzeby ochrony środowiska i sprzyjać będzie bioróżnorodności.</p>
<p>Gospodarka wodna i ściekowa</p> 	<p>Infrastruktura wodno-ściekowa na terenie Jeleniej Góry stale się rozwija. Zwiększa się systematycznie długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, przy jednoczesnym nieznacznym deficycie rozwoju sieci kanalizacyjnej. Stopień skanalizowania Jeleniej Góry w 2022 r. wg GUS wynosił 89,8%. Gospodarka ściekowa ma szczególne znaczenie dla rozwoju regionu Karkonoszy. W przypadku powiatu karkonoskiego deficyty w dostępie do sieci kanalizacyjnej są znaczące. W 2021 roku około ¼ mieszkańców powiatu nie miała dostępu do tej sieci. Taki stan rzeczy stanowi zagrożenie dla jakości wód powierzchniowych i być może dla wód podziemnych w Kotlinie Jeleniogórskiej i bezpośrednio na terenie miasta. Gospodarka wodno-kanalizacyjna powinna być zatem szczególnym wymiarem współpracy gmin karkonoskich. Zapewnienie sprawnie funkcjonujących sieci wodociągowych i kanalizacyjnych umożliwi efektywne korzystanie z zasobów wodnych oraz pozytywnie wpłynie na środowisko, zapobiegając wprowadzaniu do ekosystemu szkodliwych substancji. Biorąc pod uwagę powyższe, w perspektywie najbliższych lat uzasadnione będzie wdrażanie działań ukierunkowanych na rozwój niebieskiej i zielonej infrastruktury, małej retencji przy jednoczesnym utrzymaniu obszarów retencji naturalnej, a także podejmowanie inwestycji mających na celu zapewnienie mieszkańcom Jeleniej Góry i powiatu karkonoskiego dostępu do dobrej jakości wody przeznaczonej do spożycia oraz sprawnego sposobu odprowadzania i oczyszczania ścieków.</p>
<p>Gospodarka odpadami</p> 	<p>Na terenie Jeleniej Góry funkcjonuje sprawny system odbioru i wywozu odpadów. Widoczne są przy tym pozytywne zmiany w zakresie jego funkcjonowania. Pomiedzy 2017 a 2022 rokiem istotnie zwiększył się odsetek odpadów komunalnych zbieranych selektywnie, z poziomu 13,8% do 31,1%. Oczekiwane są dalsze usprawnienia i rozwój tego systemu, który ukierunkowany będzie przede wszystkim na zmniejszanie ilości składowanych odpadów. W kolejnych latach istotna będzie także budowa oraz modernizacja punktów selektywnej zbiórki odpadów oraz podejmowanie działań związanych z wymianą taboru używanego przez firmy świadczące usługi związane z gospodarką odpadami na pojazdy zero i niskoemisyjne. Dane GUS wskazują na wzrost masy odpadów zbieranych z gospodarstw domowych w latach 2021-2022 w Jeleniej Górze oraz systematyczny spadek masy odpadów zbieranych z innych źródeł m. in. z biznesu, administracji. Oczekuje się, iż wspierane i rozwijane będą rozwiązania premiujące gospodarkę o obiegu zamkniętym. W Jeleniej Górze obserwuje się rosnące koszty prowadzenia gospodarki odpadami, co przekłada się na</p>

Obszar tematyczny	Wnioski
	wzrost opłat za odpady, które ponoszą mieszkańcy i podmioty z sektora publicznego i prywatnego. Istotne będzie również dążenie do poprawy estetyki miasta poprzez sprzątanie przestrzeni publicznych i oczyszczanie miasta.
<p data-bbox="229 465 434 497">Cmentarnictwo</p> 	<p data-bbox="481 398 1390 748">Uzupełnieniem systemu zieleni miejskiej są liczne skwery, zieleńce i kwietniki (68 obiektów). W system ten częściowo wpisują się także istniejące cmentarze i tereny ogrodów działkowych. Tereny cmentarzy na obszarze miasta aktualnie zajmują powierzchnię około 31,3 ha. Cmentarze są miejscami pamięci oraz istotnymi elementami tradycji dla obecnych mieszkańców oraz przyszłych pokoleń, a także dziedzictwem historycznym i kulturowym stanowiącym świadectwo minionej epoki. Dlatego ważnym zagadnieniem jest utrzymanie cmentarzy komunalnych i zarządzanie nimi, w tym pod kątem zapewnienia odpowiedniej liczby miejsc pochówku.</p>
<p data-bbox="197 1106 466 1240">Obszary funkcjonalne, w tym miejskie obszary funkcjonalne</p> 	<p data-bbox="481 766 1390 1218">Polityka zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego potwierdza różnorodność funkcji rozwojowych, które występują w odniesieniu do Jeleniej Góry. Kluczowa jest tutaj wielkość miasta, jego zdolność do oddziaływania na sąsiednie obszary, sieci powiązań w ujęciu regionalnym, między innymi kształtowane przez dostępność do ośrodka wojewódzkiego, jak też lokalizacja miasta w przestrzeni regionu i kraju. Jelenia Góra jest ośrodkiem rangi regionalnej, tym samym pełni ważną funkcję w procesach rozwoju województwa dolnośląskiego. Tworzy przy tym sieć powiązań funkcjonalnych z otoczeniem, w tym w ramach tzw. Jeleniogórskiego Obszaru Funkcjonalnego oraz Sudeckiego Obszaru Funkcjonalnego. Tym samym kształtowanie rozwoju miasta musi odbywać się z uwzględnieniem powiązań w tych obszarach.</p> <p data-bbox="481 1236 1390 1375">Miasto położone jest peryferyjnie, zarówno w odniesieniu do stolicy regionu, jak też centrum kraju. Jest jednym z obszarów regionu o niskiej dostępności komunikacyjnej. Oczekiwane są zatem działania, które poprawią tę dostępność.</p> <p data-bbox="481 1393 1390 1599">Jelenia Góra graniczy z Republiką Czeską, także w stosunkowo niedużej odległości od granicy z Niemcami. Wpływa to na sposób prowadzenia polityki rozwoju. W mieście znajduje się m. in. siedziba polskiej części Euroregionu Nysa, dostępne są środki dedykowane programom współpracy transgranicznej, a sama współpraca transgraniczna jest istotnym elementem polityki rozwoju miasta.</p> <p data-bbox="481 1617 1390 1792">Ze względu na położenie miasta w regionie Karkonoszy, Jelenia Góra zalicza się do obszarów o szczególnych wartościach przyrodniczych. Walory te kształtują konieczność priorytetowego traktowania zagadnień związanych z ochroną przyrody. Ważny jest także uzdrowiskowy charakter miasta i ochrona zasobów z tym związanych.</p>
<p data-bbox="210 1845 456 1980">Obszary strategicznej interwencji, w tym rewitalizacji</p>	<p data-bbox="481 1818 1390 2016">Obszary strategicznej interwencji określają szczególny wymiar polityki rozwoju, w tym z uwzględnieniem wymiaru terytorialnego. W polityce rozwoju przestrzennego województwa dolnośląskiego obszary strategicznej interwencji pokrywają się zasadniczo z obszarami funkcjonalnymi. Oznacza to, że Jelenią Górę traktuje się jako miejsce istotne ze względu na rozwój tzw. miejskich obszarów funkcjonalnych,</p>

Obszar tematyczny	Wnioski
	<p>ale także jako miejsce koncentrujące wybrane funkcje, w tym przyrodnicze. Z poziomu krajowego Jelenia Góra wskazana została jako OSI miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze. Potwierdzają to między innymi dane odnoszące się sfery demograficznej, w tym dotyczące spadku liczby mieszkańców.</p> <p>W dotychczasowej polityce rozwoju Jeleniej Góry nie określano wewnętrznych obszarów strategicznej interwencji. Kryteria dla takich obszarów spełniają: jednostka centralna oraz obszar rewitalizacji miasta. Kwestia rewitalizacji Jeleniej Góry jest przy tym priorytetowo postrzegana z perspektywy polityki przestrzennej województwa dolnośląskiego i ma wysoki priorytet w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030. W mieście wyznaczono obszar rewitalizacji obejmujący 3 podobszary: Cieplice, Sobieszów, Śródmieście. Opracowany przy tym i przyjęty Gminny Program Rewitalizacji Miasta Jelenia Góra wskazuje komplementarną ścieżkę wychodzenia ze stanu zdegradowanego, co jest spójne z ideą strategicznej interwencji.</p>
<p>Gospodarka przestrzenna</p> 	<p>Jelenia Góra zaklasyfikowana została w polityce przestrzennej województwa dolnośląskiego do obszaru o zróżnicowanych funkcjach, roli i uwarunkowaniach rozwoju. Kluczowe znaczenie ma regionalny charakter miasta i sieć jego oddziaływań z bliższym i dalszym otoczeniem. Kluczowym dokumentem dla planowania przestrzennego Jeleniej Góry i jej otoczenia funkcjonalnego jest Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego (PZPWD), który wytycza kierunki rozwoju przestrzennego regionu, które należy uwzględnić w lokalnych planach przestrzennych. Plan wojewódzki ma przy tym rolę integrującą gminne plany w ujęciu funkcjonalnym i ponadlokalnym. W przypadku Jeleniej Góry ma to szczególne znaczenie, przede wszystkim ze względu na położenie i rolę miasta w regionie Karkonoszy. Jest to region kraju, który charakteryzuje się dużą dynamiką rozwoju przestrzennego. Dla miasta istotne będą przede wszystkim kierunki rozwoju przestrzennego, które docelowo poprawią dostępność komunikacyjną, zarówno w ujęciu powiązań regionalnych, jak też lokalnych. Zakłada się przy tym rozwój oparty o tzw. zrównoważoną mobilność, w której istotną rolę pełni kolej, inny transport zbiorowy, komunikacja rowerowa.</p> <p>W Jeleniej Górze istotną determinantą polityki przestrzennej jest ochrona przyrody. Wynika to z położenia miasta w obrębie obszarów chronionych, w tym Karkonoskiego Parku Narodowego. Polityka przestrzenna Miasta musi w tym przypadku szczególną uwagę zwracać na zagadnienia spójności ekologicznej, zachowania krajobrazu oraz bioróżnorodności, także w ujęciu powiązań ponadlokalnych.</p>

7. ANALIZA SWOT

7 Analiza SWOT

Sfera społeczna

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none">1. Potencjał instytucjonalny służb pomocy społecznej, w tym również w zakresie prowadzenia polityki senioralnej, wspierany przez aktywność społeczną.2. Rozwinięty system planowania działań rozwojowych i zaradczych w sferze społecznej.3. Istniejący potencjał kreowania oferty związanej z tzw. „srebrną gospodarką”.4. Wysoki poziom aktywności społecznej mieszkańców wyrażony w dużej liczbie i różnorodności instytucji oraz organizacji pozarządowych, w tym społecznych udostępniających bogatą ofertę adresowaną do wszystkich grup mieszkańców.5. Wysoki poziom (na tle innych miast) wsparcia inicjatyw społecznych przez miasto.6. Duża liczba instytucji kultury (w tym wyjątkowych w skali regionu oraz kraju) oraz ich zróżnicowana i dostępna dla różnych grup wiekowych oferta programowa.7. Możliwość uprawiania różnorodnych form aktywności i związany z tym potencjał rozwojowy.8. Zróżnicowana i systematycznie rozwijająca się infrastruktura sportowa.9. Istniejący potencjał w zakresie rozwoju miejskich terenów zielonych.10. Poprawiająca się dostępność miejsc w żłobkach.11. Dobra dostępność do opieki przedszkolnej.12. Dobra dostępność do szkół podstawowych. Bogata i zróżnicowana oferta szkół ponadpodstawowych (licea, technika, szkoły branżowe).13. Systematycznie doposażana baza infrastrukturalna szkół i przedszkoli.14. Istniejący potencjał miasta w zakresie szkolnictwa wyższego.15. Rozwój narzędzi i działań na rzecz bezpieczeństwa publicznego, w tym służb mundurowych, monitoring miejski.	<ol style="list-style-type: none">1. Starzenie się społeczeństwa miasta.2. Rosnąca liczba osób z problemami zdrowotnymi, korzystających z pomocy społecznej.3. Ujemny przyrost naturalny.4. Ujemne saldo migracji obserwowane, w szczególności wśród młodych mieszkańców, którzy w przyszłości mogliby stanowić znaczący kapitał miasta.5. Ograniczona ilość miejsc w publicznych placówkach opieki nad dziećmi do lat 3.6. Zły i pogarszający się stan techniczny zasobu mieszkaniowego, w tym komunalnego wymagający nakładów na remonty, rewitalizację, modernizację oraz poprawę efektywności energetycznej. Niski komfort i standard zamieszkiwania w części komunalnych zasobów mieszkaniowych.7. Ograniczona dostępność do mieszkań, w szczególności dla osób młodych, rodzin wielodzietnych i osób o niższych dochodach, związana z ograniczoną ilością atrakcyjnych mieszkań przy jednoczesnej dużej presji popytowej na zasoby mieszkaniowe, generującej wzrost cen mieszkań.8. Rosnące zagrożenie patologiami społecznymi: bezdomnością, narkomanią i alkoholizmem.9. Deficyty w zakresie dostępu do kultury związane między innymi ze standardami dostępności, czynnikami ekonomicznym oraz niedostateczną promocją oferty kulturalnej.10. Ograniczona dostępność do niektórych obiektów sportowych dla osób ze specjalnymi potrzebami oraz zdekapitalizowana infrastruktura niektórych obiektów sportowych.11. Brak infrastruktury umożliwiającej organizację wydarzeń o randze krajowej i międzynarodowej, w tym hali widowiskowo-sportowej.

<p>16. Realizacja profilaktycznych programów polityki zdrowotnej oraz promocja zdrowia poprzez działania edukacyjne.</p>	<p>12. Niepełne rozpoznanie i wykorzystanie przez miasto potencjału organizacji społecznych i liderów, jak też potrzeb i oczekiwań osób młodych.</p> <p>13. Niskie poczucia bezpieczeństwa wśród młodych mieszkańców Jeleniej Góry.</p> <p>14. Zagrożenie ubóstwem i wykluczeniem wśród osób starszych, samotnych, osób z niepełnosprawnościami.</p> <p>15. Niedostosowane obiekty i przestrzenie publiczne do szczególnych potrzeb mieszkańców, w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami.</p> <p>16. Słaba pozycja konkurencyjna Jeleniej Góry na mapie ośrodków akademickich w Polsce.</p>
<p>SZANSE</p>	<p>ZAGROŻENIA</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzrost popytu na usługi sanatoryjne i opiekuńcze, rozwój specjalistycznych usług medycznych. 2. Dostępność źródeł wsparcia zewnętrznego na dokapitalizowanie bazy uzdrowiskowej. 3. Utrzymanie dotychczasowych i przyciąganie nowych mieszkańców do miasta, w tym migrantów. 4. Integracja społeczna, w tym kulturalna migrantów. 5. Transgraniczne położenie oraz sąsiedztwo terenów o wysokich walorach przyrodniczych, wpływające na kształtowanie dostępu do oferty rekreacyjnej i sportowej. 6. Dostępność krajowych i unijnych środków pomocowych umożliwiających rozwój oferty kształcenia. 7. Zwiększająca się liczba programów rządowych wspierających walkę z problemami społecznymi. 8. Dostępność zewnętrznych źródeł finansowania umożliwiających wsparcie inicjatyw społecznych. 9. Programy skierowane do miast trących funkcje społeczno-gospodarcze, umożliwiające pozyskanie dofinansowania. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niepewna sytuacja polityczna i militarna poza granicami kraju, wpływająca między innymi na bezpieczeństwo Polski oraz na migrację i napływ uchodźców. 2. Bariery społeczne i ekonomiczne związane z trudnościami z integracją społeczną uchodźców, zapewnieniem opieki zdrowotnej oraz dostępnością miejsc w placówkach oświatowych. 3. Kryzysy wywołane przez choroby i epidemie, powodujące negatywne skutki dla zdrowia, aktywności społecznej, gospodarczej. 4. Zbyt mała liczba programów i środków przeciwdziałających negatywnym zjawiskom demograficznym. 5. Deficyty w zakresie dostępu do opieki zdrowotnej, która kształtowana jest w dużym stopniu poza kompetencjami miasta, w tym ograniczona dostępność do specjalistycznej opieki zdrowotnej pogłębianą przez rosnące potrzeby starzejącego się społeczeństwa. 6. Inflacja skutkująca wzrostem kosztów życia w relacji do dochodów, która w szczególności dotyczy osoby z niskimi dochodami. 7. Silna konkurencja o zasoby ludzkie w przestrzeni kraju, skutkująca dalszym ubytkiem mieszkańców gminy wskutek migracji, w szczególności młodych osób. 8. Pogarszająca się sytuacja finansowa miasta wpływająca na zmniejszenie

	<p>możliwości finansowania inwestycji publicznych.</p> <p>9. Ograniczona dostępność do środków zewnętrznych umożliwiających wzmocnienie potencjału społecznego, gospodarczego i kulturalnego miasta.</p>
--	--

Sfera gospodarcza

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Transgraniczne położenie Jeleniej Góry jako regionalnego ośrodka gospodarczego, kształtowanego przez potencjał kadrowy miasta, widoczny m. in. w niskim poziomie bezrobocia, rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw, wysokim poziomie przedsiębiorczości. 2. Rozwinięta oferta kształcenia ponadpodstawowego, w tym zawodowego oraz rozwijający się potencjał współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami, znajdujący swój wyraz m.in. w organizowanych stażach, praktykach i tworzeniu klas patronackich. 3. Funkcjonujące w mieście i oferujące wsparcie instytucje okołobiznesowe. 4. Dywersyfikacja podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie miasta, z mocno rozwiniętym sektorem usług. 5. Funkcjonująca w mieście strefa przemysłowa. 6. Dzielnica uzdrowiskowa Jeleniej Góry – Cieplice, wysoka jakość i dostępność usług sanatoryjnych i uzdrowiskowych. 7. Zasoby wód geotermalnych. 8. Dobry dostęp do infrastruktury teleinformatycznej w mieście. 9. Potencjał do rozwoju turystyki opierający się na dziedzictwie kulturowym (m.in. organizowanych wydarzeniach), przyrodniczym, uzdrowiskowym. 10. Zorganizowany system publicznego transportu zbiorowego, dobrze funkcjonujący i oceniany przez mieszkańców w odniesieniu do centralnej części miasta. 11. Rozwój zrównoważonej mobilności miejskiej. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb i oczekiwań uczniów oraz lokalnego rynku pracy. 2. Niewystarczająca dostępność komunikacyjna, w tym: deficyt połączeń komunikacyjnych Jeleniej Góry z kurortami Karkonoszy i innymi miejscowościami powiatu karkonoskiego oraz problem integracji transportu autobusowego i kolejowego ze względu na rozdzielenie lokalizacji dworców PKP i PKS, niska dostępność komunikacyjna Jeleniej Góry względem dużych ośrodków miejskich, gospodarczych. 3. Deficyty w kadrze specjalistów kształcących w zawodzie. 4. Odptyw z miasta młodej wykształconej kadry oraz kurcząca się zasoby kadr na rynku pracy, w tym niekorzystne prognozy w odniesieniu do liczby osób aktywnych na rynku pracy. 5. Niedostatecznie rozwinięta współpraca jeleniogórskich przedsiębiorców ze szkołami kształcącymi w zawodzie, która umożliwiłaby kształtowanie kadr dla potrzeb lokalnego rynku pracy. 6. Słabe wykorzystanie potencjału akademickiego Jeleniej Góry w kreowaniu rozwiązań na styku współpracy pomiędzy biznesem a nauką. 7. Ograniczone możliwości miasta w kształtowaniu oferty inwestycyjnej, m. in. związane z deficytem dostępnych terenów pod działalność usługową, przemysłową, mieszkaniową oraz ograniczeniami przestrzennymi i środowiskowymi. 8. Niewystarczający poziom współpracy różnych aktorów rozwoju gospodarczego, w tym miasta, edukacji,

	<p>biznesu, w tym brak wdrożenia procesów moderowania tej współpracy na poziomie miasta.</p> <p>9. Niedostateczna liczba specjalistycznych i innowacyjnych firm na jeleniogórskim rynku tworzących atrakcyjną, dobrze płatną ofertę pracy dla osób młodych, posiadających wykształcenie, umiejętności i doświadczenie.</p> <p>10. Występowanie tzw. „białych plam” w dostępie do szerokopasmowego Internetu na obrzeżach miasta.</p> <p>11. Zdegradowane tereny przemysłowe, m. in. tereny po byłym Zakładzie Włókien Chemicznych Chemitex-Celwiskoza.</p> <p>12. Konflikt rozwoju funkcji gospodarczych z istniejącą funkcją mieszkaniową i uzdrowiskową.</p> <p>13. Niepełny poziom wykorzystania przez Jelenią Górę potencjału turystycznego regionu Karkonoszy, widoczny m.in. w braku wzrostu liczby udzielonych noclegów, braku centrum konferencyjno-hotelowego.</p> <p>14. Niewystarczająca promocja gospodarcza miasta.</p>
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Napływ migrantów, uzupełniających potrzeby rynku pracy oraz kapitału społecznego. 2. Potencjał dużych, blisko położonych rynków zbytu, w tym dużych centrów miejskich, takich jak: Wrocław, Drezno, Berlin, Praga. 3. Sąsiedztwo terenów o bardzo wysokim potencjale turystycznym regionu Karkonoszy i pozycjonowanie się Jeleniej Góry jako ośrodka obsługi ruchu turystycznego. 4. Rozwój transgranicznych przedsięwzięć turystycznych. 5. Możliwość uzyskania wsparcia finansowego ze środków zewnętrznych, w tym ukierunkowanego na rozwój innowacyjności, w ramach określonych Inteligentnych Specjalizacji Dolnego Śląska oraz na uzbrojenie terenów inwestycyjnych. 6. Dostępność wsparcia i rozwiązań na poziomie krajowym i UE na rzecz 	<ol style="list-style-type: none"> 1. System publicznego transportu zbiorowego w regionie Kotliny Jeleniogórskiej niewystarczający do zaspokojenia potrzeb mieszkańców. 2. Zahamowanie rozwoju gospodarczego w związku z niekorzystnymi zmianami rynkowymi i sytuacją geopolityczną. 3. Niewystarczający poziom koordynacji tworzenia i sprzedaży oferty turystyczno-rekreacyjno-kulturalnej Kotliny Jeleniogórskiej. 4. Skomplikowane i niejasne procedury związane z możliwością otrzymania wsparcia zewnętrznego na realizację projektów inwestycyjnych. 5. Wzrost pozycji konkurencyjnej sąsiednich lub dalej położonych miejscowości jako potencjalnych miejsc zamieszkania, pracy i wypoczynku. 6. Brak zainteresowania potencjalnych inwestorów terenami inwestycyjnymi miasta.

<p>cyfryzacji i przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu.</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. Możliwość poprawy dostępności transportowej miasta w tym włączenia Jeleniej Góry w sieć dróg ekspresowych i autostrad. 8. Budowa obwodnicy południowej miasta – wyprowadzenie z centrum miasta ruchu tranzytowego. 9. Współpraca sektora turystycznego w regionie. 10. Skuteczne wdrażanie europejskich, krajowych i regionalnych polityk dotyczących ochrony środowiska, krajobrazu i adaptacji do zmian klimatu, służących zachowaniu walorów przyrodniczo-krajobrazowych miasta i jego otoczenia. 	
--	--

Sfera przestrzenna

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ukształtowanie terenu (kotlina otoczona górami) oraz bogate i zróżnicowane walory przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe i krajobrazowe wpływające na wysoką atrakcyjność turystyczną miasta. 2. Występowanie na terenie miasta obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych - park narodowy, park krajobrazowy, obszary Natura 2000, pomniki przyrody oraz duży udział terenów biologicznie czynnych (lasy, pola, łąki), gwarantujący mieszkańcom kontakt z przyrodą. 3. Liczne szlaki turystyczne, euroregionalne szlaki rowerowe, single track, szlaki piesze. 4. Występowanie różnorodnych rezerw zasobów naturalnych, w tym wód geotermalnych. 5. Dostępne tereny zielone, w tym zagospodarowane i zadbane parki miejskie. 6. Plan adaptacji do zmian klimatu Aglomeracji Jeleniogórskiej. 7. Różnorodność funkcji i tożsamości miejsc poszczególnych obszarów miasta, umożliwiającą kształtowanie zróżnicowanej oferty mieszkaniowej i usługowej miasta, bazującej na genius loci. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Duże zróżnicowanie przestrzenne i znaczna rozciągłość miasta, wpływające na trudność wdrożenia idei miasta 15- minutowego, charakteryzującego się dobrym dostępem do usług publicznych dla wszystkich mieszkańców. 2. Zły stan techniczny wielu dróg gminnych wymagających remontu lub modernizacji. 3. Hałas komunikacyjnych generowany przez ruch tranzytowy oraz podmiejski. 4. Duże natężenie ruchu, w szczególności w centrum miasta oraz w korytarzach głównych tras tranzytowych, wpływające na jakość życia, stan środowiska. 5. Brak spójnej sieci dróg i ścieżek rowerowych. 6. Ukształtowanie terenu zwiększające wrażliwość na skutki zmian klimatu oraz generowanie zanieczyszczeń powietrza. 7. Zła jakość wód powierzchniowych związana z dużą wrażliwością wód na zanieczyszczenia komunalne. 8. Duża liczba zabytkowych budynków charakteryzujących się złym stanem technicznym, znaczna skala potrzeb w zakresie nieruchomości objętych ochroną konserwatorską. Niska estetyka przestrzeni miejskiej.

<ol style="list-style-type: none"> 8. Dostosowany do rozwoju urbanizacyjnego miasta układ systemu sieci wodociągowej. 9. Zmiany zachodzące w sposobie ogrzewania zasobów mieszkaniowych - rosnąca liczba mieszkańców miasta korzystających z ekologicznych źródeł ogrzewania mieszkań – wzrost postaw proekologicznych wśród jeleniogórczan. 10. Zorganizowany system gospodarki odpadami, który podlegać będzie dalszym przemianom w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym. 11. Wysoki procent powierzchni miasta objęty miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. 12. Potencjał partnerów instytucjonalnych i społecznych zaangażowanych w realizację działań na rzecz ochrony przyrody i środowiska, w tym Karkonoskiego Parku Narodowego z siedzibą w Jeleniej Górze i organizacji pozarządowych, umożliwiające realizację innowacyjnych i skutecznych działań na rzecz ochrony przyrody. 13. Zidentyfikowane w mieście potrzeby w zakresie rewitalizacji, ochrony środowiska oraz kształtowania przestrzeni miejskiej mające odzwierciedlenie w miejskich dokumentach strategicznych i planistycznych. 	<ol style="list-style-type: none"> 9. Deficyty w zakresie dostępu do sieci kanalizacyjnej, w szczególności w Jagniątkowie, Goduszynie oraz na nowych terenach mieszkaniowych. 10. Nieadekwatne do obecnej jakości surowca technologie poboru i uzdatniania wody oraz wyeksploatowane sieci wodociągowe, wymagające dużych nakładów na modernizację i przebudowę. 11. Wysokie koszty utrzymania czystości w mieście. 12. Deficyty w zakresie spójności i powiązań terenów zielonych, np. poprzez ciągi spacerowe, rowerowe oraz mały udział zieleni w centrum miasta. 13. Niska dostępność komunikacyjna Jeleniej Góry względem ośrodka wojewódzkiego.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ujęcie Jeleniej Góry w planach rozwoju województwa dolnośląskiego jako rdzenia Jeleniogórskiego Obszaru Funkcjonalnego i dostosowanie polityki rozwoju regionu do potrzeb i problemów tego obszaru. 2. Współpraca ponadlokalna, ukierunkowana na kompleksowe rozwiązywanie problemów i wykorzystanie atutów rozwojowych w układach funkcjonalnych. 3. Współpraca miasta oraz gmin z powiatu karkonoskiego w zakresie podejmowania inwestycji ukierunkowanych na rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury. 4. Wzrost liczby programów krajowych ukierunkowanych na ograniczenie zanieczyszczenia powietrza, np. Ciepłe mieszkanie. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Globalne zagrożenia związane z postępującymi zmianami klimatycznymi i ich niekorzystne efekty skutkujące negatywnym oddziaływaniem na jakość życia, zdrowia czy bezpieczeństwo publiczne np. wskutek długotrwałych suszy, ulewnych deszczy. 2. Pogorszenie jakości powietrza atmosferycznego związane ze wzrostem stężenia pyłu zawieszonego PM10. 3. Potencjalnie wysokie oraz średnie zagrożenie powodziowe. 4. Brak współpracy gmin z powiatu karkonoskiego w zakresie modernizacji sieci wodno-kanalizacyjnej. 5. Niewystarczający poziom środków finansowych na działania związane z modernizacją ujęć i stacji uzdatniania

8. PROBLEMY ROZWOJOWE JELENIEJ GÓRY

8 Problemy rozwojowe Jeleniej Góry

Sfera	Problemy rozwojowe
SFERA SPOŁECZNA	<ol style="list-style-type: none">1. Spadająca liczba mieszkańców oraz prognoza wskazująca na przyspieszenie ubytku liczby mieszkańców w przyszłości, których skutki odczuwane będą w różnych sferach funkcjonowania miasta, w tym w wymiarze społecznym i gospodarczym.2. Starzenie się społeczeństwa i rosnąca w związku z tym skala potrzeb związanych z pomocą społeczną, aktywnością społeczną i opieką zdrowotną (ograniczona dostępność do leczenia specjalistycznego).3. Trudność zatrzymania w mieście młodych osób, między innymi ze względu na dużą i rosnącą konkurencję o zasoby ludzkie, mało atrakcyjne oferty pracy w mieście skutkujące odpływem migracyjnym młodych, dobrze wykształconych osób.4. Zagrożenie ubóstwem mieszkańców miasta, w tym osób starszych, z niepełnosprawnościami, samotnych, ograniczające aktywność społeczną, wpływające na wykluczenie społeczne.5. Niezaspokojenie potrzeb mieszkaniowych, w szczególności osób młodych, rodzin wielodzietnych i osób o niższych dochodach, związane z ograniczoną ilością atrakcyjnych mieszkań, wysokimi i rosnącymi cenami mieszkań, dużym popytem na mieszkania oraz konkurencją o zasoby mieszkaniowe generowaną przez funkcję turystyczną.6. Niskie poczucie bezpieczeństwa wśród osób młodych w Jeleniej Górze.7. Niepełne rozpoznanie i wykorzystanie przez miasto potencjału organizacji społecznych i liderów, jak też potrzeb i aktywności osób młodych.8. Niedostosowanie obiektów i przestrzeni publicznych do szczególnych potrzeb i aktywności mieszkańców, w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami. Ograniczona dostępność do niektórych obiektów sportowych i kulturalnych, wynikająca z sytuacji materialnej oraz niedostatecznej promocji oferty kulturalnej.9. Niewykorzystany potencjał Jeleniej Góry w odniesieniu do jej funkcji akademickiej, przejawiający się w małej liczbie osób studiujących w mieście w porównaniu do innych ośrodków akademickich.

Sfera	Problemy rozwojowe
SFERA GOSPODARCZA	<ol style="list-style-type: none"> 1. Deficyt kadr na rynku pracy, wynikający z sytuacji demograficznej, jak też ograniczonej zdolności miasta do przyciągania specjalistów, przy istniejących barierach ograniczających mobilność na rynku pracy. 2. Niewykorzystanie potencjału akademickiego Jeleniej Góry w kreowaniu rozwiązań na styku pomiędzy biznesem a nauką, służących podniesieniu prestiżu szkół wyższych i uruchomieniu impulsów dla rozwoju innowacji w gospodarce. 3. Niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb i oczekiwań uczniów oraz lokalnego rynku pracy. Pogłębiający się deficyt w kadrze nauczycieli specjalistów kształcących w zawodzie. 4. Zmniejszające się zasoby dostępnych terenów inwestycyjnych pozostających w gestii Miasta, skutkujące ograniczeniami w zakresie możliwości przyciągania nowych inwestorów lub prowadzenia reinwestycji funkcjonujących już w mieście firm. 5. Niedostateczna liczba specjalistycznych i innowacyjnych firm na rynku lokalnym tworzących atrakcyjne oferty pracy zarówno dla młodych mieszkańców miasta, jak i stanowiące impuls do przyciągania do miasta nowych mieszkańców. 6. Niski poziom współpracy i komunikacji pomiędzy różnymi aktorami rozwoju gospodarczego, w tym reprezentujących miasto, edukację, biznes. 7. Niepełne wykorzystanie potencjału turystycznego miasta, między innymi opierającego się na ofercie kulturalnej i dziedzictwie kulturowym. 8. Niewystarczający poziom koordynacji tworzenia i sprzedaży oferty turystyczno-rekreacyjno-kulturalnej Kotliny Jeleniogórskiej. 9. Niewykorzystany potencjał zdegradowanych przestrzeni miejskich, w tym terenów poprzemysłowych po byłym Zakładzie Włókien Chemicznych Chemitex-Celwiskoza. 10. Wykluczenie komunikacyjne Jeleniej Góry w ujęciu regionu i kraju ograniczające atrakcyjność inwestycyjną miasta. 11. Niewystarczająca dostępność komunikacyjna związana m.in. z deficytem połączeń komunikacyjnych Jeleniej Góry z kurortami Karkonoszy i innymi miejscowościami powiatu karkonoskiego, wpływająca na dostępność do miejsc pracy, usług oraz obsługę ruchu turystycznego.

Sfera	Problemy rozwojowe
SFERA PRZESTRZENNA	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ograniczona dostępność do usług publicznych z perspektywy peryferyjnych rejonów miasta związana z dużą rozciągłością miasta i koncentracją funkcji usługowych w centralnych obszarach Jeleniej Góry. 2. Duże natężenie ruchu oraz zwiększający się poziom hałasu komunikacyjnego w szczególności w centrum miasta oraz w korytarzach głównych tras tranzytowych, wpływające na pogorszenie jakości życia i stanu środowiska naturalnego. 3. Zły stan techniczny dróg gminnych wymagających znacznych nakładów finansowych na ich remont lub modernizację. 4. Duża wrażliwość miasta na skutki zmian klimatu. Niewystarczający stopień realizacji polityki klimatycznej, w tym brak znaczących inwestycji w zakresie rozwoju niebiesko-zielonej infrastruktury, udziału OZE, zrównoważonej mobilności miejskiej. 5. Zły stan techniczny ujęć i stacji uzdatniania wody, sieci wodociągowej oraz deficyt kanalizacji sanitarnej, które wymagają znacznych nakładów finansowych na ich przebudowę lub modernizację. 6. Zły stan wód powierzchniowych będący m.in. skutkiem zanieczyszczeń komunalnych, w tym generowanych poza granicami miasta. 7. Występujące na terenie miasta zagrożenie powodziowe. 8. Duża liczba zabytkowych budynków charakteryzujących się złym stanem technicznym, znaczna skala potrzeb w zakresie renowacji nieruchomości objętych ochroną konserwatorską. Niska estetyka przestrzeni miejskiej. 9. Deficyt powiązań komunikacyjnych poza centrum miasta oraz z okolicznymi miejscowościami i ośrodkiem wojewódzkim. Niewykorzystany potencjał sieci kolejowej do obsługi komunikacyjnej w ujęciu funkcjonalnym. 10. Koncentracja problemów funkcjonalno-przestrzennych i technicznych na obszarach zdegradowanych miasta. 11. Deficyty w zakresie rozwoju gospodarki ściekowej w Jagniątkowie, Goduszynie oraz na nowych terenach mieszkaniowych. 12. Brak spójności i powiązań terenów zielonych, np. poprzez ciągi spacerowe, rowerowe oraz mały udział zieleni w centrum miasta. 13. Nie do końca rozpoznany i wykorzystany potencjał wód geotermalnych. 14. Duża presja urbanizacyjna w regionie Karkonoszy, wpływająca negatywnie na spójność ekologiczną przestrzeni oraz na bioróżnorodność również w obrębie miasta. 15. Niewystarczająca współpraca w zakresie planowania przestrzennego gmin regionu Karkonoszy, w szczególności na styku granic poszczególnych gmin.

9. WYZWANIA ROZWOJOWE JELENIEJ GÓRY

9 Wyzwania rozwojowe Jeleniej Góry

Wyzwanie 1. Podniesienie prestiżu miasta i rozwinięcie jego marki – jako miasta perspektywicznego (między innymi dla osób młodych, biznesu, seniorów), w tym ośrodka akademickiego i kształcenia zawodowego, przedsiębiorczego i innowacyjnego, z bogatą ofertą mieszkaniową, rekreacyjną, turystyczno-uzdrowiskową.

- Jelenia Góra notuje niekorzystne saldo migracji, w szczególności w odniesieniu do osób młodych. Mając na względzie niekorzystną strukturę wiekową w mieście, konieczne jest zatrzymanie dynamiki wyludniania się miasta. Wyzwanie wskazuje na potrzebę zatrzymania młodych poprzez zwiększanie atrakcyjności rynku pracy, zwiększanie dostępności i jakości oferty mieszkaniowej oraz rozwój oferty spędzania czasu wolnego. Jelenia Góra posiada atuty, które wydają się być kluczowe dla podniesienia prestiżu miasta i zbudowania marki miasta jako miejsca perspektywicznego i przyjaznego do życia. Jest to między innymi potencjał edukacyjny, w tym akademicki, ale też istniejący już w mieście potencjał innowacyjnego biznesu. Miasto posiada również potencjał do kształtowania oferty czasu wolnego, między innymi na bazie funkcji turystyczno-uzdrowiskowej.
- Wyzwanie jest ukierunkowane na rozwój tzw. srebrnej gospodarki, która z jednej strony skoncentrowana jest na zaspokajaniu potrzeb osób starszych, natomiast z drugiej strony bazuje na ich doświadczeniu oraz sile nabywczej, które mogą być wykorzystane do większej aktywizacji i samodzielności tej grupy społecznej. Wdrożenie koncepcji srebrnej gospodarki może przynieść szereg korzyści związanych nie tylko z podniesieniem jakości życia osób starszych i seniorów, ale także dzięki wykorzystaniu zasobów miasta (potencjał uzdrowiskowy, dostęp do kultury, sportu i rekreacji) przyczynić się do rozwoju gospodarczego miasta.
- Wyzwanie oddaje ducha różnorodności funkcji rozwojowych miasta. Jelenia Góra chce kontynuować przemiany gospodarcze, których przejawem jest rozwój innowacyjnej gospodarki. Taki rozwój daje szansę na stworzenie bardziej atrakcyjnego rynku pracy. Z drugiej strony miasto rozwijać będzie funkcję uzdrowiskowo-turystyczną, korzystając z dużej rozpoznawalności i atrakcyjności turystycznej regionu Karkonoszy.

Wyzwanie 2. Rozwinięcie konkurencyjnej, atrakcyjnej oferty edukacyjnej, stanowiącej wizytówkę miasta, wpływającej na decyzje migracyjne, będącej impulsem i wsparciem dla rozwoju gospodarczego.

- Jelenia Góra posiada zróżnicowaną i szeroką ofertę edukacji na każdym poziomie kształcenia, od podstawowego do wyższego. W szczególności kształcenie na poziomie ponadpodstawowym i wyższym może stać się czynnikiem wpływającym na atrakcyjność zamieszkania i rozwoju biznesu w Jeleniej Górze.
- Poprzez kształcenie ponadpodstawowe Jelenia Góra otwiera ścieżki rozwoju zawodowego i osobistego, w szczególności dla młodych mieszkańców miasta, powiatu karkonoskiego oraz południowej części województwa dolnośląskiego. Niestety Jelenia Góra nie jest w stanie trwale związać ze sobą młodych osób uczestniczących w kształceniu ponadpodstwowym. Wciąż zbyt słabo komunikuje możliwości rozwoju i jakości życia. Wydaje się również, iż słabo wykorzystany jest potencjał kształcenia wyższego. Atrakcyjność kształcenia na poziomie ponadpodstwowym nie koresponduje

z możliwościami znalezienia atrakcyjnej i perspektywicznej pracy oraz oferty mieszkaniowej.

- Placówki kształtujące zawodowo w coraz większym stopniu zaczynają współpracować z przedsiębiorcami z jeleniogórskiego rynku pracy. Te pozytywne przemiany napotykać szereg barier, m. in. prawno-formalnych. W kształceniu zawodowym wciąż brakuje praktyków z biznesu. Wydaje się również, iż potencjał do zmiany tkwi w wymiarze organizacji współpracy biznesu i edukacji. W Jeleniej Górze poziom moderowania tego procesu jest wciąż niewystarczający. Wzmocnienie współpracy pomiędzy kształceniem zawodowym a biznesem przyniesie obopólne korzyści, w szczególności w perspektywie deficytów kadr na rynku pracy. Dla miasta korzyścią będzie mocniejsze związanie ze sobą absolwentów techników, liceów i szkół branżowych.
- Atutem Jeleniej Góry może być oferta kształcenia wyższego. W funkcjonowaniu na terenie miasta szkół wyższych należy upatrywać szansy na wykorzystanie ich potencjału naukowo-badawczego. Mocniejsze powiązanie potrzeb rozwoju biznesu i świata nauki może być generatorem pomysłów i innowacji sprzyjających podnoszeniu konkurencyjności gospodarki. W tym przypadku istotne jest wzmocnienie sieci współpracy, która pozwoli skojarzyć ze sobą potrzeby biznesu, miasta i edukacji.

Wyzwanie 3. Wykorzystanie potencjału kapitału społecznego, organizacji i liderów społecznych, instytucjonalnych oraz biznesu w kreowaniu rozwoju miasta – w tym poprzez wielowymiarową współpracę i sieci powiązań.

- Jelenia Góra jako dawna stolica województwa a obecnie ośrodek regionalny może poszczycić się obecnością szeregu ważnych, ponadlokalnych struktur organizacyjnych, instytucji, które związane są z funkcjami miasta, takimi jak administracyjna, edukacyjna, kulturalna, uzdrowiskowa, turystyczna, gospodarcza. Miasto jest zatem miejscem koncentracji potencjału intelektualnego. Istotnym zasobem miasta są organizacje społeczne. Wskaźniki liczby organizacji pozarządowych w relacji do liczby mieszkańców są wysokie na tle kraju i regionu. Oznacza to, że atutem miasta jest potencjał społeczny generowany przez osoby pracujące zarówno w sektorze publicznym, gospodarczym, jak i społecznym. Wydaje się przy tym, iż potencjał miasta nie jest odpowiednio wyeksponowany i wykorzystany. Brakuje odpowiedniej moderacji i współpracy na wielu poziomach, w tym pomiędzy biznesem, edukacją, organizacjami społecznymi.
- Wzmocnienie i rozwinięcie współpracy wydaje się być jednym z mniej kosztownych rozwiązań w zakresie polityki rozwoju lokalnego i ponadlokalnego. Wymaga jednak odpowiedniej wiedzy merytorycznej, organizacyjnej i transparentności. Współpraca może przyczynić się do generowania innowacyjnych w skali miasta, ale też i regionu rozwiązań, np. w zakresie kształcenia zawodowego, prowadzenia badań i wdrożeń innowacyjnych usług społecznych, rozwiązań dla biznesu, innowacji społecznych, inteligentnych rozwiązań w zakresie świadczenia usług publicznych, czy też takich wyzwań jak deinstytucjonalizacja usług społecznych.

Wyzwanie 4. Kształtowanie wspólnej partnerskiej polityki rozwoju w układzie terytorialnym Jeleniej Góry oraz sąsiednich samorządów, w szczególności w zakresie mobilności, ochrony środowiska, rynku pracy i turystyki.

- Region Karkonoszy stanowi bardzo specyficzny i niepowtarzalny układ funkcjonalno-przestrzenny w skali kraju. Jelenia Góra stanowi centrum i jest największym ośrodkiem

osadniczym i administracyjnym tego układu. Położona jest w śródgórskiej Kotlinie Jeleniogórskiej. Miasto otoczone jest górami, jak też miejscowościami o wybitnie turystycznej funkcji. Widoczne są przy tym dynamiczne zjawiska urbanizacyjne, w tym na styku miasto-tereny wiejskie. Takie położenie wymusza szersze spojrzenie na funkcjonowanie całego układu osadniczego regionu Karkonoszy. Gminy regionu Karkonoszy łączą wspólne interesy. Ze względu na uwarunkowania przestrzenno-funkcjonalne jest to przede wszystkim zrównoważony rozwój, w tym zachowanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i ochrona środowiska. Istotny jest także dostęp do rynku pracy i usług publicznych.

- Swoistym krwiobiegiem układu funkcjonalno-przestrzennego regionu Karkonoszy jest układ komunikacyjny i komunikacja zbiorowa. W opinii liderów oraz mieszkańców, w tym również spoza Jeleniej Góry, komunikacja zbiorowa nie spełnia oczekiwań społecznych. Widoczne są deficyty powiązań pomiędzy Jelenią Górą a okolicznymi miejscowościami, a także niska dostępność komunikacyjna miasta na tle ośrodka wojewódzkiego. Tym samym układ osadniczy regionu Karkonoszy nie wykorzystuje swoich atutów.
- Poszczególne miejscowości regionu Karkonoszy osiągnęły znaczący sukces w rozwoju funkcji turystycznej. Liczba udzielanych noclegów w powiecie karkonoskim rośnie dynamicznie i jest jedną z najwyższych w skali kraju. Jednocześnie region nie wykorzystuje należycie efektu synergii, brak jest tworzenia i sprzedaży oferty turystycznej regionu Karkonoszy w oparciu o wspólną ponadlokalną markę turystyczną. Kurorty górskie osiągają granice rozwoju w zakresie liczby miejsc noclegowych. Słabo w tym układzie wykorzystywany jest potencjał Jeleniej Góry m. in. poprzez niedostateczne zaakcentowanie roli miasta jako centrum kulturalnego, handlowego i gastronomicznego regionu.
- Rozwiązywanie ww. problemów możliwe będzie dzięki ścisłej ponadlokalnej współpracy samorządów, partnerów publicznych i społecznych, przy uwzględnieniu lokalnych potrzeb i potencjałów.

Wyzwanie 5. Poprawa i utrzymanie dobrej jakości środowiska, kształtującego atrakcyjność zamieszkania oraz funkcję turystyczno-uzdrowiskową.

- W Jeleniej Górze występują problemy środowiskowe. Zaliczyć do nich należy między innymi: nadmierny hałas komunikacyjny generowany przez ruch miejski i tranzytowy, zły stan wód powierzchniowych, zagrożenie dla spójności ekologicznej i bioróżnorodności. Systematycznie poprawia się przy tym stan powietrza, jednakże należy go na bieżąco monitorować ze względu na znaczącą liczbę czynników mogących spowodować jego pogorszenie. Część problemów wynika z czynników, które zlokalizowane są poza granicami miasta. Stąd istotne jest rozwiązywanie problemów i zmniejszanie deficytów, np. w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, poprzez współpracę ponadlokalną.
- Jakość środowiska ma istotne znaczenie dla funkcji uzdrowiskowej miasta. Poprawa stanu środowiska jest jednym z kluczowych aspektów jakości życia, wpływa bezpośrednio na stan zdrowia mieszkańców. Oczekiwania odnoszące się do poprawy stanu środowiska są wyrażane przez mieszkańców miasta jako jedne z istotniejszych postulatów rozwoju miasta. Widoczny jest tu również głos młodych mieszkańców Jeleniej Góry chcących cieszyć się bliskością i kontaktem z przyrodą.
- Nie bez znaczenia dla jakości środowiska i tym samym jakości życia jest dostosowanie się do zmian klimatu. Ocieplanie się klimatu wpływa na występowanie groźnych zjawisk pogodowych, takich jak susze, wiatry huraganowe i trąby powietrzne, nawalne deszcze czy

opady gradu. Oznacza to konieczność „budowania” miasta, które jest odporne na skutki zmian klimatu, np. poprzez lepszą retencję wody, większą powierzchnię terenów zielonych, mniejszą powierzchnię przestrzeni zajętych przez beton.

Wyzwanie 6. Zachowanie i wzmocnienie spójności ekologicznej przestrzeni Jeleniej Góry, służącej celom ochrony przyrody, zachowaniu bioróżnorodności oraz funkcji społecznej.

- Jelenia Góra jest miastem o znacznej powierzchni i rozciągłości. Miasto położone jest w kotlinie i otoczone górami. Tym samym odznacza się niezwyklejmi walorami widokowymi. Kotlina Jeleniogórska, wraz z otaczającymi ją Karkonoszami, Rudawami Janowickimi i Górami Kaczawskimi, stanowi szczególny krajobraz, zarówno z przyrodniczego jak i kulturowego punktu widzenia.
- Jelenią Górę i jej otoczenie charakteryzuje znaczna skala procesów urbanizacyjnych. Związane jest to zarówno z wielkością miasta i trendami przemieszczania się ludności na tereny podmiejskie, jak też rozwijającą się funkcją turystyczną. Niekontrolowana urbanizacja stanowi jedno z zagrożeń zrównoważonego rozwoju regionu Karkonoszy.
- Zachowanie spójności ekologicznej i walorów krajobrazowych jest istotne nie tylko z perspektywy ochrony przyrody i zachowania bioróżnorodności. Jest to zasób, który tworzy tożsamość miasta i wpływa na jakość życia i funkcję społeczną, umożliwiając mieszkańcom kontakt z przyrodą.
- Problematyka zrównoważonego planowania rozwoju w odniesieniu do przestrzeni miasta i jego otoczenia ujęta została w opracowanej przez Karkonoski Park Narodowy „Zielonej Strategii”. Do najważniejszych celów Zielonej Strategii zaliczono: kształtowanie łączności ekologicznej i poprawę stanu różnorodności biologicznej, poprawę gospodarowania wodą, wdrożenie idei zielonej infrastruktury w poprawę lokalnego planowania przestrzennego oraz budowę partnerstwa na rzecz zielonej infrastruktury w regionie.

Wyzwanie 7. Wzmocnienie funkcji usługowych (lokalne centra aktywności), podnoszących jakość życia mieszkańców, przy zachowaniu genius loci poszczególnych rejonów miasta.

- Cechą charakterystyczną miasta jest silne zróżnicowanie poszczególnych jego rejonów, które razem tworzą zespół miejski pod względem fizjonomii, standardu wyposażenia w zakresie infrastruktury technicznej, form układów przestrzennych i zabudowy, a wreszcie w sferze świadomości lokalnych społeczności. Cechą wyróżniającą Jelenią Górę jest układ osadniczy rozwinięty w formie pasma o długości ok. 30 km.
- Rozciągłość miasta w istotnym zakresie determinuje sposób funkcjonowania miasta. Przykładem jest ocena dostępności komunikacyjnej, najwyższa w obszarach centralnych miasta, znacznie gorsza w obszarach oddalonych od centrum. Podobna ocena dotyczy dostępu do szeregu usług, w tym kultury, rekreacji, sportu, ale też rynku pracy.
- Poszczególne rejony Jeleniej Góry posiadają swój indywidualny charakter. Wymusza to poszukiwanie rozwiązań rozwoju lokalnego, które dopasowane będą do układu funkcjonalno-przestrzennego i jednocześnie spełniać będą kryteria odnoszące się do zrównoważonego terytorialnie rozwoju miasta. Istotne znaczenie będzie mieć w szczególności dostęp do usług społecznych zapewniających aktywność społeczną, uwzględniających przy tym potrzeby różnorodnych grup społecznych i wiekowych w poszczególnych rejonach miasta.

Wyzwanie 8. Podniesienie atrakcyjności mieszkaniowej, przy zachowaniu walorów estetycznych, przestrzennych, krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego.

- Rozwój oferty mieszkaniowej, obok kwestii odnoszących się do atrakcyjności rynku pracy, jest jedną z kluczowych dla rozwoju Jeleniej Góry z perspektywy mieszkańców, w tym osób młodych. W badaniach ilościowych i jakościowych mieszkańcy i liderzy podkreślali, że sytuacja na rynku mieszkaniowym nie sprzyja zatrzymaniu młodych, m. in. ze względu na wysokie ceny mieszkań.
- Dużą część zasobów mieszkaniowych miasta stanowi zabudowa charakteryzująca się wysokim stopniem dekapitalizacji i zaniedbania. Jest to przy tym znaczący zasób dziedzictwa kulturowego ze względu na fakt, iż duża liczba budynków mieszkalnych to obiekty zabytkowe.
- Miasto powinno dążyć do systematycznej poprawy standardu i jakości oraz dostępności do zasobów mieszkaniowych. Wymaga to przemyślanych działań rewitalizacyjnych oraz działań, które pozwolą tworzyć nowe, atrakcyjne osiedla mieszkaniowe, będące zachętą dla osób młodych do pozostania w Jeleniej Górze lub impulsem przyciągającym potencjalnych nowych mieszkańców spoza miasta.

Wyzwanie 9. Poprawa dostępności miasta oraz integracja społeczna, wynikająca z solidarności społecznej, międzypokoleniowej, kulturowej, ekologicznej.

- Jelenia Góra jest miastem, które dotykają istotne zmiany demograficzne. Jest miastem z dużym i rosnącym odsetkiem osób starszych. Taki obraz demograficzny miasto zachowa przez najbliższe dekady, co wynika z niekorzystnej struktury wiekowej jego mieszkańców. Oznacza to, że polityka senioralna będzie jedną z kluczowych polityk miejskich przez długi okres czasu, a rozwiązania kształtowane obecnie w tym zakresie służyć będą dwóm wyżom demograficznym. Starzenie się społeczeństwa wymusza kształtowanie rozwiązań, które dotyczą zarówno aktywności społecznej, ale też wsparcia seniorów, m. in. w zakresie pomocy społecznej, opieki zdrowotnej.
- Liczną grupą mieszkańców Jeleniej Góry są osoby z niepełnosprawnościami. Solidarność społeczna oraz potrzeba rozwoju kapitału społecznego, poprzez włączenie społeczne, wymusza dążenie do poprawy sposobu funkcjonowania tych osób w mieście. Potrzeby osób z niepełnosprawnościami są różnorodne, podobnie jak seniorów. Dotyczą również potrzeb związanych z aktywnością społeczną, np. udziału w ofercie kultury, sportu, zarówno w sposób czynny jak też bierny oraz potrzeby bycia aktywnym zawodowo i niezależnym ekonomicznie. Jedną z kluczowych potrzeb osób z niepełnosprawnościami jest jednak ich mobilność.
- Jelenia Góra stała się domem dla znacznej grupy migrantów. Część tych osób zamierza trwale związać się z miastem. Jest to istotna szansa na wzbogacenie i zwiększenie kapitału społecznego miasta i powinna być wsparta integracją społeczną.

10 Spis rysunków, tabel i wykresów

Rysunek 1. Tereny zabudowy mieszkaniowej w Jeleniej Górze.....	27
Rysunek 2. Białe i czarne plamy dostępu do szerokopasmowego Internetu.....	115
Rysunek 3. Sieć Hot Spotów Miejski Internet.....	116
Rysunek 4. Formy ochrony przyrody na tle granic Jeleniej Góry.....	125
Rysunek 5. Natężenie ruchu na drogach krajowych w rejonie Jeleniej Góry.....	130
Rysunek 6. Wody powierzchniowe oraz zagrożenie powodziowe w Jeleniej Górze.....	132
Rysunek 7. Miejskie obszary funkcjonalne.....	144
Rysunek 8. Przygraniczny obszar funkcjonalny.....	144
Rysunek 9. Sudecki Obszar Funkcjonalny.....	145
Rysunek 10. Obszar funkcjonalny cenny przyrodniczo.....	146
Rysunek 11. Podobszar rewitalizacji Cieplice.....	152
Rysunek 12. Podobszar rewitalizacji Sobieszów.....	152
Rysunek 13. Podobszar rewitalizacji Śródmieście.....	153
Rysunek 14. Mapa Strategii Zielonej Infrastruktury i Planów działań dla Karkonoszy i Kotliny Jeleniogórskiej.....	157
Tabela 1. Budynki mieszkalne i zasoby mieszkaniowe w Jeleniej Górze w latach 2016-2022..	28
Tabela 2. Mieszkania na 1000 mieszkańców w Jeleniej Górze w latach 2016-2022.....	28
Tabela 3. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w latach 2016-2022.....	30
Tabela 4. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w latach 2016-2022.	30
Tabela 5. Wybrane dane odnoszące się do zasobów mieszkaniowych i komunalnych Jeleniej Góry, lata 2017-2021	31
Tabela 6. Wybrane dane odnoszące się do dostępności zasobów mieszkaniowych w Jeleniej Górze, lata 2017-2021	32
Tabela 7. Instytucjonalne zasoby pomocy społecznej w Jeleniej Górze	35
Tabela 8. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2017-2021 (%). 36	
Tabela 9. Oferta kulturalna Jeleniej Góry.....	46
Tabela 10. Aktywność kulturalna w Jeleniej Górze w latach 2017-2022.....	48
Tabela 11. Biblioteki i filie w Jeleniej Górze w latach 2017-2022.	49
Tabela 12. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności w latach 2017-2022.	50
Tabela 13. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach w latach 2017-2022..	50
Tabela 14. Obiekty sportowe w Jeleniej Górze.....	55
Tabela 15. Kluby sportowe, sekcje sportowe oraz kadra klubowa w Jeleniej Górze w latach 2008-2022.....	58

Tabela 16. Organizacje sportowe w Jeleniej Górze.....	59
Tabela 17. Członkowie i ćwiczący w klubach sportowych w Jeleniej Górze w latach 2008-2018.	60
Tabela 18. Przychodnie, apteki oraz porady lekarskie w Jeleniej Górze w latach 2017-2022..	64
Tabela 19. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat w latach 2017-2021.....	69
Tabela 20. Szkoły podstawowe: uczniowie, oddziały, absolwenci w Jeleniej Górze w latach 2017-2021.....	70
Tabela 21. Licea ogólnokształcące, uczniowie i absolwenci w Jeleniej Górze w latach 2017-2022.....	73
Tabela 22. Szkolnictwo zawodowe, uczniowie i absolwenci w Jeleniej Górze w latach 2017-2021.....	73
Tabela 23. Oferta edukacyjna uczelni wyższych w Jeleniej Górze.....	77
Tabela 24. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w latach 2017-2021.....	81
Tabela 25. Dane nt. Jeleniogórskiego Budżetu Obywatelskiego w latach 2017-2023.....	83
Tabela 26. Frekwencja w wyborach do sejmiku, samorządu i w wyborach na Prezydenta od 2015 do 2023 roku.....	84
Tabela 27. Podmioty gospodarki narodowej ogółem i wg sektora w Jeleniej Górze w latach 2017-2022.....	93
Tabela 28. Podmioty gospodarki narodowej wg klas wielkości w Jeleniej Górze w latach 2017- 2022 w tym osoby fizyczne prowadzące działalność.....	93
Tabela 29. Podmioty gospodarcze według podstawowych profili działalności w Jeleniej Górze w latach 2017-2022.....	94
Tabela 30. Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji PKD 2007 w Jeleniej Górze w latach 2017-2022.....	95
Tabela 31. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w latach 2017-2022. ..	96
Tabela 32. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności w latach 2017-2022.....	96
Tabela 33. Lista największych firm w Jeleniej Górze wg wielkości przychodów w 2021 roku w rankingu 2000 największych firm w Polsce	98
Tabela 34. Liczba udzielonych noclegów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w wybranych powiatach województwa dolnośląskiego w latach 2017-2022.	102
Tabela 35. Wybrane dane dot. obiektów noclegowych na terenie Jeleniej Góry i powiatu karkonoskiego w latach 2017-2022.	104

Tabela 36. Pracujący w Jeleniej Górze w latach 2017-2021.....	107
Tabela 37. Pracujący na 1000 ludności w latach 2017-2022.	108
Tabela 38. Pracujący na 1000 ludności w latach 2017-2022 w wieku produkcyjnym.	108
Tabela 39. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie osób w wieku produkcyjnym w latach 2017-2022.....	109
Tabela 40. Bezrobotni zarejestrowani w Jeleniej Górze w latach 2017-2022.....	110
Tabela 41. Charakterystyka sieci gazowej w Jeleniej Górze w latach 2017-2021.....	113
Tabela 42. Obszary chronione na terenie Jeleniej Góry.....	125
Tabela 43. Charakterystyka sieci wodociągowej w Jeleniej Górze w latach 2017-2022.	137
Tabela 44. Charakterystyka sieci kanalizacyjnej w Jeleniej Górze w latach 2017-2021.	137
Tabela 45. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w latach 2017-2021.	138
Tabela 46. Wybrane dane odnoszące się do gospodarki wodno-ściekowej w latach 2012-2021.	138
Tabela 47. Odpady komunalne odbierane z terenu Jeleniej Góry w latach 2017-2022.....	140
Tabela 48. Odpady zmieszane na 1 mieszkańca w kg w latach 2017-2022	141
Wykres 1. Ludność Jeleniej Góry w okresie od 2013 do 2022 roku.....	12
Wykres 2. Ludność Jeleniej Góry i powiatu karkonoskiego w okresie od 2002 do 2022 roku.	13
Wykres 3. Zmiana liczby mieszkańców w latach 2016-2022 jako % ludności w roku bazowym.	13
Wykres 4. Ludność Jeleniej Góry wg ekonomicznych grup wieku w 2002, 2012 i 2022 roku.	14
Wykres 5. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w Jeleniej Górze w 2012 i 2022 roku.	14
Wykres 6. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w latach 2012-2022.....	15
Wykres 7. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2012-2022.....	15
Wykres 8. Liczba osób w wieku 65 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 15-64 lata.	16
Wykres 9. Udział subpopulacji osób starszych tzw. starszych-starszych (80 lat i więcej) w ogólnej liczbie ludności w latach 2012-2021.	16
Wykres 10. Liczba mieszkańców w wieku 25-34 lat na 1000 mieszkańców w latach 2012-2022.	17
Wykres 11. Liczba ludności Jeleniej Góry dla wybranych grup wieku w 2002, 2012 i 2022 roku.	17

Wykres 12. Stan liczby ludności gmin z otoczenia Jeleniej Góry w 2012 i 2022 roku.	18
Wykres 13. Migracje wewnętrzne mieszkańców Jeleniej Góry w okresie od 2017 do 2022 roku.	18
Wykres 14. Migracje wewnętrzne mieszkańców powiatu karkonoskiego w okresie od 2017 do 2022 roku.....	19
Wykres 15. Urodzenia żywe, zgony i ruch naturalny w Jeleniej Górze w okresie od 2017 do 2022 roku.	20
Wykres 16. Relacja liczby zgonów do liczby osób w wieku poprodukcyjnym w Jeleniej Górze w okresie od 2017 do 2022 roku.	20
Wykres 17. Urodzenia żywe na 1000 ludności w latach 2012-2022.	21
Wykres 18. Współczynnik dzietności kobiet – urodzenia żywe na 1000 kobiet w wieku 15-49 lat w latach 2012-2022.	21
Wykres 19. Odsetek urodzeń pozamażeńskich (%) w latach 2012-2022.....	22
Wykres 20. Przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2012-2022.	22
Wykres 21. Saldo migracji na 1000 osób (średnia 3-letnia) w latach 2012-2022.	23
Wykres 22. Saldo migracji osób w wieku 15-39 lat na 1000 osób w latach 2012-2022.....	23
Wykres 23. Prognoza demograficzna dla Jeleniej Góry w perspektywie 2050 roku.	24
Wykres 24. Prognoza demograficzna dla Jeleniej Góry – stan ludności wg wybranych grup wieku w perspektywie 2050 roku.....	25
Wykres 25. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w latach 2012-2021.....	29
Wykres 26. Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w Jeleniej Górze w latach 2012-2021.	29
Wykres 27. Liczba mieszkań komunalnych w wybranych latach 2013-2020.	30
Wykres 28. Odsetek zadłużonych lokali komunalnych w Jeleniej Górze i grupach porównawczych (%) w wybranych latach pomiędzy 2013 a 2020 rokiem.	32
Wykres 29. Gospodarstwa domowe i osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w Jeleniej Górze, w latach 2017-2021.....	35
Wykres 30. Wybrane dane dotyczące pomocy społecznej w Jeleniej Górze w okresie od 2017 do 2021 roku.....	36
Wykres 31. Wybrane przyczyny przyznania pomocy społecznej w Jeleniej Górze w latach 2017- 2021.	37
Wykres 32. Liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych na 1000 mieszkańców w latach 2012-2021.....	37
Wykres 33. Realizacja usług opiekuńczych w Jeleniej Górze w latach 2016-2021	40

Wykres 34. Szkolnictwo podstawowe dla osób z niepełnosprawnościami w Jeleniej Górze w latach 2017-2021.....	42
Wykres 35. Bezrobotni niepełnosprawni w Jeleniej Górze w latach 2018-2022.....	43
Wykres 36. Liczba odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy, koncerty na 1000 mieszkańców w Jeleniej Górze oraz grupach porównawczych w latach 2012-2021.	48
Wykres 37. Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca w latach 2012-2021.....	51
Wykres 38. Liczba członków klubów sportowych na 1000 mieszkańców w Jeleniej Górze oraz w grupach porównawczych.	60
Wykres 39. Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację na 1 mieszkańca.	61
Wykres 40. Liczba udzielonych porad lekarskich na 1000 mieszkańców w latach 2012-2021.	65
Wykres 41. Personel medyczny na 10 tys. mieszkańców w Jeleniej Górze w latach 2017-2021.	65
Wykres 42. Liczba lekarzy i lekarzy dentystów wg podstawowego miejsca pracy na 1000 mieszkańców w latach 2013-2021.	66
Wykres 43. Dzieci i miejsca w żłobkach w Jeleniej Górze w latach 2017-2022.....	68
Wykres 44. Uczniowie korzystający z burs w Jeleniej Górze w latach 2019-2022.....	74
Wykres 45. Studenci w wybranych ośrodkach Polski południowo-zachodniej w 2021 roku... ..	78
Wykres 46. Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w Jeleniej Górze oraz w grupie porównawczej w latach 2012-2021.	81
Wykres 47. Kwota wydatków na dotacje do organizacji pozarządowych przypadająca na 1000 mieszkańców w latach 2012-2022.	82
Wykres 48. Udział wydatków na dotacje dla organizacji pożytku publicznego w wydatkach bieżących (%) na przestrzeni lat 2012-2022.....	82
Wykres 49. Liczba wszczętych postępowań na terenie działania Komendy Miejskiej Policji w Jeleniej Górze w 2022 r.....	86
Wykres 50. Liczba wszczętych postępowań – przestępstwa narkotykowe w 2022 r.	87
Wykres 51. Liczba wydarzeń zaistniałych w 7 kategoriach na terenie działania Komendy Miejskiej Policji w Jeleniej Górze w 2022 r.....	87
Wykres 52. Przestępstwa stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych przeciwko życiu i zdrowiu na 10 tysięcy mieszkańców w Jeleniej Górze i grupach porównawczych na przestrzeni lat 2013-2021.	88

Wykres 53. Przestępstwa stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych przeciwko mieniu na 10 tysięcy mieszkańców w Jeleniej Górze i grupach porównawczych w latach 2013-2021.....	88
Wykres 54. Przestępstwa drogowe stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 10 tysięcy mieszkańców w Jeleniej Górze oraz w grupach porównawczych, na przestrzeni lat 2013-2021.....	89
Wykres 55. Poczucie bezpieczeństwa młodzieży w mieście [N=828].....	89
Wykres 56. Jednostki nowo zarejestrowane i wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności w latach 2017-2022 w Jeleniej Górze.....	97
Wykres 57. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na 1000 mieszkańców w latach 2012-2021.....	97
Wykres 58. Liczba udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców.	103
Wykres 59. Dochody budżetu JST z tytułu udziału w PIT na jednego mieszkańca na tle przeciętnego wynagrodzenia brutto dla Jeleniej Góry w latach 2012-2021.....	110
Wykres 60. Dochody budżetu JST z tytułu udziału w PIT na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym na przestrzeni 2012-2022.	111
Wykres 61. Długości sieci ciepłowniczych eksploatowanych w Jeleniej Górze w latach 2017-2023.....	113
Wykres 62. Odsetek odpadów komunalnych zbieranych selektywnie w Jeleniej Górze w latach 2017-2022.....	141
Wykres 63. Udział powierzchni objętej ustaleniami MPZP w 2022 roku.	156

